55. 4. H. 5.

GALENI
OPERA
EX
OCTAVA IVNTARVM EDITIONE.

Quæ, quid ſuperioribus præſtet, pagina verſa oſtendit.

AD AMPLISSIMVM
VENETORVM MEDICORVM
COLLEGIVM.

VENETIIS
APVD IVNTAS, MDCIX.

Cum Priuilegijs.

I N

Octaua hac noſtra GALENI operum editione omnia, quæ & legitima, & ſpuria, & integra, & manca à nobis fuere ad hoc vſque tempus euulgata, continentur; nec annotationes in Margine Doctorum Virorum, aut alia additamenta vlla deſiderantur.

Quemadmodum verò in ſuperiori editione Liber de Clyſteribus, & Colica, inter ſpuria à nobis collocatus fuit, quæque ex eo notatu digna viſa ſunt, in Indicem Braſauoli ſuis locis conijcienda curauimus;

Ita & in Octaua iſthac editione ſecundam Claſſem tribus Commentarijs legitimis GALENI in Hippocratis librum de Aere, Aquis, & Locis, Moyſe Alatino, Medico Hebræo, Spoletino, interprete, auximus, & ditauimus.

Ceterum vniuerſa ipſius GALENI opera cum Græcis Codicibus, tum impreſſis tum manuſcriptis collata, & emendata ſunt à Fabio Paulino Medico, & græcarum literarum publico profeſſore Venetijs.

AMPLISSIMO VENETORVM MEDICORVM COLLEGIO,

FABIVS PAVLINVS MEDICVS, S.

CVM Galeni opera, Medicorum (vnum ſemper Hippocratem excipio) facile principis, ex ſeptima Iuntarum editione à me ad græcorum exemplarium fidem nuper emendata diuulgarentur, & huic quoque, vt in cæteris factum eſt editionibus, aliquis eſſet aſciſcendus Patronus, cuius nomen in fronte præſcriptum eluceret, Vos ego potiſſimum delegi Patres Clariſſimi, ad quos hoc præcipue, ſiue munus, ſiue decus deferretur, non ſolum mea cauſa, vt eam quam debeo, obſeruantiæ, & grati animi ſignificationem iampridem in hoc veſtrum honeſtiſſimum Collegium cooptatus præſtarem; ſed etiam ipſius Galeni, & veſtra cauſa. Ille enim Medicus non niſi Medicorum videbatur deſiderare patrocinium, ne illud Ariſtotelis de Meliſſo queat vſurpari λίνον λίνῳ συνάπτειν, 3.Phyſ.l.64. ideſt linum lino, ſeu filum filo non iungi; hoc eſt non ſimilibus aliqua tradi cuſtodienda: accedit quòd cum ille Princeps ſit Medicorum, Principi Medicorum Collegio debuit commendari; cum veſtro vero, vel iam potius noſtro quod eſt Collegium quæſo in vniuerſa Italia, atque adeo Europa conferendum? vel ratione Vrbis Reginæ, ac Principis vrbium, vel numero Patrum, vel eorumdem ſplendore, ac dignitate; cum ex veſtro gremio tanquàm fœcundiſſimo Doctorum Medicorum ſeminario ſemper extiterint præclariſſimę propagines, quæ in omnes ferè Academias diſſeminatæ artem medicam, quaſi ex veſtro lumine lumen alijs accendentes propagarunt, & nunc maxime propagant: addo etiam prærogatiuis, cum ſummorum Pontificum, Imperatorumq; Priuilegijs, atq; diplomatis ſit ampliſſima auctoritate, ac dignitate cohoneſtatum? Veſtra vero cauſa viſum eſt munus vobis maxime conſentaneum, & accommodatum, Quòd cum vos Galenici ferè omnes ſitis, ideſt Galenum vobis imprimis Ducem delegeritis, eius vos eſſe vbique propugnatores probetis: & cum pleriq; veſtrum græcas etiam literas cum latinis coniunxeritis, optime poteſtis de Galeno ex græcis fontibus deriuato, & latinè loquente iudicare. Excipite igitur Galenum Ducem veſtrum, ac Doctorem ea frontis hilaritate, quam illius dignitas meretur; me vero, vt tanti Hoſpitis quaſi prodromum, ac miniſtrum non aſpernemini, ſed meum hoc conſilium ab animi inductione, ac beneuolentia profectum, aliqua ſaltem ueſtri amoris meo reſpondentis aura proſequamini. Valete. Ven. Id. Sept. CIↃ IↃ XCVI.

GRAECARVM LITERARVM, ET GALENI STVDIOSIS.

FABIVS PAVLINVS SALVTEM.

QVONIAM non ignoro in comparandis latinis Galeni libris cum græcis vos interdum fortaſſe deſideraturos aliquibus in locis diligentiam meam, faciendum mihi eſſe duxi, ut paucis omnem huius à me ſuſceptæ emendationis rationem exponerem, quo & vobis ſpei, & mihi excuſationis aliquis locus relinquatur. Cum primum igitur hanc prouinciam ſuſcepi, id meum fuit conſilium, ut quam diligentiſſimè comparatis latinis cum græcis ita expurgarem Galeni ſcripta, ut nihil vobis ſupereſſet, quod deſideraretis, ad uerſionis fidem, in hoc genere, ſed cum id mihi eſſet eo tempore faciendum, quo operæ impreſſoriæ ad me folia imprimenda deferebant, coactus ſum mutare aliqua in parte inſtitutum, operarum ipſarum cauſa: ſi quid enim vno aut altero verbo, orationis ve particula aut dempta, aut addita, aut immutata emendari ita potuit, ut ſenſum græcæ ſcripturæ redderet, id factum, operis licet ægre ferentibus, non tamen detrectantibus, (quæ enim quouis modo ſententiam viſa ſunt Galeni ipſam explicare, intacta reliquimus) ſed ubi opus erat plura verba immutare quòd Galeni mentem vel non eſſet aſſecutus Interpres (ut interdum accidit aliquibus in locis. ſunt autem (fateor) non pauca ita expurgata, quæ fuit doctiſſimorum hominum in hoc genere diligentia, ut nullam cuiuſquàm operam requirant) vel non ita enucleate, & plane explicaſſet, cum operę (qui mos eſt hominum ijs notus qui in arte verſantur) conquererentur, & reclamarent, neceſſe fuit ea librorum meorum margini pro tempore adnotare, eo conſilio, vt mox ſub finem omnia collecta in emendationum aliquem quaſi faſciculum libellum ve conijcerem Ad hoc acceſſit aliud incommodum (fateri enim neceſſe eſt) quòd vel præpropera earundem operarum feſtinatio folia aliquando ſubito exigentium, vel mearum occupationum quaſi fluctus, quibus pene obruor interdum, effecerunt, ut non ita poſſem diligenter cum græcis latina conferre in folijs aliquibus, in quo tamen ea me ſpes ſolabatur, quòd per ocium mox diligentius id præſtans, ſiquid relictum, in eundem faſciculum me collocaturum omnia arbitrabar; Sed hoc tempore cum edendi ſubito hęc opera fuerit neceſſitas (quæ eſt mercaturę ratio) Bibliopolę, non potui quod cogitaram ad vmbilicos perducere. Hoc igitur vos ſcire volui, ut ea uel in futuram proximam editionem, uel peculiari fortaſſe libello comprehenſa expectetis.

VLYSSI ALDROVANDO
NATVRALIS PHILOSOPHIAE
IN BONON. ACADEMIA PROFESSORI,
Viro genere, moribus, & doctrina Illuſtri,

IOANNES COSTAEVS, S.

DVM in Galeni libris quotidie verſor, Vlyſſes Aldrouande, ſi quid obſcuri inter legendum occurrit, ſoleo id ego expendere, & claritatem perquirere, atque vtcunque inuentam margini adnotare; ne ſi quando idem locus mihi ſit repetendus, in eodem rurſum hæream ſaxo. Ita quidem dum plures iam annos hoc meum ſecutus inſtitutum, alia quæ minus fideliter vel clare latinitati tradita erant, ex græco libro emendare, alia quæ corrupta etiam græce videbantur, reſtituere omni ratione contendo; non exiguus aceruus ſenſim conſtitit, non inutilium obſeruationum. Adornabat nouam Galeni operum editionem Lucas Antonius Iunta, qui de diligentia hac mea redditus certior, vt eſt in ſtudioſorum commodum ſtudioſiſſimus, quum mea hæc quæcunq; eſſent, enixe expeteret, amiciſſimo homini neque potui, neque debui, neque volui denegare. imo eius exemplo ad bene merendum de medicinæ ſtudioſis magis excitatus, ſi priuatam operam aliquam in huiuſce editionis ornamentum conferrem, magnum me operęprecium facturum arbitratus, repetendam mihi horum omnium operum lectionem duxi. in qua dum perſto, id effectum eſt, mihi vt ſuſcepti laboris huius non eſſe pœnitendum facile credam, cuius ſtudio aliquo, & qui nunc primum ad Galeni ſcripta ſe conferunt planiorem ad hæc aditum ſint habituri, & alij quoque quibus detrita iam hæc eſt via, omnia ſint reuiſuri illuſtriora. Quanquam enim in ornandis hiſce Galeni libris præſtantiſſimi doctrina viri maxima cum laude diligentiſſimam ante nos operam præſtitere, ſuperfuiſſe tamen in ijs aliquid, quod illorum diligentiam ſubterfugerit, nihil eſt ut admiremur. Quis enim in his, quæ tam multa, tam vetuſtis temporibus ſcripta, ex aliena lingua ad nos tranſiere, tantùm ſtudij vnquam adhibeat, quin poſteris quoque in eadem re noua & laudata opera ſeſe exercendi locus ſemper aliquis ſit ſuperfuturus? Fatemur nos certe & agnoſcimus in his ipſis quæ nunc prodeunt, adhuc eſſe multa quæ poſſunt effici meliora: & in primis, quod ad horum operum diſpoſitionem pertinet, aliquorum ex doctis viris deſiderium & iudicium non damna-

mus: ſed hac ipſa in re uarijs de cauſis nihil nunc immutandum arbitrati, adiecto ad ea quæ longe vtiliora ſunt animo, vni horum lectioni caſtigandæ atque exornandę operam noſtram impendimus. In qua, quæ prę ſtitere alij, integra omnia ſuis locis relicta ſunt; quæ autem per nos acceſſere, quamuis collatis prioribus editionibus ſponte pateant, facile tamen ex eo quoque agnoſcentur, quod noſtra generatim diuerſo quam ſuperiora charactere apparent. id quod ea ratione effectum eſt, cum, vt aliorum qui ante nos in hæc opera vigilarunt, integra perſtet & laus, & gloria: tum vt induſtrię alicuius noſtrę, ac propenſæ in promouenda huius, quam ſequimur, diſciplinæ ſtudia, apud ſtudioſos extet argumentum: tum etiam, quo hæc noſtra, in quibus ſæpe nullam opem nobis ferentibus græcis exemplaribus, ſoli coniecturæ nixi, vnius alteriusve literulæ immutatione aut tranſpoſitione corrigere quæ corrupta videbantur ſtuduimus, docti viri, quaſi ante oculos clarius oblata obſeruare, obſeruata expendere, & expenſa ſi videantur, moderari in publicum commodum poſſint, ac corrigere. Vt enim non ſumus neſcij non idem omnibus eſſe eadem de re iudicium, ita qui vnam hoc loco medicæ reipub. utilitatem nobis propoſuimus, neque alienum iudicium detrectamus, neque aliquid magis expetimus quàm vt abſolutoria omnia videamus. Hæc inſtituti operæque in his meæ fuit ratio. quam hoc loco Aldrouande reddidi, vt ſtudium hoc meum intelligant ſtudioſi non indignum eſſe quod ipſi quoque benigno animo & probent & excipiant, quod probare tu ſoles, vir de medica naturalique omni ſcientia meritiſſimus, & in Bonon. hoc Gymnaſio hominum in omni diſciplinarum & literarum genere præſtantiſſimorum ſplendore illuſtriſſimo, non poſtremus. Vale.

HIERONYMVS MERCVRIALIS

MEDICVS FOROLIVIENSIS MEDICINAE STVDIOSIS,

De Galeni Libris.

SÆPENVMERO cùm de ijs, qui apud Græcos præclariſſimè omnium ſcripſerunt, mecum ipſe conſidero, in eam ſententiam venio, poſt principes illos, Hippocratem, Platonem, Xenophontem, Ariſtotelem, ac Theophraſtum, nullos haberi, qui merito iuxta locari poßint, præter Plutarchum Cheronæum, atque Galenum Pergamenum. Ille enim, vt in hiſtoria maxime excelluiſſe, ſed ſimul cunctarum fere diſciplinarum orbem mirifice complexus videtur: ſic iſte multa cum tractauerit, in medicina quidem ſingulari quadam felicitate cæteros quoſque anteceſſit; At ſi mathematicas, philoſophiam, Rhetoricam, poeſin, & alias, quas paſſim in libris ſuis ita tetigit, diſciplinas, vt in ipſis perfectus videatur, ſpectemus, paucis in vnaquaque ipſum cedere plane certum eſt. Quod copioſius & exactius demonſtrari à nobis poſſet, niſi huiuſcemodi locum viri eruditiſſimi non minus diligenter, quàm eloquenter tractatum poſteris reliquiſſent. Id tamen ſilendum nequaquam duxi, Galeno eueniſſe, quod illis, qui multa diuerſis temporibus ſcribunt, plerumque contigiße compertum eſt, ſcilicet vt certum, irrefutabilemque ordinem minimè ſecutus ſit, ac complura ſcripſerit, quibus facile medicinæ ſtudioſis carere licuiſſet. Nam cum is toto vitæ tempore in ſtudijs, atque artis exercitationibus gnauiter verſaretur, ferè credi non poteſt, quomodo tot tantiſque ſcribendis, quæ vix alius cogitare ſufficeret, ipſe otium atque animum habere valuerit. iam vero qui ab amicis ſæpe impulſus, aut à maleuolis coactus magnam ſcriptorum ſuorum edidit partem, eum in ſcribendo certum ordinem, atque connexum ſeruare non potuiſſe, cuiuis manifeſtum eſt: vt hac vna ratione non ſolum variæ fuerint in connectendis Galeni voluminibus ſententiæ, ſed etiam ab ordine, quem ipſemet libello ad id dicato reliquit, non parum diuerſæ, ac forſan omnes æquo animo accipiendæ: ſiquidem, vbi auctoris clarum & certum in copulandis ſuis commentarijs inſtitutum nullum apparet, cuique ſecundum animi proprij ſenſum coniungere, atque ea in ordinem fas eſt redigere, modo rationibus ſaltem probabilibus, aut veritati minime refragantibus innitatur. quæ ſane quo ſunt potiores, communibuſque hominum bene ſentientium conceptibus acceptiores, vt ordo ille atque

copulatio cunctis alijs præferatur æquum eſt. Huiuſmodi ſane eſt Galeni operum ordo, atque connexus, in Iuntarum, de litteris omnibus, præſertim de Medicina, optime meritorum, poſtremis editionibus obſeruatus: quorum omnium quoniam iamdudum Ioannes Baptiſta Montanus rationem epiſtola propria praeclare indicauit, vanus eſſet labor, ſi eadem repetere hoc loco ſtuderem: eo magis, quòd, vt olim cum Ioanne Cratone, Maximiliani Imperatoris Archiatro, viro eruditiſſimo, ac in Galeni doctrina præclare verſato, quique Montano cariſſimus, ac familiariſſimus auditor fuit, locutus ſum, pauci omnino inueniuntur, qui in eruenda ex Galeni libris vera methodo, à qua poſtmodum ordo aliquis firmus comparatur, ipſi Montano iure conferri debeant. Sed de ordine non plura. De delectu vero librorum Galeni legendorum, quem à multis exoptari ſæpenumero animaduerti, & in quo non medica laus, atque fructus poſitus eſt, latius digredi vobiſcum conſtitui: tum quia hæc res à nullis fere ſpectata, vel ſaltem obſcure & ieiune explicata reperitur: tum quia vobis omnibus, quorum vtilitas, atque profectus mihi ſemper cordi fuerunt, me rem gratam, atque non parum fructuoſam eſſe facturam ſpero. ſicut enim in vnoquoque ſcientiarum genere adipiſcendo magni refert, optimos, quos ſequaris, auctores eligere: quandoquidem, vt dicebat Phocylides,

Ἐσθλῶν γὰρ ἄπ' ἐσθλὰ διδάξεαι ἢν δὲ κακοῖσι.
Συμμιγοῖς, ἀπολοῖς καὶ τὸν ἐόντα νόον.

ita, niſi auctoris iam electi commentaria meliora, atque vtiliora ſecernantur, ſæpe lolium tritico mixtum colligitur, (ſunt eorum, qui multa ſcriptis conſignarunt, volumina, inſtar latiſſimi campi, vbi neceſſario cum tritico lolium, aliaque minus vtiles herbę naſcuntur) atque ſubinde non temporis modo iactura fit, verum etiam bona dum minus bonis iuncta ſimul comprehenduntur, doctrina ſana ac perfecta, quemadmodum deceret, haudquaquam acquiritur. Eorum, qui Galenica lectione delectati, in eius libris cum fructu, & voluptate diligenter verſari cupiunt, duo genera inuenio, medicorum ſcilicet, (ſub medicorum nomine philoſophos quoque complector, quòd Medicinę anima ſit ipſa philoſophia) atque illorum, qui φιλόλογοι vocantur, quique variam, ac antiquam eruditionem ex quibuslibet primi ordinis auctoribus expiſcari quęrentes, vt ſciant dumtaxat, nullo ſibi medicinę faciendę, ſed tantum aliquantiſper deguſtandę propoſito fine, modo hunc, modo illum ſcriptorem, aut ſcriptoris librum euoluunt. Hos poſtremos etſi ad me parum pertinere intelligam; attamen quoniam & ipſi commendatione, ac inſigni laude digni ſunt, nempe qui optimorum auctorum lectionem, cognitionemq; verè amant; non ſolum qui prę cęteris ſint vobis futuris medicis manu terendi nocturna atque diurna Galeni libri, ſed etiam qui philologorum honeſtos conatus iuuare queant, nunc, quantum ego ſentio, proponam. & ne oratio huc atque illuc inutiliter vagetur, vnamquamque Iuntarum editionis nuncupatam claſſem ſeriatim, à priore initio capto, percurram; mox & de ſpurijs, & de fragmentis nuperrime partim additis, partim è loco priore in peculiarem quandam ſedem redactis, quid iudicem, aperte ſubnectam: alijs etiam poteſtatem relinquens, vt, niſi hæc noſtra probauerint, meliorem ſaltem publicam medicorum, ac aliorum in vtilitatem ipſi proponant. Iſagogicis, qui ante primam claſſem proximè conſtituuntur, plura ſunt, quæ potius philologum, quam medicum delectent, ut oratio illa adhortatoria forſan Galeno indigna: tractatus de ſophiſmate ab Alexandro Aprodiſienſi in commentarijs ad Eleuchos Ariſtotelis tex. viij. citatus, alijq; complures. Nam qui de ſectis ad introducendum inſcribitur, Galeni tempore, quando ſecta illa florebant, plane legendus erat, non ita noſtro, quo iamdudum ſectæ deſiuerunt. At liber

*ber de conſtitutione artis, atque ars medica non minùs neceſſarij, quam vtiles futuris me-
dicis ſunt: in quorum altero ordine reſolutiuo, in altero autem definitiuo tota medicinę
facultas ita breuiter, & clare explicatur, vt pauca etiam ij, quibus nil placere ſolet, in
ipſis deſiderent. Cæterum, quęcumque in prima continentur claſſe ad philoſophum me-
dicinæ iam initiatum tam ornandum, quàm perficiendum fere omnia ſpectant, præſer-
tim vero de elementis, temperamentis, ac naturalibus facultatibus libri, in quibus, niſi
Galenus familiari ſibi & veteribus inuſitata prolixitate vſus eſſet, nil forſan melius vni
uerſa philoſophia poſſideret. Libri de anatomica adminiſtratione à Galeno iam Quadra-
genario Romæ ſumma cura abſoluti, & alij eiuſdem tractationis ad vnum medicum ſa
ne pertinere videntur: etſi in ipſis poſteriores anatomici non pauca errata animaduerte-
rint, quæ Galeno in ſecandis humanis cadaueribus minus exercitato condonari poſſunt.
ſic qui de vſu partium, ac de placitis Hippocratis & Platonis vulgo, & a Nemeſio ſym-
phonia nomine inſcribuntur, adeo varia & ſingulari eruditione pleni ſunt, vt philologi,
philoſophi, ac medici in ijs, quæ ipſos & iuuent & delectent, plurima ſemper inueniant:
etenim quæ de Hippocratis & Platonis dogmatibus tractant volumina, tametſi a Galeno
iuuene, & ob id ambitioſo, atque curioſo conſcripta fuerint, complura tamen præclara in
ipſis traduntur, quæ pariter in libris de Demonſtrationibus nunc deſideratis ſimili prope-
modum argumento, & ratione tractata eſſe, ex nonnullis, quæ ibi litteris conſignata legun
tur, & a Nemeſio ex lib. de Demonſtrationibus citantur, certò colligo. Verum enimue-
ro, ſi Galeni ingenium alicubi, ſi iudicij acrimonia, ſi doctrinæ, & prudentiæ magnitudo
elucent, proculdubio in diuiniſſima illa de vſu partium tractatione clariſſime apparent; in
qua non modo alios, immo vero ſe ipſum ita ſuperauit, vt nonnunquam ſuſpicatus fue-
rim, Galenum ab aliquibus veterum ſcriptorum maiorem partem rerum ibi tractatarum
eſſe ſuffuratum. Nam ij libri, vt in enarratione propriorum teſtatur, fuerunt ab ipſo
Romæ perfecti; quo tempore nondum in arte prouectus erat, nec alia quæ tunc ſcripſit, hi
ſce tum contemplationis profunditate, tum elocutionis grauitate aſſimilantur. Immo
vero, ſi tractationes non diſſimilis argumenti de vtilitate, & cauſis reſpirationis atque
pulſuum in eadem prima claſſe collocatæ libris de uſu partium conferantur, certe in illis
Galeni ambitio, atque alios damnandi, quo laborauit, pruritus perſpicue dignoſcitur,
vt ij magis, quàm hi, auctorem ſuum referant. Accedit, ex Laertio, Suida, Theodoreto,
alijsq; compluribus fide dignis auctoribus, ſciri, multos antiquorum eandem rem tractaſ
ſe, veluti Empedoclem, Democritum, Ariſtotelem, quorum monumenta tempeſtate no-
ſtra amiſſa in Galeni, qui Imperatorum, & variarum regionum bibliothecas perſcruta-
tus erat, manus forſan perueniſſe, atque inde optima quæque in proprios (quod Ariſtote
lem quoque feciſſe perhibent) libros retuliſſe merito credi poſſet, niſi Galenum omnes tan-
quam numen medicinæ quoddam hodie ſuſpicerent, ac iure venerarentur. Ariſtoteles
quidem in libris de animalibus, qui nunc habentur, aliqua de uſu partium, eaq; præclara
reliquit, ſed, cùm multa deſint, quæ ſe ſupplere profitetur Galenus, quis ſcit, an ex li-
bris anatomicis, alijsque eiuſdem argumenti ab Ariſtotele ipſomet, & a Laertio citatis ac
ceperit? Libris ſecundæ claſſis, qui de pilæ exercitio ac de animi morbis, & erroribus tra
ctant, facile poſſent carere medici, quòd iuuenili potius ſpiritu & in alicuius aulici gratiã,
quàm ob aliud fuerint à Galeno conſcripti, nec quicquam in ſeſe complectantur, vnde vel
doctrinæ inſignis, vel egregia aliqua artis vtilitas erui queat. At, qui alimentorum co-
gnitionem, nec non ſanitatis tuendæ rationem tradunt, niſi a medicinæ ſtudioſis exacte te
neantur, præſtantiſſima artis parte eos omnino carere, certum eſt, fateor minime fieri
poſſe, vt vel abſolutiſſima in libris de Tuenda valetud. deſcripta ſanitas (quod etiam
in adagio de Galeni valetudine, tanquam de re a nemine vſu probata, decantatur) vlli-*

bi vnquam

bi vnquam reperiatur, vel præcepta luculenter tradita adamuſsim obſeruentur. ſed quemadmodum in alijs cunctis artibus perfectiſſimum aliquod exemplar habetur, quod adumbrare ſi non æquare laborant artifices, pari pacto in medicina facienda neceſſe erat, aliquam ſanitatis ideam proponi, ſecundum quam ſiue conſeruandi ſiue reſtituendi ſtudio operationes medicorum dirigerentur. Vtrum autem ad Gymnaſticum, an ad medicum tuendæ ſanitatis notitia pertineat, exiguum quid refert ſcire. quapropter ea Thraſibulo dicata tractatio curioſa potius eſt, & philologo accommodata, quales multas ſe feciſſe ipſemet Galenus teſtatur, quam arti neceſſaria, aut admodum vtilis. quamquam nec eam improbo, cum etiam nonnulla ad artium explicationem ſpectantia cognitu non inutilia contineat. Eſt plane tertia claſsis tota diſcendę atqi faciendæ medicinę dicata, nempe quæ, vt ego ſentio, omnibus iam philoſophia inſtructis, ac mox artem diſcere cupientibus uiã quandam ſternat latiſsimam, ſimulque principia ſtatuat, ſine quibus uix umquam ad bonam frugem vllus perueniret. etenim ſi totum Medici negotium aduerſus morbos eſt, atque ſymptomata, horum cognitionem adipiſci vnicuique neceſſe eſt, quam in libris de morbis, ſymptomatibus, febribus, cæteriſque optimo ordine a Galeno traditam ſcimus: etſi Argenterius in ijs non pauca ambitioſius improbarit. Sunt ſane ibi nonnulla, in quibus certiorem doctrinam, ac minorem alios refutandi libidinem expeto, qualis eſt tractatus de rigore, vbi dum nimis anxie in Eraſiſtratum, Attaleum, Philotimum, Praxagoram, & Aſclapiadem inuehitur, quaſi oblitus ſui propoſiti, ieiune admodum quid ſit rigor, & vnde trahat originem, docet. Liber etiam de plenitudine penè inutilis eſt, quòd multa incerta, omnia pene confuſa ſint; at forſan id vitio fit contextuum deprauatorum. Commentarij autem in Epidemiorum Hippocratis libros à Galeno ob amicos conflati omnium ſane aliorum commentariorum præſtantiſsimi ſunt. in quo genere cur quoq. librum de difficultate reſpirationis aliquo pacto non ponamus, ſane non video, cum conſtet cuncta ferè in ipſo declarata ad librorum Epidemiorum atque prognoſticorum declarationem ſpectare. vt non ſit ſtatim aſſerendum, libros a Galeno amicis efflagitantibus conſcriptos minus dignos cenſeri. Qui in quarta claſſe reliquis omnibus anteponuntur De locis affectis libri a Galeno iam ætate prouecto confecti, iure optimo, tum doctrinę pręſtantia, tum egregia rerum ignoratarum explicatione cæteris quibuſq. anteferendi ſunt. propter quod ſoleo dicere, etiamſi Galenus nil aliud, quàm ipſos, nobis ſcriptum reliquiſſet, attamen ſummum medicum iudicari debuiſſe; adeo diligenter, atque apposite internorum affectuum (quod omnium difficillimum iudicauit Hippocrates) & ſedes, & veras origines aperit. Verum omnes illi de pulſibus inſcripti, exceptis paucis quibuſdam, vbi pręſagia & cauſæ tractantur, ſi non haberentur, facile ars medica eiuſmodi iacturam pateretur. præterquam enim quòd Herophilum ob nimiam ſubtilitatem, vbi de pulſibus diſſèruit, ſectatores, quemadmodum ſcripſit Plinius, deſeruerint, ac iccirco ſuapte natura talis tractatio ardua valde, & obſcura videatur, nimia quoq; Galeni prolixitas, & forſan intempeſtiua ſedulitas omnia obſcura, difficilioraque reddit. ut inde uideri poſsit exercendi ingenij gratia potius, quam ob vllam vtilitatem effatu dignam, vel neceſsitatem eum laborem eſſe à Galeno ſuſceptum. Nam quomodo tot differentiarum, cauſarum, atque ſignorum centurias quis complectatur, & memoria teneat, quando ipſemet Galenus vni Syſtoles cognitioni, quæ inter potiores habetur, comparandæ, viginti annos imſumpſerit? Hippocratem proculdubio, & ueteres omnes, qui penè pulſuum notitiam contempſerunt, medicinæ ignaros facere neceſſe eſſet, ſi tanta ac imcomprehenſibilis pulſuum ſcientia in facienda medicina requireretur. Idem propè de dierum decretoriorum volumine, in quo ſibi mirifice placuit, liberè proferrem, niſi Ioannes Picus Mirandulanus in ſuis aduerſus Aſtrologos diſputationibus iampridem oſtendiſſet, complura eſſe in eo tractatu, quæ dam-

nari

nari merentur. Jmmo cum ipſemet cap. VI. de libris proprijs tradat, ſeſe eos ſibi tantum conſcripſiſſe, haudquaquam magni feciße uidetur. quamquam nec prorſus eos, atque libros de criſibus inutiles puto; quoniam ad Hippocratis, qui omnium primus & accuratiſſimus in animaduertendis diebus decretorijs fuit, mentem, & doctrinam penetrandum, ob quod fuerunt compoſiti, magnopere conferunt. De praecognitione ad Poſthumum librum optarem equidem à Galeno non eſſe editum, nimirum qui eum nimis ambitioſum, ἀλάζονα, atque etiam maledicum abſque vllo pene fructu oſtentat: quemadmodum ex aduerſo commentarij in Hippocratis Prognoſtica, Prorrhetica, Aphoriſmos, aduerſus Lycum, & expoſitiones linguarum, non minus vtiles, quàm neceßarij ſunt. Nec me latet, aliquos Galeni gloriae parum ſtudioſos eò temeritatis deueniſſe, vt dixerint, eum in exponendo Hippocrate Grammaticum agere, quos magnopere hallucinari, ſemper ipſe putaui: quod is in eliciendis vetuſtiſſimi, & grauiſſimi ſcriptoris alte reconditis ſenſibus ſummum ingenium, magnam eloquentiam, conſummatum iudicium, atque incomparabilem claritatem oſtenderit. Vtinam commentaria in libros de aere, aquis, & locis in ſecundum Epidemiorum, & alia non deſiderarentur, forſan Hippocratica medicina, quae nunc, à multis propter obſcuritatem negligitur, vel ſaltem omittitur, magis illuſtrata plures nanciſceretur ſectatores. Quinta claſſis tractatus perinde Medicis futuris ſunt neceſſarij, atque ignis, & aqua uitae noſtrae, praeſertim vero illi, in quibus de ſimplicibus medicamentis agitur, ſine quorum cognitione medendi methodum nequaquam comprehendi poſſe non ſemel Galenus ſcripſit. Et licet ſextus, ſeptimus, & octauus toti à Dioſcoride ſint accepti, atque in libris de medicamentis localibus, genericis, & de antidotis maior pars in alienis recenſendis, examinandiſque conſumatur; verumtamen in illis graduum cuiuſque pharmaci à nemine antea nobis traditam explicationem mira quadam certitudine agnoſcimus: in his vero, dum aliorum compoſitiones examinantur, ac de morbis nonnullis breuiter diſquiritur, inexhauſtus quidam arcanorum theſaurus, necnon verae, & tutißimae conficiendorum medicamentorum regulae ſingulari diligentia, & nulli alteri conceſſa fęcunditate offeruntur. De libello theriaca ad Piſonem inſcripto iam quid ſentiam, in huiuſce editionis quinta claſſe legitur. In ſexta claſſe qui Galeni ſint germani tres illos habemus ad ſanguinis miſsionem pertinentes, quorum qui aduerſus Eraſiſtratum, atque Eraſiſtrataeos Romanos inſcribuntur, pulcherrima praecepta multis conuicijs & inutilibus verbis quaſi ſepulta continent. At rationem illam per ſanguinis miſsionem curandi vix Momus reprehenderet. quòd ſi omnia ſtylo ſimili, nec admodum profuſo, nec ſtricto Galenus monumentis conſignaſſet, haudquaquam tot Zoili reperirentur, qui modo vnam, modo alteram rem in ipſius ſcriptis criminarentur. Ad ſeptimam claſſem venio quę vt poſtremum in ordine locum ſortita fuit, ſic ob arti quod pręſtat emolumentum cęteras antecedit. Nam vna methodus therapeutica tanti eſt omnibus artem diſcere atque facere aggredientibus, vt ſine ipſa vix quidquam boni ſperari queat. Quare diuina quadam prouidentia contigit, vt ex incendijs, atque alijs infortunijs, quę non pauca optimorum auctorum monumenta nobis abſtulerunt, integra euaſerit, nempe qua amiſſa detrimentum medicinę maximum erat acceſſurum. Siue enim omnium morborum notitiam, ſiue certam curandi rationem, ſiue vtilem pręſidiorum copiam acquirendi ſcientiam exigitis, ab vno methodi libro non multo labore comparabitis, quem cum Galenus, iam ſenior factus, ac iuuenili illo impetu ſedato, mature, non feſtinanter, quemadmodum ſępe fecit, in lucem ediderit, par ſane fuit, eum conſummatam peritiam

atque

atque ſenilem prudentiam referre : ſicuti epiſtolę od Glauconem, & de puero epileptico ſcriptæ, propterea quod eas celeriter ita occaſione poſtulante amicis exarauit ab omnibus nequaquam penitus probantur. Jam vero commentaria in Hippocratis de victu acutorum, de articulis, de fracturis, de medica officina libros non minus alijs neceſſaria ſunt; quoniam, vt veteres, præſertim vero Hippocrates, in chirurgica medicina omnium quotquot fuerunt, atque erunt, maxime excelluerunt, utpote quam à primis annis exercere inchoantes perfecte aſſequebantur, haud aliter ipſorum de eadem ſcripta tamquam oracula apud ſapientes habentur, quæ tamen propter breuitatem priſcis familiarem à pauciſſimis intelligerentur, niſi caliginem pene omnem Galeni declarationes diſcuſſiſsent. Vtinam, quæ in libros de vlceribus, & de capitis vulneribus compoſuit aliquando humano generi reſtituantur: proculdubio vita, quæ ob antiquorum præceptorum ignorationem plerumque periclitatur, quotidie plurimis conſeruaretur. De remedijs paratu facilibus liber non eſt quidem ſpernendus, eo quod, præter remediorum copiam, & facilitatem, præcepta quoque non mutila ad artem ſpectantia complectitur. Multa ſunt præterea volumina ſeparatim Galeno adſcripta, quorum nonnulla lectu indigna ſunt, alia vero aut ex Arabicis tranſlata, aut ipſi falſo attributa. etenim viuente ipſo Galeno non defuerunt qui lucri gratia varios ſub illius nomine medicinæ libros & in Græcia, & Romæ in lucem emitterent id vitium Arabiam quoque tunc magnopere tentauit, quando Almanſores reges ex toto orbe pro locupletanda bibliotheca, ad ipſos conuehenda omnium Excellentium auctorum ſcripta curarunt. De oculis, & de renum affectibus tractationes eiuſmodi ſunt, vt, tametſi aliqua Galeni dogmatibus repugnantia habeant, nihilominus multis ſimul bonis abundent. quare medici eas non negligant vehementer hortor. De hiſtoria Philoſophica meam ſententiam in hac editione ante illam conceſsi ponendam. De alijs autem ſpurijs nihil mihi dicendum duxi, quòd ante ſingulos libros doctiſſimorum uirorum cenſuræ habeantur, quorum auctoritati fidem præſtans vel legere, vel omittere pro libito vnuſquiſque veſtrum poterit, modo genuina ſcripta non poſtponantur, & quæ in ſpurijs leguntur, eatenus æſtimentur, quatenus alibi vere à Galeno confirmata inueniuntur. De fragmentorum nuper Typographi de medicina bene merendi ſtudio addita parua claſse id primum dicam in librorum poſſeſsione idem contingere, atque in ſtatuarum antiquarum quæſtu. Nam, vt, quicumque earum amore tenentur, fragmenta excellentium ſculptorum vndequaque veſtigant, atque inuenta colunt, & magni faciunt, tamquam ex illis tum artificis ingenium cognoſcant, tum quandoque integra ſigna conſtruant: haud aliter ſcientiarum amatores fragmenta præclarorum auctorum magni facere debent, quod ex ipſis ſæpe multa bona colligantur, ſimulque ſpes conſeruetur, interdum fieri poſſe, vt integra volumina aut recuperentur, aut doctorum hominum induſtria ad aliquam vtilem formam redigantur: Quis neſcit, fragmenta illa de ſubſtantia facultatum naturalium, de dogmatibus Hippocratis, commentariorum in Platonis Timæum, Galeni facundiam, atque doctrinam referre, necnon pluribus locis intelligendis non mediocrem lucem afferre? Pari pacto fragmentum commentarij in ſecundum Epidem. Hippocratis nobis ab Auguſtino Gadaldino medico numquam ſatis laudato, deque medicina præclariſsime merito communicatum, qualia eſſent ea, abunde declarat, cum ex paucis verbis vix credi poſsit quanta doctrina hauriatur. Commentarij etiam in librum Hippocratis de alimento nunc primum Ioannis Baptiſtę Raſarij viri doctiſsimi & de re medica optime meriti benignitate excuſi, licet maiori ex parte mutilati, quantopere ſint omnibus tam Philoſophiæ, quàm Medicinę ſtudioſis collaturi, res ipſa in dies magis docebit. ego ſane eos percurrens

vix à

vix à lacbrymis abſtinui, dum, eruditionem, grauesq; de re medica ſpeculationes ibidem contentas diligenter conſiderans, quam, & qualem tam horum, quàm aliorum Galeni monumentorum iacturam ars feciſſet noſtra, cogitabam. Porro, quæ ex Raze, Raby Moyſe, cæterisque ſcriptoribus collecta in eadem claſſe traduntur Galeni fragmenta, licet ex ijs nonnulla barbarorum lingua quodampacto videantur conſpurcata. attamẽ haudquaquam abijcienda iudico: quemadmodum nemo adamantem, uel ſmaragdũ alioqui pretioſos minus æſtimauerit, ſi plũbo, aut terra colligati ſibi offerantur. Habuerũt Arabes multo tempore bibliothecas præclariſsimis variorum auctorum ſcriptis inſtructiſsimas, quorum copia viris doctiſſimis, quibus olim ea natio abundauit, facta, ij poſt meliores ex ipſis ſententias ſua lingua in proprias commentationes retulerunt, quæ ſententiæ aliena quidem, & incompta lingua, ſed integræ in noſtram translatæ haud ſperni debent, quando præſertim vtilitatem aliquam præbent, ac ex libris nunc deſideratis eas eſſe acceptas conſtat. Iam intelligitis, iuuenes ſtudioſiſsimi, quod ſit noſtrum de omnibus Galeni nunc extantibus ſcriptis iudicium. in quibus cum fructu & iucunditate euoluendis tria vos ſpectare, neceſſe eſt: vnum, ne ſtatuatis, Galenum numquam falli, aut deteriora alijs probatis auctoribus interdum non dicere: quod enim ipſe de Archigene medico maximo ſcripſit, atque antea ab Ariſtotele memoriæ proditum erat, ἀδύνατον ἐστιν ἄνθρωπον ὄντα μὴ ἁμαρτάνειν ἐν τοῖς πολλοῖς cur etiam de ipſo dici non poteſt? quare mirari ſoleo nonnullos, qui, quaſi Galenus falli non potuerit, omnia illius dicta pro oraculis citant, nec quicquam verum putant, niſi à Galeno proditum reperiatur. Alterum eſt, ne deterreamini, quotieſcunque ipſum ſibi contraria alicubi ſcribere animaduertetis. nam qui varijs temporibus, atque uarias ob occaſiones tot ſcripſit, niſi Deus aliquis ſit, in aliquibus ſibi nonnunquam contrariari neceſſe eſt; atque tunc ſi quæ ſit vera, & potior illius ſententia explorare libet, prius expenſis varijs & antiquis contextibus dogmata eius vobis ſunt conſideranda, tum quæ minus ijs refragatur, quæque pluribus in locis legitur, eam pro certiori, & germana habere ſemper debetis, eo magis, quando aliqua ſubeſt contextuum deprauationis ſuſpicio. Exemplum hoc vobis eſto, Galenum pleriſque in locis dixiße ſine ſignis plenitudinis alicuius, numquam decere mitti ſanguinem. octauo autem methodi cap. iiij. ſcripſiße, etiamſi nulla adſint plenitudinis ſigna, quandoque mittendum eſſe ſanguinem: quæ poſterior ſententia quod rarius ab ipſo prolata inueniatur, minus Galenica cenſeri debet, eo maxime, quòd Aetius, qui in caput lxviij libri quinti omnia verba illius capitis octaui methodi tranſtulit, loco vocis Galeni ἀπόντων habet παρόντων: cui etiam adſtipulantur antiquus interpres, & abbreuiator methodi Conſtantinus Africanus, apud quos legitur, mittendum eſſe ſanguinem, ſi adſint ſigna plenitudinis. quaſi in contextu Galeni, quem habuerunt, eadem, quæ hodie apud Aetium, verba legerentur. Tertium eſt, ad comparandam perfecte artem, methodoſque nobis à Galeno relictas, necnon ad poßidenda eius dogmata neceßario requiri, vt non vno ſiſtatur in loco, ſed cuncta, vbi de eadem re loquitur, diligenter euoluantur, omnibusque ſimul collatis tandem perfectæ ſententiæ ſtatuantur. ſæpe namque obſeruatur, eum in aliqua re tractanda vna in parte quædam omittere, aut dubia facere, quæ alibi & manifeſtiora, & exactiora tradit. Quod reliquum eſt de illius elocutione id ſolum ad memoriam vobis reuocabo, ſæpenumero a me ſermonem habitum contra eos qui Græcæ & forſan Latinæ linguæ ignari Galenum difficilem eſſe, auctorem prędicant; quandoquidem, ſi in nullo ſcriptore dictionis σαφήνεια ab Ariſtotele adeo commendata conſpicitur, certe in omnibus Galeni commentarijs ualde eluceſcit: ut nemo ſe Galeni doctri-

nam

nam pereepturùm diſſidere debeat, mòdo ſedulitas, induſtria, ac in ijs, quę nos nouimus, obſeruandis perſeuerantia ſibi non deſint: prȩſertim quando in hac poſtrema editione à Typographo magnis expenſis, & incredibili diligentia curatum eſt, vt omnia Galeni volumina non ſolum accuratiſſime recognita, multis in locis emendata, varijſque in margine adnotationibus illuſtrata, verum etiam tractationibus vtiliſſimis, atque pulcherrimis non antea in lucem emiſſis ditata in gratiam, commodumque ueſtrum elegantiſſime cuderentur. Valete.

IOANNES BAPTISTA MONTANVS
PHYSICVS VERONENSIS
LVCAE ANTONIO IVNTAE S.

PLacet mirum in modum, ſplendidiſſime Luca Antoni, conſilium tuum, quod accepiſti omnia Galeni opera turſus excudendi, verumq; illis ordinem ſtatuendi, non antea ab aliquo multorũ ſæculorum homine traditum, qui integræ arti docendæ, vel ediſcendæ facillimus, ſeruandæq; memoriæ commodiſſimus iudicetur. Præterquam enim ꝙ id ab eruditiſſimo quoque ſummo deſiderari, flagitariq; video, obſtruetur interim os deprauatæ medicorũ turbæ, qui calumniandi Galenũ non aliunde magis occaſionẽ captant, quam ꝙ in diſſerẽdo vaſtus, immenſus, confuſusque videatur, nullamq; artem ab eo recte doceri poſſe, in quo nullus ordo doctrinę appareat. Inſtituto enim ordine, quẽ deliberas, conſtabit ilico, ne aliud quidẽ Auicennam ipſum, reliquosq; Arabas omnes cõcepiſſe: poteruntq; con tumaces, cõtentioſiq; illi hoĩes tandem reſpicere, recognoſcereque omniũ theorematum ordinem, quotcunque in medica facultate conſiderantur, à Galeno, tanq̃ a fonte, emanare. Quod tu tamẽ à me poſtea requiris, eumtibi ordinẽ inſtitui, id ego haud ita facile præſtare poſſum: multa enim ſunt, quæ me ab hmõi prouincia deterrent: nam tantus librorũ numerus, tamq; varia materia eſt, vt ſinguli recenſeri, atque in certas claſſes vix redigi queant: præſertim cũ eorũ nonnulli ſint penè (vt ita loquar) ἀσύστατοι, qui, cũ ad medicinam parum, aut nihil attineant, ſed ad dialecticã potius, aut philoſophiã, vel ſimilem quampiam ſcientiam, certam in hac facultate ſedem nullibi admittent: ſunt & alij, in quibus ex tota arte quidpiã in vnum veluti cõpendium colligitur, vt nulli parti recte accõmodari poſſint, qui totius imaginem referunt. Quòd ſi me ſtatim illi ordini addixerim, quem ipſe Galenus, vel in fine artis paruæ, vel in libello ad id priuatim dicato conſcripſit, adhuc lõge magis implicabor, cuius implicationis ratio à me inferius declarabit̃. Neque ad tot difficultates parũ momẽti afferunt peruerſi horũ tẽporũ mores: vbi enim maiores noſtri aliquid quotidie excogitabant, in mediumq; afferebant, quod artẽ augeret, ornaret, *explicaret*; nunc ſcriptores iſti, qui paſſim, & vbique ſcaturiunt, nihil aliud edunt, q̃ meras cũ *viuentium*, tum mortuorum calumnias, tanto detrahendi ardore, vt facile deprehendantur, ob id tantũ ſcribendi ſtudio detineri, quo gloriam ſibi ex alieno cõparent opprobrio. Audis Luca Antoni, quæ me rationes hactenus ſuſpẽderint, ancipitemq; reddiderint. Videris tu tamẽ totã in me ſpem huius noui ordinis collocaſſe, quererisq; magnam hanc prouinciam tuam mea ſolum cunctatione remorari, te à plurimis eruditis viris iamdudum fruſtratum eſſe, qui ſe id munus præſtituros polliciti, ad hunc vſque diẽ diſtulerunt: cogis ergo me in hoc certamen deſcendere, & obtrectatorũ iudicio ſubijci. Parum profecto grati animi erga virũ de me optime meritum fuerim, nimiſq; in re magna audẽda meticuloſus, ſi qua cauſa detineri poſſum, quin amico tã anxie petenti ſatisfaciã, & publicę vtilitati propterea deſim, quia difficile ſit adeſſe: conabor igitur reddere, ſi nõ quæ, vel tu expoſcis, vel ego deſiderauerim, ſaltẽ quæcunque potero, vt ſimul & ingrati, & timidi nomen effugiam. Quòd ſi cõtigerit, vt à dictis meis ſumpta occaſione eruditus aliquis, vel contradicendi ſtudio, vel veritatis amore accẽſus, alium ipſe meliorẽ ordinem tradat, erit is mihi ſaltẽ laboris mei fructus nõ iniucundus, vbi cognouero me auctore ſtudia inquirendi excitata, veriúque tandẽ ordinẽ diſputando cõpertũ eſſe. Quoniã igitur in re nõ omnibus expoſita, & quæ in ſe multas babet difficultates, iudiciorũ diuerſitatem nõ defuturam intelligo, ac propterea plurimos cõtra me exorituros, qui ſeriem aliter diſponendam opinentur, placuit prius, quàm librorũ ordinem in cenſum certaſque claſſes redigerẽ, ex ipſiuſmer Galeni medullis, placitiſque priuatis, viã rationemq; explicare, qua is ordo à me inſtitutus niteretur. Hinc igitur sũpto initio dicimus, Artem, vel nouã conſtitui, vel cõſtitutam doceri: conſtituitur reſolutione, quæ fit à notione finis: cõſtituta docetur, vel cõpo nendo, quæ per reſolutionẽ inuenta ſunt, vel propoſita definitione per multiplicẽ eius ſectionẽ progrediendo. Docet quidẽ, & qui cõſtituit; cur enim non doceat, qui, qũo inueniat̃, oſtendit? altior tamen eſt ille doctrinæ modus, quiq; à facili aliquo ingenio, & ab ineunte ætate in diſciplinis exercitato legitime intelligatur, propterea oẽs antiqui philoſophi, ac medici, Ariſtotelesq; præcipue, qui præ cæteris in docẽdo, ordinem maxime affectaſſe vr̃, ab eo docẽdi genere abſtinuere. Galenus autẽ, cum ad ſuã vſque ætatem medicinæ artẽ incertã, maleque ſibi conſtantẽ conſpicaretur, facturum ſe operæpretiũ iudicauit, ſi à notione finis ſingula quæque vſque ad elemẽta reſoluẽdo, artis inuentionẽ certiſſime demõſtraret: atq. ita totã quidem artẽ in libro de cõſtitutione medicinæ breuiſſime inuentam tradidit: eius verò partes, tũ quæ ad ſeruandã ſanitatẽ, tum q̃ ad morbos tollendos attinent, in libris περὶ ὑγιεινῶν, & in Therapeutica methodo explicuit. Neque tamẽ à me intelligi velim Platonẽ, Ariſtotelẽ, & reliquos antiquos in aliquo problemate declarãdo reſolutoriũ ordinẽ minime recepiſſe: tantũ affir-

mo

mo neminem eorum totam quampiam diſciplinam docendã propoſuiſſe, vt à notione finis per reſolutionẽ procederẽt, imò contra à principijs exordiendo, ad vltima, q̃ primo conceperãt, doctrinæ terminũ ſtatuunt: q̧ quidẽ ordo quantum dignitate à reſolutorio derelinquitur, tanto docendi copia, & facilitate reliquis præſtat: quemadmodũ definitiuus ijs, q̃ diſcũtur, tenaci memoria firmandis omniũ commodiſſimus eſt. Cum verò Galenus totam artem alibi definitiuo ordine, alibi reſolutorio tradiderit, ſitq; in vtroq. loco ſpeculatiuo potius Iſagogica, q̃ exactæ diſciplinæ, videbatur tãto medico dignum, vt alicubi hãc ipſam artem integrã, membratimq; diſtinctã, ac demonſtratã nobis relinqueret: quod cũ nullibi ſeorſum fecerit (omnes enim libros ſuos, ſicut ipſe teſtatur, vel amicorum, vel ſui ipſius memoriæ exercitationisque gratia cõſcripſit, nihil vltra in ſingulis quærẽs, niſi vt cauſæ ſatisfaceret, qua ad ſcribendũ cõpellebatur) decreuit, quod priuatim in aliquo non tradiderat, id ex omnibus ſimul cõficere: ac propterea de ordine librorũ ſuorum compẽdiolum edidit, & in fine paruæ artis oſtẽdit, qua ſerie eoſdẽ libros legi oporteret: vbi manifeſtiſſime apparet cõpoſitiuum ordinẽ cogitaſſe, tanquàm ad exquiſitã diſciplinam tradendam omnium cõmodiſſimũ. Atque hac ego occaſione Auicennam commotum crediderim, virũ inter Arabas omnes acerrimi ingenij, vt omnia Galeni in medica arte monumenta ſparſim in varijs libris diſſeminata, in vnũ veluti corpus redigeret, eodemque cõpoſitiuo ordine opus illud ſuum canonẽ appellatũ, quinque magnis libris diſtinctũ compilaret: cui ſi vltimam manum impoſuiſſet (neque enim impoſuit morte præuẽtus,) fęliciorįq; lingua pro rei dignitate elocutus eſſet, haberemus fortaſſe, quẽ nõ Galeni tantũ interpretẽ, ſed exornatorẽ quoq; vocitaremus. Verũ, dũ ille multa hinc inde diſperſa in certas, propriasq; ſedes colligit, & ſetiatim diſponit, ordini tantũ intẽtus, diligẽtiori rerũ conſideratione tantiſper omiſſa, donec iam diſpoſita recẽſeret, non potuit quædã etiã ſimul parũ idonea non congerere, & ordinẽ in nonnullis confundere: cui propterea nõ debemus, ſicuti paſſim fieri video, tãta iracundia ſuccenſere: quin potius, vbi peccauerit, benigne emẽdandus eſt, in reliquis ſumma laude celebrãdus: nã ei proculdubio in hac facultate plus vita debet, q̃ alij nemini, qui poſt Galenũ profecerit. Vtrũ verò & ipſe Auicenna cõpoſitiuum ordinem, illum inquam, qui à reſolutorio proficiſcitur, exquiſite ſeruauerit, an inceperit quidẽ, in nõ paucis verò declinauerit, nõ eſt hic diſcutiẽdi locus. Illius potius ratio reddenda eſt, quod à multis animaduertendũ auguror, cur ego eundem omnino ordinẽ non ſeruauerim, quem Galenus ipſe tradiderit: abſurdũ enim videt̃ aliter alicuius libros diſponere, quã ipſe diſponendos ſtatuerit. Nouerint igit̃, quibus id curæ eſt, me iſtud quoq. quã maxime quæſiuiſſe, totisque viribus enixũ eſſe, vt minimè à Galeni ordine diſcederẽ, illudq; fideliſſime effectum, vbicunque apte fieri potuit: verũ multis in locis ambiguitas nõ leuis ſuboriebat̃, cũ Galenus ſibi ipſe diffidere videretur, aliter alibi nonnullos libros diſponenti, vt facile patet ijs, q̧ libellũ de ordine librorũ ſuorũ perlegerint, & qđ in calce paruæ artis adijcit̃: pręterea talis nonnunq̃ occurrit ordo, qui videatur Galenico ordini, & cõſilio contradicere: vt q̃nque ſuſpicari coactus fuerim, vel illos codices perquam mẽdoſos haberi, vel Galeno tanq̃ catalogum deſcribẽti magis cordi fuiſſe librorum ſuorum numerum recenſere, & veluti in actus referre, quam via, rationeque recte intellecta, ſeriem contexere, qua libros ſuos legi oporteret: eſt etiã vitio, negligentiaque temporũ liber ille adeo mutilatus, vt nec, ſi maxime velis, Galeni ordinẽ aſſequi poſſis. His ego rõnibus perſuaſus cæteris cõſilijs illud præſtare iudicaui, ſi me ad Galeni ipſius methodũ tãquàm certiorẽ, ſtabilioremque verterẽ, quã præcipue in libro de conſtitutione artis oſtẽdit, in cuius fundamentis nixus tutiſſime ædificarem: & ad eã regulam ſingula quæque metirer, ita rẽ à principio auſpicatus. Qui medicinæ artẽ via, & rõne ſint inuenturi, id primo profecto intelligent, vt cõſilio ſuo corpus humanũ quàm maxime ſanũ cõſeruent: vbi verò ſanitas euentu aliquo, vel adhuc in receſſu ſit, vel iam exacte receſſerit, eodẽ conſilio prouideant, vt, & quod futurũ incommodi eſt, omni id conatu arceant: factum verò, emolianẽ, & corrigãt: conſtat autẽ nihil horũ conſulto fieri poſſe, niſi noſcamus, & quibus rebus ſanitas, dũ integra eſt, cõſeruari debeat: &, dum abit, abiueritvè, reuocetur, aut reparet̃. Ac fieri omnino nequit, vt res, quæ id facere poſsint, vel inueniamus, vel inuẽtas congrue metiamur, niſi corporis humani naturã exactiſſime cognouerimus: tunc autẽ exactiſsime cognoſcemus, cũ, ex quibus, & quonam pacto conſletur, quot, qualesvè habeat partes, facultates, functionesq; diſtinctè didicerimus. Porrò, cũ ſciamus corpus humanũ à qualitatibus primis alterari, generari, & corrumpi, idẽ quoque ſcimus ex primis elementis omniũ generabilium ſubſtantiarũ communibus confectũ eſſe. Ergo artẽ medicinæ cõponendo ab his primis, ſicut & prima ſunt, auſpicari oportet. Primo igitur propoſitus nobis liber eſt de elementis: quæ vbi per qualitatũ alterationem cõmiſta fuerint, ſtatim inde pro certis alterationu gradibus certæ emergunt tẽperaturæ: cõgrue igitur ſubſequẽtur libri De tẽperaturis. Quoniã verò peractis hominũ tẽperamentis proximi ſunt humores (illa enim confeſtim, vel ſanguinis, vel alterius bilis, vel pituitæ dominiũ, vel æqualitas omniũ ſubſequitur) proinde cõmode libros ſubſtituimus, q̧ de humoribus potiſsime pertractãt: nullos autẽ tales ex ijs, quæ Galeni extant, deprehendimus præter cõmentarios in Hippocratẽ De natura humana, & libellũ q̧ inſcribit̃ De melãcholia: quãuis.n. in libro De natura humana videat̃ propoſitũ de elementis agere, nihil tñ ibi magis, q̃ humores,

conſi-

cōſiderant, quos Hippocrates corporis humani ꝓxima elemēta eſſe voluit. Cū verò in hoc libro tres parui libelli ēt ante Galeni ætatē cōplicari, cōſcribiq; conſueuerint, primus De natura huma na: ſecūdus ſine titulo quidē, ſed q ad therapeuticē attinet: tertius De victu ſanorum: ſintq; ij libelli ſubiecto lōge diſſimiles, quos neq; author, vt Galenus ipſe teſtatur, neq; poſteriorum iudiciū, ſed auaritia coniunxit, alioqui longo interuallo ſeparandos: Ego malui rei naturā, q̄ peruerſam conſuetudinem imitari, ne a me propoſitus ordo cōfunderetur. Primū igitur librū De natura humana in hac ſede ſtatuendū iudicauimus: reliquos duos ſuo quēque loco inferius diſponemus. Cōmiſtis elementis, peractis tēperaturis, & humorū æqualitate vel exceſſu, ſtatim emergūt tēperamētorū gradus, ſtructuræ modus, bona, vel mala habitudo: ſubſtituantur igitur libelli, De optima corporis ſtructura, De bona habitudine: & ita didicerimus, ex quibus primo, & quo nā pacto corpus humanū conſtatū ſit, qđ primo nobis fuerat propoſitū. Qm̄ vero idē corpus partes habet, quot, qualesve ſint illæ, perquiri oportet. At q̄dā earū ſimilares ſunt, ut oſſa, nerui, venæ; q̄dā inſtrumētales, vt pes, manus, caput: inſtrumētales aūt, cū ex ſimilaribus cōſtēt, cognoſci nequeūt, niſi ſimilares præcognoſcantur, ergo ſimilariū partiū conſideratio (nā & minus cōpoſitæ ſunt) ſeriatim ſubſtituetur. Primus itaq; liber erit De oſſibus ad introducēdos, ſcđs De neruorū ſectione, tertius De venarū, arteriarūq; diſſectione: cui materiæ, ꝓpinquitate ſubnectetur q̄ſtio cōtra Eraſiſtratū, An ſanguis in arterijs cōtineatur: deinde a ſimilaribus ad diſſimilaria quoq; accedēdo ꝓxime ſequetur liber De aggreſſibus anatomicis: cui ſuggeretur De vteri ſectione libellus, & alius De inſtrumento odoratus. Omniū itaq; mēbrorū ſubſtātia, & ſitu conſideratis, ſupereſt, ut vſus quoq; declaretur: deinde ſingulorū actiones, q̄ ad illū vſum diriguntur: quibus facultates neceſſario copulātur. Ergo tria hæc ita diſponentur, vt primo De vſu partiū, ſcđo De facultatibus animæ, tertio De functionibus ptractetur: atq; ita libri ſeriatim ꝓcedūt, De vſu partiū libri xvij, De vſu reſpirationis: cui cōtinuitate materiæ ſubnectetur, De cauſis reſpirationis, De vſu pulſuum, De ſubſtantia facultatū aīæ, De Dogmatibus Hippocratis, & Platonis, De facultatibus naturalibus, De motib⁹ muſculorū, De motu thoracis, & pulmonis: quibus vltimo addetur, Quòd animi mores corporis ſtructurā ſequantur. Quāuis aūt ſpeculatio De ſemine, & De fœtuū formatione, tanq̄ de ſimplicibus, ꝓcedere debuiſſet, nihilo minus videtur hic ordo docēdi cōmodior, ſi cognita prius mēbrorū natura, q̄ ad generandū, excernendūq; ſemen ſunt neceſſaria, q̄ fœtū ſuſcipere, formareq; poſſint, deinde ad ſeminis fœtuūq; tractatū progrediamur: ſubſtituentur igitur libri De ſemine, De fœtuū formatione, An oēs animalis partes fiāt ſimul, An animal ſit in vtero. Cæterū corporis humani natura exquiſite cognita, reliquū nobis eſt, q̄ medicinæ artē conſtituimus, viā, rōnemq; indagare, qua idē in ſanitate ſeruemus: at hoc ipſum integre expletur in ſex libris, qui De tuenda ſanitate inſcribuntur. Quia tū ibi corpora alterari docetur ob varias aeris qualitates, cibū, & potū, ſomnū & vigilias, inanitionē & repletionem, motum & quietem, & ob animi affectus: atq; de motu quidē & quiete, ſomno & uigilia, inanitione & repletione in eodem libro ſatis copioſe explicatur: de aere aūt, cibo & potu, & aīi affectibus exēpli potius gratia, q̄ ex ꝓpoſito agitur: ideo ne ad cōſeruādæ ſanitatis artē, materiæ, qua id efficitur, rudes accedamus, in hoc quoq; genere ita aciem inſtruximus, vt præcederet liber Hipp. De locis, aere, & aqua, quem Galenus De habitationibus, aquis, temporibus, & regionibus inſcribi maluit: ſperauiq; hactenus me tibi ſuper eo diuina Galeni commentaria traditurum, ſed ab amico id pollicente fruſtratus ſum: deinde reliqui De alimētis, De cibis boni, & mali ſucci, Commentaria in librum Polybi de victu ſanorum, De ptiſana, De attenuāte victu, De exercitio paruæ pilæ, De vitijs animi, & eorū remedijs, De conſuetudine liber ambiguus. Quibus tanquam ſacris initiati tandē ad diuinā illam tuendæ ſanitatis Methodum accedemus: cui ſubnectemus quæſtionem, Ars tuēdæ ſanitatis ad medicum ne attineat, an ad gymnaſticum: quibus oībus recte perſpectis compotes erimus non tuēdæ tm̄ ſanitatis, ſed ēt præſeruandæ, ſi qñ forte labi incipiat. Poſtremū erat, vt formulā inueniremus, qua ſanitatē iam deperditam reuocare poſſemus. Eſt aūt deperdita ſanitas cum corporis functiones uitio aliquo intrinſeco impediuntur: is affectus ægritudo appellatur: functionis læſio, ſymptoma uel accidens. Verumq; q̄ fieri poteſt exactiſſime eſt pernoſcēdum, ſi modo rectā medicationem intendimus: pernoſcemus, ſi cauſas eorum oēs didicerimus. Cū vero cognitio noſtra a ſenſibus oriatur, nō poſſumus niſi ſignis quibuſdam apparentibus ad illas cauſas penetrare: ſigna aūt cum indicare rē poſſint, vel preteritā, vel pñtem, uel futuram: quæ pñtem, & futurā indicāt, medici maxime inquirūt, illaq; diagnoſtica, hæc prognoſtica græce appellant. At q̄ plurimis antiquorum ægritudines pene innumerabiles uiſæ ſunt, & propterea memoratu difficillimę, Galenus rei ſubſtantiam ſubtiliſſime diuidendo, numerum non omnium tm̄ egritudinum, ſed ſymptomatū quoq; ſub certā methodum, & rōnis regulam duxit, qua vel mediocre ingenium diſcurrendo facile intelligeret, neq; plura eſſe poſſe, neq; pauciora: hic igitur Sex illos diuinos libros, tanq̄ ante ſignanos, ſeriatim ponēdos cenſui, quorū primi de differentiis, & cauſis morborum agūt, poſtremi ſymptomatum ſimili modo differentias, & cauſas oſtendunt: q̄uis.n. in curationibus per ſigna ad ęgritudinum notitiā perducamur, & hoc itinere ſigna morbis præcedant, ordo tamen doctri-

B næ poſtu-

In hac editione Octaua Cōmentarij tres ſucceſsi in Hipp. de Aer. Aqu. & Loc. Moyſe Alatino Hebræo interprete, adiūcti, & aſsignato loco, in ſecūda Claſsis, uis tio, collocati ſunt.

næ poſtulat, vt prius morborum numerũ, ſubſtantiamq́, noſcamus: deinde ad ſigna, differentias
eorum, motionesq́; declarantia, progrediamur. Subnectētur deinde libri De differentiis febriũ,
De inæquali tēperatura, De tabe, De comate, De tremore, conuulſione, ſaltu, & rigore, De diffi-
cultate anhelitus, De plenitudine, De tumoribus præter naturã, De tēporibus, quæ in morbo ſunt,
De totius morbi temporibus, De typo, Aduerſus eos, qui de typo ſcripſerũt, uel de periodis, De
cauſis procatarcticis, De cauſis coniunctis, ſi haberi pōt, hactenus.n. deſideratur. His ego Cōmē-
taria in primũ, tertiũ, & ſextũ librũ epidemiorũ ſubnectenda iudicaui, maxima.n. eius commenta
tionis pars dimiſſa curōne circa ægritudinũ, ſymptomatũq́; hiſtorias, & cauſas occupatur. Sequi
tur ex ordine paulo ante propoſito cōſideratio de ſignis, quorũ inueniēdorũ methodus pulcher
rima traditur in ſex libris De locis affectis: iure igitur proxime ſubnectētur: deinde ſeriatim, quæ-
cunq; ad ſigna, tã diagnoſtica, q̃ prognoſtica attinere uidentur: vtraq;.n. in ſingulis voluminibus
ita permiſta ſunt, vt haud facile ſeparari queant: ſequetur igitur primo liber De pulſibus ad in-
troducēdos: deinde libri, De pulſuũ differentiis, De dignotione, De cauſis, De prænotione: ſingu-
læq́, harũ ſpeculationũ quatuor priuatis libris explicantur, unde ſexdecim oēs efficiũtur: deinde
liber De vrinis, qui licet Galeni non ſit, haud importune tã ſub hoc ordine ſtatuitur: poſtea libri
de criſi: quibus materiæ congruitate, alii de diebus criticis ſupponentur: tum Cōmentaria in li-
bros Hippocratis De prædictione, & Alia in libros eiuſdē De p̄notione: vltimo libelli duo, alter
De præuiſione, q̃ fit in ſomnis, alter De prænotione inſcriptus. Supereſt poſtrema, q̃ in arte me-
dica pars maxima habetur, ſaculeas, in q̃, curandarũ ægritudinũ. Vtitur hæc tribus potiſſimum in-
ſtrumentis, Diæta, Pharmacia, Chirurgia. Modi oēs, quibus recte iis trib' vtamur inſtrumentis, in
Therapeuticis libris doctiſſime, diffuſiſſimeq́; explicantur. Triũ igitur inſtrumentorũ notitia no-
bis prius cōparanda eſt, anteq̃ ad utēdi modũ accedamus. Ac De diæta quidem (dico quo ad eius
materiã) copioſiſſime diſputatũ eſt in his oībus libris, q̃ ad tuendã ſanitatē attinēt: uſus uero eiuſ
dē morbis accōmodatus in Therapeuticis explicabitur. Spectant ēt ad Therapeuticos libros Cō
mentaria in Hippocratis de diæta in morbis acutis, cũ ibi utēdi methodus, & curōnes tradãtur. Cir
ca pharmaciã occurrunt primo libri xj. aurei De ſimplici medicina: quorũ quinq; priores nōnul
li hinc ſeparãdos putarunt, & libris tēperaturis ꝓxime ſubnectendos: ego tñ nolui corpus ita ab
ipſo autore cōpoſitum mēbratim diſcerpere, cũ præſertim, q̃ ibi conſiderantur, hinc loco non te
mere accōmodari poſſint. His rite ſupponet libellus de facultate purgantium medicinarum. Po-
ſtea reliqua volumina, in quibus cōpoſita ex ſimplicibus medicamenta explicanť, ſeriatim ſub-
ſtituentur, De theriaca ad Piſonem, De theriaca ad Pamphilianum, De antidotis, q̃bus ſatius eſt
duos magnos libros ſubnectere, alterum De cōpoſitione medicinarum ſecundũ loca, alterũ De
cōpoſitione medicinarũ ſecundũ genera: licet.n. in utroq; multa tradanť, q̃ ad Therapeuticã ſpe-
ctare uideanť: potiſſima tã eorum pars in recenſendis, æſtimandisque compoſitis medicamentis
occupatur. Circa chirurgiam nihil extat aliud præter libellum De hirudinibus, reuulſione, & cu-
curbitulis, & tres De uenæ ſectione libri, primus contra Eraſiſtratum, ſecundus contra Eraſiſtra
teos Romæ degentes, tertius qui inſcribitur, Methodus De uenæ ſectione, qui poſſent etiã inter
Therapeuticos numerari: nã, quæ in chirurgia ad curãdi artem, & Therapeuticã methodum atti
nent, inferius locabuntur. His omnibus recte cognitis unum iam ad integra totius artis peritiam
ſuperat: ubi.n. corporis humani naturam exacte nouerimus, quibusq́; rebus ſeruatur, aut læditur,
curq́;, & quot modis in contrariã ſanitati diſpoſitionem labatur, quibusque notis ſingula quęque
nocumenta, non p̄ſentia tñ, ſed futura quoq; deprehenduntur, q̃ deniq; qualiaq; ſint inſtrumen
ta, quibus ſanitatē, vel ſeruare, vel reparare poſſimus, profecto id vnum reliquum erit, ut viã, ra-
tionemq́; inueniamus, qua paratis inſtrumentis, ubi opus fuerit, prudentiſſime, & cōmodiſſime
utamur: eam aũt Galenus in quatuordecim libris Methodi Therapeuticæ, non tantum copioſiſſi
me explicauit, ſed etiam primus excogitauit: ut prorſus ſit admirandum eundē hominem ſimul,
& artem inueniſſe, & abſolutiſſimam reliquiſſe. Methodum hanc magnam parua ſequetur ad
Glauconem inſcripta, in qua per compendia traduntur, quæcũque in maiori ſunt demōſtrata: po
ſtea libellus inſcriptus Quos, & qñ purgare oporteat, deinde Commentaria in libros Hippoc. de
rōne victus in morbis acutis, quibus ſubnectemus duos De remediis facile parandis tractat': quo
rum alter ſine inſcriptione, & principio, cum ad Galeni doctrinã, phraſimq́; loquendi ꝓxime ac
cedat, ꝓ legitimo recipi pōt: alter, qui ad Solonem inſcribitur, me iudice ſpurius eſt: cum in eo tñ
q̃ plurima lectione digna obſeruētur, nō reijciendum putaui: his ſubiungiť Conſilium ꝓ puero
epileptico, & alius libellus De incantatione, & amuletis. Sunt alij duo libri apud Græcos, q̃ Gale
no adſcribunť, alter De oculis, alter De renum affectibus: in quorum utroq; nō ea tñ, q̃ ad cura-
tionem attinēt: ſed ēt q̃cunq; conſiderari in ſua cuiuſq; materia ſolent, diffuſe explicãť: horũ ego
neutrũ Galeni eſſe puto: & q̃uis librũ De curatione oculorum a ſe ſcriptũ quartodecimo Thera
peuticæ methodi Galenus affirmet, nō is tñ ordo doctrinæ, aut ea dicendi phraſis in hoc ipſo, qui
extat, agnoſciť, ut ꝓpterea, ſit ne Galeni, aliqua mihi ſuſpicio ſuboriať: utroſq; tñ reliquis proxi
me poſitis ſubnectendos iudicaui, cũ inde nihilo peior doctrina futura ſit. His ſubiungi pōt tertiu'

liber

iber De natura humana,cuius ſupra mentionem fecimus. Superſunt tres alij tractatus Thera-
peutici ad chirurgicã partẽ attinẽtes,quorũ Vnus κατ' ἰητρεῖον inſcriptus ꝓ introducẽdis eſt, vt Ga
lenus affirmat, Secundus de fracturis, Tertius de articulis: oẽs eum copioſiſſimis vtiliſſimiſq́ue
Galeni cõmentationibus. Atq; hic iam librorum omnium Galeni, qui hoc æuo in medica arte
extant,præter Iſagogicos finis ſtatuendus eſſet,niſi Aphoriſmi ſupereſſent: qui cũ nonnullis pla
cere videã,vt potius inter Iſagogicos connumerẽtur,ꝙ illi rudia tyronũ ingenia ſuis breuiſſime
collectis ſentẽtijs præparare,& tanq̃ dedolare poſſint: ego cõtra opinor Tyronũ animos,tã cõ-
ciſis,tam alte petitis,tamq́; intellectu difficilibus monumentis vel fruſtrari,vel deſperare,vel cõ
fundi. Fruſtrantur,qui prolatorum cauſas ignorantes,dictata,tanq̃ picæ,ediſcunt: deſperãt, q̃ in
cauſis indagandis,ob tyrocinium deficiunt: confunduntur,qui pertinaciter ſcrutantur,quod ob
ruditatẽ aſſequi nequeunt: vix.n. aliquem inueniri poſſe arbitror,tam diuini ingenij tamq́; altæ
indolis adoleſcentẽ,qui adhuc in primo medicæ artis limine conſtitutus aſſequatẽ ea,quæ in inti-
mis penetralibus longa demonſtratione cõcluſa ſunt. Licetq́; Galenus in cõmento cauſas earũ
ſententiarum plerumq; aſſignet,id tamẽ conciſe admodum facit,ſemperq́; ad alios libros lecto-
rem mittit,vbi priuatim res,de qua ambigitur,demonſtratur: vt neceſſe ſit eos libros prælegiſſe,
qui Hippocratis,Galeniq́; mentẽ recte aſſequi voluerit. At, q̃ prius præmiſſo ordine libros Ga-
leni perlegerit,omnia deinceps in Aphoriſmis tradita facile intelliget,& intellecta facillime edi
ſcet,ſummaq́; voluptate,quæ alibi immenſo labore didicerit, vno intuitu memoria recolet, &
tanquam abeuntia reuocabit. Ergo aphoriſmi poſtrema acie, tanq̃ triarij milites locabuntur.
Quibus vltimo loco addetur diſputatio contra Lycum, Quòd nihil delinquitur ab Hippocrate
in Aphoriſmo,cuius initium, Qui creſcunt. Sunt verò & alij quidam libri partim ex Arabia, par
tim ex Græcia delati,non Spurij tñ,ſed ẽt magna ex parte ſuperuacui: qm̃ in eis vel nihil tracta-
tur,quod ad artẽ medicã ſpectet: vel,ſi tractatur,totũ illud à legitimis libris decerptum eſt,ut ibi
fruſtra repetatur qđ alibi copioſe explicatũ meminimus: ne tñ & illos (varij enim guſtus homi-
nũ ſunt) omiſſos aliqui conquerantur, voluimus eos omnes ſeparatim in vnũ corpus colligere,
vt ſcirent,qui id curæ haberent,& facile inuenire,quod quærerent.& inuentum ſimul cognoſce
re non eſſe inter Galeni monimenta cõnumerandum. Eo igitur ordine, qui inde haberi poteſt,
ita ſtatuentur, De hiſtoria philoſophorum. Mathematica, De partibus artis medicinæ, De dyna
midijs (credo περὶ τῶν δυνάμεων inſcribi oportere) De ſpermate liber vnus, De natura,& ordine cu
iuſq; corporis, Anatomia parua, De compagine membrorum, De voce, & anhelitu, De iuua-
mentis membrorũ, De motibus liquidis, De diſſolutione cõtinua, De bonitate aquæ, De vinis,
De ſimplicibus medicinis ad Paternianum De viribus Centaureæ, De catharticis, De mulierũ
morbis, Liber ſecretorum, De experimentis, Curatio melancholiæ Aetii ex Ruſo, De curatio-
ne Ictericiæ, De curatione lapidis, Neque hic ego neceſſario puto rationem reddẽdam eſſe,cur
ſtatim in principio totius operis Iſagogicos libros extra ordinẽ Methodi collocauerim: haud.n.
ab re ſit, vt in magna arte præcedant quædã,veluti præludia,& vt Græci loquũtur, progymnaſ-
mata,in quibus primo Tyrones exerceantur,ne,ſi ad altiora documenta omnino rudes acceſſe-
rint,ingenij calor elidatur,ac,tanquàm nimio alimento, ſuffocetur. Eos tñ Iſagogicos tantũ li-
bros reliquis oĩbus præpoſuimus,qui ad totã artẽ introducunt: ſicut, qui ad ſolã partẽ attinent,
primos in ea parte ſtatuimus: veluti in anatomicis libellis,de oſſibus,de neruis, arteriarumq; ſe-
ctione prima ſede locauimus: in materia de pulſibus introductorium prætulimus,cuius cõmen-
tationes in tertio de cauſis pulſuum explicantur. Cum.n. introductorij libri (vt Galen. affirmat)
adoleſcentibus propterea ſcribantur,vt dimiſſa altiori ſpeculatione tantiſper empirice exerceã-
tur,donec exercitatis dubitationes ſuboriantur,atque inde ad cauſas indagandas excitẽtur,præ-
ſtat,opinor,medicis futuris Iſagogica, quæ ad totam artem ſpectant, proponere, qualis maxi-
me Ars parua eſt; vbi verò iam ad partes artis difficiliores acceſſiſſent,in ijs quoq; partibus Iſago
gica præferre,in quibus ſimili modo exerceri poſſint: docetq́; id maxime Galenus in Anatomi-
cis,vbi prius adoleſcentes in oſſium ſectione exercẽdos admonet,deinde ad ſecretiora eius par-
tis penetralia proficiſci. Illud quoq; aduertendum, me inter Iſagogica quædam connumeraſſe,
quæ nihil quidem ad artem ſpectãt,ſunt tñ ſcitu nõ inutilia; cũ alioqui cõmodiorẽ l. cũ nõ habe-
rem,ubi illa inculcarẽ, quæ nullo pacto præteriri debebant. Sunt præterea, quæ Galeni quidẽ
non eſſe ſcimus,ſicut liber,qui Introductio ad medicinam inſcribitur: ea tñ rei commoditate per
ſuaſi,minime reijcienda iudicauimus. Ante igitur libros omnes ſeriatim locatos, Introductorij
hoc modo extra aciem diſponentur, Oratio ſuaſoria ad bonas artes, quæ nõ ad Galenũ noſtrum
Niconis architecti,ſed ad alium Menodoti filium refertur: Quòd idem ſit optimus medicus,&
philoſophus, De ſophiſmatibus in dictione contingentibus, Quòd qualitates ſint incorporeæ,
De Libris propriis, De ordine librorum ſuorum, De ſectis, De optima ſecta, De optima doctri-
na, Subfiguratio empirica, De cõſtitutione artis medẽdi, Medicæ diffinitiones, Introductorius
medicorum, Quomodo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, Ars parua. Atque ita,quæcũq;
noſtra ætatæ Galeni,uel legitima: uel attributa reperiuntur, hoc ordine legenda arbitramur.

GALENI VITA
NVNC RECOGNITA.

Et aliquot adnotationibus aucta.

IN qua copioſe deſcribuntur, nomen, patria, ſeculum, parentes, inſtitutio prima, & in ea præceptores, deinde artis medicæ ſtudium, præceptores in eadem, & circa demonſtrationem, ac veritatem diligentia: tum familiares eius, & peregrinationes explicantur: poſtea hiſtoria aliquot præſagiorum eius, & curationum recitantur: dein eius valetudo, morbi, & mors: deinde mores, virtutes, & pietas commemorantur. Poſtremò omnigena doctrina eius præſtantia, artis medicæ per ipſum illuſtratio, eiusq́; lib. ratio in vniuerſum, ſtylus, & tractatio, & ad alias diuerſas ſcientias ex eorum lectione vtilitas, quæ redundet, vberrime exponitur: & cum gloriæ eius prædicatione epilogus inſeritur. Non ſolum autem Galeni vitam, & laudes prima hęc Προλεγομένων noſtrorum pars continet: ſed plurima in vniuerſum, tum ad totius medicę artis laudes, & rationem, tum etiam philoſophię pertinentia, & abſoluti futuri medici exemplar, atque ideam.

Proœmium.

DE Vita, & doctrina Galeni, præclari aliquot viri noſtro ſeculo ſcripſerunt, vt Hieronymus Gemuſæus medicus, & philoſophus ſummus, acerrimo vir ingenio, philoſophiæ olim in illuſtri Academia Baſilienſi profeſſor: Iulius Alexandrinus medicus Cæſareus, & Andreas Lacuna: quorum omnium doctiſſima ſcripta hac de re perlegi, ita vt ſingula ea, quæ ad ipſum præcipuè Galenum pertinere iudicabam, decerpſerim: in primis verò, & plurima ex Gemuſæi in primam Galeni operum Baſileæ ex Frobeniana officina editionem præfatione, in qua Galeni vitam, atque doctrinã copioſiſſimè, diſertiſſimeq; deſcripſit. Non difficile quidẽ mihi fuiſſet, ex diuerſis ad Galenũ locis, q̃ ad rẽ pertinebãt deſcribere, ſed malui (quod & facilius fuit) doctiſſimorũ ante me hominũ ſcriptis vti, cũ ingenua cõfeſſione: ordine ꝑ meo arbitrio mutato, & additis vbiq; multis, q̃ illi omiſerãt, vel ex Galeni libris, vel aliunde: multis ẽt omiſſis, q̃ rhetorico artificio magis ad decantãdas Galeni laudes: q̃ ſimplicius, ſolidiusq́; ad vitã eius, doctrinãq; deſcribendã, prolata videbantur. Nec puduit me multa verè, cõmodè, eruditè, ab alijs dicta, vel iiſdẽ verbis repetere: vt neq; ipſorũ pleraq; partim ex Galeni, partim alijs veterum libris mutuare. Sed ex altera quoq; eiuſdem Gemuſæi in Græcam Galeni operũ editionem Baſileæ publicatã, parcè quædam decerpſi, & breuiſſimis ſententijs incluſi, quæ ipſe copioſius de eius doctrina proſequitur.

Medicinæ origo, & progreſſus ad Galenũ vſque.

Medicinæ origo prima, quæ fuerit, & eius incrementa vſq; ad Hippocratẽ: & ab Hippocrate rurſus ad Galenũ q̃ eius facies, copioſe ꝓſeqtur Gemuſæus, in p̃fatione Latinorũ Galeni operũ. Ex quo mutuatus videtur Lacuna in Epitomes ſuæ Galeni operũ præfatione, breuius eadẽ complexus, his ferè verbis: Artis medicæ inuentionẽ Græci ferè vniuerſi, in Deos ipſos, atq; illorum amicos referũt. Tradũt qppe Aeſculapiũ ab Apolline patre inſtitutũ, filios ſuos poſtea medicinã docuiſſe: atq; in hunc modũ artẽ ipſam cœptã diuinis auſpicijs ſucceſſione quadam hæreditaria, à parentibus propagatã ſemper in liberos, ad Hippocratẽ vſque (qui & ipſe ab Aeſculapio oriũdus fuit) perueniſſe. Cautũ ſiquidẽ erat in illa Aſclepiadarũ familia, ne quis artẽ, & induſtriam medendi, poſſeſſionem planè diuinã, à Deoque ſolis ipſis conceſſam, cuiquam communẽ faceret, q ab eodẽ nõ eſſet genere exortus, id qđ fuiſſe ĩ cauſa videtur, vt peritus artis illius τῶν ἰατρῶν παῖδας hoc eſt, filios medicorũ Græci ſemper vocarint. Hippocrates verò oĩum primus diſperſam prius artem (vel artis potius partes, & principia, operaque) collegit, & vniuerſalia p̃cepta rõnali methodo condidit: nobiſque volumina octoginta reliquit, quæ incomparabilem doctrinam eius, vitęque innocentiam teſtantur. Eum poſtea ſecuti ſunt Diocles Caryſtius, Praxagoras, Chryſippus ophiſta, Eraſiſtratusq́; ex filia Ariſtotelis genitus, q antiſtites Rõnalis ſectæ extiterunt. Nã ſub Philino Coo, eodẽ ferè tẽpore, factio Empiricorũ eſt orta: cuius fautores fuerũt Serapion Alexãdrinus, Apollonius Antiochenus, & Menodotus, Qui ſanè diſſidebant à Rõnalibus: q illi quidem rõne ſimul, & experiẽtia vterẽtur ad inueſtigãda præſidia morbis ipſis cõgruentia: hi aũt ſolo vſu contenti eſſent eorũ, quæ aliàs aliquoties obſeruauerãt. Ab vtriſque receſſerunt ex æquo Methodici nũcupati, cauſarũ abditarũ indaginẽ (quas Logici ſummo ſtudio explorabãt) reſpuẽtes: nec tribuẽtes q̃d quã experimẽtis particularibus, quibus nitebãtur Empirici. Reducebãt aũt hi, vt oẽs particulares affectus ad generales duos, nẽpe aſtrictũ, & laxũ: ſic vniuerſas curationes ipſorum, ad duas ſimiliter, aſtrictionẽ videlicet eorũ, quæ laxa eſſent, & relaxationẽ illorum quę aſtricta. Auſpicia huic ſectæ dedit Themiſon Laodiceus: abſoluit autem eã Theſſalus ille Trallianus, qui pollicebatur ſe docturũ artẽ ipſam accuratiſſimè vel ſex menſibus tantũ. Poſt quos oẽs tandẽ Galenus ſecutus, medicinã in tot ſectas diuulſam, laceráque, ſuæ integritati, atq; nitori reſtituit: explodens quidẽ oĩa peruerſa dogmata, quæ graſſabantur ſuo tẽpore, reuocans aũt Hippocratica

pocraticam rationem medendi, quæ iam plus quam ſexcentos annos ſepulta, & neglecta fuerat. Sed nunc cæteris omiſſis, de ſolo deinceps Galeno dicamus, idq; copioſius, accuratiusque, ut ſimul perfectum, uiuum, & abſolutum medici exemplar, atque idea in ipſo eluceſcat.

Galeni nomen.

Γαληνὸς, oxytonum, vocabulum eſt adiectiuum, tranquillum, placidum, & ſerenum ſignificãs: quæ quidem vocabula Latini ẽt hominũ quorundã propria fecerunt, parentibus nimirũ talem animi ſtatũ ſuis liberis ominãtibus. Et proculdubio Galeni ẽt noſtri pater, vir eruditus, filio ſuo, quem in optimis quibuſq; diſciplinis, quibus animi maxime trãquillantur, oẽsq; eorũ perturbationes ſerenantur, inſtituendũ propoſuerat, nõ temere hoc nomẽ impoſuit. Eſt aũt γαλήνη ꝓprię illa tranquillitas, qua mare placidum, ventis, ac fluctibus minime obnoxiũ, planè quieſcit, hanc grammatici deducunt παρὰ τὸ γελᾶν, vnde & ἀνέμων γαλήνην Homerũ dixiſſe putant. Forſitan autem γαληνὸς cum adiectiue accipitur tñ vltimam acuit, cum nomen propriũ eſt, primã: ſicuti ẽt ξανθὸς, ἀγαθὸς, λευκὸς, item γλαυκὸς, χρυσὸς, ἀργὸς appellatiua quidem, oxytona ſunt: propria vero facta retrahunt accentum, vt in Cyrilli libello de iis, quæ accentu differunt, apparet. Sed hæc Grammaticis relinquamus: quorum tamen obſeruationes, ac leges ſępe ab authoribus non obſeruantur, nos quidem in excuſis hactenus codicibus nullis Γάληνος proparoxytonum reperimus: quamuis ita ſcribẽdum ex aliorum propriorum analogia videatur.

a Claudii prænomen vt ex Romanorum conſuetudine ei adſcitum apparet (ſolebãt enim Romani omnes liberi duntaxat, honoris cauſa nominibus præmittere prænomina) ita nuſquam ab eo vſurpatum puto, tanquam ambitioſius fortè, & non vſitatum Græcis, alijsq; populis.

Patria.

b Pergami natum eſſe Galenum (quãuis id neſcio qui negarũt, quos Andreas Lacuna notat) cum ex variis hiſtoricis, (& Ioannes Tzetze, qui hanc vrbem probe Troiam eſſe ſcribit) tũ innumeris ipſius Galeni teſtimonijs conſtat: apertiſſime quidẽ, libro primo De cõpoſitione medicamentorũ ſm genera Pergamũ ſibi patriã eſſe teſtatur, his uerbis: Hoc medicamentũ non ex eorũ numero eſt, q̃ a me primũ cõpoſita ſunt: ſed iã annis multis ante, à Rege noſtro, Pergamenſibus imperante, Attalo, viro omnigenorũ medicaminũ ſtudioſo, &c. Similiter libro ſcđo De pharmacorũ cõpoſitione ſcđm partes, ſic ait: Nã & frigidorũ fontiũ, & niuis, multa Romæ eſt vbertas, quemadmodũ apud nos, in Pergamo. Et rurſus eodẽ libro: Atq; ad hanc rẽ noſtrũ Pergamenum attramentũ ſcriptoriũ præcellit &c. Fuit aũt Pergamus, vel Pergamũ, Aſiæ ciuitas nobiliſſima, ingeniorumq; optimorũ altrix: quæ diu quidẽ ſub regibus Attalicæ familiæ floreſcẽs, poſtea Romanorũ legibus paruit. Quare Galenus merito ab illa oriũdũ ſe gloriatur: & q ciuitas illa ampliſſima vtpote ad quadraginta hominũ millia ca pax, & in regione ꝓbe tẽperata, Myſiæq; vicina ſit, alicubi tradit. Meminit eius in Apocalypſi Diuus Ioannes: & Pergamenũ vulgo dictũ, in eadẽm vel Eumenes, vel Attalus, primus inueniſſe dicitur. In hac verò tam celebri ciuitate natus Galenus, in qua percelebre ẽt Aeſculapij Dei medici fanum fuiſſe conſtat, nil mirum, ſi medicus longe celeberrimus euaſit, non quòd Aeſculapium nos Deum faciamus: ſed quòd maximam remediorum obſeruationem, & artis principia, illic tum apud Aeſculapij ſacerdotes, tunc alios fuiſſe probabile ſit. Aegrorum enim decumbentium curationes per vſitata ab ipſis remedia antiqua quadam conſuetudine ad ipſos perlatæ obſeruabantur. Libro quidem ſeptimo de compoſitione medicamentorum ſecundum genera, Aſianum ſemetipſum nominat Galenus.

c Vixit ſub Marco Aurelio Antonino, Cõmodo, Lucio, & Seuero, Cæſaribus: ut apparebit infra in eius peregrinationibus. M. Aurelius Antoninus quidem, cum Galenus Romæ eſſet, obiit: & regnauit poſt eum, ipſo Galeno teſte, Seuerus, qui ſeipſum mutato nomine Antoninum vocauit. Euſebius tradit ſub Cæſaribus Hadriano, Antonino Pio, Marco, & Commodo, claruiſſe Galenum. Suidas ſub Marco, & Cõmodo, & Pertinace eum collocat. Io. Tzetzes ſub Antonino Caracalla. Ex his autem omnibus primus eſt Hadrianus, qui imperare cœpit anno Dom. 120. vltimus Caracalla, cuius Imperii annus primus fuit, a nato Chriſto 214. Quòd ſi a primo Adriani anno computes vſque ad primum Caracallæ, anni erunt 94. Conqueritur aũt ipſe ab initio

Seculum

Methodi medendi ſuo ſeculo artes bonas contemptui, & veritatis inquiſitionẽ nemini ferè curæ fuiſſe: diſciplinas fugiſſe pleroſque oẽs: pecunias, ciuilem potentiam, ac voluptatem expetiuiſſe, adeo vt pro inſano haberetur, qui ſapientiæ ſtudium quæreret. quo magis admiranda Galeni virtus fuit, cuius excelſum ingenium in tanta ſui tꝑis corruptela, a veritatis ſtudio non fuerit auerſũ.

Parentes.

Generoſam, & nobilem Pergami fuiſſe familiam Galeni, & ex ipſius uerbis, quæ in libro De curandis aĩ affectibus, leguntur, conſtat. Patrem habuit Niconem nomine, ciuẽ Pergami, opulentum, iuſtitia, frugalitate, temperantia, humanitate, & clementia inſignẽ, ab oĩ iracundia alienum, liberalem, modeſtum, & omnino optimum uirum, quique probis oĩbus ſemper admirationi eſſet: Græca lingua & variis diſciplinis, præſertim Mathematicis, doctiſſimum, & ſtudiis philoſophicis deditum, unde & architecti dignitate functus eſt Pergami. Græcæ quidem linguæ peritiſſimus fuit, eamque adamuſſim tenuit: ita vt doctor ẽt eius linguæ, & pędagogus fuerit. Callebat is Geometriam, Arithmeticam, Aſtronomiam, Architecturam, ſimulque (præſertim in ſenectute) rei ruſticæ ſtudioſus erat: q̃bus pleriſq; artibus auus quoque & proauus Galeni nõ vulgariter eru

A Galenus 6. Epi. com. 1. t. 11. nomẽ ſuũ nominat nulla Claudij facta mentione.

B Eunapius in uita Oribaſii eum quoq; Pergamenũ fuiſſe tradit, & idcirco ob patria q̃ Galenũ pepererat, ſplendidã Romę ſtatim, atq; alibi magnã gloriã, & exiſtimationem ſibi cõparaſſe.

C Galenũ circiter decimum quintum Hadriani imperij annum eſſe natum inde certe colligitur, quod vt ipſe in lib. de libris ꝓprijs narrat iam trigeſimum ſeptimũ ætatis annum erat prætergreſſus, quãdo ab Imp. M. Aurelio, & Lucio Vero Aquileiam a patria, quò Roma iuerat, reuocatus eſt. Ab eo autem tempore quo Marcus & Lucius Aquileia hybernantes ob peſtẽ diſcedere coacti, Lucius in itinere obijt, Galenus Romam M. Aurelium ſecutus eſt, ſi retro triginta octo ãnos numeremus ſecundum Euſebium peruenimus ad 15. Hadriani principatus annũ, a quo ſi deinceps numeretur vſque ad primũ Caracallæ, qui ſex ãnis tãtũ imperauit, computabuntur anni 79. ut ſi verũ ſit Galenũ ad Caracallæ tempora perueniſſe, uerũ ſimul ſit eum 80. annos vixiſſe.

diti

diti fuerant:& eaſdem etiam ipſe a parente,doctore,& pædagogo optimo hauſit:à quo ad annũ vſque decimum quintum ſuæ ætatis,grammaticam,logicam,& arithmeticam didicit. Cum uero iam adoleſcentiam ingreſſus Galenus,doctrinæ ſtudiis ardentius : q̃ cæteri condiſcipuli die,noctuq; operam daret,parer in agrum rei ruſticæ ſtudio conceſſit:ubi,cum iam ętare declinãte agricultura delectaret,triticũ,& hordeũ,aliqñ ſeminauit,oĩbus generis ſeminibus,q̃ ipſis erãt admiſta, diligenter ſelectis,quo certe cognoſceret, nũ ex ipſorũ muratione loliũ,& ægilops naſcerẽtur,an propriã hæc quoq; ſemina naturã haberent. Idẽ aliqñ adipẽ,& oleũ recondidit,vt illis q̃ antiquiſſimis aliqñ vti liceret, Et vt familiæ ſuæ de edulijs ſalubrioribus proſpiceret,ſemina,& fructus aliquos,vt amygdalas,iuglandes,auellanas,legumina diuerſa,triticũ in aqua prius macerare,aut elixare ſolebat,vt inde,an intumeſcerent, & quantũ,& q̃ cito,pciperet: atq; ita de eorũ ſalubritãte ſtatueret. In vnoquoq; enim ſeminũ genere alia quidem (proſoli,alijsque cauſis diuerſis) coqui,& intumeſcere facile ſolent,alia difficile,hæc minus, illa magis ſalubria ſunt. Vita autem functus eſt natu,vt uidetur,iam grandior,priuſquam omnino annum viceſimum Galenus attigiſſet. Et talis quidem Galeni pater fuit: mater vero vſq; adeo iracunda,vt interdum etiam morderet ancillas,ſemperq; & vociferaretur,& cum marito contenderet,idque longe quidem odioſius, quã cum Socrate olim Xanthippe,mulier interim pudica,& circa rẽ familiarem augendam ſolicita.

lib. 1. de antidotis ca. 3. narrat Galenus patrem ſuum conſueuiſſe vina debilia ab acore conſeruare in cellis vinarijs calidis atque lagenis ſæpe multa calida obtectis.

Inſtitutio prima.

Præceptores.

Philoſophiæ ſtudium.

Inſtitutio prima Galeni,& in primis diſciplinis fuit,ut dictũ eſt,ad annũ vſque decimumquintum:intra quod tp̃s ſub patre grãmatica,arithmetica,geometria,& aſtronomia erudirus eſt. In his diſciplinis humanioribus vſq; ad eum ætatis annum enutritus, ad dialecticã inde contemplationẽ,vt ſoli deinceps philoſophiæ vacaret,ab illo perductus eſt. Adeo autem natura promptus fuit,& excellenti ingenio,vt vel primis auſpicijs maximam de ſe exhiberet expectationem. Hanc patris liberalitas augebat,ita vt ætatis eiuſdem cæteros pleroſque omnes ſuperaret. Libro quidẽ ſecundo de differentijs pulſuum, in colloquio cum alijs quibuſdã, tardũ natura ſe eſſe dicit,& ſe ſtinanres non conſequi facile:ſed tarditatẽ hanc fingebat,ne importunius a quibuſdam ad homonymũ ante diſtinctionem definiendũ vrgeretur. Sic ei in logica theoria inſtituto, pater celebriũ Stoicorũ libros,præſertim uerò Chryſippi ꝓpoſuit,tñ aurẽ profecerat,vt admodum adoleſcens adhuc in illius ſyllogiſticos libros Cõmentariũ conſcriberet, Ab eo tp̃e præparatus Mathematicis diſciplinis,& omnis ſapientiæ organo inſtructus, philoſophorum ſcholas ingreſſus eſt,cum olim philoſophiæ ſtudium principes tantum viri, & reges tractarent: vt pluribus in perſcripta a ſe Galeni vita Gemuſæus noſter ediſſerit. Et primum quidẽ Philopatoris ſtoici diſcipulum quẽdam ſatis diu audiuit:neq; hoc temere,aut fortuito, ſed optimo patris conſilio factũ arbitror, vt ante alios Stoicorum philoſophorũ argumenta,& rõnes audiret: q̃ & in dialecticis ſtudioſè (etſi minus accurate,quã Peripatetici) verſabanrur,& ad componendos animi affectus,aut potius excidendos,ſi fieri poſſet,& inducendã tranquillitatẽ, ac perpetuũ virtutis exercitiũ, plurimũ ſtudij ponebant:id quod in ea ætate;qua maxime vigent cupiditates,& perturbationes animi,ad recte formandos Galeni mores,vitæq; moderationẽ,non parũ conducebat. Scio vituperari Stoicos, q̃ requirant ἀπάθειαν:q̃ tñ præcipienda forte fuerit, vt eius ſtudio ad μετριοπάθειαν ſaltem (vbi ea conuenit,ſi non vbiq;) perueniamus Qui.n. optima, & pfectiſſima ſibi ꝓponunt, ad ea enitendo, & aſpirando,ſi non finẽ propoſiti ſui,medium ſaltẽ,aut propiorẽ fini locũ,plerunq; aſſequũtur. Poſtea Caium,qui diſciplinã Platonicã cõplexus fuerat,cum is a ciuibus ſuis ad negocia reipub. traheretur,ad breue ſolum tp̃s præceptorem habuit:optimũ ſane virum,ipſo teſte, manſuetũ,& aditu facilẽ,quiq; Pergami ſolus fere iuſti,& pecunijs inuicti hoĩs exiſtimationem ſuſtineret. Quam vero ſtudioſus Platonis fuerit, & quantopere eius doctrinam admiratus, liquido multis in locis præ ſe fert,plurimum eius doctrinæ tribuens,& diuinum ipſum appellans. Eundem cum Hippocrate,medicorũq; omnium placitis,præ cæteris conſentire,priuatim dicato rei huic volumine,liquido oſtendit. Eodem fere tp̃e ciuem aliũ Pergamenũ,Aſpaſij Peripatetici diſcipulum audiuit, qui poſt longã peregrinationem demũ,redierat: & poſt hunc, alium ab Athenis Epicuræũ:quorũ oĩum filij cauſa & vitã,& diſciplinã explorabat pater,una cũ eo ad illos aſſidue uẽtitans. Bene aũt ei ceſſiſſe dixerim,ꝙ vt primo a Stoico præceptore virtutis ſtudia, animiq; tranquillitatẽ aliquam hauſit,& mox a Platonico aliquã rerum diuinarũ cognitionem, & deinde a Peripatetico naturaliũ præcipue. quamuis.n. ex philoſophis iſtis alias quoque philoſophiæ partes ſinguli tractent,in illis tñ,quas dixi excellunt. Poſtremo autem in Epicuræum incidit, qui nimirum in voluptate, non ut reliqui fere,in vſu virtutis,felicitatẽ hominis collocabat. Quamuis aũt perſæpe in particularibus quibuſdam ab Ariſtotelis opinione diſcedit Galenus (ſicuti a Platone ẽt, & Hippocrate ſuo,utpote nulli ſectæ iuratus) circa humani præſertim corporis fabricam:in uniuerſum tñ Peripateticã philoſophiã,& ſm eã docendi,demonſtrandiq; genus,apprime eum coluiſſe apparet,ut alias ita maxime in libello de libris ꝓprijs,ubi enumerat conditos a ſe libros ad demonſtrationẽ ptinentes,tũ alios,tũ qbus logicã Ariſtotelis eſt interpretatus. In eodẽ quos in morali philoſophia conſcripſerit libros : quos de logica Stoicorũ, quos in Platonica philoſophia,quos contra Epicurũ,quos denique ad grãmaticã,& rhetoricã pertinentes, recenſet: quorũ oĩum etſi

nihil

nihil ad noſtram ætatem peruenit:in iis tamen ſingulis,eum non modo inſtitutũ fuiſſe,ſed & excelluiſſe,vel ipſæ lucubrationũ eius inſcriptiones p̄ ſe ferũt. Hactenus dixi de prima Galeni inſtitutione:ex qua facile apparet eũ non lucri,aut ambitionis gratia ad ſtudia literarũ a parente deſtinatũ fuiſſe:ſed vt animo primis diſciplinis inſtructo prius,ac p̄parato,amabili ſtudio ſapiæ deditus,reliquã ætatẽ tranquillã duceret. Nam in id repertã fuiſſe philoſophiam affirmant,cum turbulenta ſit actiua vita,vt ad contẽplationis ſtudiũ prudentes hoĩes ſeſe cõferrent. Sed aliter viſum fuit diuino conſilio.

Medicinæ ſtudium.

Annum agebat ſeptimũ decimũ,qñ patris euidẽti inſomnio monitus medicinã eſt aggreſſus,cũ philoſophia illã cõiungẽs:in primis vero naturalẽ philoſophiã ſtudioſè excoluit,vt inde principia & cauſas variis in arte medica reb',melius accõmodare poſſet. Sic aũt ipſe de ſe alicubi: Felicitatẽ meã(inquit)q̃ beneficio paterno habuerã, quamuis ego maiorẽ adhuc redderẽ,ꝙ citius, meliusq; reliquis omnibus, quæcunq; docebar ediſcerẽ: niſi tñ per vniuerſam adeo vitã,in illis medicinæ,philoſophiæq; theorematibus me diligenter exercuiſſem, nihil præclarũ,excellensq; conſequuturus eram,&c. Promouerũt,& auxere hũc feruorẽ cætera quoque, q̄bus adminiculis ad res magnas aggrediendas,perficiendasq; magnopere eſt opus,cũ & ſingulari eſſet ob patris liberalitatẽ eruditione,& ætate ad diſcendũ idonea, & impẽſas, vnde diſciplinis vacaret,ſuppeditatas haberet. His itaq; rebus oĩbus adiutũ,minus admirabile eſt facile cõmilitones oẽs intra paucos annos eũ ſuperaſſe:& eo vſq; tandẽ in arte progreſſũ fuiſſe,vt ſectæ cuiuſuis (q̃ tũ per artẽ ipſã variæ fuerunt)ipſis quoq; principibus par eſſe poſſet,velut ipſemet ait:Ego verò(inquiens)reipſa,& publicè,& priuatim,apud eos videlicet, q ſectã quãlibet à me diſcere cupiebant,oſtendi,in oĩum ſectarũ ſcientia (ne maius quid eq̃ dixero)me eſſe poſthabendũ nemini, ꝙ ſi vni ſectarũ patrociniũ ferre velit,ita in prõptu ſunt mihi rõnes,vt nõ verear,ne q̄s me cõuincat. non enim,vt nõnulli faciunt,è libris eas didici,ſed p̄ſtantiſſimis in quaq; ſecta pręceptoribus vſus ſum.

Præceptores in arte medica.

Nõ multo quidẽ poſt cęptũ ab eo medicinæ ſtudiũ, mẽtis eius acrimonia innoteſcere, & ſophiſtis artẽ labefactãtibus formidabilis eſſe cœpit: Nã, dum annum ageret nonumdecimũ, præceptori ſe tradens,ex Athenæi ſectatoribus cuipiam,illius de elementis ſententiam diſcere cupiens,ubi mox cognouiſſet eius in logica contemplatione imperitiam, & intellecta Athenæi eũ ſeſe ipſo diffidentia:cum etiam dialecticæ cognitio ab illo ipſi obiiceretur,eo relicto alios ſequi cõſtituit. Præceptores inde habuit,primo Satyrũ: ſecũdo Pelopẽ apud Smyrnã. Fuit ille diſcipulus Quinti,q nemo oẽ ea ætate ſecũdm habuit,cuius ſæpe meminit Galenus: Pelops aũt Numeſiani,q & ipſe Quinti celeberrimus auditor extiterat. Poſt hos Numeſiano Corinthi dedit operam. Vſus eſt quoq; Feciano præceptore,qui & ipſe Quinti diſcipulus cũ eo diu vixerat,& Satyrus. Sed & Pergami Stratonicũ,Sabini Hippocratici diſcipulũ, præceptorẽ habuit. †Smyrnæ autem Albinũ Platonicũ,annũ iã natus triceſimũ ſecũdm. Demum aũt relicta Smyrna contulit ſe Romam,vt ipſe ſcribit de ſe,commentario primo in librum de articulis. Non verò rationalis ſolum ſectæ, præceptores ei eximij contigerunt:ſed etiam methodicæ, & inter empiricos Aeſchrion. Et hos quidem artis habuit præceptores.

† author eſt Strabo in fine libri xi. tẽpeſtate ſua inter Laodiceam et Carura fuiſſe ſcholã medicinæ Herophileꝗ,ſicut parẽtum ſuorũ ætate Smyrnæ Eraſiſtrateꝗ ſchola fuit p̄ſide Hicefio.

Demõſtrationis ſtudium.

Primum autem nihil prius, neque ſtudioſius diſcendum ſibi demonſtratiua theoria duxit:ut & aliorum diſputationes cognoſcere,veræ ne illæ eſſent,an in ſpeciem apparentes:tum ipſe via quadam inſiſtens circa quodque eorum,quæ inueſtigari ſolent,vt ad inuẽtionem eius peruenire poſſet: Cum autem diu,multumque a philoſophis,tum Stoicis, tũ Peripateticis,illam inquiſiuiſſet, ac ſolidi nihil ab illis acciperet, ſed controuerſa apud illos etiam pleraque,immo nonnulla naturali rõne pugnantia reperiret: ad Pyrrhoniorũ ferè hæſitantiã recidiſſet,niſi arithmeticæ,geometriæ,dialecticæque cognitione,q̄bus iã à puero inſtitutus erat,retentus fuiſſet. Cum vero reputaret,ſecum manifeſte ueras eſſe eclipſiũ p̄dictiones,horologiorũ, clepſydrarũq; inſtrumenta,quæq; alia iuxta architectonicen inueniunt,ſatius arbitrabat,typorum Geometricorum demonſtratione uti: maxime cũ eos ẽt philoſophos,q dialectices callentiſſimi habebantur,non inter ſe ſolum, ſed ſibi quoq, ipſis diſcordare uideret:quanq̄ ex æquo oẽs has geometricas apodix^{es} cõmendarẽt. Vnde plenꝰ cognouit,ab illorũ dictis abſtinendũ eſſe,ſequendos vero Characteres illos,& lineares oſtẽſiones:quas deinde ſequutus, illã d̄ demõſtratione operoſiſſimam tractationẽ inſtituit. Præceptorũ aũt ſuorum quamuis amantiſſimus ſ p foret, noluit tamen addictior cuiquam eſſe,quam veritatis ſtudioſior:& ob id ſæpe hoĩum ruſticorum iudicium in plurimis eſſe ſequendum monuit,quod incorruptum eſſet,ac liberũ,vtpote ab hæreſi nulla occupatum. Quiori pręceptoris uocẽ non tulit,qualitatum primarũ appellationes balneatorum nomina vocitantis:urinas noſſe,ad pictores pertinere dictitantis,& alia eiuſdẽ uiri:quamquam tanti illum faceret ſemper,vt Corinthũ Numeſiani gratia peteret,ꝙ diſcipulus fuiſſet eius: & Alexandriã quoq; adiret,aliaq; loca permulta, ubi eſſe aliquẽ diſcipulum Quinti intellexiſſet.

Familiares eius.

Familiares habuit medicos præſtantiſſimos,& philoſophos quoque, Alexãdriæ quidẽ Heraclianũ,Romæ vero permultos,uelut mox dicemus. Ex Alexandria (Aegypto, q̃ illi adiacet tota perluſtrata) annos octo & uiginti natus in patriam rediẽs, oĩa,q̃ cognouerat, pharmaca amicis medicis dedit,vt ea per experientiam confirmaret,q̃ ab aliis didicerat.

Peregrinationes.

Et, cũ eodem tempore vulnerum neruorũ curationẽ primum excogitaſſet, viſum eſt ciuitatis eius pontifici,gladiatorum curationem ei ſoli committere, quam ais iuueni adhuc. Cum autẽ prioribus medicis multi

antea perijſſent, illi ne vnus quidem, ſiue e neruorũ, ſiue alio vulnere mortuus vnquam eſt. Itaq; ſuccedentes etiam aliquot pontifices, ſimiliter gladiatores curandos illi tradiderũt. Cæterũ non diu in patria commoratus, orta iſtic ſeditione, Romam ſe contulit: ubi plurimorum amicitiã, & præſtantium quidẽ uirorũ, ſtatim habuit, velut Eudemi Peripatetici, & Alexandri Damaſceni, qui dein Athenis publica Peripateticæ diſciplinæ profeſſione dignabatur: itẽ Sergij Pauli cõſularis, & non multo poſt prætoris vrbani, tum rebus, tũ diſciplinis philoſophicis per omnia præcipui uiri: Boethi inſuper hoĩs ſingularis: cui permultas cou ſectiones oſtẽdere deinde ſolitus fuit, pſeutibus ei ſemper, quos nunc memoraui. Porrò cum Alexãdriam, in qua aliquandiu hæſerat, reliquiſſet, ad Palæſtinam Syriæ (vel Syriam cœlen id eſt, cauã Paleſtinæ partẽ) exportandi opobalſami gratia, & bituminis inſpiciendi, contendit. Nauigauit ẽt in Lemnum inſulam, ut quæ de terra Lemnia tradebãtur, uera ne eſſent, pſens inſpiceret, & ipſius copiã ſecum auferret: primum cum ex Aſia Romam Imperatoris iuſſu proficiſceretur: quo tẽpore tamen, non ad eũ ubi terra Lemnia reperitur locum a nauclero deductus eſt: itaq; ad ſuum in Aſiam reditũ diſtulit: ſecundo cum ſe in Aſiam reciperet, ad eam quam voluit Lemni partẽ peruenit. Item in Cyprum, inde inſpectis metallis, Cadmiam, Pompholygem, Diphryges, aliaq; plurima in uſum Pergamenſium auexit, in primis uerò ingentẽ Chalcanthi copiã. Sed & Lyciã aliqñ, ſola rerum inueſtigatione allectus, paruo prætervectus eſt nauigio totam. Cõmentatio tertio in Hippocratis librũ de victu in morbis acutis, ſcribit ſe uinum aquoſum, id laudans pro ſebrientibus, paſſim reperiſſe, in Cilicia, Phœnicia, Palæſtina, Scyro, Creta, †Aegypto, & aliis quas peragrarit regionibus omnibus. Eſt ubi Orientis prouincias ſe adiſſe teſtetur, de Cilicia nimirum, & Syria ſentiens. Anno tandẽ trigeſimotertio Romam profectus eſt (iuuenis nempe, nõ adoleſcens, vt quidam ſcribunt) & poſt aliquod tpˢ medicorum Romæ æmulatione, ac inſidijs commotus, urbe relicta in patriam rediit, ubi non diu cum amicis commorato ei, ex Aquileia literæ ab Imperatoribus miſſæ redduntur, q̃bus illi eũ reuocabant. Cum iterum (inquit ipſe libro nono de ſimpliciũ medicamentorũ facultatibus) Romã pedeſtri peterem itinere (nã prius naui adierat) per Thraciam, & Macedoniã, prius a Troade Alexandria in Lemnũ adnauigaui, &c. Tandẽ trigeſimoſeptimo ſuæ ætatis anno iterũ relicta Roma, in patriã regreſſus eſt: & illic, quantum nobis conſtat, ad mortem vſque permãſit.

† Alexãder i. prob. lib. 55. et lib. 2. prob. 6 ſcribit in Aegypto fieri vina debilia, quod calore regionis inteſtinus terra calor expirãs, uites, pats aptiſſimas non cuſtodiat nec fructum ualidũ perferre faciat. cõtrariũ autem euenire in Scythia.

Cũ Galenus theriacam Seuero Imperatori cõfecerit, vt ipſemet teſtatur li. 1. de antid. ca. 13. atque ob id ſe dicat Cinnamomum accepiſſe Traiani, et Hadriani tempore reconditũ, cõueniens uidetur, ut is ſe tunc Romæ fuerit, quo tẽpore iam ſexageſimum annum erat prætergreſſus, ẽt ſi Seueri, qui 18. annos imperauit, primum principatus annum accipiamus. Immo vero ſi recte conſiderẽtur quæ ab ipſo Galeno ſcribuntur in ſer. de libris proprijs, inquit ſe Roma in patriã profectũ iam annos 37. natũ: ſed paulo poſt ab Imperatoribus Aquileiam reuocatum, ac inde Romam profectum eẽ: ibi cũ ultra d. o annos permanſiſſet, neceſſe eſt fateri iam quadragenariũ in patriam iterũ rediſſe.

Roma quid curando, & pſagiendo præſtiterit Galenus.

Porrò quanta eius gloria Romæ fuerit, apud ipſos etiam Principes, & Imperatores, qui copioſius noſſe uolet, ab ipſo Galeno petat: ex eius præſertim de præcognitione, ad Epigenem libro, nos hiſtorias aliquot breuiter attingemus.

Eudemᵘ quartanarius.

In primis quidẽ Eudemum Peripateticum, magni nominis virũ, laborantem quartana triplici, ob intẽpeſtiue adminiſtratã theriacã, unde febris ſimplex primum duplicata eſt, deinde ẽt triplicata, pdicente hoc quoque Galeno, ab aliis medicis, iã ingraueſcente ætate, ac media hyeme, deſperatũ à cæteris, tẽpeſtiuo uſu eiuſdẽ antidoti adhibito, reſtituit: prædixitq; euentura oĩa, quo. ſ. de queq; è tribus febribus abitura eſſet, Criſis tẽpus, & modũ, morbiq; ſolutionẽ: id qđ nomen illius, exiſtimationemq; p totã vrbẽ, plurimũ auxit: ſic tñ, ut inuidia apud æmulos eius medicos imperitiores pari ẽt gradu creſceret: quæ ſummã uirtutem, & doctrinã comitari ſemper aſſolet. Itaque, cum aliquoties publicè docere, & oĩbus de iis, quæ in arte minus recte tractarẽtur, aut pderentur, emendatis, aut mutatis ab ipſo, aut ẽt noua intentione excogitatis, rationẽ reddere, & ĩ corporũ diſſectione, aliis incognita quædã oſtendere ſuſtinuiſſet: ut creſcentẽ ſubinde æmulorũ medicorũ inuidiã, logiatron eum eſſe clamantiũ, declinaret, præſertim cũ ægrotantium curatio, felicius, quã optaſſet, ei ſuccederet, docere publicè & monſtrare deſijt: ita ut iam nec apud illos, quos curabat, plusq̃ neceſſe eſſet loqueretur, factis potius, q̃ uerbis, q͘d arte poſſet declaraturus.

Iuuenis quartanarius.

Neruus vulneratus.

Demades.

Deinde iuueni ſtatim primo die, quo fuit accerſitus prædixit, quartanæ febris inſultũ eſſe: & in curõnẽ ſuſceptũ perſanauit, morbi ſolutionẽ, ſicut in Eudemo fecerat, pfatus. Accerſitus itidẽ a Poſthumo, familiarẽ Charilãpi cubicularii, neruo vulnerato laborantẽ, curauit: quẽ nemo medicorũ, qui Imperatoris aulã frequentabant, ad ſanitatẽ reuocare potuerat: poſt hunc Demadem rhetorẽ, cuius morbũ celebres quiq; aulæ medici ne cognouerant quidẽ. Interea uero, dũ in Romanis principibus pdictiones, & curationes magna laude peragit, æmuli medici varia de eo per vrbẽ ſpargunt: alius caſu illũ quẽpiã ſanaſſe, periculoſoq; admodũ curõnis genere uti: alius diuinatrice peritia, non arte medica, quid in morbis futurũ eſſet prædicere. Poſtea ad Iuſti uxorẽ vocatus, q̃ abſq; manifeſta occaſione cõſumebat, ex pulſu (q̃ ſubito ad nomẽ eius, quẽ amabat, auditum, uariis modis agitabatur, & ſubſultabat, qđ & alias perturbati animi indiciũ eſt: & vultus, ac faciei color ad eiuſdẽ nomen immutabatur) eã non modo amare, ſed quẽ deperiret ẽt, miro quodã artificio deprehendit. Eodẽ tẽpore cũ Alexandro Damaſceno, Fl. Boethi pceptore, quũ de uoce, & reſpiratione controuerſia incidiſſet: pmittebat Galenus ſe neruos quoſdã oſtenſurũ (in hœdis, ac porcis) minutos, & capillorũ inſtar ſubtiliſſimos, parti è dextro, parti è ſiniſtro latere muſculis gutturis immiſſos: quibus, uel laqueo interceptis, vel cultro abſciſſis, uocis impotens animal redderet, nihil alioqui, quin cætera peragat, impeditũ. Tũ Alex. interpellãs. Si prius, inq̃t tibi conceſſum fuerit, nos ſenſibus noſtris credere oportere. Ille vero hæc audiens, relictis oĩbus abiit, hoc unũ ſubijciẽs, q̃ ſe ſua feſelliſſet opinio, nõ. n. ad rudes Pyrrhonios venturum ſe putaſſe.

Iuſti uxor amans.

De uoce cõtrouerſia.

Hæc

Hæc ad aures aliorū quoq; eruditorū ꝑuenere, quotquot in vrbe Roma tū erāt, vehementerque eſt ab hoībus tū Alexander reprehenſus, decreueruntq; Seuerus (qui tū conſul erat, & Ariſtotelicæ diſciplinæ operam dederat) Paulus (nō multò pòſt vrbanus ꝑtor creatus) & Barbarus (Imperatoris Lucii auunculus) vt ſe præſentibus diſſectionem hanc Galenus faceret conuocatis oībus, & medicis, & philoſophis, qui nomen aliquod haberēt: id quod magna cum gloria perfecit.

Simili ēt induſtria diuitis cuiuſdam ſeruū, non ex morbo, ſed metu (qđ eorū, q̄ adminiſtrauerāt pro dignitate reddere rōnem non poterat) contabeſcere agnouit. Deinde ad Siculū medicū ægrotantē à Glaucone philoſopho deductus, q. ſuū ipſe morbū ignorabat, hepaticū eē deprehēdit, his argumētis. In primo ſtatim aditu obuiā venit q̄dam, pelui.n è cubiculo efferēs, quæ tenuē cruoris ſaniem cōtinebat, carniū nuper mactatarū ablutioni haud abſimilē, euidēs affecti iecinoris argm̄. In pulſu verò inflammationis indiciū: & iuxta feneſtrā hyſſopum ex aqua mulſa decoctum animaduertit. vnde cogitauit medico pleuritidis ſuſpicionem obortā, dolore videlicet nothas coſtas infeſtante, qualis iecinoris quoq; inflāmationibus accidere qn̄q; conſueuit. Erat aūt & reſpiratio parua, crebraq; & exigua tuſſi īfeſtabatur: vbi vero magnam reſpirationē traheret, dolor in iecoris regione vehementius cruciabat, ſentiebatq; in dextra ꝑcordiorū parte grauitatem & iugulū quoq; ad inferiores partes detrahi (qđ q̄dem magnas tm̄ inflammationes, quemadmodū & ſcirrhū comitari ſolet) quæ q̄dē oīa anteq̄ quicquā audiret à quoquā, Galenus per ſe & obſeruauit, & ꝑdixit, magna Glauconis, & ipſius ægroti admiratione. Itaq; ab eo tp̄e Glauco tū de ipſo, tū de arte vniuerſa, quā optimā accepit opinionē: cū anteà nihil magni inde expectaret; vtpote q. nunquā cū viris, in arte cōſummatis verſari cōſueuiſſet. Inter hæc oīa vero, & hoc fuit admirabile factū, ob qđ non ſolū mira loquentē, ſicuti anteà plures medici: ſed mira facientē eū appellarunt: Boethi vxor frigidæ, & humidæ tēperaturæ ſupra modū, cū venter ei tumuiſſet, & in muliebrē fluorē aquoſum, cuius nimio profluxu debilis, & decolor reddebatur, incidiſſet, obſtetricibus primū, optimis ſanè oīum, q̄ in vrbe erant, vſa eſt, ſed fruſtrà: deinde ēt præcipuis quibuſque medicis, inter quos conuenit, adhibēda eſſe remedia, quæ ab Hippocrate, & aliis poſt ipſum optimis q̄buſq; deſcripta fuiſſent. Sed ſic quoq; deterior indies morbus reddebatur: tandē Galeno ſoli eſt curatio demādata. Petierat aūt is dies decē ſibi dari, & intra eos, ſi q̄d proficeret, alios totidē addi: id qđ libenter ei conceſſit Boethus. Primū itaq; talē ſanandi modū excogitauit Galenus, quo nō ſolū humiditatē ſiccaret, verūēt ita calfaceret, vt æſtatis præſertim tp̄e ægrotātis corpus nō liqueſceret. cuius contrariū fecerant medici prius, in arena maris calida ipſam decūbere ꝑcipientes. Deinde nō ſolū euacuādū putauit id, qđ redundabat, ſed ēt ne ſimile illi gignatur aliud, prohibēdū. In hæc igitur intentus, victus ēt rōne vniuerſa quā optime inſtituta, tm̄ effecit, vt duobus primis diebus ſtatim remitteret ſæuitia morbi: & priuſquā xv. dies elaberentur, nullū prorſus morbi veſtigiū apparuit. Cūq; iam menſe tranſacto, & bene colorata eſſet mulier, adeò vt ad naturalē habitū nihil penitus deſiderari poſſet, nec amplius fluoris indiciū ſupereſſet vllum, aureos quadringentos ad eū Boethus miſit (quæ ſumma, vt Gemuſæus cōputauit, valet, aureis rhenenſibus plus 1300. vel vt Lacuna, mille coronatis ſolaribus) & nobiliū medicorū inuidiam auxit. Porrò tribus iam annis Romæ verſatur Galenus, ingruente magna peſte, confeſtim ex vrbe in patriā ꝓperauit, annū iam agens tricesimū ſeptimū. Verū nō ita multò poſt Imperator M. Aurelius Antoninus, intellecta eius præſtantia in re medica, eū accerſiuit: eratq; ſecum abducturus in bellū, qđ contra Germanos mouebat: perſuaſus tn̄ reliquit, cū audiſſet, diuerſa Deū patriū Aeſculapium iubere, cuius medicus eſſet, ex quo mortali apoſtemate laborātē ſeruauerat. Itaq; relictus ab Antonino, toto tp̄e, quo is abfuit, memor prauitatis, & medicorū, & philoſophorū, qui tum Romæ agebāt, interdum ex vrbe ſecedebat ad eum locū, in quo Antonini filius Cōmodus alebatur Pitholao cōmiſſus: cui ēt ab Imperatore, ſi qn̄ puer ægrotaret, Galenū vt accerſeret, iniunctum fuerat. Reuerſo demum à Germanico bello Imperatore, cōtigit, vt Sextus (alter Imperatoris filius: nam Cōmodū iā prius in patris Imperatoris abſentia, à phlegmone, & febri confeſtim liberarat) in morbū incideret acutū, adeò vt ſeptimū diē euadere non poſſet, quin iudicaretr̄. atq; hoc ita euenturū quarto die Galenus cognouit. ꝑdixitq; ſeptimo, vel ſexto die prorſus iudicatū iri. q̄ ſi ſexto iudicaretur, reuerſurū: ſin ſeptimo, integrā tum ſolutionē fore, eamq; per ſudorem Aduenit aūt iudicatio die ſexto, & quanquā poſt id tēpus ipſe Sextus, vt Galeni ꝑdictionē redargueret, & febris non rediret, exquiſita victus rōne vteretur, die tertiodecimo tn̄ iterū febrire cœpit: cum rurſum vocatus Galenus, poſt tres dies eam febrim, q̄ ſatis magna iterū eſſet futura, deſituram. atq; ſeptimodecimo die a primo decubitu iudicationē facturā, ꝑdixit. & rurſus die quinto decimo ſn̄iam ſuam rogatus, in eadem permanere ſe rn̄dit, hoc etiam addens, ſeptimodecimo die adueniente ſudorem hora ſecunda noctis erumpere incœpturum. Quæ oīa ſic euenerunt.

Seruus præmæſtitia ægrotus.

Hepaticus.

Boethi vxor.

Porrò cum reuerſus ex bello M. Aurelius crederet ſe aliqn̄ febrire, nec minus medici, qui peregrinationis eius comites fuerant: adſcitus Galenus, iuſſusq; arteriam cōtingere, dixit ſe febrim nullam percipere, ſed potius a cibo aſſumpto, & æſtuante, eius ventriculū opprimi, id quod mox Imperator ipſe, ter ita rem ſe habere repetens, confirmauit: ſentire enim ſe cibo frigido grauari.

Venticulum igitur fouens nardino vnguento purpurea lana excepto, calido, bibensq; Sabinũ vinũ cũ pipere, quemadmodũ Galenus ſuaſerat, minimo negocio fuit reſtitutus; vnde Galenum poſtea magnopere commendare nõ deſiſtebat, eum medicũ præſtantiſſimũ eſſe, ac tum virum ingenuum, tum ſummum philoſophum prædicans. Nec verò argm̃ vulgare Galeni doctrinæ, atq; morum integritatis eſt, quod à Marco Imperatore omniũ, qui illum prçceſſerãt, iuſtiſſimo ſimul, & ſapientiſſimo, quiq; ob ſingularẽ ſapientiã ſuã eſt nomen Philoſophi indeptus, celebratus encomiis fuerit, a ſcitusq; in ſuorũ medicorũ clientelã. His vnã adhuc hiſtoriã, ſanè memorabilẽ, adijciemus: Quintũ morbi diẽ iuuenis qdã agebat: quo ipſo cũ medici venã incidere decreuiſsẽt, nec indicationes (à qbus detrahendũ eſſe ſanguinẽ medici perſuadent) aduerſarentur; Galenus bene quidẽ eos in opinionẽ mittendi ſanguinis veniſſe dixit: verum naturã id quod ſe grauaret expellere feſtinantẽ (diligenter.n. oĩa cõſiderarat, quæcunq; ab Hippocrate tradita ſunt ſigna illorũ, qbus fluxurus eſt ſanguis) breui admodũ, ẽtſi nihil ipſi egiſſent, idem vltro facturã. Dũ medici hæc admirãtur: æger è lecto ſe ſuſtulit, tanquã proſiliturus, interrogatusq; cur exilire voluiſſet, rubri coloris ſerpentẽ per laquearia repere à ſe viſũ rñdit, ideoq; è lectulo ſe aufugere velle. Reliquis medicis nihil hoc ad futurũ sãguinis fluxũ cõferre, viſum eſt; verum Galeno cũ alia ſingula ꝑpendenti, tũ ruborẽ, qui prius in dextra naſi parte ad malã vſq; obſcurus fuerat, auctũ valde intuenti, ſanguinis paulò pòſt è dextra nare fluxuri, manifeſtũ id attulit indiciũ. Atq; ita cõtigit. Nimiũ aũt profluẽtẽ ab eo ſanguinẽ, cũ alijs modis nõ poſſet, cucurbitula ad hypochõdriũ dextrum appoſita, cohibuit. Cũ ex Alexandria in patriã rediret, diuertit in itinere in quoddã ruſticum prædium, vbi fortè ægrotabat dñs, ac pene ſuffocabatur vuæ, ac glandiũ tumore: cũ aũt deeſſent alia remedia, ac iã mature ſcerẽt nuces, cõſiderata corticũ natura acri & aſtringẽte, ex illis corticibus expreſſit ſuccũ, cui mel addidit: hoc remedio ſubito liberauit ægrotũ: eodẽq; poſtea ſꝑ ſe fœliciſſimè vſum narrat. Sed cõplures hmõi hiſtorias, qui voluerit, ex ipſis Galeni libris petet: aut Symphoriani Cãpegij Cãpos hiſtoricos Galeni adibit; in quibus ille ex Galeni ſcriptis, oẽs hiſtorias, id eſt viſa, aut facta ab ipſo memoratu digna collegit. Infinitũ.n. fuerit in præſentia ſingula perſequi, quibus Galenus, non impoſturis, aut ſophiſmatibus, vt alii, ſed iuſtis operibus artis inter principes Romæ innotuit primũ, & apud ipſos deinde aliquot Imperatores quoque ſingulari in pre-

Theriaca præparatio.

tio fuit; adeo vt theriacæ, cuius magnũ apud eos ſtudiũ fuit, & quod nõ niſi ſummis aulæ medicis cõmittere conſueuerant, ꝑparandæ curã ſoli Galeno mandarẽt: ac primũ quidẽ Antoninus, cum hanc antidotũ Demetrius primarius medicus conficere ſolitus fuerat, cognito Galenum Demetrio antidotum paranti ſꝑ aſtitiſſe, poſt huius mortem, a Galeno eam cõponi voluit. Cũ aũt ſingulo quoq; die ſumere eam ſoleret Antoninus, virtutes eius, vitiaq; dignoſcebat exactiſſime: quę itaq; tũ a Galeno præparata fuit antidotus, cæteris adeo p̃ſtare viſa eſt, vt deguſtata, medicinæ cõctionẽ, qđ in aliis fieri ſolet, expectare noluerit, ſed ſtatim ſit vſus, nondum integrè duobus mẽſibus elapſis. Qui Antoninum ſubſecutus eſt Commodus, nec theriacæ, nec aliorũ curã habuit vllam: quo factum eſt, vt Imperator poſtea Seuerus, cum theriacã conficere eodẽ modo, quo Antoninus, Galeno p̃cepiſſet, ſimplicium materia, quæ Traiani, & Antonini tꝑibus repoſita fuerat vti cogeretur: imbecilliorque plane extitit antidotus, interceſſerant autem anni nondum triginta.

Valetudo.

Nunc artis operibus huius viri relictis, ad reliquam vitã intuendã orationẽ diuertamus. Quod itaq; ad valetudinem ipſius attinet, ſanus per inſantiam, & pueritiam ferè, patris bñficio perſeuerauit. Adoleſcens factus, ob fructuum tꝑariorum eſum, adueniente autumno ægritudine laborauit acuta, ita, vt venæ ſectione opus habuerit. Ad priſtinum victũ a patre reſtitutus, anno ætatis octauo decimo ſanus permanſit: ſequente, victu ſociorũ vſus ægrotauit iterũ ſimiliter, ac rurſus ſanguis ei detractus eſt. Poſterioribus ſimiliter annis, vſque ad vigeſimum octauum, vel ſingulo, vel tertio quoque anno, morbo aliquo laborauit: poſt vigeſimum octauum, ſanum ſemetipſum conſeruauit, poſtquam videlicet ſalubrem methodum inueniſſet, eiusq; p̃ceptis deinceps ſꝑ parẽret, nullum deinde morbum, ne minimum qdem paſſus præter febrẽ ephemerã, quã aliqñ ob immodicos labores incurrit. Circa annum qdẽ vigeſimum octauum, cum periclitaretur, ne ea pars, qua iecur ſepto trãſuerſo annexũ eſt, abſceſſu corriperetur, ab eſu horæorum oĩum penitus abſtinẽdum eſſe propoſuit, exceptis ficubus, vuiſq; oĩno maturis: quas tñ neq; intẽperanter iam, vt antea, ſed cũ moderatione ſumebat: ſimul aũt cũ exerceretũr: & cruditates oĩno vitaret, ita ſanitatẽ diutiſſimè conſeruauit. Periculum vero illud cuius nunc memini, de abſceſſu in hypochondrio dextro, non aliud eſſe puto, quam cuius mentionẽ fecit ſub finẽ libri de ratione curãndi ꝑ ſanguinis miſſionẽ: nẽpe ꝗ in iuuentute duobus euidentibus inſomnijs monitus, arteriã, quæ inter pollicẽ, & indicẽ dextri brachij ſita ſit, ſecuerit, & donec ſanguis ſponte ſiſteretur (nã hoc quoq; inſomnium dictarat) expectarit, ſubſtitiſſe aũt ſanguinẽ ſcribit, antequã integra libra effluxiſſet, & continuo diuturnũ dolorẽ, in illo præcipuè loco fixũ, qua iecur cũ diaphragmate cõmittitur, ceſſaſſe: & ſimiliter ſacerdotem Dei (Aeſculapij) in Pergamo, inſomnio monitum, ſecta in ſumma manu arteria diuturno lateris dolore liberatũ fuiſſe. Hoc idem etiam conijcio mortale illud apoſtema eſſe, à quo ſe per Aeſculapium olim liberatum dixit Antonino Cæſari, excuſans ſe a profe-

ctione

ctione in Germaniam cum ipſo, quaſi tunc ēt idē Deus per inſomnium prohibuiſſet. In libris de valetudine tuenda: Ipſe (inquit) aliquando per hyemem deprehenſus in agro, tum ligna findere, tum bordeum tundere, exercendi corporis cauſa ſum coactus: quæ nimirum agreſtes quotidie pro opere faciebant. Quartanarium rigorem nunquā, alios duos non ſemel expertus eſt, nā iuuenis quater tertiana febri laborauit: & puer adhuc febri ardente tētatus eſt, adeò, vt iā ſuperueniente phrenitide floccos velleret, & feſtucas colligeret. In libris quidē de ſanitate tuenda, ſcribit ſe (iā ætate prouectiorē) ex laſſitudine nonnunquā febricitaſſe. nullū alias morbū multis iā annis expertū: quin ēt percuſſus [inquit] certis corporis partibus, vnde alii phlegmone, buboneque contractis febricitarunt, ipſe nunquam phlegmonem, bubonemve ſenſi, nec febre laboraui: non aliunde certè, quam ex ſeruandæ ſanitatis arte, tanta commoda conſecutus; cum alinqui, nec ſalubrem corporis ſtatum ab ortu ipſo ſim nactus, nec vitam planè liberā ſortitus, ſed in qua tū artis officijs ſeruierim: tum amicis, cognatis, & ciuibus compluribus inſeruierim: tum plurimam noctiū partē nonnunquam ægrotantium ipſorum cauſa, ſemper aūt dulcedinis ſtudiorum gratia, peruigilauerim. Inter alios quidē morbos, & ſymptomata, per iuuentutē ventriculus ei bile aſſidue infeſtabatur: ad quem refrigerandum lactuca vtebatur: cum verò ad ætatem declinantē perueniſſet, eodē olere aduerſus vigilias veſpere veſcebatur, iunior quidē crudo: ſenex verò cū ex dentibus male haberet, elixo. Quin & vertiginē aliqñ ſēſit, & ſtomachi faſtidia: & anno ætatis triceſimo quinto in palæſtra ſummi humeri luxationē expertus eſt, & aliquando ventris dolorē vehementiſſimum, vt videretur in ventre intimo terebra perforari, in eo potiſſimum ſpatio, per quod a renibus ad veſicam vreteres extenduntur: & iniecto rutaceo oleo, excreuit grauiſſimo cū dolore humorem vitreum a Praxagora appellatum: atque hoc idem alijs quoque hominibus ſimiliter accidiſſe obſeruauit. In libro, qui ad Traſybulum de arte ſanitatis tuendæ tractat, ſcribit ſe plerunque multis athletis, qui præſtantiſſimi eſſe videbantur, quique multas in certaminibus coronas meriti erant, ſeipſum valentiorē eſſe expertū, qñquidē illi [inquit] in oībus itineribus faciēdis in militaribus actionibus, magis præterea in ciuilibus, atque ruſticis negotijs, inutiles prorſus reperiebāt.

Traditur autem ſenio confectum tandem requieuiſſe in patria, vt Brunſelſius, & Lacuna ſcribunt: annos natum ſeptuaginta, ſic enim author eſt Suidas, an omnino tamen in patria obierit, non puto conſtare. Albertus de Eybe Margaritæ poeticæ ſuæ tractatu. r. capite x. tradit eū vixiſſe annis octoginta ſeptē, ſed ſine authore. Profectio eius Romam prima, circiter tēpora fuiſſe apparet, quibus Antoninus Pius dictus, qui Adriano in Imperio ſucceſſerat, è vita deceſſit: velut in libello ad eos, qui de typis ſcripſerunt, ſignificare videtur. vnde obitus eius imperante ētnū Seuero, iuxta eā ſupputationē cōtigerit, vt quidē coniicit: ſed Ioan. Tzetzes Galenū ſub Caracalla adhuc vixiſſe prodit. Galenū [inquit Cælius Rhodiginus] memoriæ proditū a nōnullis eſt, centū, & quadraginta annos vixiſſe, tātaq; in cibo, & potu abſtinētia vſū, vt ad ſatietatē nunq̄ comederit, aut biberit, nec crudū quicq̄ vnq̄ guſtarit: vnde ſit factū, vt odorificū ſēper anhelitū ſpiraret: & citra vllā oīno affectionē, ſola defecerit ſenectute: hinc ēt adagio exorto, vt Galeni valetudinē dicamus, pro ea quæ vltra humanum captū, nimis ſit proſpera, nimiſq; inoffenſa: ſic ille antiquarū lectionū li. 30. c. 12. q̄ q̄ ſint vera, ex ijs, q̄ ante dicta ſūt facile eſt coniicere. Hic iam vita eius explicata, ad mores eius, ac diſciplinam, ſtudiorumq; rōnē intuendā vertenda breuiter oratio eſt.

Mors.

Galeni valetudo potius de ea, quam ſexlibris adamuſſim deſcripſit, quæq; nūquā in aliquo inuēta eſt, dicitur, quam de ipſomet Galeno.

Et primum quanta eius fuerit prudentia, vel ex eo apparet, q ab adoleſcentia, vt ipſe ſcribit, ſē per ſe aſſueſecit, præcipitem, ac temerarium aſſenſum refugere: quamobrem, vt nulli ſectarum ſe addixit, ita rationes omnium audire, & cognoſcere voluit: & in his omnibus, quæ ſenſu, aut rōne cognoſcantur, niſi horum alterutro, vel vtroque impulſus, pro certo, & indubitato nihil habuit. Eodem conſilio ab omni ſuperſtitione, & præſtigiatura, quarum hæc fere ſenſibus, illa rationi pugnat, ſemper alienus fuit. Mira verò eius ingenii ſagacitas, & animi ſolertia fuit, ex multis, diuerſiſque circunſtantiis aliquid prompte colligendi; adeò vt ea, q̄ peritia, & ſagacitate præſtabat, diuinatione quadam, aut p̄ſtigiatura præſtare videretur a multis ignorantibus, ſ. illud, *μάντις δ' ἄριστος ὅστις εἰκάζει καλῶς*. Temperans verò adeò fuit, poſtquam certam tuēdæ ſanitatis rōnem iam aīaduerterat, vt nunquam poſtea ob eam in victu neglectā ęgrotarit. Et illū certe, qui nihil antiquius ſtudio veritatis, nihil dulcius artis ad hoīum ſalutē inuentæ promotione duxit, in quibuſuis rebus, ꝓpter quas hoīes pleriq; incontinentiæ, aut luxus, & intemperantiæ accuſantur, quam minimū deliquiſſe credibile eſt. Itaq; mores in vniuerſū graues habuit, & ab obſcęnitate, ridiculoq; prorſus alienos, eoſdēque mites, ac minime iracundos. Famulos ſane nunquam propria manu verberauit [vt neque pater eius] ne commeritos quidē, ſed tū minis tū paternis admonitionibus, peccata ſꝑ eorū correxit: iraſcentis impetū nihil differre ab inſania, & furore prædicans. Quin & ægros moribus ſꝑ placidiſſimus ira exhilarabat, vt vel ſolo ſermone videretur eos reſtituére. Contra in diſputando adeò grauis, atque ſeuerus extitit, vt nunquam non ſuis antagoniſtis pudorē, ſibi gloriam maximam conciliarit. Fuit. n. tam acris, & vehemens in refellendis, ſiue ſermone, ſiue ſcripto, aliorum tam medicorum, quam philoſophorum erratis [vt aſperioribus ēt verbis, & cōuiciis non abſtineat, ſicuti contra Theſſalum, & Iulianū] tantūq; valuit dicēdo, vt eorum, quos perſecutus

Prudentia.

Temperātia.

Fortitudo. cutus eſt, vniuerſa ſcripta perierint. Nunc de animi eius fortitudine, & magnitudine dicendũ: quę quidem virtus in primis in mortis contemptu honeſtam ob cauſam ſpectatur: non in hoc tñ ſolũ ſed ẽt aliorum, quæ vulgus ſimpliciter bona exiſtimat, vt gloriæ, ac fortunæ, præ veris bonis contemptu. Fuit aũt imperterritus, atq; immotus ad ea oĩa, q̃ quotidie in vita accidunt, (qualẽ patrẽ quoq; fuiſſe p̃dicat) & æquã in q̃buſuis rebus, aut caſibus mẽtẽ ſeruare conſuetus. Quod aũt Romã, cum pleroſq; oẽs illic medicos æmulatione, & inuidia erga ipſum laborare aĩaduertiſſet, & quoſdam ẽt vitæ eius clanculum inſidiari, vrbe relicta in minorem aliquam ciuitatẽ, ceu trãquilliorem, & vbi oẽs inter ſe noti eſſent, ſimulationis verò, & inuidiæ minus, migrare ſtatuit, nõ puſillanimitate, vt quidam putant: ſed partim trãnquillitatis ſtudio, partim vt improbis hoĩbus maleſaciendi occaſionem ſubtraheret, id fecit. Inter alias certè virtutes maxime animi tranquillitatẽ, vt ſibi compararet, a patre ſæpe admonitus eſt: & gloriã, honorẽq; cõtẽnere aſſuefactus, atq; vnã tantum, eamq; nudã veritatẽ ſuſpicere: & ob nullã pecuniæ iacturã mœrore affici, quãdiu, quę reliqua eſſent, ad curãdum corpus ſufficerent: Quæ quidẽ patris documenta ſe ſ[p] retinuiſſe, & ob nullam rerum, fortunæque viciſſitudinem, animo perturbatum fuiſſe, ſcribit. Gloriam, & popularem auram ſic perpetuo neglexit, vt nulli librorum ſuorum ſuum nomẽ præſcripſerit, & amicos etiam ne id facerẽt, rogarit, vtpote μόνης τῆς ἀληθείας, καὶ πιστεῖμαι ἐπιθυμῶν, καὶ οὐδ᾽ ἐν ἴσως νομίσας οὐ τοσοῦτον ἀνθρώποις, οὐ τοκάλλιον κτῆμα, vt ipſe de ſe ſcribit ſeptimo Therapeutices, & mox ſubiungit: ταῦτ᾽ οὖν ἐπὶ τὸ γράφειν ἐμὸν ὄνομα τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ γεγραμμένων βιβλίων οὐδενί. In libelli quidẽ De libris ꝓpriis principio, nõ ſimpliciter nullis ſuorum librorũ, ſed illis quos introducẽdis, ſiue in diſcipulorũ, aut amicorũ rogantiũ gratiã ad priuatũ ipſorũ captũ, vſumq; conſcripſiſſet, non ad editionẽ, nomẽ ſuũ ſe addidiſſe negat. cõſtat aũt aliquos ẽt, vt ederenẽ ab eo conditos. itaq; ipſe ſibi contradicere videri poſſet: ſed aliter ſe habet. nã in libello ad Baſſum De libris proprijs, cauſam reddens, cur aliqui ex libris ab eo conſcriptis, ab alijs, atque alijs mutari, & corrupti, à nonnullis ẽt ſibi ipſis ſint vendicati, ſubdit: huius rei cauſam eſſe, q̃m nomẽ ſuũ ipſe non addiderit, &c. Ad quæ verba tñ non ſequitur, cæteris accuratius, & ad editionẽ cõditis libris nomẽ ſuũ ſe inſcripſiſſe: ſed potius neq; his, ne q̃d ambitioni, & gloriæ daret: neque illis, vtpote imperfectioribus. De gloria quidem populari, & laude apud multos, ita ſentiebat: nonnullis viuentibus eam aliquando commodum ceu inſtrumentum eſſe, mortuis autem nihil omnino prodeſſe. immo verò nec viuentium quibuſdam; quum eis, qui plurimum philoſophiæ indulgerent, non paruo impedimento eſſet apud vulgus fama, ipſos videlicet a rebus pulcherrimis plus iuſto tranſuerſos auferens.

At, ſi gloriam contempſit, dicet aliquis, quid eſt, quod non raro ſua ipſe inuenta tantopere prædicet ſuas, tum medicationes, tum prædictiones tam prolixe commemoret, ſeq; extollat, vt cum alias perſæpe, tum in vulnerum, præſertim neruorum curatione?

Huic nos reſpondebimus, non facere hoc Galenũ, niſi vbi vere, & merito facere poteſt: & nõ tã ſeipsũ, q̃ res pulcherrimas à ſe inuẽtas, ac generi humano vtiliſſimas p̃dicare. Qui verò gloriã, ceu bonũ aliq̃d ſpectant, vere ambitioſi, & iactatores hoĩes, ii gloriã ipsã veritati plerũq; anteponũt: & ſi, q̃d forte veri, boniq; inuenerint, ſeſe tñ potius, q̃ res ipſas extolli cupiũt. Præterea cũ gloria alia popularis ſit, q̃ τὸ φαινόμενον, magis q̃ τὸ ὂν affectat. alia verò contra, quæ nõ tã multis, quam paucis, videlicet ingenue bonis, & eruditis innoteſcere quærit: hanc poſteriorẽ, & virtuti coniunctã gloriam, Galenũ nõ aſpernatũ fuiſſe dicimus. Deniq; cum res quanq̃ præclaræ, dũ nouæ sũt, à paucis approbentur, aut in vſum vertantur, niſi maiori aliquo pręconio cõmendentur, Galenũ vtiliſſima vitæ inuenta ſua, & artis excellentiam commendando, humani generis iuuandi animo id feciſſe exiſtimandum eſt. plerique autem vtpote obtuſiori, in veritate peruestiganda, mẽte, maiori aliqua impulſione, & commotione animi, vt, quæ bona ſunt, credãt, ac amplectãtur, indigẽt.

Iuſtitia. Venio ad iuſtitiam: quam veluti maximam, & potiſſimam virtutum ad poſtremũ diſtulimus locum. Huius verò cum ſiue partes, ſiue ſpecies ſint diuerſæ, diuiniſſima eſt, quæ pietas dicitur. Extant autem Galeni ſiue pietatis, ſiue amoris præclara argumenta multa, in Deos immortales, in Pietas. parẽtes, in patriam, in præceptores, & eos, a quibus diſciplinis, & artibus imbutus eſt, in amicos, in artem ipſam, & in genus denique humanum totum.

Deum ſane, vt agnouit vnũ eſſe (ſummũ videlicet, & principẽ Deorũ: vt Aeſculapiũ medicinę In Deum. authorẽ, quẽ Deũ alicubi appellat, minime ꝓ ſũmo, & vniuerſali Deo, ſed particulari quodam, & ſubdito, ac ſolius medicinæ, ceu præſide genio habuerit, ſicuti ẽt Socrates) ita eũdẽ optimũ, maximũq; & cogitationũ ẽt noſtrarũ conſciũ exiſtimauit. Itaq; de fide ſua ipſe inquit in tertio de locis affectis. Deũ igitur teſtẽ facio, me dicturũ eſſe, q̃d poſt longã inq̃ſitionẽ in ipſo artis exercitio & in diſputationibus cũ doctiſſimis viris cõperi, & veriſſimũ eſſe ſtatuo. Quis vero talem animũ, tam & veritatis amantem, & iuuãdi generis humani cupidũ, nõ ꝑpetua laude dignũ eſſe iudicet? Cęterũ vt alibi non rarò, ita in primis in ſeptendecim illis libris, quos de vſu corporis humani inſcripſit, veluti totidem hymnos, vt ipſe appellat, cõditori cõpoſitos opificis nr̃i ſapientiam, prouidentiã, iuſtitiã, ac bonitatẽ, non ſolũ agnoſcit libẽter, ſed & magna cũ admiratione, & reuerentia nuſquam nõ p̃dicare, & extollere ſolet. Immo ſacrificiũ hoc Deo acceptiſſimũ eẽ cẽſet, nõ ſi ei he

catombas

hecatombas, victimasq; offerat quiſpiā cruentas, aut caſiam, & thura accēdat: ſed ſi myſteria illius, operaq; primū vnuſquiſq; cognoſcat, expēdatq;, poſtea verò alijs cōicet: in horū.n. ignoratione ſummā impietatem conſiſtere profitetur: vt veram pietatem in opifice noſtro laudando, cuius ſapientia ſit infinita, potentia inuicta, benignitas perfecta. Sed Græca ipſius verba, ne quis addi, aut fingi à nobis quicq̃ ſuſpicetur, adnumerabo: ἐγὼ γὰρ ἱερὸν λόγον τοῦ δημιουργήσαντος ἡμᾶς ὕμνον ἀληθινὸν συντίθημι, καὶ νομίζω τοῦτ' εἶναι τὴν ὄντως εὐσέβειαν: οὐχὶ εἰ ταύρων ἑκατόμβας αὐτῷ παμπόλλας καταθύσαιμι, καὶ τ' ἄλλα μυρία μύρα θυμιάσαιμι, καὶ κασίας: ἀλλ' εἰ γνοίην μὲν αὐτὸς πρῶτος, ἔπειτα δὲ, καὶ τοῖς ἄλλοις ἐξηγησαίμην οἷος μέν ἐστι τὴν σοφίαν, οἷος δὲ τὴν δύναμιν. ὁποῖος δὲ τὴν χρηστότητα. τὸ μὲν γὰρ ἐθέλειν ἅπαντα τὸν ἐνδεχόμενον κόσμον, καὶ μηδενὶ φθονεῖν τῶν ἀγαθῶν, τῆς τελεωτάτης χρηστότητος ἐγὼ δεῖγμα τίθεμαι: καὶ ταύτῃ μὲν ὡς ἀγαθὸς ἡμῖν ὑμνείσθω. τὸ δ' ὡς μάλιστα κοσμηθείη, πᾶν ἐξευρεῖν ἄκρας σοφίας. τὸ δὲ καὶ δρᾶσαι πάνθ' ὅσα προείλετο, δυνάμεως ἀηττήτου. Et alibi Ἐγὼ μὲν οὐδ' ἐπαινεῖν ἱκανῶς κατὰ τὴν ἀξίαν τοῦ δημιουργήσαντος τὰ ζῷα τήν τε σοφίαν, καὶ τὴν δύναμιν ἱκανὸς εἶναι νομίζω. μείζονα γὰρ οὐκ ἐπαίνων μόνον ἀλλὰ καὶ ὕμνων τὰ τοιαῦτα τῶν ἔργων ἐστίν. Atqui alibi veluti oblitus ſeipſum, nō Deum, ſed naturam, hoc principium vocare videtur. non tñ re vera ſentit, hanc principem eſſe cauſam, ſicuti impiè fecit Plin. lib. 2. ſub finem capitis ſeptimi concludens, naturā haud dubiè id eſſe, quod Deum vocamus. Sic autem de natura ſcribit. Εἰς ἓν διατεινόντων τῆς ἐπιβλέψαι τὸ τεῖ ἀνατομῆ, καὶ σκέψατο πότερον πλημμελῶς ἡ φύσις, οὐκ ἴσα τοῖς μήκεσιν ἅπαντας ἐδημιούργησεν, ἀλλὰ τοὺς μὲν μείζω, τοὺς δ' ἐλάττω. τὰς αὐτὰς ἐνταῦθα, καὶ εἰ μὴ βούλοιτο πάντας ἐθέλξαντο φωνάς, ὡς οὔτε ἀδικοῦντος τι καὶ δίκαια, καὶ τεχνικὴ καὶ προνοητικὴ τῶν ζώων ἡ φύσις ἐστίν, εἰ γὰρ δὴ τὸ κατὰ τὴν ἀξίαν ἑκάστῳ σκοπεῖσθαί τι καὶ διανέμειν ἔργον δικαιοσύνης ἐστί, πῶς οὐ δικαιοτάτη πάντων ἡ φύσις. Quòd ſi natura, & iuſtiſſima eſt, & perita, & arte prædita, & prouida, quorum nihil ſine ratione eſt: iam rationalis quoque videbitur, & planè Deus apparebit: ſicuti dolabræ, aut cuiuis inſtrumēto fabri, ſi rationem, & artem aliquis attribuat, fabri ēt nomen merebitur. Nimirum aūt Galenus alicubi, vt gentilium vulgus, naturam, veluti ſubſtantiā quandam per ſe; aut numē quoddam exiſtimauit: nā ſub finem libri 17. de vſu partium, mentem vnam per omnia diffuſam, quę in cœleſtibus corporibus nobiliſſima, & ſumma ſit, ignobilior verò in terreſtribus, naturam facere videtur, eamque rationis compotem, ſeu participem (quā aliqui veterum philoſophorum animam mundi appellarunt) & huius ſubſtantiam in corporibus ſolidis, eſſe putat cum Hippocrate calorem innatum, aut calidi, frigidi, humidi, & ſicci temperaturam: & Platonem quoq; ait naturam appellaſſe creationis noſtræ authorem, de ſubſtantia verò eius nihil auſum eſſe pronunciare. Et huic ſæpius opificium, artificiumq; omne, quod in noſtris, & animalium corporibus eſt, adſcribit. Alibi verò (vt lib. 11. c. 4. De vſu partium) diſertè duo principia, Deum, quem opificem κατ' ἐξοχὴν nominare ſolet, & naturam diſtinguit: ita vt Deum, ex ijs, quæ ſecundū naturam fieri poſſunt, vbi ſ. materia adeſt, eaq; cōmoda, id quod melius eſt, ac ſimul materiam ad id aptam eligere, ac expetere, dicat: quæ verò natura facere nō poteſt, vt vbi materia deeſt, aut non eſt apta, ea ipſum ne aggredi quidem, medium quodammodo inter Epicuri, & Moſis ſententiam ſe eſſe profeſſus: qm̃ hic Deum ſimpliciter oīa poſſe, & facere dixerit, ille verò prorſus ocioſum fecerit: tanquam, Deus non quidem potentior, q̃ natura ſit, ſed ſapientior ſolum: cum interim non rarò naturam nihil prorſus ſine cauſa, aut temere facere ſcribat, ſed oīa ſumma cū ſagacitate, ac prouidentia. Verum de his copioſius dicendi locus non eſt. Nos qui meliorem, q̃ ratio noſtra per ſe cōſequi potuiſſet, doctrinā hauſimus ab vnigenito Dei filio, qui oīa parentis ſui ſacra myſteria nobis reuelauit, Deum non oīum ſolū ſecundū naturā rerum, ſed ipſius quoque naturæ totius, ac materiæ oīs, creatorem dñm, & opificem eſſe, & veluti organum mouere naturam, informare verò materiam quāuis, qua ipſe voluerit, forma, & miracula edere poſſe (hoc eſt, ſupra, contraq; naturā, aliqua cum voluerit efficere) vt verè ſit oīpotēs, & à natura, & artificibus reliquis differat, qui ſine idoneā materia perficere nihil poſſunt, didicimus, atque credimus: & vt in rebus naturalibus, atq; medicis ingenium, ac doctrinam Galeni ſuſpicimus, ita in ijs, quæ ad Deum ſpectant, qm̃ Deum ex ipſa natura, & rōne humana (ſutor, qđ aiunt, vltra crepidam) inueſtigari poſſe exiſtimauit, neutiq̃ approbamus. Nō extendimus quidē omnipotentiam Dei ad mala, & falſa, vel quæ inter ſe pugnant, ita vt ſimul conſiſtere nequeāt: quæ quidem ideo non pōt Deus, quia ne vult quidem, ne ſecum ipſe, qui ſummum eſt bonum, & ſumma veritas, pugnet. At quæcunque vult, & uoluit, ea potuit, poteſtque, oīa: vt ſunt nō ſolum, quæ ſecundum naturam ſunt: nam hæc quoque omnia in ſuo genere bona ſunt, & in aliquē mortalium vſum diuinitatis bonitate conceſſa: ſed ēt ſupra, contrave naturam aliqua, quæ ſcilicet ijs, quæ ſecundum naturam ſint, meliora fuerint, vt noſtra ēt mens in nobis ad Dei imaginem condita, ſæpe, quæ contra naturam (corporis ſaltem) ſunt bona, naturalibus præfert. Vt verò naturalia, vt plurimum vult Deus, neque ſolitum, & inſtitutum à ſe naturæ curſum ſine magna cauſa abrumpit: ita veritati, & iuſtitiæ conſona perpetuò, & ſine vlla exceptione vult: & mala quidē vniuerſalia nunquam: particularia verò non rarò, modo ad bonum vniuerſale referantur. Naturæ autem dominum idcirco oſtendere ſe voluit, vt cum ſolis eclipſim fecit contra naturā, cum pateretur vnigenitus eius, vt homines inde naturam non eſſe Deum, ſed aliquod ea prius, meliusque, principium intelligant. Hac rōne à Chriſto noſtro, & mortui excitati ſunt, & à morbis deſperatis ægri reſtituti, & multa contra naturam facta miracula, vt per hæc ipſa naturæ dominum

num

num ſe nobis approbaret. Verũ hęc melius explicãda relinquimus illis, q̃ meliorẽ, q̃ rerũ naturę ſcientiã ꝓfitentur. Temerè certe, ac impiè Galen. libro ſecũdo de differẽtijs pulſuũ Moſis, ac Chriſti ſcholas repudiat, ceu nulla ſtabilitas demõſtratione: quaſi verò miracula, q̃ plurima, & verè diuina vtroq; teſtamẽto factitata legimus, atq; credimus, nõ oẽm demonſtrationẽ ſuperẽt. Hæc ſi perpẽdiſſet Gal. & æqua mẽte ſibi inſinuari à numine ꝑfecta paſſus fuiſſet: tũ ea, q̃ ſanctiſſimi viri de Deo, ac rebus diuinis dixerũt, ceu principia, minimeq; demõſtrãda axiomata, eſſe accipienda, ꝑſuaſus fuiſſet, aut ſaltẽ ꝑ hypotheſin admiſiſſet, donec ea, q̃ ſequunt̃ intellexiſſet melius, oĩa nẽpe ad Dei ſolius honorẽ, ac gloriã, ꝓximi verò vtilitatẽ; deniq; euẽtus multis deinceps ſeculis ita, vt multò antè prædicti fuerãt, ſemper rñdiſſe aĩaduertiſſet, & vnã hãc religionẽ, vt antiquiſſimã oĩum, ita ſibi ſimilẽ ſemper, & ꝑpetuã fuiſſe: nimiã certè illã de ſua intelligẽtia opinionẽ depoſuiſſet, neq; ceu lineares, & geometricas demõſtrationes has in religione noſtra deſideraſſet: Qđ q̃dẽ, vt faceret, vel ipſa Chriſtianorũ in oĩbus aduerſis ad mortẽ vſq; cõſtãtia, q̃ ipſum minimè latuit, monere debebat. Huius aũt cõſtãtiæ libro tertio de pulſuũ differẽtijs meminit, cũ ſcribit: Citius aũt Moſis aſſeclæ, & Chriſti ſua deſerãt dogmata, q̃ qui ſectis addicti ſunt, rũ medici, rũ philoſophi. Cõſiderare ẽt debuerat, creſcentẽ in medijs ꝑſecutionibus Chriſtianorũ religionẽ: decreſcẽtẽ verò, nulla vi ſenſibili reſiſtẽte ſuã, & ethnicorũ, & deficiẽtia iã oracula, carmine ꝑſertim.

Nemeſius in lib. de natura humana compluribus argumentis confutare Galenum conatus eſt, tã quàm is animã nil aliud quã corporis tẽperaturã eſſe cenſuerit.

Hæc de Galeni circa noſtrã religionẽ ignorantia inuitus dixi: & quidem pluribus, q̃ vel ꝓpoſueram, vel qui hactenus eius vitã nobis deſcripſerũt alij: qm̃ id fidei noſtræ profeſſio poſtulare videbatur. In hoc ſaltem non vulgaris, vt inter Gẽtiles, eius pietas apparet, ꝙ Deũ, vt diximus, vnũ rerum oĩum opificẽ, motorẽ, ac conſeruatorem, & naturæ principẽ agnoſcit, eiuſq; magnitudinẽ, & prouidentiã, magna cũ alacritate plurimis in locis ꝑdicauit: & vt naturæ cauſam, opificem, ac gubernatorẽ inquirãt hoĩes ſtudioſos ſeriò hortatur: modeſtia verò, ꝙ licet ab adoleſcentia opifex ille rerum, quis nã eſſet, à philoſophis addiſcere cupiuerit, de eius tñ ſubſtantia, vt etiã animæ nunq̃ pronũciare auſus eſt. Habuiſſe quidẽ ipſum inſomnijs quoque fidẽ, vt luti diuinitus, aut ab Aeſculapio ſuo miſſis, aliquot ex locis librorum eius apparet: vt primũ cũ medicinæ operã dare cœpit, parentis in ſomnio: deinde, cũ ſomnio monitus, arteriam ſecuit, &c. Ad pietatẽ quidem in Deũ hoc ẽt referẽdũ videtur, ꝙ neq; circa amuleta (quæ ne Chriſtiani quidẽ multi, ſed nomine magis, q̃ re, deuitant) nec alijs in rebus abſurdis, ſiue illicitis, ſiue rõne ſaltẽ carentibus, ſuperſtitioſus fuerit: vt palã ꝓfitetur, & nos ſupra quoque, vbi inter eius virtutes de prudẽtia mẽtio facta eſt, aliqua ex parte diximus. Sed nunc de eius in hoĩes pietate dicendũ ſupereſt. Parentẽ ſuũ nuſquã nõ ſine magno honoris titulo appellare ſolet: & id in locis permultis, ac prolixè ſꝑ facit, vt appareat nunquã ſuauiorẽ ſibi vocẽ edere viſum fuiſſe, q̃ quæ parẽtis ſui laudes decantaret. Maximè verò in Cõm. de cognoſcendis, curãdiſq; animi affectibus, illũ cõmendat vnicè: quod ſanè opus veluti encomiaſticũ paternarum virtutum eſt.

Pietas in parẽtem.

Patriã verò & ciues ſuos tãto amore proſequutus eſt, vt tanq̃ exẽplo Vlyſſis quodã, ꝓpter horũ amore maximorũ Imperatorũ fauores, ac ſtudia negligeret. Neq;.n. cæterorũ more ſtulta ambitione illectus (quod ſæpenumero inſectari, & dãnare ĩ artis ꝓfeſſoribus ſolitus eſt) neglecto ſtudio veritatis, aſſentationibus, & reliq̃s impoſturis principũ fauores venari tẽtauit. Et quanq̃ maiori ex parte nemo ſit patrię acceptus (ſic.n. natura ferè cõparatũ inter hoĩes eſt, vt peregrina q̃dẽ, & aduẽtitia ingenia admirẽtur: ſua verò, domeſticaq; ob familiarẽ vſũ reſpiciãt) Galenũ tñ Pergamẽſes ſui tã ſtudioſè redamabãt, colebãt, & obſeruabant, vt ipsũ, & ſeruatorẽ ſuũ, & patrẽ patriæ, oẽs cõi ore vocarẽt, neq; id iniuria: ſiquidem non modo curabat ſedulo, vt ſuorũ ciuiũ rectè valerent corpora: ſed quemadmodũ legiſlator, atque philoſophus ſummus, ẽt erat ſolicitus: vt eorũ animi optimis documentis inſtituerẽtur.

In patriam.

Quocirca varios cõmen. ſcripſit ad excolẽda iuuẽtutis ingenia admodũ ſalutares. Cõciliauit aũt ſibi maximè plebis, & tenuioris fortunæ hoĩum aĩos, ꝙ medicamẽtis ſimplicibus, vulgaribuſq;, & paratu facilibus plurimũ vtens, & recta victus rõne ſine pharmacis, vbi id fieri poterat, curans, eorum quos ſuſcipiebat, facultates minimè opprimeret: cõtra q̃ faciunt plurimi nr̃a ætate medici, qui in aggerãdis plerũque pharmacis oſtẽtationi ſuæ indulgẽt, & ſi ægrotos ijs nõ lædunt, pharmacopolarũ certè (à quibus ſæpe vel muneribus corrumpuntur vel lucri partem habẽt cõmunẽ aliq̃) maiorem, q̃ ægrotantium, rationem habent: aut ſi etiam iuuant, poterant tamen, & debebant, præſertim anguſtioris fortunæ ægros ſimplicius, minoreque ſumptu iuuare, ſi qua in ipſos pietate mouerẽtur: quæ in Galeno certè erga pauperes maior fuit, q̃ in pleriſque hodie Chriſtũ ore, nõ opere, ꝓfitẽtibus medicis. Itaq; ſeplaſiarijs, aromatarijs, & inſtitoribus eiuſmodi (qui, vt aliud nihil dicam, ſæpe vtiliſſimis calculis, aut vitro gemmas, & pretioſiſſima quæque nullius, vt minimi pretij adulterinis mentiuntur, ſiue ſponte, ſiue per imperitiã) relictis Galenus, vt meliori fide, ac ſumptu minore medicamenta haberet compoſita, ſuis manibus plerunque confecta officioſiſſimè ægris adminiſtrabat: in egenos interim non exiguam ſuarum facultatum portionẽ, erogãs: artemque ipſam non auaritia ductus, aut quapiam cupiditate, ſed propter ſolam virtutẽ pl̃e ſimul, & religioſè exercens. Quòd, ſi qui minus locupletes ſunt, quã Galen. fuerit, medici, nec eis redundat forte, quod egenis largiantur, tanto maiore ſtudio illi hoc agere debebãt, ne ſuis ẽt facultatibus

In pauperes, & egenos.

cultatibus

cultatibus eos defraudarẽt: ſed victus in primis ratione, & medicamẽtis minimi ſumptus, illis cõſulere. Iã quod ſæpius die noctuq; ad eundem quandoq; ægrum, vt ipſe de ſeſe ſcribit, Galenus acceſſit, diligentiæ ſimul eius (qua ſubinde magis magisq; in arte profecit, & hominũ erga ſe amãdum animos conuertit) & pietatis in ægrotos argumentum eſt. Quin, & pernoctare interdum apud ægrotos ſolebat, cum miniſtrorum diligentia ei ſuſpecta erat: & domũ ſuam aliquãdo curandos deducebat. Eadem pietate nihil vnquã (ex validioribus præſertim auxilijs) ægrotis exhibuit, cuius vis, & vſus per experientiam ei non conſtaret, vt ipſe ſcribit in primum Epidemiorũ Hippocratis Commentario ſecundo, numero 50. & hoc in primis ſtuduit, vt ſi non multũ iuuaret ægrotũ ſuis conſilijs, ſaltem non læderet. plerũq; aũt experientiam ipſe in ſeſe fecit, non ſolum guſtando oĩa, & ex odore, ſaporeq; iudicando, ſed & cuti ſuæ imponendo: ſic de aceti potẽtia, vt accurate experiretur, in ſeipſo periculũ fecit, & oxyrhodino ſępe ꝑfuſus eſt, vt eius vim certius teneret. Et ab initio cũ iuuenis adhuc multa egregia, & laudata à ꝓceptoribus, alijſq; pharmaca nactus eſſet, vt citius, certiusq; de oĩbus ei conſtaret, nulla inuidia, ſũmo candore, amicis medicis, vt experirẽtur cõmunicauit. Libro etiã quinto de morbis curandis: Horum (inquit) quæ retuli, vel mõ, vel ante, ſiue ea inueni ipſe, ſiue iuxta Hippocratis viã vſurpaui, nihil ſane nõ examinatũ, ac iudicio cõprobatũ eſt: ſed per experientiã omnia iudicata, in quibus erroris pericula ipſi pertulimus. Eandem vero diligentiam, & fidẽ in ſcribẽdo quoq; obſeruauit, vt paulo poſt dicet̃.

In amicos.

Cęterũ eodẽ, quo in ciues ſuos ſtudio, & obſeruatione eum fuiſſe diximus, fuit etiã in amicos, quorũ gratia, tum in obeundis curationibus, tũ in conſcribendis libris tot labores, ac vigilias, nec ſine periculo vitæ nõnunquam, ſuſtinuit: neque enim ob aliam cauſam vllam, non honoris, non ambitionis, qui gloriæ adeò fuit negligens, vt libris propriis nomen ſuũ inſcribere nõ ſuſtineret.

In præceptores.

In præceptores aũt ea fuit obſeruatione, ita reuerenter habuit, vt nuſquã nõ magna religione illorũ mẽtionẽ faciat, idq; frequenter, & nõ ſine magno affectu: ſic libros quoq; eorũ deſiderat nõnunquã, tametſi nõ par tãtũ illis omnibus eſſet, ſed, & longo interuallo in arte ſuperaret. Hippocratẽ verò peculiariter ita admiratus eſt, vbi ꝑ obſeruationẽ, experientiãq; eorũ quæ tradidiſſet fidẽ eius viri cognouit, vt religioſiſſime ſemper coleret: oĩaq; eius inuẽta ingenuè agnoſceret, & rarò, & nõ niſi veritate coactus, & honorificè ſemꝑ ab eo diſſentiret. Nũc paſſim prudẽtiſſimũ, & ſapientiſſimũ ſenẽ, ſũmũq; medicinę parẽtẽ, autoremq; & largitorem bonorum oĩũ inſtitutorũ, prædicat. Viſuſq; eſt artẽ totã in illum autorẽ referre, q̃uis nõ minus ipſi Hippocrates, quã ipſe illi debeat. Sunt hæc oĩa ingenui candoris, & magnæ pietatis indicia. Poterat.n., vti priores medicorũ illuſtres fecerant, nouã ſectã inſtituere, & ſe hæreſeos alicuius, proprii nominis authoramẽto, principẽ facere, i qua ſolus ſcilicet imperaret: ad qđ efficiẽdũ, ſi voluiſſet, nihil eorũ ſane, q̃bus ad id erat opus, ei deerat: Verũ hoc facere noluit, q̃ ſũma eius modeſtia eſt. Sed, quẽadmodũ Traianus olim oẽs Italiæ vias inacceſſas, ꝑruptaſq;, aut rupibus inuias, refecit, inſtaurauitq;, quo facilius peruadi poſſent: ſic ille fatetur ſe, non quidẽ artẽ condere, (quã tñ laudẽ iure ſibi vẽdicare potuiſſet) ſed iã ab Hippocrate inuentã, incultã tñ, & aſperam, explanare, vt ab oĩbus intelligi, ac ꝑcipi queat. Sed, vt ꝑſentẽ de Galeni moribus ſermonẽ claudamus, virũ illũ fuiſſe dicamus, prudẽtẽ, ingenioſũ, ſolertẽ, frugalẽ, temperantẽ, magnanimũ, liberalẽ, humanum, iuſtum, innocentẽ, integrũ, veracẽ, vndiq; bonũ: & nõ ſolum patriæ, & amicis, ſed toti humano generi iuuando natũ.

Doctrina Galeni.

Nũc de doctrina eius verba faciemus, nõ q̃dẽ primæ inſtitutionis, de qua ſatis dictũ eſt ſupra: ſed eius iã adulti, & iã tũ verbis, ſcriptiſq;, tũ opere ipſo ſuã declarãtis in philoſophię ſimul, ac medicinæ cognitione præſtantiã. Ad hanc vero tantũ eũ perueniſſe minus mirũ eſt, tũ ꝓꝑ aliquas iã expoſitas cauſas, tũ q̃m per omnem vitã veritatis ſtudio, demonſtrandiq; ſcientiæ vnicè deditus fuit: alia vero negotia, quibus diuitias, voluptatem, aut gloriã pleriq; venantur, prorſus neglexit. Itaq; in libro de ſubfiguratione empirica, negat ſibi occupatiſſimo in muneribus artis, tantũ ocij ſupereſſe, vt nugis ſuperuacuis, fabuliſq: differendis, bonas horas amittat. Animaduertit.n. non in alia diſtractum eſſe negotia oportere illũ, q medicã artẽ exercere ſtatuerit, tam adeo per ſe immenſam, & amplã, vt præclare agi nobiſcũ exiſtimare debeamus, ſi vel in primo ſenectutis limine hãc ipſã, quod ſatis ſit, fuerimus aſſequuti, nedũ liceat alijs, ac diuerſiſſimis diſtineri occupationibus. Quaꝓꝑ fugere hæc oĩa oportet, cũq; his ebrietates, comeſſationeſq; nimias, illas turpiſſimas libidinũ, ventriſq; & gulæ illecebras. Itaq; non ſolũ mala illa negotia vitauit, omnis virtutis impedimenta: ſed & oẽ tꝑs in literarũ, & rei medicæ amplificãdæ ſtudiis aſſidue collocauit: quo conſilio nõ eſt aliquãdo veritus, ne Cæſarẽ ſequi in Germaniã cogeretur, armorũq; experiri ſtrepitũ, religionis apud eũ vti cuiuſdã excuſatione. Cõtinuo certe ſcribẽdi, legẽdiq; labore valetudinis etiã interdũ contraxit non nihil dãni: nã diaria aliquando correptus eſt febre ob vigilandi cõſuetudinẽ: & ob hoc ipſum, quũ iã cõſiſtere ætate cœpiſſet, ſomnũ amiſerat. Hac tã aſſidua, † & inde feſſa diligẽtia ſua, plurima ſanè cõſecutus eſt: q̃ arti adiecit. Scribit alicubi, ſe pulſũ cuiuſdã tetigiſſe ſex menſiũ ſpatio: & cũ ꝑ multos incertus fuiſſet de arteriæ cõtractione, & alijs q̃buſdã, improba in ꝑquirẽdo cõſtãtia tãdẽ reperiſſe. Sic & ab adoleſcẽtia dies decretorios obſeruare incœpit. Hoc ſtudio omnem ferè ſimplicium medicamentorum, de q̃bus veteres aliquid ſcripſerãt

Aſſiduitas.

† 4. de loc. affect. cap. vlt. id in Antipatro medico ſe factitaſſe ſcribit.

materiam

materiam videre, & cognoſcere voluit: eamq́; ob cauſam de ſimplicibus medicamentis conditos à ſe libros annis preſſit vndecim, donec incóperta quędã ſibi adhuc exploraret. Et, vt tũ noua quędã videret, & exquiſitiſſima in vno quoq; genere ſibi cõpararet, ſicut iã ſupra diximus, nauigauit in Cyprũ, Lemnũ, Cretã, & Palæſtinã Syriæ, vt pluribus indicaui ſupra in peregrinationũ eius mentione. ad quæ verò loca proficiſci ipſe non potuit, inde ſibi adferri curauit. Itaq; in opere de cõponẽdis medicamẽtis ſeđm genera: Adhortor (inquit) amicos oẽs, ſi artis opera pulchre obire voluerint, vt me imitentur: q ex oĩ natione quotannis præſtãtiſſima medicamenta, vt mihi adſerãtur, curo: eo quod perditi illi omnigenarũ rerũ cõ̃ptores, illa in dies adulteriis contaminãt.

Linguarum diuerſarum cognitio.

Verum in ſimplicibus medicamẽtis in vniuerſum quidẽ apprimè eruditus fuit Galenus: in ſingulis aũt non adeo exercitatus, vt mea coniectura fert: qñ nullũ ferè medicamentum ne nominat quidem, quod à Dioſcoride, & alijs ante ipſum nõ fuerit nominatum: & in viribus deſcribendis aliud nihil ferè docet, q̃, qđ ante ipſum Diſcorides docuerat: niſi quod particulatim ab illo dicta, ad vniuerſalia quædam redigit, & graduum differentias aſſignat, in quo certè plurimum iudicij, diligentiæq; adhibuit in iis præſertim, q̃ guſtare, & iudicare accuratius voluit, & auſus eſt; quędam.n. vehementiora guſtare nõ ſuſtinuit, vt thapſiam, aliaq́; erodẽtia, ſicuti ipſe ſcribit: &, vt cõijciunt noſtri temporis quidam nõ indoctè, vniuerſales, primaſq; facultates, ex poſterioribus, & effectibus aliquando collegit: id, qđ non ſemper ſuccedit: quædam enim tota ſubſtantia agũt, aut viribus quibuſdam occultis: aliqua per accidens: & idem aliqñ a diuerſis cauſis produci videtur. Hac eadem diligentiæ ſuæ improbitate, linguas ſeu dialectos Græcas ferè omnes perdidicit: & exquiſitius quidem Atticam, ac Ionicam; minus verò Doricam, & Aeolicã: in his.n. duabus plura ſe ignorare, quam ſcire fatetur, in Attica vero contra. De Ionicis quidem nominibus, libro ſecundo de differentijs pulſuum alicubi ſe ſcripturum promittit: quod an plene præſtiterit, neſcio: præſtitit aũt ex parte, interp̃tatus gloſſas, id eſt obſoleta vocabula Hippocratis Ionici ſcriptoris. Quãquam verò, tum puritate linguæ Grecæ plurimum excelleret, nunquã, vel barbariſmũ, vel ſolœciſmum, vel parum bene, ac proprie dictum cuiquam obiecit: ſed oĩbus loqui, vt volebant, per ipſum licuit: tanto rerum, quam verborũ ſtudioſior erat. Latini ſermonis peritus an fuerit, ambigitur. Ioannes Guinterius vir ſũmæ eruditionis, in oratione de veteris medicinæ interitu: Latini ſermonis Galenũ (inquit) non imperitum fuiſſe declarant cõpoſitiones medicamentorũ ab eo trãſlatę è Largo, Antonio Muſa, alijſq; Romanis ſcriptoribus. Sed potuit cõpoſitiones illas ab aliis tranſlatas accipere, & aliorum opera vti. Libri quidem primi de differentijs pulſuũ ad finẽ ſecundi capitis, cum tardi, & velocis, rarique, ac dẽſi ſignificationes diſtinxiſſet, & hæc p̃prie de interuallis, illa de motibus dici docuiſſet, ſubdit: Quod, ſi quis aliter hæc accipere velit, neq; Græcos, neq; Latinos ſeq dignatus, illi permittendũ eſt, vt Cadmeam victoriam vincat. Sed hic quoq; idẽ reſpõderi, & retorqueri põt, q ſupra, aliorũ amicorũ, vel familiarium opera forte Galenũ illa didiciſſe, cũ hæc ſcriberet, & commentaretur: aut ſi prius ipſe intelligebat, non tñ pauca vocabula Latina intelligentẽ, Latini ſermonis peritum dicemus. Certum eſt eum ſemper animũ ad patriã adieciſſe, & nunq̃ in Italia manere propoſuiſſe: iamq́; grandiorẽ natu Romam veniſſe, & lucubrandi, medẽdiq; negocijs ſemper occupatiſſimũ fuiſſe: vt neq; cõſulto, neq; obiter, vt iuniores ſolẽt, linguã latinã eũ didiciſſe probabile ſit, præſertim cum nulli fere neq; medicinales, neq; philoſophici libri Latine conditi extarent, quorum gratia operæpretium hanc linguam ſibi addiſcẽdã exiſtimare potuerit: &, ſi quæ extabant, ex Græcis pleraq; deriuata erant: aut in eodẽ argumento, nõ minus egregij libri Gręci legebantur. Interim illum parũ aliquid Latine intellexiſſe non dubito, p̃p diutinam in vrbe morã. Si tñ linguam illam probe intellexiſſet, prædicaſſet id proculdubio de ſe alicubi in ſcriptis ſuis, ſicut Atticæ, & Ionicæ linguarũ plenam cognitionẽ, Aeolicę vero, & Doricæ minus q̃ mediocrẽ, de ſeſe prædicat. Cũ Antonino quidẽ Imperatore, & aliis Romæ proceribus, quorũ valetudini curandæ in primis operã nauabat, Græce colloqui potuit: vt nihil opus ei fuerit p̃p illos Latine loqui diſcere: nam p̃p plebem, vt publice plebeiis hominibus mederi poſſet, Latinæ linguæ vacare eũ voluiſſe, non eſt veriſimile, nec rationi conſentaneum, cum & fortunæ beneficijs, alijſq; cõmoditatibus, & diuitijs abundaret, & a nimis populari vſu medendi, p̃p perpetuas lucubrationes ſuas, & aſſidua ſtudia, alienus eſſet. Mecũ ſentit, & facit in epiſtolis ſuis doctiſſimus Manardus, his verbis: Galenus Latinam linguam nõ ęq;, vt Celſus, aut nequaq̃ norat.

Doctrina pręſtantia.

Sed his iam reliqua de eius doctrinæ præſtantia addamus. Neq; verò ſcribẽdo ſolũ (ita, vt nec in oratione puritas, & elegantia, nec in ſentẽtijs, & tractatione, vel oratoria, vel dialectica virtus deſiderentur) ſed ẽt dicẽdo, diſſerendoq;, adeo ſemper valuit, vt propoſitis in ędе Pacis de more q̃ſtionibus improuiſis, publice ſæpiſſimè ad omnia reſponderit: idq; iuuenis, quũ Romę degeret, Annũ agẽs nonumdecimũ, vt ſupra diximus, Athenæi ſectatorẽ cõuicit: & poſtea aliquãdo Stoicos, & Peripateticos de ſede animę diſputando ſuperauit: & ſæpenumero apud eruditos viros, extẽporales ſermones habuit. Annũ agẽs triceſimũ publice docuit. Sophiſticã ſp̃ odio habuit: nihilque tã ſtuduit, q̃ demõſtrandi primũ ſciẽtiã tenere, deinde ſummo ſtudio eam exercere; qđ ei facilius fuit, qñ in mathematicis, & ſcientiã faciẽtibus diſciplinis verſatus erat: Quinimo veluti furore quodam

re quodam

re quodam percitus,& diuino inſpiratus afflatu,ad veritatis ſtudia perſequenda,& vulgi famam fortiter contemnendam,vt ipſe profitetur Methodi ſeptimo,ferebatur.

Hippocratis doctrina ab eo exculta.

Porro quantopere Hippocratis doctrinã,omnis ſolidioris medendi artis fundamẽtũ,& vniuerſam veterẽ medicinam,excoluerit,ac illuſtrarit multifariã,ordine,methodo, præceptisque, & argumentis cõfirmarit diſertiſſime. oratione vero diſerta, ac eleganti expoſuerit vberrime,& remediorũ ſimplicium,compoſitorũq; deſcriptionibus locupletarit copioſiſſime,tanquã medicorũ,q ſunt,quiq; fuerunt oĩum διαλεκτικώτατος ἢ φιλοσοφώτατος μᾶλλον ἅμα τε ῥητορικώτατος,καὶ λόγῳ καὶ ἐμπειρίᾳ ἐπαινετώτατος,res ipſa,& omnium eruditorum conſenſus loquitur clarus , quam vt multis ad id explicandum ſit opus verbis,niſi quis in ipſam meridiem lumen inferri poſtulet. Pauca tamen,vt in ipſius laudibus,& encomio animos paſcamus,tantiq; beneficii grata commemoratione nos oblectemus,& ad eius exempli imitationem optimum,ac ingenioſiſſimum quemque inuitemus,dicenda fuerint. Cum igitur olim principes tantum uiri philoſopharentur,Hippocratis præſertim ſeculo,& ante id,ipſe etiã Hippocrates è magna gente,vtpote Heraclide filius,ab Hercule,Aeſculapioq; genus ducens,gñe,& opibus pclarus,ad philoſophiã, ac medicinam acceſſit. Et quanquã gentiles eius Aſclepiadę artẽ intra ſuã familiã detinerent,nec externis cõmunicarẽt: ipſe literis,nõ ſolũ particulares hiſtorias,& remedia ſingula,ſed artis etiam methodum,pręcepta, & præcipua capita mandare cępit, ingenij nimirũ candore,& magna liberalitate,quaſi hoc ipsũ ageret,vt non Aſclepiadæ ſolum,qui degenerare poterant,& genus eorum ceſſare, ſed optimus quiſque ad artis communicationem omnibus neceſſariæ,ideoque in mediũ proponendæ admitteretur. Sed,vt nihil inchoari ſimul,& perfici à mortalibus põt,ita,& medica ars ab Hippocrate (q natus eſt anno primo nonageſimæ olympiadis)inchoata,& ſcriptis tradita primũ, rudior adhuc,& in multis incertior,ac incõſtans,& multis poſtea ſeculis veluti vaga,varijsque diſtracta ingeniis,à Galeno demum tanto tempore poſt,ueluti altero Hippocrate,quem in illo ἀναβιῶναι,dixeris,expolita,& confirmata,perfectaque propemodum tota eſt. Nam cum ſimiliter,ut Hippocrates,in philoſophia præclare verſatus,& ingenio liberali præditus eſſet,rebusque ad hoc efficiẽdũ,quãtũ quidẽ in vnũ hominẽ cadere poteſt,oĩbus inſtructus,opus tã eximiũ,& conari voluit, & perficere (Deo iuuante)potuit. Videntur aũt primi illi circa Hippocratẽ medici,& ipſe in primis in ſingularũ tantũmodo rerũ inquiſitione,quæ demõſtratione peragebaẽ,verſari. Qua rõne etſi pmulta problemata ſubtiliter inuenirenẽ, ac diſſoluerentur,non tamẽ per illam cõſtabat modus vllus totã diſciplinã conſtituendi ex ſuis partibus in proprium ordinẽ digeſtis : ſed ſparſim, & abſque arte plerunq; tradebãtur, q præcepta artiũ tradendarum nondum haberẽtur:adeoque ne demonſtrationum quidẽ regulæ præſcribebantur:ſed vtebantur quidem demonſtratione illi ad inquiſitionẽm rerũ,artẽ vero demonſtrãdi,quæ præceptis conſtaret,nullam tradebãt:ut eodẽ tempore in philoſophia ẽt a Platone factum videmus, apparet enim ex eius libris, demonſtratiuæ artis præcepta eum non ſatis calluiſſe, aut certe non abſoluiſſe(& ea interdum pro indubitatis principus poſuiſſe,quæ è ſacris literis,aut maiorum authoritate petuntur:q ſi è ſacris ſumenda ſunt ad demonſtrationes,eadem opera q̃ſtio ex eiſdem ſumi poterat,ut demõſtrari eam nihil neceſſe ſit)& ſcientiarum limites non obſeruaſſe,vt q, multa è diuerſis ſcientiis,in eundẽ librũ congeſſerit. Sed philoſophiam ſtatim ſecutus Platonem Ariſtoteles pfecit, pcepta demonſtrationũ reliquit,ſcientiarum limites circunſcripſit: & ne quid ad perfectionem totius artificii in docendo deeſſet,quod diſciplinarum quæſtiones per inquiſitionem ἀποδεικτικὴν inuentæ,ac diſſolutæ, apte connecterentur,poſtremo ipſorũ ordinẽ pulchre digeſſit, quatenus iubet ab vniuerſalibus incipientes ad ſingularia deſcẽdere,idq, cũ alibi diſerte,tũ clariſſime libro primo de generatione animalium oſtendit. Sic in Phyſiologia affectiones τὰς καθόλου,quæque rebus naturalibus uniuerſis conueniunt,primo loco expoſuit:deinde ea,quæ ſunt minus cõmunia, & in pluribus rebus naturæ,non tñ omnibus cõſpiciuntur:ultimo loco,quæ ſingulis ſpeciebus peculiariter inſunt:Iuxtaque hunc modũ totã Phyſiologiam in totidem libros diuiſit,quod ſunt affectionum differentiæ. Cum igitur uniuerſa methodus diſciplinarum,aut conſiſtat in ſingularũ queſtionum inquiſitione,quæ demonſtratione fit:aut in poſitione,atq; ordine partiũ totius diſciplinæ,ubi demonſtratione fuerint inuẽtæ:illã totã abſoluit Ariſtoteles,acceptis quibuſdã ſeminarijs a maioribus,hanc aũt primus ipſe cõmoſtrauit:& inſuper obſcure ab illis,aut ẽt ęnigmaticè dicta,tanq̃ uel oſtẽtatione,uel inuidia quapiã,ipſe clare,& dilucide expoſuit. hoc ipſo autẽ,καὶ διὰ τὴν ἀκρίβειαν ἐν ταῖς ἀποδείξεσι προτίθεμαι,Simplicius eũ antiquioribus philoſophis præfert: Platoni uero, παρὰ τοῦ θεοῦ ... τίθησι τὰς τῶν ἀποδείξεων ἀνάγκας,καὶ τὰς ἀρχὰς αὐτὰς ἀπό τε τῆς αἰσθήσεως,καὶ ἀπὸ τῶν προχείρων δοχῶν συλλαμβάνων. Cæterum eadem fere Galenus in re medica,præſtitit,effecitque primus,quæ in philoſophia Ariſtoteles. Nã pleriſq; pulchre inuẽtis ab Hippocrate,ſed remiſſius, atq; debilius traditis, rões ualidiores adiecit,& multas rerũ cauſas aſſignauit,ab illo pteritas,aut nõdũ forſitã cognitas aut exiliter ſane,atq; obſcure traditas. Deniq; nõ mõ demõſtrationes q̃ſtionũ ſingularũ pfecit: ſed ordinẽ quoq; methodi addidit,ita,ut triplicis methodi,neq;.n. plures laudatę inueniũẽ, vsũ & tractationẽ in arte medica copioſè oſtẽderit:In pleriſq;.n. ſuis libris Analyticam ſeqtur methodum,

Potius reſolu-tiuam. dum,in libro aūt de conſtitutione artis, Compoſitiuam,vt Definitiuam in arte parua:de quibus
oībus,& quomodo a Galeno ſunt obſeruatæ,aut animaduerſæ,q plura noſſe deſiderat,doctiſſi-
mā Gemuſæi ꝓfationē ī Græca Galeni opera Baſileæ olim excuſa adeat.Interea vero,dū tātope
re laudamus Galenū,Hippocratis medicinæ parentis laudibus,ac dignitati nihil detrahimus.Prī
cipij.n.vbiq; vis maxima eſt,ĕtſi reĭpſa ꝓexiguū ſit.Et religio q̄dā,ac reuerētia,rerū bonarū oīū
cauſis,ac pricipiis debetur.Itaq;,& veteribus,q nobis occaſiones,ac rudimēta aliqua tradiderūt,
& poſterioribus,q abſoluere,niſi ab illis aliq̄d accepiſſent, nūq̄ potuiſſent, plurimū nos debere,
gratis animis fateri,& agnoſcere par eſt.Tm̄ ꝓfecto Galenus lucis addidit arti poſt Hippocratē,
vt,niſi medicinæ is diu iā,multūq; laborāti medicinā adhibuiſſet,& tradita ab Hippocrate princi
pia illuſtraſſet,iaceret forte adhuc neglecta:nūc vero,ꝙ ars eſt exculta;quodq; Hippocrates legi
tur,ac intelligitur,ꝙ cū ex illo fructū capimus,quē ſentimus;hoc beneficiū Galeni totū eſt. Cæ-
tera nūc,vt omittā,de arteriarū certe pulſib' nihil cū ꝑtractaſſet Hippocrates (ſiue hoc ad medi-
cinā nihil ꝑtinere ratus,ſiue id ĕt rē ignorās omnē fecerit)de horū differentijs, cauſis, & ex ipſis
dignotione,ꝓlixe cōfecto ipſe opere,hac quoque ex parte medicinam auxit,& locupletauit.
Porrò præter Hippocratē,& Galenū medicinæ principes,cæteri fere oēs,tū Græci,tū Arabes,
eorūq; ſectatores,nihil ad artis conſtitutionē contulerunt: & ex illorū libris fere,quicquid aut le-
ctione,aut imitatione dignum habent, tanquā puriſſimis fontibus,exhauſerūt,doctiſſimo noſtri
ſeculi viro Iac.Syluio teſte,Adeo,inq̄t,ingenioſa,& ſtudioſa,& dijs accepta fuit venerāda illa an
tiquitas.Pauca quædā tm̄,non ignaua oīno poſteritas,rudis quidē, ſed exemplorū fide plena,aut
clariora reddidit,aut vſu, experientiaq; frequenti certiora. Quæ vnuſquiq; ĕt mediocriter inſti-
Hippocrates a Galeno nota-tus. tutus,his velut fundamentis adiungere potuit,hoc eſt Hippocratis, Galeniq; placitis.Quibus de
medio ſublatis, medicina ſit velut chaos antiquū,& certe hominū carnificina: & id oē,q̄d in ſtu-
pidos ſuæ ætatis medicos iuſtiſſimè Plinius inclamat.Etſi verò,vt toties diximus,Hippocrati tan
quā parenti, & conditori artis ſummū honorē deferat Galenus,adeo tamen ſolus veritatis ſtu-
dioſus ſine vlla diſſimulatione fuit,vt multis in locis ipſum,hoc eſt ſermonē eius,& ſcripta arguat.
veluti nō exactū,improprium, obſcurū,iuconditū,īndiſtinctū,& modo imperfectū,modo contra,
ſuperfluū:eſt qn̄ diligentiā in eo deſiderat, confuſam,& inordinatā traditionē reprehendit: non-
nunquā ineptitudinis,obliuionis,immò etiā erroris,& mendacii accuſat. Cōmentario ſcd̄o de
victus ratione in morbis acutis,circa pharmaca pleuriticis dāda,ab eo diſſentire videtur. In qui-
bus tamen omnibus aliquo modo excuſari poteſt Hippocrates, aliqua enim ignoraſſe eū, aut ĕt
erraſſe in aliquibus,mirū non eſt, cū a nullis propemodū ante ſuū ſeculū ſcriptis fuerit adiutus: ꝙ
verò negligentius quædā ſcripſerit, hoc enim noīe,ſi ignorantiam,atque errorem demas, cæte-
ra cōprehendi potetūt,id factū, qm̄ ſibi tm̄, non ad editionē quædā ſcriptis mādarit, dici poteſt:
Deniq; corrupta quædā,& deprauata à librarijs,aut alijs quibuſdā eſſe: & ſpuria q̄dā ei attribui.
Solertia eius, & inuenta in arte. Non verò diligens ſolū,& eruditus fuit Galenus, ſed ingenij quoq; ſolertia,& promptitudine
minime vulgari præditus,ἀγχίνους, καὶ [illegible] τις ὤν.Itaque multa ex ſeſe dicit, ſine præceptore:
ſeptimo quidē Methodi, omnia ſe per ſeipſum inueſtigaſſe ſcribit. Hoc ingenio,& vniuerſales
morborū curationes, ſiue curandi indicationes excogitauit,& particulares quaſdā, vt de ſanan-
dis oculorū doloribus:itē neruis fauciatis, primus in hac curatione auſus modū prius vſitatū im-
mutare: Hac ingenij ſagacitate ſæpe aliqua circa ægrotos obſeruauit,quæ ab alijs non animad-
uerſa admirationē ei cōciliarunt,tanq̄ ex arte diceret,aut diuinaret quædā, quæ tm̄ ſola induſtria
& diligenti animaduerſione,a quouis mediocriter ſolerte intelligi poterant, quale eſt, ꝙ libro
primo de ſanitate tuenda circa animaduerſum pueri plorantis deſideriū de ſe ſcribit.Inuēta eius
in arte fuerūt,neruorū curatio:locorū affectorū agnitio, q̄ primus in artē redegit: medēdi ratio
methodica,& ſanitatis tuēdæ præcepta:ī ſectiotubus itidē nō pauca,circa neruos, & muſculos ꝑ-
ſertim,ueluti thoracis muſculorū anatome, & inſtrumētorū reſpirationis: & partiū quarundam
vſus:dignotio pulſuū,& ex eis præſagia;ac pleraq; alia conſimiliter,quæ nō exiguæ,& momenta-
neæ tm̄,ſed iuſtæ,& maximæ totius artis partes ſunt:adeo,ut ante ea tēpora manca adhuc,nōdū
integra fuiſſe medicina recte videatur. Quin,& rebus quibuſdā noīa primus impoſuit,vt ſolutio
ni continui:& inter ſuccos glutinoſo contrariū vocauit rhypticum,id eſt,abſterſorium. Curatio-
num,quas feliciter peregit,hiſtorias aliquot, iam ſupra memoraui, vt hic repeti nihil attineat
Curationes et præſagia. Neruis quidē uulneratos omnes ſanitati reſtituiſſe profitetur:iuniorē adhuc a nullo edoctum,de
perditā memoriā curaſſe: denique in artis operibus conſenuiſſe:ſexcenties præſagiuiſſe in ægris
diaria ne febri laborarēt,an ea,quæ tertio quarto ue die aliquā acceſſionem eſſet habitura: Prima
enim ſtatim viſitatione,omnia febrium genera (quotidianā, tertianā,quartanam,ſemitertianā,
καίον)mire diſcernebat:ſicut & alios affectus plerunque primo die:ſic & hecticā febrim incipien
tem una cū putrida agnouit:& aliquando ex ſolo colore locū in viſceribus affectū reprehendit.
Denique ſemper ſummo ſtudio in curando ſimul,& præſagiendo ſe exercuit: tantūq; ꝓfecit, ut
aliqui eū uatem eſſe dicerēt,tanquam diuinatrice arte non medicinæ ſcientia,futura prædiceret,
Chirurgia. Nō ſolū uero interiorū morborū curationē,vt pleriq; hodie medici,ſed exteriorū etiā, & oīum

quę

quæ ad Chirurgiam pertinent,tractationem profeſſus eſt.itaq;,vt neruorum,ita omne genus ſolutæ vnionis curandæ viam,ac rationem expleuit:& cum in Aſia maneret, aliquando chirurgiã exercuit:cum verò Romæ ageret;ciuitatis morẽ eſt ſecutus,permiſſa ijs,quos chirurgos vocant, maxima eiuſmodi operum parte.Quantum autem in chirurgia,& ea medicinæ parte,quæ manu adminiſtratur,valuerit,tum hiſtoriæ quædam,tum inuenta ab eo pharmaca,& emplaſtra teſtantur:quorum nonnulla propter inſignem vtilitatem nuper etiam in vſum reuocari apud Italos cœperunt:ſicut,& alia quædam medicamenta compoſita ab ipſo inuenta,quæ inter corpus dantur.

In Ægypto primum,poſt Romæ antiquitus medicina chirurgica,& clinice vocata à diuerſis profeſſoribus,ut nunc fit,exercebatur:tẽpore autem Hippocratis vtranque yſdem profitebatur ſimul quæ exercebant.

Quin & Pharmacopæi interdũ officio fungebatur,vt cũ Imperatoribus,eorũq; amicis,& opulentis viris antidotos componebat:cũq; oleũ,& adipẽ recondebar,vt inueterans vti poſſet.Mirũ aũt,quo nã fieri tandẽ pacto potuerit,vt vnus tot negociis abũde ſufficere poſſet:idẽ quippe erratorũ caſtigator acerrimus,idẽ rerũ multarũ inuentor acutiſſimus,idem diſceptator ſubtiliſſimus, grãmaticus idẽ,rhetor,dialecticus,mathematicus,philoſophus,medicus:nec verbis tñ medicus, ſed medendi idẽ vſu exercitatiſſimus,ingentiq; ægrotorũ frequentia à ſtudiis plerũq; diſtractus: inter medicos eloquentiſſimus,inter eloquẽtes medicus acutiſſimus,inter vtroſq; diligẽtiſſimus, inter oẽs deniq; maximus:& cũ ipſius ſeculo philoſophi,mediciq; nomẽ pleriq; nõ diſtinguerẽt (vnde & logiatri forte,& iatroſophiſtæ nomina ſunt facta)ipſe quanquã medicus ſimul,& philoſophus eminentiſſimus ſuit vel Antonino Imperatore,ac Philoſopho teſte,plurimũ alterũ ab alto differre,tũ docendo ſcribendoq;,tũ re ipſa oſtendit ita, vt facile iam cuiuis appareret optimũ medicũ,eundẽ eſſe philoſophũ oportere.non autẽ contra.Quãq̃ verò talis tantuſq; fuit,ꝓpter immẽſum tñ artis medicæ pelagus,ꝙ (ſi vlla alia)lõge lateq; patet,minime mirũ eſt,ſi non omnia, præſertim particularia (quæ infinita eſſe ſolent)ſit aſſecutus,ſi dubitare ſe alicubi fateatur,& iam ætate prouectus etiã nonnulla addiſcat:ſi etiã alicubi erret,atq; fallatur,in ijs nimirũ , quæ nõ ad præcipuas,& vniuerſales curandi indicationes,vnde ars conſtituitur,pertinent,ſed aliis modis ad artẽ eruendã,aut perficiendã referũtur. De cauſa quidẽ opifice fœtus & animæ ſubſtantia, quorũ vtrunq; ſupra medicũ eſt,dubitat:prima die febrẽ cõtinentẽ ſine putredine,fatetur ſe nõ plane ꝑcepiſſe,cuius generis eſſet:in leguminibus aliquando hæſitat, vt notauit Manardus. Et quanq̃ ex frequenti anatomes ſpeculatione multa,quæ prius neutiquã ſibi viſa erant, aliqñ animaduertit: multa tamen ipſum effugerunt,eam præſertim ob cauſam,ꝙ,vt doctiſſimus,& princeps in Anatomicis nña ætate Veſalius animaduertit,hominẽ nunquã ſecuit:& ſimiarũ ſectionis, q̃ hominũ ſtudioſior,vtrorũque anatomen confudit:vnde crebri eius in hoc argumento lapſus deprehẽdũtur {Hominem ipſum non diſſecuiſſe:quæ verò in humano corpore obſeruauit,ea,vel a ſimijs tranſtuliſſe,vel in abſceſſibus quibuſdã,aut chirurgicis operibus vidiſſe,ex libro de venarum,arteriarũq; diſſectione capite ſeptimo apparet} Libros quidẽ de vſu partium emendare aggreſſus,non plane id præſtitit:nec pauca,in his præcipue libris,cenſore Veſalio,imaginatus eſt tñ,in animalibus non viſa.Eidem in Ariſtotelem videtur iniquior,eiuſq; carpendi ſtudio,ſui ipſius oblitus interdum.Interea tamẽ idẽ Veſalius tantum tribuit Galeno,vt medicinæ parens,rarũ naturæ miraculum,ſummus naturæ admirator,& omnium bonorũ author ab eo appelletur.In prima fœtus à genitura formatione,cor aliquãdo putauit vna cum iecore ſtatim ab initio gigni, poſteà vero re maturius perpenſa,omnino hepate poſterius formari ſtatuit.Porrò nõ ſolũ eruditus,ſagax, & diligens in morborũ curationibus,ſed ẽt fortunatus fuit,vt ipſe de ſeſe prædicat.Mihi quidem cum Satyrico fortuna rationem,& prudentiam ſequi videtur,non ſeparata aliqua vis,vel cauſa.

Galenus alicubi dubitat, deſcit,fallitur.

Anatome.

Fortunatus.

Nullum numen abeſt,ſi ſit prudentia:ſed te
Nos facimus Fortuna deam,cœloque locamus. De ijs,quæ ſecundum naturam,aut artem fiunt,idque,vt plurimũ,loquor:nã,ſi prouidẽtiæ diuinæ,hominis alicuius vitã,& actiones beare placeat:etiam ſi multa præter rationem fiant,& humana prudentia ceſſet,impediri non poteſt

Dogmata.

Dogmata,ſiue placita quædam peculiaria Galeni,quæ tũ in philoſophia,tũ in medicina apꝓbarit,non eſt, ꝙ operoſius hic vnũ in locũ conſcribã:in præcedentibus.n.ſparſim pleraq; expoſita ſunt:& hoc in primis,ꝙ ſectæ nulli fuerit addictus.hoc enim a patre acceperat,ne ab vlla ſecta denominaretur,ſed longiſſimo tẽporis ſpatio,& ſectas præcipuas addiſceret oẽs,& de illis iudiciũ ferret.Pyrrhonijs quidẽ maximè ſe oppoſuit,& Epicureis.Et quanquã in arte medica, veriſſima Hippocratis dogmata ſequi ſoleret:ſeruos tñ appellabat,quicũq; ſe,vel Hippocraticos , vel Praxagoricos,vel ab alio quocunq; viro nominabant,eligenda autẽ ex ſingulis cenſebat,quæ pſtãtiſſima eſſent. De ſubſtantia deorum,& animæ nunq̃ pronunciare voluit : De triplici vero animæ principatu pro Platone contra Ariſtotelem ſtetit. Nec tres animas,nec facultates animæ tres,ſed tria principia dici debere,ei placuit.Inſomniis non parũ tribuit.eorumq; alia diuinitus mitti, alia in natura ſuas habere cauſas cenſuit.Hepar venarũ,ſanguinis,& nutritionis principium eſſe oſtẽdit,non cor,aduerſus Ariſtotelem:& cerebrum neruorũ,ſenſus,motuſque:teſtium quoq; naturã primus inuenit,totũ alterare corpus:de generationis primordiis noſtræ cõtra Ariſtotelẽ defendit Hippocratem,& alia in humani corporis fabrica complura.Chryſippũ philoſophum acutiſſimum ignorantiæ plerunque reũ peregit,cũ alibi,tũ in libris de placitis Hippocratis, & Platonis.

Scripta in genere: et primũ cur ſcripſerit libros.

Libros autẽ cõſcripſit, perpaucos quidẽ eo cõſilio, vt euulgarẽtur: ſed tres ob cauſas ferè: quarũ prima eſt, vt amicis, & familiaribus, præcipue longã profectionẽ ſuſcipiẽtibus, gratificaretur, ſiue ſponte rogantibus illis, ſiue inuitus propemodũ, exoratus: eiuſmodi ſunt omnes, quos introducendis cõpoſuit: & inter alios hi: Quod animi mores corporis tẽperaturã ſequãtur. De optima corporis noſtri conſtitutione: De bono corporis habitu: De diebus decretorijs. In Epidemiorum libros Cõmentarii: De medicamentorũ facultatibus: Cõtra Iulianũ: Aduerſus Lycum: De differentijs pulſuum: Methodi medendi libri priores ad Hieronẽ, & eo defuncto reliqui ad Eugenianũ. Cõmentarius in Prorrheticũ Hippocratis. Sic in Glauconis philoſophi, Boethi viri cõſularis, & aliorũ quorũdã primanotũ gratiam multa ſcripſit: multa ẽt in cõmunẽ amicorum, aut inferioris quoq; cõditionis hominũ vſum: quod eũ facere adeò non piguit, vt voce vti interdũ non dubitarit humaniſſima illa, ſe vel vnius tñ gratia, quẽ modò veritatis ſtudioſum cognouiſſet, dicturum, ſcripturumque omnia. Altera ſcriptorũ eius cauſa fuit, vt cõmentando ad rẽ aliquã propoſitã ſeſe exerceret, & ingeniũ non ſineret ocio languere, ſed lucubrando excitare. Tertia deniq; ſtudiorũ ſuorũ cõmoditas, cuius gratia breuiter tantum capita inuentorũ a ſe cõſignare ſolebat (amicis

Quomodo.

vero rogantibus poſtea elaborabat, & plenius explicabat,) & vt Plato inquit, aduerſus obliuionẽ ſenij cõmentarios reponebat. In primis autẽ operã dedit, vt quę ante ipſum ab alijs obſcurius, aut imperfectius tradita erant, ipſe dilucidius, & plenius exponeret. Veritatis quidẽ, vt vnicè ſemper ſtudioſus fuit, vel ad furorẽ vſque diuinũ quendã, vt diximus: ita neq; loquendo, neq; ſcribendo, gratiæ, aut odio quicquã dedit: &, vt quã veriſſimè oĩa literarũ monumentis traderet, ſummopere curauit: mẽtiendi verò ne cauſam quidẽ ſe habuiſſe, alicubi teſtatur: quinimo ſibi ẽt ne quis crederet, niſi accedente ratione, hortatur: id verò eſt veritatẽ magis, q̃ ſeſe amare, quo nihil pulchrius, nihil diuinius, neque φιλονεικότερον quicquam homini cõtingere poteſt. Hinc adeò nihil niſi in ipſo medicandi actu a ſe declaratum, aliter examinatũ, probatũq;, in ſcriptos à ſe libros retulit; Qua in re medici priores pleriq; peccauerunt, & Eraſiſtratus, vir alioqui non illaudatus, reprehẽditur, & Dioſcorides Anazerbenſis, notatur: & noſtro quoq; tẽpore factitare ſolent homines, quibus domi deſidentibus quicquid in mentẽ venerit, promulgare ſtatim nõ verentur: & de remotiſſimis ẽt rebus, quæ forte nunquã ad eas, in quibus ſcribunt, regiones peruenient, vt hipopotami, aut elephãti ſãguine, aliaue hmõi re, aut nimirũ peregrina, aut ẽt abhominabili, ſine experiẽtia, nulloq; cũ fructu aliq nugãtur: At Galenus dierũ criticorũ diligẽtẽ explorationẽ fecit, prius q̃ artẽ traderet. Non eum ita mouit ſenis autoritas, vt fidẽ illi abſque cõfirmatione ſenſus de rebus oĩbus ſimpliciter haberet. Et medicamentorũ ſimpliciũ cõmẽtarios, cũ longe prius cępiſſet, vndecimo demũ anno poſt in lucẽ edidit, q pharmacorũ quorundã naturã ipſemet adhuc nõ cõperiſſet: vt cõperiret autẽ, diuerſa remotaq; loca adijt, vt alibi diximus. In vſu etiã artis, vt ſupra dictũ eſt, nõ adhibuit alia remedia, quã de quibus experientia ipſi conſtaret. Nos quidẽ de illis Galeni experimẽtis, q̃bus peculiare teſtimoniũ experiẽtiæ ſuæ adſcripſit, libellũ olim edidimus. Ab ambitione aũt, cũ alias, tũ ſcribendo, q̃ fuerit alienus, vel hoc vnũ clariſſime oſtendit, quod nulli librorũ ſuorum ſuũ ipſe nomẽ inſcripſerit: q̃ inter alias forte cauſa eſt, cur ſpurij quidã pro genuinis ſint admiſſi.

Comptoria.
Coſmetica.

Itaq; vere, fideliter, candide, ac diligenter, eũ oĩa tradidiſſe conſtat. Quę verò ad cõptoriam artẽ attinent, & pulchritudinẽ non verã inducunt, & ſi quædã nec inutilia, nec iniucũda ſcitu, in eis contineãtur, & principes viri, ac matronæ ea aliqñ a medicis requirant & apud alios ẽt hoĩes honeſtos aliqñ eorum vſus eſſe poſſit, quamuis ea optime noſſet, ſcribere per verecũdiam omiſit: frequentior enim malus eorũ, q̃ rectus vſus eſt: Venenorum verò ſemper malus: quãobrẽ arcanas,

Venena.

& exquiſitas eorũ compoſitiones minimè publicari oportere exiſtimauit: tñ in eo honeſtatis, vitęq; & ſalutis hominũ amor valuit. Vtile quidẽ fuerit hæc ẽt cognoſcere, tũ philoſophos, tũ medicos hoĩes, ſed optimos duntaxat, & qui nunq̃ abutãtur, hos, vt ijs, qui veneno quocunq; læſi ſũt, melius ſuccurrant: illos, propter ſcientiam ipsã naturæ: ſed literis mandari tutum non eſt, ac inter

Qua ætate quid ſcripſerit

Chriſtianos p̃cipue nefas. Per manus autẽ tradi amicis, optimis duntaxat, & ætate, iudicioq; maturis, ſat fuerit. Philtrorum (inquit Galenus de ſimpliciũ medicamentorũ facultatibus libro decimo capite primo) & eorũ, q̃ ἀγώγιμα, ὀνειροπομπά, ac μισητρα vocant quidam, plane, nec ſi abunde illa forem expertus, mentionem facere in animum inducerem; ſicuti nec lethalium medicamentorum, aut, vt ipſi loquuntur, θανάσιμα. Nam illa ſanè ridicula ſunt, conſtringere, ac vincire aduerſarios, vt in iudicio nihil poſſint eloqui, aut grauidæ abortum afferre, aut, vt ne vnquam deinceps cõcipiat, efficere, & quæcunq; eius ſunt gñis, vel impoſſibilia, vel certe mortaliũ vitæ noxia, &c.

Hac rõne putant viri docti librum de theriaca ad Piſonem non prorſus eſſe à Germanis Galeni libris ſeparandum.

Porrò cũ adoleſcens adhuc quædam condiderit, exercendi nimirũ ſui cauſa, potius q̃ alios docendi: & ætatis progreſſu ad vltimam uſque ſenectutẽ, nũquã à lucubrandi labore deſtiterit, magnũ ætatis rõne, qua ſinguli ab eo perſcripti ſunt libri, in eis diſcrimen eſſe quis dubitet? Fatetur ipſe ſe iuuenẽ, ante annũ ætatis ſuæ 43. curioſius, & ambitioſius quædã ſcripſiſſe, quid igitur de illis ſẽtiendũ, quæ in adoleſcẽtia, & fere puer adhuc exarauit: ſed ea forſan pleraque nõ amplius extant. Tradit alicubi, ſe anno ętatis ſuę 34 multos iã libros ſcripſiſſe: & rurſus eo tẽpore, quo Romæ fuerit ſecũdo (circa ætatis ſuæ annum 35, & 36) expectans Antonini è Germanico bello reditum, mul

tos ad philoſophiã pariter, & medicinã (de pulſibus præſertim, & aliis ſignis, criſi, diebusque criticis, & de differentiis febriũ) ſpectantes libros conſcripſiſſe: quos poſtea amicis flagitantibus legẽdos permiſerit: & apud illos tñ futuros ſperauerit, nam ſi dãdos, inquit, indignis (q nõ, vt diſcãt, ſed vt calumnientur, legũt) ſciſſem, ne amicis qdẽ eos pbuiſſem. At librũ de locis affectis in ſenectute cõpoſuit. *Quã multa.* Scripſit aũt plurima, nõ ſolũ in medicina: ſed & in philoſophia, grãmatica, geometria, vt author Suidas eſt, ſed & ipſemet librorũ ſuorũ, & numerũ, & rõnẽ, ac modũ exp nit, duobus operibus huic rei dicatis, quibus partem eorũ iã tũ interiſſe docet, incendio tẽpli pacis (quo ſimul oẽs & Bibliothecæ Palatii cõflagrarũt) in quẽ locũ reponere labores ſuos conſueuerãt eius tpis ſcriptores. Porro, q Galenũ ſcribẽdi, cõmentandiq; diligentia vicerit, ſcriptorũve in ſingulis ppe artibus numero ſuperarit, inuenias neminẽ. Ad quingentos. n. oẽs ſcripſit: quot vix ſcribendo tñ abſoluere quiſq̃, nedũ meditari ſimul, ac literis mãdare potuiſſe credatur: quorũ tñ vix dimidia ad nos puenit pars, vt doctiſſimus Iul. Alexandrinus animaduertit. Horũ aũt alii, vt dictũ eſt, incendio ſunt cõſumpti: alii pp barbariem temporum ſecutam in Aſia, Græciaque, aliasque ob cauſas, perierunt: aliqui forte, quòd declamatorie, & iuueniliter conſcripti eſſent. Ioan. Fernelius verò in medicinæ ſuæ præfatione, præter ducentos & quadraginta inquit, quos de alijs diſciplinis, de medicina ſupra quadringentos conſcripſit. Galenus, inquit Athenæus dipnoſophiſta, tot philoſophica, & medicinalia volumina condidit, vt ſcriptores ante ſe ſuperant omnes.

Libri Galeni in ſcholas medicorũ recepti. Hanc Galeni ſcriptorum excellentiam, non ita multo poſt, agnouerũt doctiſſimorum hoĩum ſcholæ oẽs: qñ relictis ſectarum nugamentis, veram Hippocratis artẽ, ita tũ ſtabilitã, vt nulla ſophiſtarum iniuria ſuuerti poſſet, amplectũ ſolã, & ſynceriter colere cœperunt: quo tẽpore ex ea ipſa certã opem, & auxiliũ tutũ mortales homines percipere potuere, cum prius non minus periculi ab arte ſæpe, q̃ ab ipſo morbo exutiſſet. *Arabes.* Agnouerunt quoq; minime poſtremi, viri Arabes diſciplinarũ impigri cultores: qui monumenta eius vniuerſa in ſuã linguã conuerterunt, & manibus magno ſtudio verſarunt, donec ſublatis iniuria temporum, aut certe ſuppreſſis, Græcorũ exẽplaribus, Latinorũ quoq; hoĩum ſcholis interpretationes ſuas cõmodarent, non quidẽ tanta cũ fruge, quantã ex ipſo haurire ſtudioſo licebit: attamen non ſine ſua quoq; vtilitate. Præſtitit. n. ex illorum monumentis ita philoſophari, quã ad priſtinã ſectarũ incertitudinẽ relabi rurſus. Sed redit ille tãdẽ nobis, & gymnaſijs audiri geſtit iterũ: Italicis aũt ſcholis vehementer gaudet: quarũ ſcholarum ſoliditatem, integritatẽq; in diſciplinis vtinã noſtra iuuentus ſtudioſius æmuletur.

Stylus. His de ſtylo eius, & elocutione, tractationeque ipſa ſermonis, pauca adijciemus. Apparet ſane ſumma in eo paſſim eloquentiæ vis: oratio & fœcunda, & elegans, non perplexa, nõ accerſita, ſed ſpõte lateq; fluens: admirãda quædã eloquendi quæcunq, aĩo cõcepit facilitas, ſiue doctrinã ipſe explicat ſuã, ſiue q̃ſtiones diſſoluit, ſiue ambiguitates enodat. Dialecto Græcæ linguæ vtitur cõmuni, ſed elegantiore, & ad atticam deflexa, vbicũq; citra affectationẽ (a qua prorſus alienus eſt, ita ut minime Atticus videri, q̃ affectator malit) fieri potuit. Quam verò Atticæ, & Ionicæ dialectorum fuerit peritus, indicauimus ſupra. Athenæus certe de ipſo teſtatur, οὐδενὸς ὢν τῶν ἀρχαίων τὴν ἑρμηνείαν ἀδυνατώτερος γέγονε. Proprietati vocabulorum vehementer ſtuduit, ita, vt impropriè locutos non raro notet: & interdũ, rariſſime tñ, rerũ, aut affectionũ, quibus vocabula nondum propria erãt poſita, ipſe comminiſcatur. Vtinã verò, quantũ patrii ſermonis puritate, elegantia, & cæteris valuit: tñ etiã interpretũ, quorum magna in eius libris vertẽdis diuerſitas, oratio valeret Latina, ac non multũ uenuſtatis, gratiæ multũ ſubito amitteret Latinus factus. *Interpretes Latini.* Qđ in interpretũ ſugillationẽ minime dictũ intelligi volo: ſed in arduam potius quandam interpretandi difficultatem, figurarũ diuerſitatẽ, & linguæ verborũ in illo copiam, paupertatem in hac. Verum ſic quoque, q̃ non impolitus, neq; inelegans, immo vero, q̃ nitidus, quam lacteus totus fluit? Vt quicunq; poſthabito hoc, Arabum malunt, atq; horũ ſimilium quorundam, meram ſequi barbariã, hos ego eo natos ingenio exiſtimẽ, ut obſcura manifeſtis, perplexa explicitis, aſpera nitidis, tenebras luci pponere eodem exemplo poſſint. *Perſpicuitas.* Quanquã autẽ ubiq; magnã in oratione perſpicuitatis curã adhibuit, adeo, ut qui ſcripta eius præcipua eo, quo par eſt, ordine legũt, uel ſine præceptoribus artẽ addiſcere poſſint, modo neq; ingenio tardiores ſint, neq; in primis diſciplinis nimiũ rudes, & perexiguum aliquid adiumenti a præceptoribus, aut aliis in arte peritis, aliqua demonſtrantibus ſentiant; non tñ humi repit ipſius dictio, nec artificio caret collocatio: ut neq; contra nimiũ, vel *Idea orõnis.* aſcendit, uel affectat, vel ταπεινοτέρα eſt iuſto: ſed auream plane mediocritatem ſeruat, & modo κάλλος modo σεμνότητα, modo alias opportunas ideas, & laudatas in orõne virtutes repræſentat. Hinc neſcio, quæ dulcedo ex doctrinæ ſimul, & elocutionis eius tẽperamẽto oborta, mirifice legentiũ omniũ animos allicit, ut qui ſemel guſtarit, abſtinere amplius ab eius ſcriptis non poſſit. Librũ quidem de uenæ ſectione aduerſus Eraſiſtrateos, humiliore ſtylo à ſe ſcriptũ conqueritur.

Prolixitas. Accuſant in eo multi prolixitatem, cuius tamen iuſtas uidetur interdum cauſas habuiſſe: non enim unum in omnibus libris ei conſilium fuit. In multis ſe accomodat introducendis, & illorum captui, atque vſui priuatim, in quorũ gratiam aliqua ſcribebat, quorũ aliqui præceptoribus carebant, & procul etiam ab eo proficiſcebãtur. Itaque his in libris quædam alibi copioſius explicata

contrahit, alia verò fuſius exponit. Galenũ (inquit Fernelius in præfatione ſuæ medicinæ) multi Aſiaticæ redundantiæ inſimulant, ꝙ πολύγραφος nimium multa artiũ, librorumq; coogerie, multorũ ſtudia reſtinguat, & ad tẽ ꝓperantes diſtineat. Lum quidẽ fatemur mira perſuadẽdi neceſſitate diſputaſſe ſubtilius: ſed, ꝙ initio minime ſtatuiſſet vniuerſam artẽ cõplere, breuẽ pcipiendi legem nõ obſeruaſſe, eadẽ identidẽ locis cõpluribus inculcaſſe, nũc huc nũc illuc ſtudio reprehẽdẽdi auidè ferri, ſicq; ſæpius ambiguitate lectoris animũ diſtrahere. Hæc ille. Sed vtcunq; eſt, ĩ certè, qui præceptoribus deſtituuntur, plurimũ debent Galeno, ꝙ fundamenta, & præcipua capita artis tã plene, & ἀκριβῶς ſit pſecutus. Eſt vbi ſeculi eius mores, & io re medica ſectarũ ꝓteruitas, aut philoſophorũ quorundã pertinacia, hãc ꝓlixius q̃dã diſcutiẽdi abũdãtiã ei extorſerint. Accedit huc, ꝙ natura ipſe, vtpote Aſianus, in dicẽdo copioſior erat: & inſuꝑ ingenij bonitas, qua ꝓditus cupiebat ſummo candore, & optima fide, oĩa q̃ liberaliſſime, καὶ ὡς ἀφθονώτατα, edocere, ita, vt ne hebetiores quidẽ deſiderare in eo quicq̃ poſſent: atq; ita factũ eſt, vt plerũq; ſit ꝓlixior, in iis præſertim libris, quos iunior adhuc condidit: Sed, vt in multis quantũ dicendi copia poſſit, oſtẽdit, ita in duobus ad Glauconẽ therapeuticis, Arte medica, & aliis forte paucis, quantũ artificioſa breuitas valeat: declarauit. Libro tertio de difficultate reſpirationis, malle ſe eſſe loquacẽ, ſcribit, q̃ ſuſpicionẽ falſi dogmatis incurrere, huius.n. nulla ſolatia eſſe ait, loquacitatis verò aliqua, deinde hortatur eos, qui ẽt pauca faſtidiũt, vt, q̃ voluerint ſibi deligãt, reliqua ceu nõ ſcripta tranſgrediãtur. Quẽadmodũ (inquit) in ſplẽdida epulatione, cũ multa ſint apparata, alius aliud eligit, hoc quidẽ, vt dulce, aliud vero, ut ſalubre: ſic ẽt ſermonũ apparatũ, opiparũ eſſe oportet, electioñẽ aũt in vtẽtibus. In fine tertii de pulſibus dignoſcẽdis, cũ taxaſſet eos, q̃ φιλορισίᾳ, ceu morbo laborãtes, oĩa dẽfinire volũt. ẽt manifeſta, & de quorũ recta ſignificatione nulla eſt dubitatio, cũ interim veras definiendi rõnes non didicerint: Ego (inquit) de quauis re ad definiẽdũ ꝓpoſita demõſtraui dici poſſe totũ diẽ: nec alios hac in re nimios accuſo, ꝙ ipſe verbis ad definiendũ accõmodatis deſtituar: ſed, cũ omniũ me ad eã loquacitatẽ eſſe inſtructiſſimum intelligerẽ, humanitatis duxi eſſe, ſi artibus inſudantium haberem rationẽ, veritatemque ſine oſtentatione aperirẽ & eorũ, quæ cognouiſſem, ſemper diſtinguerem vtilia ab inutilibus. Et libro ſeptimo Methodi: Neque enim (inquit) grauati debemus, iterũ, atque iterũ ſermonẽ repetere, quo nunc ſaltẽ medicorum vulgus veram methodum cõdiſcat. Et libro tertio de differentijs pulſuũ: Vbi ergo (inquit) homines, qui nec logicam ſpeculationem exacte tenẽt, nec interpretari valent, ad res aſpirare, quæ ſuperant ipſorũ facultatẽ, audent, cũ ipſi verba funditant: tum reprehenſores impellunt, licet maxime ſtudeant breuitati, in eandem orationis prolixitatẽ: id ſcilicet, quod mihi nunc vſuuenit. Siquidẽ à mea perpetua breuitate diuellit ipſorũ me numerus erratorũ, tamen faciam etiam hic, vt ſim, quantum poſſum, breuis. Breuitatis quidem ſtudio plerunque minoris momenti quædam prætererit data opera.

Galeni libros alijs etiã vtiles eſſe, quam medicis. Iam ne quis exiſtimet Galeni librorũ lectionẽ ad ſolos pertinere medicos, aliarum vero artiũ ac diſciplinarũ ſtudioſis inutiles eſſe, quãquam ex iis, q̃ hactenus expoſui ſparſim magna, & multiplex eorũ vtilitas percipi queat, operæ pretium tñ duxi me facturum, ſi id paulo copioſius hic vno in loco declarẽ, & quæ par eſt adiiciã: idq; diſtincte: nã in Catalogo librorũ Galeni nostro, quem huic ſermoni ſubiunximus, ea, quæ non ad ſolos ſpectare medicos ex eius ſcriptis, ſed alios quoque lectores diuerſos, tũ voluptatẽ, tũ emolumentũ aliquod ex iis capere poſſe iudicabã, aſteriſco notaui, ſine vlla diſtinctione, quæ, quibus potiſſimũ cõueniãt. Primum igitur, homines Græcę linguæ ſtudioſos, grãmaticos, philologos, rhetores, ad puritatẽ, delectũ, & copiã vocabulorũ, ad ſtyli elegantiã, ſententiarũque, & argumentorũ vim plurimum his legendis iuuari poſſe, tum ex prædictis, tũ re ipſa, vel me tacente, clarũ eſt adeo, ut ne verbum quidẽ addere libeat: ſicuti hoc ẽt dialecticę, ac methodi cupidos, & demonſtrationũ exempla (vnde maiorem plerunq; fructũ, q̃ ex nudis præceptis conſequimur) luculentiſſima non aſpernantes, theſaurũ his in libris incomparabilẽ reperturos. Quòd, ſi quis non tã eruditionẽ, & vocabulorũ, orationisque vim in eo requirat, quã præſentem vtilitatem, & res ipſas ſectetur: quid nam aliud iucundius, & vtilius ſanitate, optari? ſine hac.n. mediocri ſaltẽ, animi ẽt, ingenijque actiones pleræq; non conſtant: & externa ẽt bona ſine hac gratiã omnem amittũt. At ſuam quiſque ſanitatem tueri melius poterit, ſi in illis interdum libris, quos huius argumenti Galenus ſcripſit, verſetur, vt, qui de ſanitate tuenda inſcribũtur, & de alimentorũ facultatibus, ac cibis boni maliq; ſucci. Et hoc quidẽ, vt faciãt, ſuiq; aliq̃ habeant rationẽ, & victu accuratiore vtantur, homines literarũ ſtudioſi, cũ minus exerceantur, magis, q̃ cæteri, opus habẽt. Decet ſanè phyſicum in primis, deinde philologum, & vnũquenq; doctum, & criticum virum, medicum doctum, & peritum, ab indocto, imperitoque diſcernere.

Cuilibet literato. An non enim turpe fuerit, probe uerſatum in reliquis, quæ ad hominẽ minus attinent, de hoc ſolo non poſſe iudicium ferre: In nulla arte facilius latere quis poteſt, q̃ ea, in qua maximo cum periculo impoſtura fit. Muſicum cantu diiudicas, num bonus ſit artifex, pictorem quoque ex ſuo opificio ſtatim agnoſcis: ac reliquarum artiũ ſingulos artifices, quales ſint, deprehendis facile; de ſola medica arte rectè iudicare nequit, qui eius omnino ſit ignarus, quãtumuis in reliquis probè uerſatus. Atqui turpe eſt more vulgi, vel in hac parte aberrare illũ, q̃ cæteris in rebus ſuperior ſit indoctis

doctis hominibus. Quamobrem,vel hoc nomine,ſi cui uſquam, Galeni maxime libri philoſopho,philologo,& erudito cuivis deguſtandi fuerint.Rationem certe valetudinis tuendæ nullus frugi pater familias ignorare debet:exemplo ſit nobis Cato,qui,quamuis iniquus eſſet ſui temporis medicis,artem tamen ipſam vſurpabat diligenter.

Priuatim ſane philologi homines,qui vocabula magis, ceu vmbras rerum , quam ipſas,captāt,& veluti uenantur,[illegible],magna in nominum ſyluam ex his libris hauriēt, vt oē genus ſtirpiū,ac ſimpliciū medicamentorū,morborū & humani corporis partiū, & alia q̄dā medicæ artis,eiuſq; partis Chirurgicæ,ac Therapeuticæ,peculiaria: variæ aūt cognitionis miſcellaneā farraginē ex aphoriſmis,& aliis quibuſdā:ita contingit, vt eruditione inſtructi multiplici,quouis in loco apud quoſuis hoīes de qualibet re doctius,& elegantius vulgo hominū diſſerendi materia eis non deſit. *Philologhi.*

Ad philóſophiā venio,quæ nō vmbras,ut uaga philologia,ſed certis rerū, ac ſcientiarū circūſcripta limitibus,res ipſas ſolū,& illuſtria ueritatis lumina ſectaē.Huius partes fere tres conſtituūtur:utiliſſima,q̄ mores,actiones,& ſtudia vitæ priuatim,publiceq; informat:pulcherrima,q̄ contēplatur naturā:diuiniſſima uero,quæ Deum,& res diuinas. Ad has verò omnes , vt ars medica in uniuerſum,ita conditi in primis a Galeno libri,plurimū momenti conferunt . Is certe,q morū,& affectuum animi,ſiue perturbationū cauſas intelligit,& ,q animi mores corporis tēperaturā ſequantur(quod argumentum ex profeſſo tractauit) &,quæ ſingularum animæ partiū in hominis corpore ſint inſtrumenta,quantūq; ſecundū diuerſa tēperamēta varient: &,qui ex nimiis perturbationibus quāta oriātur ſecundū naturā quoq; mala,animaduertit:is & melius de his diſſerere,ac docere alios,& ſibi ſapere,ac ipſa vita,agēdi que ſtudiis,verā doctrinā,& virtutē præ ſe ferre poterit. Extāt inter alios egregii duo,& [illegible] huius authoris libri , De agnoſcendis, & curandis animi affectibus,ac uitijs: vt taceā,quæ quātæq; ipſiuſmet virtutes(præſertim,cum ambitionem,& auaritiā damnat paſſim in eius ſcriptis,& oratione tanquā ſpeculo eluceſcāt, quas ad imitationē ſibi proponere,ceu perfectū,tanquā in homine,eoque gentili(multo certe , quam in plurimis,qui Chriſtiani exiſtimantur,& quidē eximij,abſolutius)exemplar , vnuſquiſq; poterit. *Philoſophi.*

Sed ad Theologiā,forte,nihil hoc ſtudiū facere,aliquis putabit , ex illorū numero præſertim, qui nunquā eius quicquam deguſtarint. Atqui Theologi eſt, in primis Dei cognitionem oībus inculcare. Deus autem,niſi ipſe ſine vllo, ſecundū naturā medio ſe aperire velit , nō niſi ex operibus ſuis cognoſci poteſt, & magis quidē,aut minus ex aliis,atq; aliis·inter omnia autē homo excellit maxime,ſolus omniū,quæ ſub ſenſum cadunt, ad Dei ſimilitudinē factus , idq; intelligibili magis,q̄ ſēſibili,ſui parte,hoc eſt mēte,& anima rōnis cōpote: ſed hæc quoq; cognoſci,niſi actionibus eius aī aduerſis,earūque inſtrumentis perueſtigatis,non poteſt. Ergo, ut nos ipſos , vt animā,vt Deū noſcamus, & agnitum colamus,iuſtis honoribus, veneremur,& pia religione metuamus,amemus, domicilū hoc animæ ab eo conſtructū,vt mens ſancta(quæ ſola Deū capit, templū Deo optimo maximo ſacroſanctum)inhabitaret, admirari,& mirabilem partium omnium ſtructurā,proportionē,& artificium vniuerſum,conſiderare oportet. In hac ipſa vero admiratione,qui copioſius,& eruditius oia noſtro Galeno inueſtigarit,ante, & poſt ipſum inuenio neminē:in vniuerſū dico,& circa plurimas,nobilioreſque partes. nā,ſi quę forte nō adeo magni momenti,ad hāc præſertim de opifice cōmentationē,præterit , noſtro demum ſeculo a ſummis diligentia,doctrinaq; viris,Veſalio in primis,Fallopio & Colūbo inuēta,& addita arti, hi ſane propter hoc laudādi,ille uero reprehēdēdus minime fuerit. Certe ex inſpectione corporis noſtri fabricæ,quæ & quāta architecti oīum patris,potētia,ſapiētia,atq; bonitas ſit,eluceſcit.unde ꝓculdubio,ſi uel naturæ ductū ſequamur, ꝑfectiſſimū bonū ipſum eſſe,intelligimus: qs aūt potentiſſimū non metuat,non reuereatur ſapientiſſimū, nō adoret iuſtiſſimū, nō amet pulcherrimū ſimul, ac benigniſſimū? Et,qm̄ ex uera cognitione,actiones ēt recte emanāt, quis nō ad ſummi illius boni (qđ tanti facit, ut id vnicum cęteris rebus oībus,nō cōponat dico,ſed anteponat)imitationē ſeſe cōparet: In his aūt duobus cōiunctis,ut vera theologia,ita ēt recta hominis Chriſtiani uita conſiſtit,cognitione inq̄,& actionibus(ſicuti ars medica,& aliæ plurimæ in rōne,& experiētia)in his quidē magis,qđ ad hoīes,q̄bus cū uerſamur, attinet:in illa uerò,ceu fundamento , cū firma perſuaſione,& fiducia coniuncto,tum magis,tū prius,qđ ad Deū. Actio.n.hominib' utilior eſt, animus uero Deo acceptior: ut in arte medica utilior eſt experiētia, prior vero, & nobilior rō. Sed reuertor,unde digreſſus ſum. Ergo,ſi ad Dei cognitionē ſimul, & ſcđm eā actiones non politicas ſolū,ſed ēt meliores,& noſtræ religioni cōgruētes,corporis noſtri,eiuſq; partiū cognitio, ex Galeni libris potiſſimū petēda,utilis eſt:ad theologiā ꝑfecto plurimū cōfert: qđ ipſe ēt Galenus, q̄uis a noſtra religione alienus,intellexit,ſub finē librorū de uſu partiū,ita ſcribēs : Nā,ſi qs nulli ſectæ addictus,libera ſententia rerū conſiderationem inierit, conſpicatus in tanta carniū, & humorū colluuie,tantam mentē habitare: cōſpicatus item,& cuiuſuis animalis conſtructionē (omnia enim declarant opificis ſapientiam) mentis , quæ homini([illegible], alia lectio habet [illegible] i.cœlo)ineſt,excellentiā intelliget: tum opus de partium vtilitate,quod prius exiguum ſibi *Theologi.*

 eſſe

eſſe videbatur, perfectiſſimæ theologiæ rerũ principiũ cõſtituet: quæ quidẽ theologia multò eſt maior, atq; præſtantior tota medicina. Nõ igit̃ ſoli medico hi libri ſunt vtiles, ſed multo certe magis medico philoſopho: qui totius naturæ ſcientiã ſtudeat ſibi cõparare, eũq; oportet his potius ſacris (q̃ perſpicua naturæ opera in oĩbus animãtibus explicãt) q̃ Eleuſiniis, aut Samothraciis, nimis, q̃ profitenrur, obſcure docentibus initiari. Hæc Galenus. Cuius itidẽ alia verba ad hunc locũ maxime ꝑtinẽtia, Græce recitauimus ſupra, vbi de ipſi⁹ pietate inter cæteras virtutes ſermo fuit.

Phyſica.

Verũ his, de q̃bus hactenus uerba feci ſciẽtus, ars medica, & Galeni cũ primis libri, veluti per accidens, conducũt, & parcius: Phyſico aũt philoſopho, vt plurimũ, ita neceſſario: cũ ex naturali philoſophia, ceu fonte quodã vberrimo, tũ artes q̃ plurimæ, tu medica ẽt profluat. Nõ verò ſolũ naturæ cognitio ad medicinã confert, principia, & axiomata ei ſuppeditãs tãquã ſubiectæ ſibi, & ὑπαλλήλῳ arti: ſed viciſſim etiam medicina, variarum circa hominẽ rerũ tractatione, & exemplis, phyſicã illuſtrat, cum alias, tũ in eo, ꝙ, cũ tota circa hominem verſetur, a quo ea, quæ aliis omnibus inſunt, vel circa ea contingunt, ſm analogiam quandã ad hominẽ conſiderantur: ignotiora. n. ſemper ad id, quod notius eſt referri ſolent: itaq; multarũ rerũ cognitio ex poſterioribus, vt, q̃ nobis, ac ſenſibus manifeſtiora ſint, magis eluceſcit: ut animæ partiũ, ſeu facultatũ ex ipſis actionibus: harũ uero ex inſtrumentis, quæ in corporibus noſtris, eis ſunt deſtinata, quæ ꝑ anatomen cognoſcunt̃. Anatome aũt, & totius corporis, eiusque, tũ intus, tũ foris partiũ, & ſi phyſicæ philoſophiæ opus eſt, & ab Ariſtotele primum diligenter pertractata, à Phyſiologis ferẽ deſerta, ſolis exculta eſt medicis, & quidẽ diligentiſſime omniũ a Galeno, a quo nullius ſane argumenti plures habemus libros, q̃ anatomici: in quo nõ ſolũ hiſtoriã ſimpliciter tradidit, ut in animaliũ hiſtoria Ariſtoteles: ſed in aliis etiã libris vſũ, & cauſas ſingulorũ adiecit, ut libris de partibus animaliũ, eorumque cauſis Ariſtoteles: a quo multa certe ſunt ignorata, circa præcipuas ẽt corporis noſtri partes, & principũ animæ facultatũ inſtrumẽta. Galenus vero multa imperfecte, aut obſcure ab Ariſtotele dicta, expleuit, & explicauit: multa ẽt falſo redarguit: unde uniuerſa ẽt animæ, qua uiuimus, ſentimus, mouemur, natura, ac vires, multo planius, q̃ Ariſtotelis ſeculo, hodie conſtant. Plura de Anatomes laudibus dicere poſſem, &, ꝙ eius cognitio mediocris oĩbus expetẽda eſſet, oſtendere: ſed feſtino: nã aliis quoq; ſui partibus res medica, phyſicã, uel perficit, vel illuſtrat: & plurima cum ea habet cõmunia, non enim circa finẽ ſolũ totius phyſicæ cõmentationis, quæ in hominẽ deſinit, a cuius naturæ circa corpus, & facultatũ corpori, animęq; cõmunium, conſideratione incipit medicus: ſed ſingularum ferè partiũ, & librorũ phyſicæ philoſophiæ exitus, ad medicã aliquã tractationẽ ingreſſum præbent, ita, vt vbique vbi phyſicus deſinit, incipiat medicus.

1 Nempe primũ de elemẽtis phyſicus agit cõmunius: medicus vero ſumptis ab eo principiis q̃-
buſdã, de elementis hominis duntaxat, eius naturã indagaſſe contentus, ẽt ſi, vt diximus, quæ ho
mini conueniunt, cęteris ẽt pleriſq; animalibus cõia ſint, ita, vt, qui hominis hiſtoriã nouit, anima
2 liũ hiſtoriã magna ex parte norit. Deinde de ijs qualitatibus, quæ primæ dicuntur, & elementis
primũ inſunt, quibusq; oẽs rerũ naturalium mutationes adſcribuntur, ut calidi, frigidi, humidi, &
ſicci actionibus, ac paſſionibus, tũ phyſici docẽt, vt in quarto Meteororũ male inſcripto Ariſtote
les, tũ in libris de tẽperamentis, ac alibi Galenus. Tertio admiſta corpora tranſeũt, quæ ex elemẽ
3 tis conſtant: quorũ prima ſunt, inanimata, vt oẽ lapidũ, metallorumque genus: de quibus pauciſ-
ſima veteres phyſici, qđ extet, tradiderũt: apud Galenũ vero, alioſq; Græcos medicos, & nomi-
nũ copia eſt, & deſcriptiones, uireſq; multorũ ſunt explicatæ: unde ſũpta occaſione, noſtro tꝑe,
doctiſſimus vir Ge. Agricola medicus plenã eorũ hiſtoriã phyſice ſimul, mediceque conſcripſit.
4 Quarto, vniuerſũ ſtirpiũ genus ſeq̃tur: de q̃bus etſi Theophraſti libros habeamus doctiſſimos,
ad imitationẽ Ariſtotelis librorum de hiſtoria, & partibus animaliũ conditos: ij tamen ne intel-
ligerentur q̃dẽ, niſi ex Dioſcoride, Galeno, & paucis aliis, præcipue medicis, veteribus Græcis, oc
caſione ſũpta recentiores, & ipſi duntaxat medici, Leonicenus, Fuchſius, Dodonęus, Matthiolus,
Guilandinus, Dalechampius, Conſtantinus, obliteratã fere penitus oĩs ſtirpiũ generis cognitio-
nẽ reuocaſſent: uſq; adeo, & philoſophi phyſici, & oẽs aliarũ artiũ ꝓfeſſores ceſſant, ſolis uero me
dicis anatomica, metallica, phyſica, & huiuſmodi relinquunt: ita, ut periculũ ſit, in tanta hominũ,
rũ negligentia, tũ luxuria, totã fere philoſophiã ad ſolos peruenturã medicos: qui ab initio qui-
dẽ phyſicis theorematis ſtudent, propter medicã artẽ, quæ ad rem familiarem eorum pleriſque
neceſſaria eſt: multi uerò iã prouecti, & acrioris ingenij, ex ijs, q̃ fere neceſſaria didicerunt, altius
5 aſcẽdunt, a gradibus, exẽpliſq; naturę, ad uirtutes, ad Deũ. Quinto ad animalia ꝑuenitur: quorũ
hiſtoria in animã, ac corpus diuiditur. De anima aũt, & diuerſis eius facultatibus, naturalibus ſal
tẽ, uitalibus, ac aĩalibus, multa multis in locis ſcribit Galenus, diligentiſſime ſimul, doctiſſimeque:
maxime vero in libris de naturalibus facultatibus, deque placitis Hippocratis, & Platonis. Cor-
poris verò partiũ deſcriptiones exquiſitiſſimas, & rationẽ oẽm in Anatomicis, vt dictum eſt, li-
bris explicat. Singulorũ uerò plurimorũ in diuerſis generibus medicæ ſimul, & alimentariæ ma-
teriæ rationes, & nomina, in diuerſis libris exprimit: ex quibus itidẽ, ac paucis aliorum veterum,
ut Athenæi, Oppiani, & Plinij libris, noſtro tẽpore medici prima occaſione ſumpta, rebus ipſis

cognitis ex eorum ſcriptis,integras animalium hiſtorias perſecerit,vt nos in quadrupedũ,auiũ, piſciumque hiſtoria, Auium verò,& Aquatiliũ Bellonius, Aqualium dũtaxat Rondeletius. Qđ ſi argumenta & illorum librorum,qui phyſici minores vulgò apud Ariſtotelem dñr (vt ſunt. de ſenſu,& ſenſili,de memoria,reſpiratione,iuuentute,& ſenectute,longitudine,ac breuitate vitæ; denique vita,& morte) ſpectes:de iiſdem ferè omnibus medici quoque pertractãt, & multa ſanè melius,commodiusque docent,quam hactenus phyſici philoſophi.Itaque vere doctrina, quæ vocatur phyſica,nuſquam extat,aut eruditius,aut vberius tradita, quam in pleriſque Galeni libris.Porrò quanta medicinæ,& de natura philoſophiæ cognitio ſit, pulcherrime Ariſtoteles in fine libri de reſpiratione his verbis explicat: Περὶ δὲ ὑγιείας, καὶ νόσου, οὐ μόνον ἐστὶ ἰατροῦ, ἀλλὰ καὶ φυσικοῦ, μέχρι του τὰς αἰτίας εἰπεῖν, ᾗ δὲ διαφέρουσι καὶ ᾗ διαφέροντα θεωροῦσιν, οὐ δεῖ λανθάνειν, ἐπεὶ ὅτι γε σύνεγγυς ἡ πραγματεία μέχρι τινός ἐστι μαρτυρεῖ τὸ γινόμενον, τῶν τε γὰρ ἰατρῶν ὅσοι κομψοὶ, ἢ περίεργοι, λέγουσί τι περὶ φύσεως, καὶ τὰς ἀρχὰς ἐκεῖθεν ἀξιοῦσι λαμβάνειν, καὶ τῶν περὶ φύσεως πραγματευθέντων οἱ χαριέστατοι σχεδὸν τελευτῶσιν εἰς τὰς ἀρχὰς τὰς ἰατρικάς. Leget igitur ex Galeni libris naturalis philoſophiæ cãdidatus, Phyſiologicos in primis omnes,vt qui de elementis,temperamentis,& naturalibus facultatibus tractant:tum omnem diſſectionis hiſtoriam,& de partium vſu,alioſque ad corporis humani (quod medicinæ ſubiectũ eſt) naturam pertinentes,quos ſingulatim in Catalogo librorũ Galeni enumerauimus.His addet etiã ex Pathologicis illos,quorũ doctrina gñalior eſt,vt,qui morborũ,& ſymptomatũ dñas explicãt & quicunque ſimpliciũ medicamẽtorũ,alimẽtorũq; materiã cõtinent. Nam,cum medicus infra phyſicũ ſit,ſed proximè,ipſius eſt,q̃ phyſicus κοινότερον καὶ βραχύτερον protulit, μερικώτερον, καὶ διεξοδικώτερον, ptractare:&, q̃ phyſicus rõne magis cõſiderarit,ipſe ad ſenſum magis transferat:.& q̃ ille generatim forte de animalibus oĩbus,aut pluribus (cũ alias,tũ in morborũ,tũ in remediorũ gñe) ipſe ad hoĩem contrahat. Deniq; oĩs fere in medicina cauſarũ redditio, phyſici non medici fuerit. Cauſa.n.quoddã eſt,Principiũ verò quiſq; à ſuperiore artifice deſumit. Sic aũt fere ad phyſicũ ſe habet medicus,vt artes,& ſciæ oẽs ad primã philoſophiã,ſeu verã dialecticã:q̃ prima, & cõia omniũ principia,ac methodũ veritatis oñdit. Hæc,inquã,& hmõi,medicum oportebat à Phyſiologis mutuari:id quod (nõ dubito) paſſim feciſſet Galenus,ſi à phyſicis tradita repeniſſet. Qm verò phyſiologia ne hodie quidẽ a quoquã eſt perfecta (etſi methodum,& ſumma capita optimè oſtẽderit Ariſtoteles) coactus eſt ipſe aggredi:id qu d ei adeo feliciter ceſſit [ſicut alijs & poſtea medicinæ authoribus in alijs libris] vt contra,q̃ fieri debebat,plura nunc habeãt philoſophi naturales,q̃ ex medicorũ libris addiſcãt,& ſibi ſumant,q̃ ex ipſorũ libris medici. Cũ ergo ad phyſicã tantopere cõducat medicina noſtra,adeoq; per oĩa ei cognata,coniunctaque ſit;eædẽ ferè laudes,q̃ totius phyſicæ ſunt,de ipſa quoque poterunt prædicari:nam,vt phyſici ſubiectum eſt mũdus maior,& res in eo naturales oẽs,ita medici mundus minor.nihil aũt in illo reperias,ſiue rerũ,ſiue affectionũ,& actionũ,cui non aliquid in hoĩe rñdeat.Sed phyſicæ philoſophiæ laudes,atq; præſtãtiã,tũ per ipſe,tum ad theologiam,& ethicã quantum conferat,aliaſq; vtilitates, multi decantarunt, & inter alia & Gemuſæus noſter in ſua præfatione in Græca Galeni opera Baſileæ edita: quãobrẽ nos ea relinquimus.Sed ſatis copioſe, & fortè nimium,ad quas alias ſciãs ex Galeni librorũ lectione,extra medicã artẽ,vtilitas aliqua peruenire poſſit,hactenus expoſui. Hoc duntaxat addẽdum,medicinæ ſtudioſis oĩa ferè,& integra eius ſcripta eſſe legenda,idque ſemel, & iterũ,aut & pluries iis,q ingenio tardi,vel memoria infirmi ſunt:cæteris nec oĩa,ſed illa duntaxat,q̃ in primis vtilia ſibi fore partim ipſi aĩaduerterint, partim nos iã diximus: nec integra,ſi ocij ſatis non ſuppetat,ſed partes aliquas,facilè autem ex capitũ diſtinctione cum argumentis, erit deligere,& indicũ commoditates ſequi.Licebit,& Cõpendijs vti,vt Lacunæ,aut aliorũ. Sed nunc tandẽ finẽ faciã,vbi pauca prius de eximijs Galeni noſtri laudibus,veraque eius gloria addidero. Miretur aũt aliquis,q viuus adhuc,in patriã ſimul,& foris,apud ſummos,& infimos ad tantã,vt merebatur exiſtimationem, & pulcherrimum humanæ gloriæ faſtigium peruenerit: quantum ex iis,quæ hactenus diximus,nec libet repetere,liquido apparet:idque eo magis, quod ipſe ab omni ambitione alienus eſſet:& plurimi,tũ medici,tũ philoſophi, æmuli eius gloriæ inſidiarentur: qui &,vt contemptum eius apud populũ promouerent,varia ei cognomina tribuebant:modo enim λογίατρον appellabant,eã qua valebat,eloquentiã ei inuidentes,modo παραδοξολόγον & παραδοξοποιόν, quæ duo tamen ad laudem etiam trahi poſſunt (q & dicẽdo, & opere medico plurimũ a vulgo medicorũ differret,multaq; eis παράδοξα,i.præter omniũ eorũ opinionẽ,ſed felici ſemper euentu, tũ diceret, tũ faceret) interdum deluſorẽ ſeu deriſorem,alias deuinatorẽ ſeu vatẽ vocabant. Sed nihil iſti effecerunt,vt neque hodie efficiunt quicquã Galeno maſtiges diuerſi, inter quos coryphæi hodie ſunt,qui Theophraſtum Paracelſum quẽdã (qui noſtra memoria innumeros libros in re medica,philoſophia,& theologia conſcripſit,ſummus,vt audio,chemiſta, magnus necromantiæ,& geomantiæ interpres,&c.) tm̃ non adorant,Galenũ aũt,& Hippocratem,eorumq; ſectatores non ſolum reprehendunt,ceu rerum multarum,optimarumque ignaros,ſed etiã conuiciis proſcindunt,& nebulones,impoſtores,latrones,ac homicidas appellant:quos ſuis coloribus depingendos relinquo alijs:qm̃ hic locus non ſinit me eſſe prolixiorem. Sed nihil agunt infeli-

ces illi optimarum artium contemprores,& promotores illicitarum; qui quoniam dæmones, vt olim Druidæ, vel vt ipſi aiunt, defunctorum hominum manes habent præceptores,& futura quędam ex illis diſcunt,& remedia quædam exquiſita habent, chemicis præſertim rationibus arcanis præparata (in quibus non negarim aliqua bona,& eximia eſſe,ſed validiſſima ferè omnia,ita vt abuſus plerunque non abſque vitæ periculo contingat) quamuis artis ipſius, ac methodi rationalis prorſus ſint ignari,& validiſſimis remedijs ſæpe peſſime abutantur,in magno apud multos etiam principes viros ſunt pretio. nunquam tamen illi efficient,quod dicere cœperam,vt vera,ſolidaque methodus artis, Hippocratis tempore,& à Galeno profecta,euertatur. Manebit ſua Galeno gloria (rumpantur vt illa Codro) eoque magis,quod omnes eius libri,qui reperiũtur,eo quo primum conditi ſunt ab ipſo ſermone,per innumera exemplaria diffuſi,per vniuerſam Europã legãtur: ijdemque in Latinã linguã verius, puriusq; trãſlati,ad decẽ millia,& multo amplius forte exemplarium intra annos circiter triginta excuſi,nuſquam non venales ſint obuii. Cur enim nõ perpetuis laudibus ille veneretur,qui ad multam vſque ſenectutem profeſſus medicinam, nullũ vnquam neque curando,neque præſagiendo (ſemper eadem de eiſdem aſſerens) calumniæ locũ præbuit? in quam tamen celeberrimos quoſdam medicos incidiſſe nouimus. Porro quoniam diuitiæ quoque,ſiue a maioribus acceptæ (licet obſtante vulgari dicto, quo diues, aut iniquus, aut iniqui hæres prædicatur) ſiue propria virtute acquiſitæ,ad gloriæ,honoriſque partem accedũt, non eſt hoc loco omittendum, Galenum ipſum diuitias ſibi non defuiſſe fateri: & patrem quoq; ex eo,quod liberaliſſime oĩa ſuppeditauit,& regiæ vrbis Pergami architectus fuit, diuitijs abundaſſe non eſſe dubitandum: alio tamen in loco Galenus (ſub finem libri de cuiuſque animi peccatorum notitia, atque medela) diuitem ſe eſſe (modeſtia fortè quadam, aut comparatione illorum, qui Romę, tum temporis diuites vocabantur) negare videtur. In patriaquoque ſua honeſtiſſimum locum,& quidem in ſenatu ſibi contigiſſe, eodem volumine teſtatur.

M. Antonini, Imperatoris illius philoſophi, teſtimonium ſanè præclarũ de Galeno retulimus ſupra. Medici certe omnes, qui Romæ habitabant, (ſi immundorum fęcem, de quibus dictũ eſt, exceperis) & in oppidis vicinis, familiaritatem eius,& ex doctrina fructum, vehementer expetebant: deque oĩbus, quæ rarius, aut præter opinionẽ (vt ſunt, vel abſurda, vel admiranda quædã) incidiſſent, cum eo communicare, eiuſque iudicium,& conſilium, quam libentiſſimè audire ſolebant. Sed & procul ab eo, totiſq; regionibus remoti, conſilia eius ꝑ literas requirebant. Itaq; ex Iberia, Celtica, Aſia, Thracia, aliiſque locis frequẽtes ad ipſum literæ perferebantur: tanta eius nominis celebritas erat. In conuiuio illo celebratiſſimo, quod Athenæus Dipnoſophiſtarum titulo deſcripſit,& quo Laurentius quidam Romanus doctiſſimos quoſque ex omni ſcientiarum genere excipiebat (omitto philoſophos iuriſconſultos, poetas, rhetores, grãmaticos) tres medici aderant, Galenus, Rufinus Nicaenſis,& Caphnus Epheſius, qui & medicus veluti ſacer habebatur,& Academicus excellens. Sed Daphni,& Rufini, ꝑter hęc nomina, nihil opinor ſupereſt: Galeni vero ſcripta optima,& maxima quæque: adeo ne nominatiſſimi quidem eiuſdem ætatis medici, vel aliqua ex parte cum eo cõparari potuerunt. Cæterum, vt à ſuæ ætatis hominibus,& qui cum eo viuo vixerunt, honeſtiſſima retulit ſuæ ꝓſtantiæ teſtimonia: ita & à poſteris, qui medicinæ ſtudia propagarunt, quamuis barbaris exiſtimatis, pulcherrimis prædicatur elogiis: ab Auicenna quidẽ eo quod ſupra recitauimus: Auerrois autem (quinto Colliget, capite de punicis granis) Galenũ ita celebrat, vt experientia præcellentem prædicet: ac veridicum in primis, vt cui comparari nõ poſſit alius, ni forſan is, inquit, qui clamat quidem, ſed quid clamat, non percipit ſatis, Auicennã (vt videtur) notans. Alibi quoque Galenum cum diuino Hippocrate primum in arte facit.[a] Sed nunc tandem ſimplici narratione tantum iter emenſi, figamus pedem hic, contenti hactenus ea, dixiſſe: quæ quidem ſiue ſingula perſequi, ſiue etiam vniuerſa, oratione illuſtrare conetur aliquis, infinitum ſane fecerit. Quiſquis autem vberius omnia cognoſcere cupit, ipſos Galeni libros legat: illos præſertim, quos de præcognitione ad Epigenem ſcripſit; & de noſcendis, curandiſque animi vitiis,& affectibus: & de libris proprijs. His clauſulæ loco ſubijciatur. Magni medici epigrãma, quod in Epigrammatum Græcorum Anthologio reperitur.

† Euſebius 8. Hiſt. eccl. c. ul. Galenum tempore ſuo i ſumma exiſtimatione habitum teſtatur. Gregorius etiã Nazanzenus in Orat. Cæſ. fra. & Theodoretus li. 5. de Græc. affec. Galenũ inter ſummos, atque omnium excellẽtiſſimos ſcriptores recenſẽt

ΜΑΓΝΟΥ ΙΑΤΡΟΥ, ΕΙΣ ΕΙΚΟΝΑ

ΓΑΛΗΝΟΥ.

Ἦν χρόνος, ἡνίκα γαῖα βροτοὺς διὰ σεῖο Γαληνὲ
Δέχνυτο, καὶ θνητοὺς, εὗρε δ᾽ ἀθανάτους.
Χήρευεν δ᾽ ἐμέλαθρα πολυκλαύτου Ἀχέροντος,
Σῇ παιωνείῃ χειρὶ βιαζόμενα.

INDEX
LIBRORVM OMNIVM GALENI
QVI IN HIS VOLVMINIBVS CONTINENTVR.

ISAGOGICI LIBRI

GALENI Oratio Suaſoria ad Artes, à Ludouico Beliſario medico Mutinenſi latinitate donata. folio. 2
Siquis Optimus Medicus eſt, eundem eſſe Philoſophum liber, eodem interprete. 6
De Sophiſmatis in Verbo contingentibus liber, ab Horatio Limano tranſlatus. 7
An Qualitates Incorporeæ ſint, eodem interprete, nunc accurate recognitus. 8
De Proprijs Libris, ab Ioanne Fichardo Francofordiano alias latinitate donatus, & nuperrime ab Auguſtino Gadaldino plurimis in locis ad veterum græcorum exemplarium fidem emendatus. 10
De Ordine Librorum ſuorum, ab Ioanne Fichardo latinus olim factus, & aliquot in locis ab Auguſtino Gadaldino expurgatus. 14
De Sectis ad eos, qui introducuntur, à Ludouico Beliſario in latinum ſermonem conuerſus, & cum græcis codicibus accurate collatus. 15
De Optima Secta liber, Iunio paulo Craſſo Patauino interprete, ex quarta eiuſdem recognitione. 19
De Optimo Docendi genere, aliquot in locis emendatus. 30
De Subfiguratione Empirica, incerto interprete. 31
De Conſtitutione Artis Medicæ liber, à Victore Trincauellio conuerſus, & ab eodem recognitus. 35
Definitiones medicæ, qui liber à Bartholomæo Syluanio fuit traductus, atque ex codicum veterum collatione plurimis in locis auctus, denuo vero vetuſtis codicibus græcis collatis, accurate emendatus. 43
Introductio ſeu Medicus, Hic liber ab Ioanne Andernaco latinus olim factus eſt, poſtea ex græci exemplaris collatione eſt nonnullis in locis expurgatus. 50
Quomodo morbum ſimulantes ſint deprehendendi, Ioanne Fichardo Francofordiano interprete. 61
Ars Medicinalis, Nicolao Leoniceno interprete, & ad græcorum veterum exemplarium fidem ab Auguſtino Gadaldino aliquot in locis emendata. 61

PRIMAE CLASSIS LIBRI.

GALENI De Elementis ſecundum Hippocratem libri duo, a Victore Tricauellio tranſlatus, & ab eodem recognitus. folio. 2
De Temperamentis libri tres, Thoma Linacro Anglo interprete, multis in locis emendati. 10
In Primum Hippocratis librum de Natura humana commentarius, a Victore Trincauellio tráſlatus, & ab eodem recognitus. 26
De Atra bile, liber Bartholomæo Syluanio Salonenſi interprete, recognitus. 34
De optima corporis conſtitutione libellus, Ferdinando Balamio Siculo interprete, denuo ad fidem codicum græcorum emendatus. 37
De bona habitudine libellus, Ferdinando Balamio interprete, emendatus. 39
De oſſibus liber, Ferdinando Balamio interprete, quam plurimis in locis ab Auguſtino Gadaldino expurgatus. 39
De Muſculorum diſſectione liber, ab Auguſtino Gadaldino verſus, & ab eodem exquiſite recognitus. Græce deſideratur. 44
De Neruorum diſſectione liber, ab eodem Auguſtino Gadaldino tranſlatus, & recognitus. mutilus græce legitur. 53
De Venarum, Arteriarumque diſſectione liber, ab Antonio Fortolo Ioſerienſi latinitate donatus, & poſt Andreæ Veſalij Bruxellenſis caſtigationes, plerisque in locis ab Auguſtino Gadaldino ad exemplarium græcorum fidem emendatus. 55
An Sanguis in arteriis natura contineatur liber, a Iulio Martiano Rota conuerſus, & ab eodem recognitus. 60

De

De Anatomicis adminiſtrationibus libri nouem, ab Ioanne Andernaco olim latinitate donati & poſt diligentiſſimas Andreæ Veſalii Bruxellenſis, & aliorum quoque caſtigationes, ad græcorum exemplarium fidem aliquot in locis expurgati. 63
De Vuluæ diſſectione liber, ab Ioanne Bernardo Feliciano tranſlatus. 108
De Inſtrumento odoratus liber, Lodouico Beliſario medico Mutinenſi interprete, recognitus. 110
De Vſu partium libri XVII, Nicolao Rhegino Calabro interprete, ab Auguſtino Gadaldino pleriſque in locis, mendis expurgati. 113
De Vtilitate reſpirationis liber. Docto quodam interprete, recognitus. 223
De Cauſis reſpirationis libellus, ex duobus fortaſſe, quos Galenus compoſuit, excerptus, eodem interprete. 226
De Vſu Pulſuum, Thoma Linacro interprete. 227
De Hippocratis, & Platonis decretis libri nouem, Ioanne Bernardo Feliciano interprete, demũ ab Alexandro Iuſtiniano Chio medico ad vetuſtorum exemplarium græcorum fidem accuratiſſime caſtigati. 231
De Naturalibus facultatibus libri tres, Thoma Linacro interprete, aliquibus in locis expurgati. 290
De Motu Muſculorum libri duo, Nicolao Leoniceno interprete, nunc recogniti. 308
Quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, liber à Iunio Paulo Craſſo Patauino interpretatus, & ab eodem antiquorum exemplarium ope diligentiſſime recognitus. 231
De Naturalibus facultatibus libri tres, Thoma Linacro interprete, aliquibus in locis expurgati. 290
De Motu Muſculorum libri duo, Nicolao Leoniceno interprete, recogniti. 308
Quod animi mores corporis temperaturam ſequantur, liber à Iunio Paulo Craſſo Patauino interpretatus, & ab eodem antiquorum exemplarium ope diligentiſſime recognitus. 317
De Fœtuum formatione liber, Ioanne Bernardo Feliciano interprete, ex antiquiſſimi exemplaris collatione emendatus. 322
An omnes particulæ animalis, quod in vtero eſt, fiant ſimul, Nicolao Rhegino interprete. Græcum exemplar non habetur. 326
An Animal ſit id, quod in vtero eſt, Horatio Limano interprete, nunc pleriſque in locis expurgatus. 326
De Semine libri duo, ab Ioanne Bernardo Feliciano interpretati, & ex veterum exemplarium collatione recogniti. 328
De Septimeſtri partu, eodem Ioanne Bernardo interprete. 340

SECVNDAE CLASSIS LIBRI.

GALENI Commentarij tres in Hippocratis librum de Aere, Aquis, & Locis, Moyſe Alatino, Medico Hebræo, Spoletino, interprete, nunc primum hac editione octaua in lucem & publicũ prolati.
De Alimentorum Facultatibus libri tres, Martino Gregorio interprete, ad exemplarium græcorum fidem ab Auguſtino Gadaldino, non paucis in locis ad exemplarium Græcorum veritatem, expurgati. 7
De Succorum Bonitate, & Vitio liber, à Iulio Alexandrino medico Tridentino olim tranſlatus, & diligenter nunc recognitus. 33
In librum de Salubri Diæta commentarius, Hermano Cruſerio Campenſi interprete, nuper recognitus. 39
De Attenuante Diæta liber, Martino Gregorio interprete. 43
De Ptiſana liber, ab Hieronymo Donzellino in latinum verſus. 46
De Paruæ Pilæ Exercitio liber, Valerio Centannio Vicentino interprete recognitus. 48
De Cognoſcendis, curandiſque animi morbis, quas perturbationes latini appellant liber, Bernardino Donato Veronenſi interprete. 50
De Cuiuſque animi peccatorum notitia, atque medela libellus, à Iunio Paulo Craſſo Patauino & tranſlatus, & ab eo diligenter etiam recognitus. 56
De Conſuetudine liber, ab Auguſtino Gadaldino ad verbum fere latine expreſſus. 60
De Sanitate Tuenda libri ſex, Thoma Linacro Anglo interprete, ad antiquorum exemplarium Græcorum fidem aliquot in locis ab Auguſtino Gadaldino emendati 62
Ars Tuendæ Sanitatis, num ad medicinalem artem ſpectet, an ad exercitatoriam, ad Thraſybulum liber, à Iunio Paulo Craſſo Patauino & conuerſus, & diligentiſſime recognitus. 101

TERTIAE

TERTIAE CLASSIS LIBRI.

GALENI De differentiis,& Cauſis Morborum, Symptomatumque libri ſex: quorum duo priores à Nicolao Leoniceo, quatuor poſteriores à Thoma Linacro olim ſunt verſi,& ab Auguſtino Gadaldino, ad græcorum exemplarium fidem aliquot in locis emendati. fol. 2
De differentijs Febrium libri duo, Nicolao Leoniceno interprete, accuratius emendati. 30
De inæquali Intemperie liber, Thoma Linacro interprete. 43
De Maraſmo, ſeu Marcore liber, Auguſtino Gadaldino interprete. 45
De Comate ex Hippocratis ſententia libellus ab Auguſtino Gadaldino translatus, & multis in locis emendatus. 48
De Palpitatione, Tremore, Rigore, & Conuulſione liber, Iohanne Guinterio Andernaco interprete, aliquot in locis caſtigatus. 52
De Difficultate Reſpirationis libri tres, Iano Cornario interprete, ab Auguſtino Gadaldino aliquot in locis expurgati. 56
De Plenitudine liber Victore Trincauellio interprete. 76
De tumoribus præter Naturam liber, ab Horatio Limano conuerſus. 82
De Morborum Temporibus liber, Ioanne Andernaco Interprete, aliquibus in locis emendatus. 85
De Totius Morbi Temporibus liber, eodem interprete, aliquot in locis correctus. 86
De typis liber, ab Auguſtino Gadaldino antiquorum exemplarium græcorum, & veteris translationis ope, translatus. 90
Ad eos, qui de Typis ſcripſerunt, vel de Circuitibus liber, Victore Trincauellio interprete. 91
De cauſis Procatarcticis liber, Nicolao Rhegio Calabro interprete. græce deſideratur. 95
In primum Hippocratis de Morbis Vulgaribus librum Commentarii tres, Hermanno Cruſerio Campenſi interprete, pluribus in locis ab Auguſtino Gadaldino emendati. 100
In Tertium Hippocratis librum de Morbis Vulgaribus Commentarii tres, eodem Cruſerio interprete, non paucis in locis ab Auguſtino Gadaldino expurgati. 127
In Sextum Hippocratis librum de Morbis Vulgaribus, Commentarij ſex. Iun. Paulo Craſſo Patauino interprete, ex quarta interpretis recognitione. 152

QVARTAE CLASSIS LIBRI.

GALENI de locis affectis Libri ſex, Gulielmo Copo Baſilienſe interprete. folio 2
De Pulſibus ad Tyrones liber, Hermanno Cruſerio Campenſi interprete. 43
De differentiis pulſuum Libri quatuor, eodem interprete. 46
De Dignotione pulſuum Libri quatuor, eodem interprete. 70
De Cauſis pulſuum Libri quatuor, eodem interprete. 86
De Præcognitione ex pulſibus, eodem interprete. 104
SYNOPSIS Librorum ſuorum Sexdecim de Pulſibus, cuius ipſe meminit in fine Artis medicinalis,& in libro de Propriis libris Capite quinto: ab Auguſtino Gadaldino translata, græce impreſſa non habetur. 123
De Vrinis liber, Ioſepho Struthio Polono interprete. 122
De Criſibus libri tres, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete. 135
De Diebus decretorijs libri tres, Ioanne Andernaco interprete. 145
In Primum Prorrheticorum librum commentarij tres, Ioanne Vaſſeo Meldenſi interprete. 160
In Prognoſtica Hippocratis cõmentarij tres, Laurentio Laurẽtiano Florentino interprete. 189
De Præſagijs ex inſomnijs ſumendis Libellus, Auguſtino Gadaldino interprete. 212
De Præcognitione liber Iul. Martiano Rota interprete. 213

Totam hanc Claſſem quàm plurimis in locis expurgauit Auguſtinus Gadaldinus, adhibitis etiam multis emendatiſsimis codicibus græcis manuſcriptis.

QVINTAE CLASSIS LIBRI.

GALENI De Simplicium medicamentorum Facultatibus libri vndecim, Thedotico Gerardo Gandano interprete, ab Auguſtino Gadaldino ad veterum græcorum exemplarium fidem non paucis in locis repurgati. folio 2

De

De Subſtitutis medicinis liber, Iul. Martiano Rota interprete. 84
De Purgantium Medicamentorum Facultate, eodem interprete 86
Quos purgare conueniat, quibus Medicamentis, & quo tempore, eodem interprete. 88
De Theriaca ad Piſonem liber, eodem interprete. 89
De Vſu Theriacæ ad Pamphilianum liber, eodem interprete. 98
De Antidotis libri duo eodem interprete. 99

Omnes hos ſex libros, idem Iul. Martianus Rota accuratius denuo ante obitum cognouit.

De Compoſitione Medicamentorum ſecundum Locos libri decem, quodam docto interprete, rurſus poſt Nicolai Machelli medici Mutinenſis recognitionem, aliquot in locis emendati. 121
De Compoſitione Medicamentorum per Genera libri ſeptem, Ioanne Andernaco interprete, denuo ab Auguſtino Gadaldino nonnullis in locis ad græcorum veterum exemplarium fidem emendati. 209
De Ponderibus, & Menſuris Galeno aſcriptus liber, Auguſtino Gadaldino interprete. 235

SEXTAE CLASSIS LIBRI.

GALENI De Hirudinibus, Reuulſione, Cucurbitula, cutis Cõciſione, ſiue Scarificatione, Ferdinando Balamio Siculo interprete. folio 2
ORIBASII De Cucurbitulis, Scarificatione, Hirudinibus, Deriuatione, & Reuulſione ſermo ex ſeptimo, & octauo Medicinalium collectionum ad Iulianum Imperatorem libro, Auguſtino Gadaldino Mutinenſi interprete. 3
De Venæ ſectione aduerſus Eraſiſtratum liber, Ioſepho Tectandro Cracouienſi interprete. 5
De Venæ ſectione aduerſus Eraſiſtratæos, qui Romæ degebant, eodem Ioſepho Tectandro interprete. 9
De Curandi ratione per ſanguinis miſſionem liber Theodorico Gaudano interprete. 19

Hos libros omnes multis in locis emendauit Auguſtinus Gadaldinus ad vetuſtiſſimorum exemplarium græcorum veritatem.

SEPTIMAE CLASSIS LIBRI.

GALENI De Medendi Methodo libri xiv. Thoma Linacro interprete, ab Auguſtino Gadaldino nonnullis in locis ad græcorum exemplarium fidem emendati. folio 2
De arte Curatiua ad Glauconem libri duo, Nicolao Leoniceo interprete: ab Auguſtino Gadaldino ad fidem antiquorum græcorum codicum aliquot in locis caſtigati.

Poſt hunc librum collocari debuerat libellus, cui titulus eſt, Quos, & Quando, & Quibus medicamentis purgare conueniat, qui eſt in Quinta Claſſe: pagina lxxxviij. qui liber eſt cap. xxiij. libri ſeptimi Oribaſii ad Iulianum Imperatorem.

In librum Hippocratis de Victus ratione in morbis acutis commentarij quatuor, Ioanne Vaſſæo Meldenſi interprete, ab Auguſtino Gadaldino pleriſque in locis ad græcam veritatem emendati. 108
DE DIAETA Hippocratis in morbis acutis, ab Auguſtino Gadaldino translatus. Hic liber in tribus, quos habuimus codicibus græcis manuſcriptis, (neque enim adhuc impreſſus græce eſt) admodũ corruptus legitur: ita vt quandoque vel nullo modo, vel vix ſenſus elici poſſit. Eius autem mentio fit (ſi tamen is ille eſt) a Galeno in libro de propriis libris quarto, & ſexto capite. 153
De Remediis paratu facilibus liber, ab Huberto Barlando Philiatro olim translatus, & multis in locis poſtea emendatus. 153
De Remediis paratu facilibus ad Solonem, Spurius à Iun. Paulo Craſſo conuerſus, & nuperrime ab eodem recognitus. 161
Liber tertius de remedijs paratu facilibus, Spurius, Iun. Craſſo interprete, recognitus. 169
Documentum de Puero Epileptico, Nicolao Leonico Thomæo interprete. 175

In

In librum ſecundum de Natura humana, Victore Trincauellio interprete. 187
De Oculis, Spurius, Demetrio Greco interprete, à variis mendis expurgatus. græcum exemplar deſideratur. 182
De Renum affectuum dignorione, atque medela, Chriſtophoro Heyl interprete, Spuris recognitus. 195
In librum Hippocratis, de Officina medici, ſeu de ijs, quæ in medicatrina fiunt commentarij tres, Vido Vidio Florentino interprete. 197
In librum Hippocraris de fracturis commentarii tres, eodem interprete. 223
In librum Hippocratis de Articulis commentarii quatuor, eodem interprete. 251
De Faſciis, eodem interprete. 293
Oribaſius de Laqueis ex Heracle, eodem interprete. 306
Oribaſius ex Heliodoro de Machinamentis, eodem interprete. 309

Hos ſex libros, quos Vidius olim conuerterat, nunc idem etiam diligenter recognouit.

EXTRA ORDINEM CLASSIVM LIBRI.

GALENI Commentarij ſeptem in Aphoriſmos Hippocratis, Nicolao Leoniceno Vicentino interprete, poſt caſtigationem, ex plurium antiquorum codicum collatione a Iul. Martiano Rota, & Auguſtino Gadaldino factam, nuperrime etiam aliquot in locis ab eodem Auguſtino Gadaldino expurgati. fol. 2.
Aduerſus Lycum, quod nihil in eo aphoriſmo Hippocrates peccarit, cuius initium eſt. Qui creſcunt plurimum habent caloris innati, liber, Iulio Alexandrino medico Tridentino interprete, ex poſtrema interpretis recognitione ad veterum exemplarium græcorum fidem. 61
Contra ea, quæ a Iuliano in Hippocratis aphoriſmos dicta ſunt, liber, Iulio Alexandrino interprete, ex poſtrema interpretis recognitione. 66
Linguarum, hoc eſt obſoletarum vocum Hippocratis, explanatio, Mario Nizolio Brixellenſi interprete, multis in locis ab Auguſtino Gadaldino emendata. 71

SPVRII LIBRI.

De Hiſtoria philoſophica liber, à Iulio Martiano Rota latinitate donatus. fol. 2
Prognoſtica de infirmorum decubitu ex mathematica ſcientia, à IACOBO MARISCOTTO Medico Florentino tranſlatus, & quamplurimis locis ad antiquorum græcorum codicum fidem emendatus. 12
De Partibus artis mediæ liber ex veteri Nicolai Rhegini Calabri tranſlatione reſtitutus. 16
De Dynamidijs liber ſine principio. 18
Alter liber de Dynamidiis, magna ex parte ex Aetio deſumptus. 19
De incantatione Adiuratione & ſuſpenſione græce non habetur. 31
De Spermate liber. 36
De Natura, & ordine cuiuſlibet corporis. 41
De Anatomia parua. 42
De Anatomia viuorum. 43
De Anatomia oculorum, Nicolao Rhegino Calabro interprete. 57
De Compagine membrorum, ſiue de natura. 58
De Virtutibus noſtrum corpus diſpenſantibus, ex Galeni libris. 60
De Voce, & anhelitu. 60
De Vtilitate reſpirationis. 62
Compendium pulſuum. 65
De Motibus manifeſtis, & obſcuris liber, quem Ioannitius de Græca lingua in Arabicam tranſtulit, Marcus autem Toletanus de Arabica in Latinam. 66
De Diſſolutione continua. 71
De Aquis ex Galeno, & alijs præſtantiſſimis medicis, capita ſex Oribaſij, Auguſtino Gadaldino, interprete. Hic libellus in prioribus editionibus De bonitate aquæ inſcriptus, mutilus legebatur. 75
De Vinis ex Galeno, caput ſextum libri quinti Collectionum medicinalium Oribaſij ad Iulianum Imperatorem, Auguſtino Gadaldino interprete. 76

Præſagium

Præſagium experientia confirmatum, Georgio Valla interprete. 45
De Vrinæ ſignificatione ex Hippocrate, eodem Georgio interprete. 78
De Simplicibus medicamentis ad Paternianum. 79
De Virtute Centaureæ, Nicolao Rhegino Calabro interprete. 92
De Catharcticis. 94
De Gynæceis, ideſt paſſionibus mulierum, Nicolao Rhegino Calabro interprete. 95
Liber Secretorum ad Monteum. 96
De Medicinis expertis liber, cui titulus eſt, Medicinalis experimentatio. 103
De Melancholia Galeno, Ruſo, & Poſſidonio caput nonum libri ſexti Aetii, Iul. Martiano Rota interprete. 109
De Cura Icteri liber. 110
De Cura Lapidis Liber. 111
Quæſita in Hippocratem. 113
De HVMORIBVS, Auguſtino Gadaldino interprete.
De PLANTIS tranſlatus Marſiliç per Dominum Grumerum Iudicem de Placentia, & per magiſtrum Abraham medicum de Arabico in latinum, & eſt De medicinis occultis, quas noluit propalare, nec conſignare in libris ſuis alijs, quæ ſunt experimentatæ, & probatæ.
De clyſteribus, & colica libellus ſeptima hac editione additus.

FRAGMENTA.

GALENI Commentaria quatuor in librum Hippocratis de Alimento Ioanne Baptiſta Raſario Medico Nouarienſi Ticini Græcas Latinasque literas ſumma gloria profitente interprete. fol. 3
Fragmentum Galeni Comment. in ij. lib. Epidem. Hippocratis, Hieronymo Mercuriali Medico præſtantiſſimo Patauij primum Medicinæ locum merito obtinente interprete. 41
Breuis denotatio dogmatum Hippocratis ex ſermone xcix. Ioannis Stobæi. 42
Fragmentum ex quatuor commentarijs quos ipſe inſcripſit de ijs quæ medicè dicta ſunt in Platonis Timæo, ab Auguſtino Gadaldino tranſlatum Græce in impreſſis codicibus deſideratur. 43
De Motu Thoracis & pulmonis fragmentum fortaſſe eorum trium librorum, quos Gale. de hac re compoſuit: quod ex antiqua tantum tranſlatione legitur: nam græcè non habetur. 47
De Vocalium Inſtrumentorum Diſſectione, Auguſtino Gadaldino Medico Mutinenſi interprete. 48
De Subſtantia facultatum naturalium fragmentum, Bartholomæo Syluanio Salonenſi interprete. 50
Fragmentum quoddam exiguum, ac mendoſum quod Galeno adſcribitur, cuius titulus eſt, ſermo aduerſus Empiricos medicos, Auguſtino Gadaldino interprete. 51
Fragmenta Galeni ex aphoriſmis Rabi Moiſis collecta. 53
Fragmenta Galeni ex Raſis lib. contin. collecta. 59
Ex Athenæo primo Dipnoſoph. cæna Philoſophica, hoc eſt cæna ſobria. 61
Ex libro Nemeſij de Anima cap. 2. 62
De morſu qui in ægritudine percipitur. ex incerto. 62
Ex Themiſtio in paraphraſi quarti de naturali Auſcult. ch. 43. in Aldino. 63
Ex Simplicio in quartum de Naturali Auſcult. Ariſtotelis comment. 41. 63

Si quid ſupereſſe videbitur in antiquis tranſlationibus, quod in hiſce nouis non reperiatur: id titulorum diuerſitate contingere ſcias, non quia prætermiſſum aliquid ſit. Nihil eſt enim in vetuſtis illis codicibus, quod in hiſce nouis non contineatur: nam aut idem ſunt, verum alio nomine inſigniti, aut compendia, aut partes, aut fragmenta. Exempla aliquorum ſubijcientur. Opus, quod illic Myamir appellatur, idem eſt, ac id, quod hic De compoſitione medicamentorum ſecundum loca inſcribitur. Libri item de iuuamentis membrorum, compendium ſunt librorum De vſu partium. Libellus de præſagitura: finis eſt libri De conſtitutione medica. Et qui de commoditatibus theriacę inſcriptionem habet fragmentũ eſt libri De theriaca ad Piſonem.

OMNIVM GALENI
OPERVM SYNOPSIS,

Quæ breuiter complectitur quicquid in unoquoque Libro, & in cuiuſque Libri ſingulis Capitibus, continetur, quod ad propoſita rei argumentum ſpectet.

LVCIIS CARANI PHILOSOPHI AC MEDICI opera, & labore nunc denuo confecta.

PRIMA CLASSIS HAEC HABET

Galeni Elementis ſecundum Hippocratem Libri duo, Quorum

***PRIMVS LIBER** Continet Capita nouem, quòrum unumquodq; hanc Summam complectitur.*

Caput Primum.

QVærit quid ſit Elementum.

Senſum non poſſe eſſe iudicem elementorum naturalium, exemplo puluerum vna commiſtorum.

Hæc ſenſibilia non eſſe vera elementa: neque ſi quid minimum, & ſimplicisſimum ſit, illud ſtatim oportere eſſe elementum: ratio ab Aquila, & lynce deſumpta.

A natura rei quærenda eſſe Elementa; vt quæ natura prima ſunt: & ſimpliciſſima, & in alia diſſolui non poſſunt.

Caput Secundum.

Methodum inueniendi Elementa eſſe, videre num ſit vnum, vel plura.

Vnum nnn eſſe Elementum ex Hippocratis auctoritate diſputat contra veteres.

Atomorum conuentu, & ſegregatione in vacuo omnia gigni & interire, veterum ſententia.

Si ex his componeretur homo, cum ſint impatibilia, & inalterabilia, non doleret.

Redarguit eorum opinionem exemplo acus pungentis vnam atomum, vel duas, vel plures.

Cum duo concurrant ad ſenſum, alteratio, & ſenſatio, vtrum horum deſit atomo, non ſentiet homo.

Concludit, Elementum cum impatibile non ſit, non poſſe eſſe ſpecie vnum, & rationem affert.

Caput Tertium.

Omnes veterum opiniones in quatuor redigi ſpecies videlicet.
- 1a Ex ſenſu vacuis & impatibilibus.
- 2a Ex ſenſu præditis, ſed impatibilibus
- 3a Ex ſenſu præditis, & patibilibus.
- 4a Ex patibilibus, ſed ſenſu expertibus.

} conſtitui corpus ſentiens.

Duas primas tanquam in præcedenti confutatas omittit. Contra duas reliquas nunc diſputat, & quartam admittit.

Conſentanea dicere eos, qui aiunt, ex elementis ſenſu vacuis poſſe gigni aliquod ſentiens, verum ijs alteratis, & tranſmutatis.

Ex multis Hippocratis locis colligit elementa eſſe plura vno.

Caput Quartum.

Eos qui dicebant vnum eſſe elementum, aquam puta, vel aerem, vel ignem, vel ex mutua tranſmutatione hoc probare ſe exiſtimabant.

Non idem eſſe de horum tranſmutatione, & de elementis agere.

Vnam & eandem demonſtrationem ad quatuor materias accommodabant.

Ponentes vnum Elementum Meliſſi rationem erigere, quæ erat abſurdiſſima.

Caput Quintum.

Eodem modo Hippocratem, & Ariſtotelem progreſſos in confutatione eorum, qui unum ponebant elementum.

Qui vnum ponebant ens, philoſophiæ naturalis principia ex Ariſtotele, & medicinæ ex Hippocrate, vna ratione labefactare.

Quanquam nullum ſincerum elementum in corpore reperiatur, tamen non eſſe negandũ ex ijs corpus eſſe compoſitum, exemplo tetrapharmaci, vel multorum puluerum vna cõmixtorũ.

Terram, aerem, aquam, & ignem communia eſſe rerum omnium elementa.

Caput Sextum.

Athenei opinionem ponit, q dicebat elementa ita eſſe euidentia, vt nulla egeant demõſtratione.

Atheneum aliquando qualitates, vel potentias, aliquando corpora appellaſſe ipſa elementa, nunquam aquam, aut aerem, &c. nominaſſe.

Calidum, frigidum, ſiccum, humidum, ex Atheneo tam animaliũ, quã medicinæ eſſe elementa.

Hiſtoriam narrat congreſſus, qui ſibi fuit cum ſectatore Athenei circa nomen calidi, frigidi, &c.

Diſputat contra dicta Athenei, ponẽtis id eſſe calidum, in quo calor ſuperat, ſic de frigido, & alijs, & qualitates ſolas non poſſe eſſe elementum.

Caput Septimum.

Contra negantes hæc quatuor eſſe elementa, quia nunquam ignis, aqua, aer, & terra, videntur detrahi de corpore noſtro, vel apponi.

Duplicem fieri in corpore noſtro tranſmutationem, alterationem, ſcilicet, & diſſlationem: quare altera indiget medicina, altera alimento, quæ ſi ſumma corpus noſtrum expoſcat, ſumma offerimus, ſi temperata, miſta adhibemus.

Caput Octauum.

Teſtimonio Hippocratis oſtendit has qualitates calidum, frigidum, humidum, & ſiccum, vna cũ ſubſtantiis intelligi, & corporea eſſe.

Diſputat aduerſus eos qui dicebant, Hippocratem non cenſuiſſe iſtas qualitates eſſe corporum elementa.

Caput Nonum.

Sanguinem, bilem, pituitam, & melancholicum ſuccum propria eſſe noſtri corporis elementa, omnium vero communia, calidum, frigidum, humidum, & ſiccum.

Repetit antedicta, oſtenditque, cum qualitates elementorum in ſe inuicem agant, præter quatuor illa, calidum, frigidum, &c. nullam aliam qualitatem poſſe tranſmutare corpora, videlicet graue, leue, tactilia, aut viſilia.

Elementa oportere modeſtate ſe habere inter ſe, & per totum contemperari ad generationem.

SECVNDVS LIBER Continet Capita quinque, ſingulorum hæc eſt ſumma.

Caput Primum.

Præter calidum, frigidum, &c. quæ ſunt communia omnium elementa, ſunt etiam ſanguineorum animalium, propria quædam elementa, ſanguis, pituita, bilis vtraque, præterea particulæ ſimilares.

Caput Secundum.

Sanguinea animalia num ex vno tantum ſanguine, an ex quatuor ſucci is conſtent.

Sanguinem

Sanguinem comprehendere quattuor ſuccos diuerſos, ſicut & lac tres, etſi videantur vnum.
Rationes aliquas huius affert ex corporum colore, & ex medicamentis educentibus diuerſos ſuccos.

Caput Tertium.

Aduerſus Aſclepiadem diſputat, qui negabat medicamenta purgatoria peculiarem ſibi humorem trahere, ſed illud tranſmutare dicebat, & inſui naturam conuertere, & ſic ex communi euacuationis ratione prodeſſe.
Quibus rationibus adductus fuerit Aſclepiades in illam ſententiam.

Caput Quartum.

Aduerſus eos, qui dicebant, hominem conſtare ex ſolo ſanguine, tanquam vno ſucco, verba Hippocratis affert, & quatuor eſſe naturales, & connatos humores monſtrat.
De ordine, quo quiſque humor in purgatione educitur, agit, vt Aſclepiadis, & aliorum opinionem euertat.

Caput Quintum.

Laudat quidem eos, qui dixerunt animal ex ſolo ſanguine gigni, & nutriri, vt conſentanea rationi dicentes, ſed magis inquit ad rerum naturam Hippocratem acceſſiſſe, qui quatuor poſuit humores.
Exemplo plantarum, quæ diuerſos ſuccos è terra eliciunt, medicamenta diuerſos humores è corpore trahere aſſerit; ac de facultate tractrice aliqua apponit.

GALENI DE TEMPERAMENTIS,
Libri tres, Thoma Linacro interprete.

PRIMVS LIBER Continet Capita nouem, quorum vnumquodque hanc ſummam complectitur.

Caput Primum.

Proponit ſe omnium temperamentorum differentias explicaturum.
Homonymiam quæ eſt in nomine calidi, frigidi, humidi, & ſicci, exponit, ac aliter in elementis, aliter in animalibus, & ſtirpibus intelligi.

Caput Secundum.

Aliquos duas tantum temperamentorum differentias poſuiſſe, humidum, & frigidum, calidum, & ſiccum, & qua ratione.
Aliquos, quatuor feciſſe differentias, & hos in duas partes fuiſſe diuiſos, & vtrorumque rationes contra primos ponit.
Differentias temperamentorum non poſſe eſſe plures, quam quatuor, ex combinatione monſtrat.

Caput Tertium.

Antiquos in recenſendis temperamentorum differentijs, temperatam omiſiſſe, ſine qua de alijs ne loqui quidem poterant.
In calido, & humido temperatum, neque ipſos comprehendiſſe, vt dicebant, neque cõprehendi.
Sectatorum Athenei opinio, & rationes, quod calidum, & humidum ſit temperatum; neque reperiatur morbus calidus, & humidus exemplo conſtitutionum anni, ex quibus ver ſolum dicant eſſe temperatum, quia calidum, & humidum.

Caput Quartum.

Ver non recte dici calidum, & humidum, neque per comparationem ad æſtatem, aut hiemem, ſed per ſe æſtimandum, vt reliquæ conſtitutiones, nec autumnum abſolute frigidum, & ſiccũ pronunciandum.
Humidum, & calidum temperamentum non modo nõ eſſe temperatum, verum omnium peſſimum probat tum authoritatibus Hippocratis, tum exemplo carnium.

Caput Quintum.

Veteres ignoratione logicæ ſpeculationis erraſſe in diſtinguendis nominibus, nec intellexiſſe Ariſtotelem, cum de calido, frigido, &c. loquitur, non uno modo accipere.

Calidum,frigidum,humidum,& ſiccum contrarias appellationes recipere,ſi ad alia, atque alia comparentur, & idem dicetur calidum,& frigidum non adhibita diſtinctione.

Caput Sextum.

Duo calidi,vel frigidi,vel ſicci,vel humidi eſſe ſignificata,alterum abſolute dictum, vt in elementis,alterum non abſolute,ſed contrariis mixtis conſtans,vt in reliquis omnibus ab elementis.

Cum vnumquodque qualitate affectum corpus trifariam dicatur,conſiderãdum vtrum ſimplex aliquid,& immixtum indicemus,vel vt ad ſymmetrum eiuſdem generis,vel ſpeciei, conferentes,an veluti ad rem quamlibet.

Quæ dicatur optima,& media temperies in animalibus,& ſtirpibus vel abſolute loquendo, vel per comparationem.

Caput Septimum.

Calidum,frigidum,humidum,& ſiccum non ſolum dici de qualitate,vt caliditatem ſignificat,ſed etiam de corpore qualitatem illam recipiente,vt album de qualitate,& corpore albo.

Innatum calidum quo ſignificatu apud Hippocratem accipiendum.

Caput Octauum.

Numerum temperamentorum inquirit, & eorum nouem eſſe differentias, quatuor ſimplices. quatuor ex ſimplicium compoſitione,& vnam mediam.

Caput Nonum.

In quolibet ex nouem temperamentis magnam eſſe latitudinem.

Vnumquodque cognoſci ex relatione ad medium.

Calida,&c.cum alia actu,alia poteſtate dicantur,primum in ijs quæ actu calida,aut frigida, &c. ſunt,medium inquirit,tum in vniuerſa ſubſtantia,tum in ſingulis generibus.

Cutem in medio extremorum eſſe in homine,alias particulas,prout ab hac recedunt, ita ſiccas vel humidas,calidas,vel frigidas dici,eaſque recenſet.

SECVNDVS LIBER *Continet capita ſex, quorum vnumquodque hæc complectitur.*

Caput Primum.

Repetit ea breuiter,quæ hactenus de temperamentis dixit,& inſuper hominis exacte temperati tum corpore,tum animo,notas omnes deſcribit.

Caput Secundum.

Temperamenta omnium hominis ætatum explicat,inquiens,

Infantes eſſe omnium humidiſſimos non ſolum vaſis,& viſceribus,ſed etiam oſſibus,& pilis.

In ſenibus oſſa,& ligamenta omnia præſicca,& ſine ſucco eſſe,carnem neruoſam,& duram, verum eos alio modo poſſe dici humidos,excrementis ſcilicet.

Florentium ætatem in medio extremarum eſſe poſitam,ſenii,& infantiæ.

Quoad actiuas vero qualitates,ſenes eſſe frigidiſſimos probat multis rationibus.

Circa alias ętates,recenſet argumenta eorum qui pueros,& qui iuuenes eſſe calidiores aſſerebãt.

Eorum arguendi modum reprehendit,quia ſecundis,& immanifeſtis priora colligerent.

Eorum,quæ ſenſui ſubiecta ſint,ſenſum debere eſſe iudicem non rationem,& ea quæ actu calida ſunt,tactu iudicanda,quæ vero poteſtate ratione.

Differentiam caloris puerorum,& florentium exemplo balnei determinat.

Caput Tertium.

Calidum,& frigidum tactu ſolum: ſiccum vero,& humidum tactu,& ratione; & de ſicco quædam.

Carnis temperaturam eſſe humidam, & eius ſpecies.

Cæterarum omnium noſtri corporis particularum,& ſuccorum temperamenta recenſet.

Caput Quartum.

Agit de iis,quæ temperamenta comitantur,craſſitudine,& gracilitate.

Quomodo cognoſcendi pingues,& graciles,natura ne,an aliqua occaſione tales ſint.

Habitus cuiuſque temperamenti proprios perſequitur.

Deſanitatis,& intemperiei,quæ tamen intra ſanitatem cōſiſtit,latitudine;item de morbi,qui extra ſanitatem egreditur,terminus.

Caput Quintum.

Agit de ijs quæ temperamenta comitantur,quoad duritiem,mollitiem, hirſutiem,& glabroſitatem,exemplo ſumpto à terra.

De generatione pilorum,ex quo temperamento fiant nigri,flaui,& quomodo criſpi.

De differentijs temperamentorum ex pilis,pro regionibus,ætatibus,& corporum naturis, ac de horum cauſis.

Clauities unde proueniat,& unde canities.

Caput Sextum.

Non in omnibus omnes corporis partes eodem temperamento conſtare.

Quæ ſit conſtitutio corporis in omnibus particulis æqualiter unam temperaturam adepti.

Dignotiō tēperamētorū tum ex calore aſcititio,tum naturali corporū,ꝓ diuerſitate regionum.

Cuiuſcunque ſeorſum particulæ temperamenti notæ examinandæ,quæ ex ſuis ipſarum functionibus dignoſcuntur.

Ex una particula minime de totius temperamento coniectandum; neque ex naſo, aut cerebro, aut cute ipſa totius temperiem poſſe deprehendi.

Præſentes notas aliquando prioris eſſe temperamenti,non præſentis.

Excrementa nō ſemper temperamentū oſtendere;& in his omnibus erraſſe pleroſque medicos.

TERTIVS LIBER Continet cap ſex,quorum cuiuſque ſumma hac eſt.

Caput Primum.

CVm de medicamentis calidis,frigidis , humidis,ac ſiccis hactenus egiſſet , nunc de ijs quæ poteſtate talia ſunt,ſe tractaturum proponit.

Poteſtate eſſe quot modis dicatur,& quæ magis,quæ minus talia eſſe dicantur.

Medicamenta poteſtate calida quonam modo nos calefaciant , & qua re indigeant, vt calefaciant.

Caput Secundum.

Eorum,quæ in corpus noſtrum aſſumuntur aliqua dici nutrimenta , & quomodo fiat nutritio ; alia vero medicamenta.

Eorum,quæ medicamenta dicuntur,quattuor eſſe ſpecies,prout uarie corpus afficiunt.

Redit ab nutrimentum,& ex ignis,& lignorum comparatione ipſum explicat.

Nutrimentum tripliciter dici,ex Hippocrate.

Caput Tertium.

Cur quæ cutem impoſita erodunt,& vlcerant,eadem intus ſumpta non idem præſtent.

Cur,è contra,quædam nihil extrinſecus offendant,at intro ſumpta maxime lædant; aliqua præterea tum intus,tum foris maximum damnum afferant.

Omnia,quæ aſſumpta corpus noſtrum lædere apta ſunt,ea caſtigata ualde iuuare poſſunt,ut meconium,canthandes,&c.

Caput Quartum.

Calida,frigida,humida,ſicca poteſtate quædam eſſe per ſe talia,quædam ex accidenti , & quomodo diſtinguenda.

In quod unumquodque prompte uertitur,tale poteſtate dici.

Deleteria medicamenta quæ ſint,& quibus iudicanda.

Soluitur dubitatio de medicamentis,quæ etiam calſacta refrigerant.

Media medicamenta partim agere in corpus,partim pati,aliqua magis,aliqua minus : quod etiā in cibis ipſis verum eſt.

Vnum eundemque cibum tum nutrimenti,tum medicamenti uſum corpori præſtare probat cōtra iuniores medicos.

Quicquid poteſtate dicitur,eſſe ex eorum numero,quæ ad aliquid referuntur.

Caput Quintum.

Calidi,frigidi,&c.iudicium non ab extraneis faciendum, ſed ex eo,qui fit in cutis ſenſu primû, poſtea etiam ex alijs.

Quæ non ſatis valenter in nos agunt,quomodo ſenſu diſcernenda.

Vt admotæ rei ſincera natura exploretur,omni aduentitia qualitate carere debet, & affectioni ſimplici,& ſummæ cuti admouenda.

Vtrum per ſe calefaciat medicamentum,an ex accidenti,diſtinguendum, exemplo perfuſionis aquæ frigidæ,& euacuationis humorum.

Caput Sextum.

Quæcunque in toto opere de temperamentis expoſita ſunt breuiter in memoriam reuocat.

DE NATVRA HVMANA LIBER CVIVS

Exordium continet hæc.

AMicis petentibus hanc expoſitionem edidiſſe.

Primum ſe explicaturum ait, quæ in libris de elementis prætermiſerat.

Quid ſignificet nomen hoc naturæ,& quotuplex dicatur.

Elementi nomen,quid ſignificet.

Quæ ſint partes ſimilares, & quæ inſtrumentales.

In libro hoc de natura humana quid ſit ſpurium,& quid legitimum, legitimãq; partem perpēdit,& eam eſſe Hippocratis multis rationibus,& Platonis authoritate probat.

Poſtremo aduerſus inuidos,& æmulos ſuos nonnulla profert.

Tractatio continet hæc.

Corporis noſtri naturam cum propoſuerit inuenire,hac vtitur methodo.

Primum inquirit num corpus humanum ſit ſimplex, an compoſitum,& compoſitum eſſe concludit,vſque ad ſextum contextum.

Cum compoſita ſint corpora noſtra,quærit,quæ ſit componentium partium ſubſtantia. Et primum inquit eſſe calidum,frigidum, humidum,& ſiccum,quę ſunt vniuerſæ ſubſtantiæ elemēta communia,à contextu ſexto,vſque ad decimum octanum.

Elementa proxima ſanguineorum animalium,in quibus eſt homo, eſſe ſanguinem, pituitam, bilem tum flauam,tum atram,& hæc inter ſe mutuo differre colore,conſiſtentia,calore, & frigore,& omnia eſſe ſecundum naturam, vſque ad contextum trigeſimum primum.

Quatuor dictos humores quatuor anni temporibus aſſimilat,& vnumquenque humorem in cōſtitutione ſibi ſimili dominari,hinc frigidam , & humidam appellat pituitam,vt hiems, calidum,& humidum ſanguinem,vt ver,bilem flauam calidam,& ſiccam,vt æſtas, & vt autumnus frigidam,& ſiccam atram,vſque ad contextum quadrageſimum primum.

Medium ex anni tempore dominantem humorem,ex hoc autem,tum prædictionibus,tum curationibus contra morbum poſſe inſtare,vſque ad finem.

DE ATRA BILE LIBELLVS CONTINET

Capita nouem,quorum ſumma hæc complectitur.

Caput Primum.

DE atra bile quicunque antea ſcripſerunt,aut ſuperuacanea poſuiſſe,aut neceſſaria prætermiſiſſe.

Epheſium Ruſum omnium optime de melancholia ſcripſiſſe.

Eraſiſtrateos, Aſclepiadeos, & methodicos,ſermonem de humoribus ad medicinam inutilem eſſe affirmaſſe.

Se primum quidnam vtile ſit,dicturum,poſtea ad horum ſermones reſponſurum.

Caput

Caput Secundum.

Nomen vnicuique humori primum ſtatuit, ne obſcuritas ſit in ſermone.
Quæ ſit humoris cuiuſque conſiſtentia color, & ſapor, diſtinguit.

Caput Tertium.

Bilis atra in quo differat ab alijs humoribus.
Eius duo genera, ea quæ ex ſanguinis fæce, & quæ ex bile flaua aſſatis principium habet.
Humorem hunc ex chyli qualitate generari.

Caput Quartum.

Sanguinem atrum, quæ nam apta ſint efficere, & inter cætera recenſet peſtilentiam quandam.
Quas morborum ſpecies hic humor gignere ſoleat in partibus conſpicuis.

Caput Quintum.

Atram bilem in venis vna cum alijs humoribus contineri, & ex eorum redundantia gigni morbos in partibus etiam non conſpicuis, quorum aliquos recenſet.
Eraſiſtratum reprehendit, qui de atra bile nihil, de flaua vero pauca admodum nec vera ſcripſerit.

Caput Sextum.

Recenſet cauſas plurimas, ob quas bilis gignatur in corpore.
Monſtrat a liene purgari iecur humore nigro, & feculento.
Inuehitur in iuniores medicos, qui aiebant, inutilem medicis eſſe ad munera artis contemplationem de humoribus, ac purgantia medicamenta fruſtra vocari purgantia, cum æqualiter humores omnes educant.

Caput Septimum.

Reprehendit Eraſiſtratum, qui lienem fruſtra factum a natura dicebat, nullumque affectum ab humore melancholico, fieri, cum nihil de humorum generatione, & facultate fuerit loquutus.
Purgationem humoris melancholici antiquitus extitiſſe.
Lienem nutriri humore melancholico, & ſic ab eo expurgari ſanguinem, probat ratione ducta ab animalibus calidis, & ſiccis.

Caput Octauum.

Eraſiſtratum nomine purgationis aliquando vſum fuiſſe, & nigri humoris meminiſſe, ex ſuis ipſius verbis monſtrat.
Eraſiſtratum nouiſſe humorum generationem, & loca, quibus continentur, verum data opera id occultaſſe.
Cum Eraſiſtratus de nigra vrina mentionem feciſſet, accuratius de vrina loqui debebat, vt fecit Hippocrates, cuius verba de vrinis apponuntur.

Caput Nonum.

Experientia multorum annorum ſibi compertum eſſe, quod omnes affectus qui fiunt ex humore melancholico, ſi in principio huiuſmodi humorem purges, eos omnino prohibebis.
A quolibet medicamento proprium trahi humorem, ex medicamentis vnicuique affectui datis comprobat.
Atram bilem differre ab humore melancholico, quod fuit cauſa erroris ijs, qui in ſanis humorem hunc minime generari dicebant.

GALENI DE OPTIMA NOSTRI corporis conſtitutione, libellus hic continet capita quatuor, hæc argumenta complectentia.

Caput Primum.

QVAE dicatur optima corporis temperies, num conuertatur optima cum temperatiſſima.
Nomen optimæ conſtitutionis varie a multis appellari: quoſdam vero damnat, tanquam in nominibus tantum fruſtra tempus terentes.

Caput Secundum.

A communi notione methodum aggreditur.
Optimam corporis conſtitutionem eſſe eam, quæ vel ſaluberrima ſit, vel probatiſſimæ habitudinis, cum rectarum actionum firmitate.
Talis habitus ſubſtantiam eſſe in qua tum partes ſimilares omnes propriam temperiem ſortiuntur, tum inſtrumentariæ numero, formatione, & ordine, optime ſunt inter ſe conſtitutæ.

Caput Tertium.

Quòd difficillime tale corpus in morbos incidere poſſit, ex cauſis ipſum lædentibus probat, cauſas ipſas enumerans intrinſecas, & extrinſecas.

Caput Quartum.

Cum de exacte bene conſtituto corpore egiſſet, quod eſt tanquam norma Polycleti, ſanitas verò multam habeat latitudinem, de corpore hic tractat, quod paululum ab illo recedit, quod etiam intra bonæ conſtitutionis terminos eſſe dicitur.

GALENI DE BONA HABITVDINE libellus, hæc continet.

QVid bonus habitus ſimpliciter ſit, & ſine additione, & quid cum appoſitione Dionis, Herculis, & Athletarum, ac primum eſſe perpetuo bonum, alterum poſſe eſſe etiam malum.
Habitum athletarum perpendit, & cum ſimpliciter bono habitu comparat.

GALENI LIBELLVS DE OSSIBVS continet Capita xxv.

MEdicum cognitam habere debere oſſium ſtructuram, vt eorum vitia noſcat, & curare ſciat.
Oſſa ſubijci ad vniuerſam corporis ſubſtantiam ſuſtentandam & eorum diuiſio.
Breuis declaratio omnium nominum, quæ in hoc opere de oſſibus, ad oſſa ſpectantium cominentur.

Caput

SYNOPSIS.

Caput Primum.

De figura capitis bona, & praua, de ſuturis omnibus, quæ ſunt quinque, de oſſe ſphenoide, præter quod, ſex eſſe totius capitis oſſa, eorumque deſcriptiones.

Caput Secundum.

De oſſe Zygomate, ideſt iugali.

Caput Tertium.

Reliquas faciei commiſſuras ſuturas etiam appellari debere, etſi recentiores anatomici has ſuturas quandoque harmonias appellare ſolebant.
De tribus inferioris maxillæ oſſibus, & reliquis adiacentibus.

Caput Quartum.

Naſi oſſa duo, ipſorum commiſſura, alæ, os ſuperioris maxillæ, in quo ſunt ſectorum dentium radices. quindecim eſſe omnia oſſa maxillæ ſuperioris ad plurimum, octo ad minimum, eaque explicat ſigillatim.

Caput Quintum.

De dentibus, eos eſſe oſſa per diuiſionem probat, eorum in quaque maxilla nomina, numerus, & forma.

Caput Sextum.

De oſſibus maxillæ inferioris.

Caput Septimum.

De ſpina dorſi, eam quatuor, & viginti vertebris conſtare, ſi plures paucioreſue ſint, eſſe præter naturam. Eius diuiſio in ceruicem, dorſum, lumbos, & os ſacrum.

Caput Octauum.

Enumerat ſigillatim cuiuſque ſpinæ diuiſionis vertebras, & primum eas quæ ſunt in collo, quo modo differant ab alijs, officium, de proceſſu pyrenoide, & Glenoide.

Caput Nonum.

Dorſi vertebras duodecim explicat, ſuum, figuram, & officium ipſarum enarrat.

Caput Decimum.

De lumborum vertebris iam antea ſe declaraſſe ait earum numerum, formam processum, & officium, nunc de ipſarum foraminibus agit, & de proceſſu ad inferiora vergenti.

Caput Vndecimum.

De oſſe ſacro, ait, ipſum proportione reſpondere vertebris, ſimilitudinemque cum ipſis explicat, ex tribus particulis eſſe conſtructum, ac de neruorum in ipſum ingredientium proceſſu.

Caput Duodecimum.

Coccygis oſſis ſitus, particulæ, & nerui exponuntur.

Caput Decimumtertium.

De oſſibus thoracis, quæ conſtant ex oſſe pectoris, coſtis, & vertebris ad ipſum ſpectantibus: coſtarum cum vertebris, itemque cum oſſe pectoris connexio, de enſiformi figura, de coſtis ſpurijs, & earum cum ſepto tranſuerſo connexione.

Caput Decimumquartum.

Scapularum ſitus,connexio cum aliis oſſibus,figura Acromion, ſcapulæ ceruicem proceſſus ancyroides,ſiue coracoides,explicantur.

Caput Decimumquintum.

Iugulorum ſitus & ſigura.

Caput Decimumſextum.

De oſſe humeri,quod eſt omnium maximum præter femur,eius deſcriptio,figura,officium,& ſitus.

Caput Decimumſeptimum.

De cubito,quæ pars appelletur cubitus.De radio,quod cubito ſubeſt.De acuto proceſſu, coronæ dicto,ac de ſtiloide,ſeu columnali proceſſu ipſius cubiti.

Caput Decimumoctauum.

De brachiali ſiue carpo,ex quot oſſibus conſtituatur ſubſtantia, & figura, inter ſe connexio per ſynarthroſin.

Caput Decimumnonum.

De metacarpio,quod poſtbrachiale dicitur,eius colligatio cum priori digitorum phalange,ac de de oſſibus digitorum.

In ſequentibus capitulis agitur de oſſibus,quæ cum ſacro committuntur uigeſimo.De femore,uigeſimoprimo.De tibia vigeſimoſecundo.De patella vigeſimotertio. De pedis oſſibus,vigeſimoquarto,ac poſtremo de oſſibus plantę vigeſimoquinto.

GALENI LIBRI XVII. DE VSV PARTIVM, Quorum Primus Liber Agit de vtilitate digitorum manus,continetque Capita xxv.

Caput Primum.

QVid appellet particulas corporis animalis,eaſque multas eſſe,alias maiores,alias minores,& alias in aliam ſpeciem indiuiſibiles.

Caput Secundum.

Particulas deſeruire ipſi animæ,& pro differentibus moribus animæ differentes fuiſſe particulas, vel defenſorias,vel offenſorias,homini vno manus fuiſſe datas, & prudentiam, quibus omniũ aliorum inſtrumentorum,& armorum uſum ſuperaret.

Caput Tertium.

Contra Anaxagoram,oſtendit particulas non docere animalia, ſed ipſa ex ſui natura incitari ad agendum,quod probat ex nuper natorum animalium propenſione ad ſuas particulas exercendas,& Hippocratis teſtimonio,dicentis,naturas animalium à nullo doctas.

Caput Quartum.

Hominem cum omnibus naturalibus armis, & omni arte nudus natus fuerit, pro omnibus artibus

tibus rationem, pro omnibus armis, & inſtrumentis manus accepiſſe, quas appellat organum ante organum.

Caput Quintum.

De manus conſtitutione, quod ea melior alio modo fieri non poterat. Manum, cum ſit organũ apprehenſorium optima ratione hic diuiſam fuiſſe, ac multiformiter diuiſam, vt multiformes figuras comprehenderet.

Ad perfectam apprehenſionem quatuor digitos recta linea, vnum eis oppoſitum naturam effeciſſe.

Caput Sextum.

Digitos, vt recte apprehenderent, oportuiſſe ſic molles in ſummitate, ſic rotundos, & ſic vnguibus præditos: alio enim modo effluxiſſent corpora comprehendenda.

Caput Septimum.

Cum varia ſit apprehendendorum cõſiſtentia ad omnia habilem eſſe factam digitorum constructionem.

Quæ nam eueniſſent incommoda, ſi ex carne ſola, aut ex vnguibus ſolis ſtructi fuiſſent digiti.

Vt recte apprehendant, Hippocratis ſententia, vngues neque ſuperiores, neque inferiores digitorum ſummitatibus conuenit eſſe.

Caput Octauum.

Platonem, & Ariſtotelem notat, qui negligenter de vnguium vtilitate loquuti fuerint.

Cum multa fuerit apud veteres de vtilitate particularum diſſenſio, & variæ opiniones, Galenus methodum vniuerſalem conſtituit, qua diſſenſionem tollat, & ſingularum partium vtilitatem inueniat, Hippocratis dictum tanquam principium, ac dignitatem aſſumens, illud primo declarans.

Ex actione, ac functione cuiuſque particulæ, poſſe ipſius vtilitatem inueniri.

Caput Nonum.

Ad ſermonem de manu redit, in eiuſque conſtructione recte exercendum eſſe ait, vt reliquarum partium facilior fiat methodus.

Rectam cuiuſque particulæ conſtitutionem, ac pulchritudinem, quam appellat εὐεξίαν, in hoc poſitam eſſe, ut vtilitatem ad organorum functiones ſufficientem præbeant, quod & manui applicant.

Veram particulæ puchritudinem reperies, ſi actionibus ipſius conſtructionem iungas, & quæ ſit vera pulchritudo.

Socratem apud Xenophontem, ideo cum pulchrioribus de puchritudine contendiſſe, quia eam referebat ad actionis præſtantiam.

Vt methodum recte ſtatuat, ſubſtantiam corporum, & quæ conſequuntur eam, diſtinguit, & tandem actiones tanquam fundamentum methodi proponit.

Caput Decimum.

Ab actione manus, quæ eſt apprehenſio, vtilitatem totius conſtructionis exponit, & vnguibus duritiem, ac poſitionem eam eius, quod eſt melius, fuiſſe tributam.

Caput Vndecimum.

Vngues nõ magis duros factos eſſe, quã ſunt ob ſecuritatem, ne ſcilicet facile frangerentur, quod probat ex particulis aliorum omnium animalium prominentibus, vt vngulæ, calcaria, cornua.

Vngues rotundos eſſe factos ſecuritatis quoque cauſa, cum rotunda figura minus ſit ad patiendum apta, & quoniam conteruntur vſu, ideo ſoli vngues augentur, & ſi reliquum corpus augeri deſinat.

Caput Duodecimum.

De oſſibus digitorum, ipſa quoque ob id quidem melius fuiſſe facta probat.

Oſſa omnibus corporis particulis firmitatem, & ſtabilitatem præbere.

Oſſa quid conferant digitis, & cur plura fuerint, & non vnum, & quomodo ſic ad omnes actiones digiti ſint accommodati, ac impedimento ad actiones fuiſſent ſi ſic non eſſent conſtructi.

Caput

Caput Decimumtertium.

Cur non ſuper externas digitorum partes, ſed internis tantum fuerit appoſita caro, & cur pauca in articulis ipſis, in ipſorum autem medio multa, ac in lateribus digitorum cur tanta: quæ ſunt propriæ carnis manuum vtilitates.

Quam vtilitatem habeant communem carnes manuum cum alijs aliarum particularū carnibus.

Carnem habere moderatam caliditatem, quæ vtriſque immoderationibus frigiditatis, & æſtus ꝑ ſit, oſtendit tum ex balneis, tum ex rei natura.

Caput Decimumquartum.

Digitorum oſſa, neque plura tribus, neque pauciora fieri debuiſſe ad actionis firmitatem, ſecuritatem, & varietatem,

Magnitudo oſſium ea eſſe debebat, vt prælocatum maius eſſet poſt locato, fortitudinis cauſa.

Rotunda fuiſſe facta, quia hæc figura minime omnium iniurijs ſit obnoxia.

Vnumquodque extrinſecus deuexum eſſe exacte, intus vero, & in latera haud ita, melioris gratia factum, & cur.

Caput Decimumquintum.

De digitorum articulationibus inquit, eas ſimiles eſſe articulationibus cæterorum omnium oſſium, quas explicat.

Communiter omnibus articulis id molita eſt natura, vt eminentias cauitatibus æquales habeāt, chartilagines vtrumque os complectentes, humorem vnctuoſum, ligamēta membranoſa ex vtroque oſſe producta, quæ omnia inquit ineſſe digitorum articulationibus.

Caput Decimumſextum.

Quod ad aliarum partium vſum, inquit, non poſſe inueniri particulæ vtilitatem, antequam eius actio noſcatur, & ideo aliqua in alijs demōſtrata tanquā principia, & ſuppoſitiones paſſumit.

Caput Decimumſeptimum.

Ad digitorum oſſa, vt mouerētur, tendones naturam produxiſſe ex cubiti muſculis.

Tendonum vtilitatem eſſe ſentire, & moueri motu voluntario, & colligare muſculos oſſibus.

Quo loco, & qua forma inſerantur in oſſibus ipſis tendones, cur tam longos natura produxit, & quomodo in itineris longitudine eos muniuerit, declarat.

De multitudine, magnitudine, poſitione, mole, diuiſione, & applicatione cuiuſque tendonis.

Caput Decimumoctauum.

Caro cur in latera digitorum genita fuerit, ac de motibus lateralibus digitorum, & a quibus tendonibus fiant, & quæ ſit huiuſmodi motus vtilitas.

Caput Decimumnonum.

De motu laterali item agit, cum, qui interior eſt eſſe imbecilliorem.

Tres eſſe in flexione figuras, vna indolens media, duæ extremæ dolorificæ.

Vtroſque motus laterales operari extenſis digitis, flexis vero quieſcere.

Tendones ad latera mouentes digitos, eſſe paruos, & eorum motum aliquando obſcurari, à motu maiorum exemplo pulcherrimo nauis, venti, & remigantium.

Caput Vigeſimum.

Repetit breuibus quæ pluribus dicta ſunt de motibus lateralibus quatuor digitorum.

Magnum vero digitum ſicut poſitionem habet eximiam, ita & actiones, & tendonum implantationes aliis eſſe præſtantiores.

Caput Vigeſimumprimum.

Aduerſus Epicuri, & Aſclepiadis ſectatores diſputat, qui dicebant, tendones non ideo fuiſſe craſſos, quia actiones eſſe debebant validæ, ſed contra, quia actiones ſunt validæ, & tendones exercentur, ideo incraſſantur, vbi verò actio eſt pauca, vel otioſa, ibi tendones eſſe paruos, & tenues.

Reprehendit eoſdem qui naturam accuſabant, quę cum in omnibus digitorum articulis quatuor implantationes tendonum effeciſſet, in magnis digitis vnam omiſit.

Caput Vigeſimumſecundum.

De digiti magni actionibus agit, inquitque ipſum æquipollere reliquis quatuor.

In ſimijs huiuſmodi digitum non eſſe, vt illi naturam accuſantes dicebant, ac ſimiæ tanquam ridiculo animali ridiculam corporis conſtructionem datam eſſe.

Caput Vigeſimumtertium.

De vtilitate numeri digitorum, eoſque neque plures eſſe debuiſſe, quia ſuperflui fuiſſent, neque pauciores, quia periſſet actionis præſtantia in comprehenſionibus.

Caput Vigeſimumquartum.

De vtilitate inæqualitatis ipſorum digitorum, inquit, ideo ſic conſtructos, vt fortius fortes moles retinerent, & in vnam circuli circumferentiam omnes peruenirent, ad ſphæricum, ſeu liquidū comprehendendum.

Caput Vigeſimumquintum.

Inquit ſe finem impoſuiſſe primo libro, & reliquorum ſexdecim de vſu partium librorum argumenta exponit.

SECVNDVS LIBER Continet reliquas totius manus particulas, carpi, cubiti, brachij, continetque Cap. xix.

Caput Primum.

REpetit quid actum ſit primo libro, in quo cum de motibus digitorum, & de tendonibus eos mouentes egiſſet, nunc conſentaneum eſſe de muſculis illorum tendonum tractare, inquiens eos eſſe viginti tres.

Caput Secundum.

Numerum recenſet muſculorũ, qui manũ mouent, quam partem quiſque moueat, & quomodo.

Antequam vſum cuiuſque exponat, manum diuidit in brachium, cubitum, & extremam manũ, vocabulaque ad hæc attinentia declarat.

Quid ſit ὑπόθεναρ, ſeu explantatio, & quibus nominibus appelletur.

Caput Tertium.

De ſummæ manus muſculis, eosque ſeptem eſſe numero, & unicum quemq; habere tendonem.

Vnum muſculum tantum extrorſum flectere omnes digitos, non autem unum introrſum.

Errores priorum Anatomicorum in his muſculis aperit, & in hoc ſe eleganter excuſat.

Caput Quartum.

De muſculis omnibus qui mouent digitos, & manum, & de eo qui ad cutim internæ manus eſt, quem alij ignorauerunt.

Cur non uni tantum tendoni, uel muſculo flexionem, uel tenſionem manus natura commiſit.

Diſtinctio motuum carpi a motibus cubiti, cui ſunt quatuor motus proportione reſpondentes quatuor motibus carpi.

Muſculos cubiti extremæ manus factos ſeptem eſſe externos, quinque internos.

Caput Quintum.

Duodecim prædictos muſculos ſeptem externos, & quinque internos ſigillatim explicat, cuiuſque officium percurrens.

Caput Sextum.

Agit de tendone quodam, qui ſub cute manus interna naſcitur, totam ipſam permeans, ſimilis illi qui in planta pedis, & in fronte ſuboritur.

Huius tendonis utilitatem paruorum corporũ apprehenſionẽ tutam, inquit, tum ut difficulter circumuerſaretur, tum, ut cutis ſit ſenſibilior, cum manus ſit proprium tactus inſtrumentum.

Caput Septimum.

De muſculis obliquis quatuor, qui radium mouent.

Cur duo ad pronum mouent radium, duo ad ſupinum.

Cur muſculorum hoc fuit munus, & non tendonum.

Cur quatuor fuerint, & eorum ſitus, magnitudo, & in tendones diuiſio.

Regulam repetit, qua cuiuſque particulæ utilitas reperiri poſſit actione uel conſtructione, cuius exempla aliqua affert in oſſibus inſculptis, turum ut tranſitum tendonibus exhibeant.

Caput Octauum.

De oſſibus agit extremæ manus, ijs qui ſunt ad carpum, & ad metacarpum.

Carpum ex octo oſſibus conſtare, metacarpium ex quatuor, & cur ex tot, cum nullus in his ſicut in digitis uſus appareat: carpi oſſium conſtructio, & compoſitio mira, metacarpi oſſium conſtructio, & diuerſitas compoſitionis: horum oſſium vtilitas, officium, & ſecuritas:

Caput Nonum,

Proponit ſe dicturum cauſam numeri oſſium carpi, & metacarpi.

Prius exponit cur digiti manus non uno ordine poſiti ſint, ſicut digiti pedum, & cur digitus magnus manus eo loco ſit ſitus, ubi nunc eſt.

Caput Decimum,

Carpi oſſa cur octo fuerint numero, & cur ita connexa ſint, ut unum uideatur eſſe os tantum; nõ tamen æqualiter, ſed magis conſtricta ſint ea, quæ ſunt ad cubitum, minus quæ ſunt ad metacarpium.

Metacarpij oſſa cur quatuor fuerint, & cur a ſe diſtant in connexione.

Caput Vndecimum.

De carpi dearticulatione, quæ duplex eſt, altera in cubiti, altera in radii finibus, & de epiphyſium, tum cubiti tum radii, quæ carpum ſtringunt, diuerſitate, & cur gibboſitates factæ fuerint in finibus radii, & cubiti.

Caput Duodecimum.

De octauo carpi oſſe, ac miro naturæ artificio in eius explantatione, & prouidentia, vt inferior eius finis ſubtilis, qui neceſſitate fuit talis, quam maxime cartilaginibus tutus redderetur.

Cum de particulis carpi, quæ ſunt uerſum paruum digitum, & earum vſu dixiſſet, deinceps, eas recenſet, quæ ſunt verſus magnum, ac de oſſibus ſeſami ſeminis ſimilibus aliqua enarrat.

Caput Decimumtertium.

Radij poſitionem obliquam fuiſſe, ob conuerſionem ad latera faciliorem, cubiti uero rectam ob extenſionem, & flexionem, quæ recta fiunt, & cum duplex ſit poſitio obliqua, cur alteram maluit natura.

Cur cubito incumbat radius, cur partes in medio ſint tenuiores, quæ uero in gibbo tum cubiti, tum carpi, ſunt craſſiores, & denique cur ex ipſis extremitatibus cubiti, quæ eſt ad gibbum cubiti ſit craſſior, in radio vno ea quæ eſt ad carpum.

Caput Decimumquartum.

De radij, & cubiti dearticulatione ad brachium, duplices apophyſes, ſeu proceſſus eo in loco cubitum habere, & ex duabus concauitatibus ipſorũ proceſſuum, vnam fieri: nomina proceſſus vtriuſque explicantur.

Caput Decimumquintum.

Brachium in medio proceſſuum duorum, cauitatem habere rotundam, circa quam cubiti proceſſus corone dicta mouetur.

De cauitatibus, quas appellat βαθμίδας, quæ extendendo, & flectendo cubito uſui ſunt, eas nec maiores, nec minores eſſe debuiſſe, earum figura, & forma.

De proba conſtructione cubiti coronæ, quæ βαθμίδας, ingrediuntur, eas neque breuiores, neque longiores eſſe debuiſſe, neque rotundiores, neque latiores.

De brachij capitibus, interno, & externo, & eorum vſu, ac de ligamentis brachii ipſa capita complectentibus, & in uniuerſum de ligamentorum omnium natura.

Caput Decimumſextum.

De quatuor muſculis, & uno oſſe brachij.

Cur os extrinſecus gibbum fuerit, internis uero partibus magis ſimum.

Os brachii cur coopertum fuerit muſculis cubitum mouentibus, & cur quatuor, cum duo ſufficerent ad motum.

Non eſſe mirum, cum ſinguli muſculi ſingulis oſſibus alter cubito, alter brachio ſint deſtinati.

quod ad motum unius moueatur alter, & eius ratio, & cur muſculorum horum internus fuerit fortior externo.

De proportione muſculorũ cũ oſſibus ſibi ſubiectis, tũ in his, tum in cæteris corporis particulis.

Cur oſſa maiora facta fuerint laxiora, cauernoſiora, & magis concaua oſſibus minoribus.

Caput Decimumſeptimum.

Antequam rationem exponat cur brachium vnum habuerit os, cubitus uero duo, de omnibus de articulationibus in communi agendum eſſe ait.

Fortibus, & vehementibus motibus quæ dearticulationes deſeruiant, & quomodo ſecuritati earum prouiſum, & quæ dearticulationes in leuibus motibus deſeruiant.

Pro validarum dearticulationum exemplo, ſumit eas, quæ ſunt in manu, pro debilium, eas quæ ſunt in humero.

Naturam non omnes dearticulationes fortes, & tutas conſtruxiſſe, quia pugnant varietas motuum cum ſecuritate conſtructionis, exemplo multarum dearticulationum docet.

Caput Decimumoctauum.

Cur in carpo minimi ſint obliqui motus, ſurſum uero ad brachium maximi.

Caput Decimumnonum.

Se dixiſſe ait de omnibus manus particulis, de reliquis, quæ ipſis ſunt communes cum toto corpore, ſuo loco ſe dicturum pollicetur.

TERTIVS LIBER Agit de extremo pede, tibia, & femore, habetq́ Capita XVI.

Caput Primum.

Reliqua pedeſtria animalia quadrupeda facta fuiſſe ob velocitatem ambulandi, qua indigebant, hominem autem, cum ei nihil opus eſſet hac velocitate bipedem factum, & loco velocitatis, & reliquorum omnium, quæ cæteris inſunt inſtrumentorum, manus habuiſſe.

Hominem eam formam, qua depinguntur centauri, habere non debuiſſe ob multa, quæ ipſum impedirent: Ac de centauris multa diſputat aduerſus Pindarum Poetam, qui de ipſis egit.

Caput Secundum.

Crus ambulatorium eſſe inſtrumentum, ſicut manus apprehenſorium.

Animalibus pedeſtribus utilius fuiſſe eo modo quo ſunt, quam erecta duobus pedibus ſtare.

Carniuororum animalium pedes eſſe multifidos, herbiuororum uero alia ſolidas vngulas habere, alia bifidas.

Exanguium animalium quædam paruis, & multis vtuntur cruribus, quædam non multis, ſed p̄longis.

Incommoda recenſet, quæ pedeſtria habuiſſent, ſi duobus tantum cruribus erecta vterentur.

Caput Tertium.

Cur cætera animantia non ſedant, ut homo. Spinam cum femore angulum rectum efficere cum ſedemus, ſicut etiam femur cum tibia.

Cætera animantia prona incedunt, quia nihil manu elaboratura erant, ſicut homo.

Falſum eſſe quod dicunt, hominem ideo rectum factum eſſe, ut in cęlum reſpiciat: aliqua enim bruta commodius in cęlum poſſe reſpicere quam homo; hinc antiquos redarguit, quod pauci nouerint vſum particularum.

Caput Quartum.

A cruribus incepit, & tum hæc, tum alias particulas deinceps, oſtendit ita conſtitutas fuiſſe, vt alia conſtructio melior excogitari non potuerit.

Pedum hominis conſtructionem non rotundam, & duram eſſe debuiſſe, ſed oblongam, & mollem, alteram vero aliis commodiorem.

Caput Quintum.

Humani pedes cur adeo longi fuerint, ſicut nunc ſunt, adeo lati, & inferne curui ſuperne gibbi, ac primum de ambulatione agit, & inquit fieri circumlatione cruris, ſtabilitate pedis, cuius rei aliqua exempla affert.

Homini non ut animali ſimpliciter, ſed vt ſapienti animali, ea conſtructione datos fuiſſe pedes.

Commoditates recenſet, quā habet homo ex tali forma pedum; & incommoda ſi aliter fuiſſent.

Caput Sextum.

Humanum pedem non ſtabilitatis tantum, ut equinum, ſed etiam apprehenſionis cauſa factum, hoc vt principium dicendorum ponit.

Pedem humanum habuiſſe quidem commoda manus, ut apprehenſorium inſtrumentum, deuitaſſe vero incommodum oppoſiti digiti, quod ad firmitatem erat inutile.

Partes pedis, digiti, tarſus, planta, & earum vſus.

Caput Septimum.

De vnaquaque ſimplici pedis particula ſigillatim dicturum ſe ait, eaque prætermiſſurum, quæ pedibus cum manu conuenit, ut apprehenſorij, quæ verò ſunt propria pedis, ut ambulatorium, inquit ſe relaturum: ac recenſet, quæ ſint ea, quæ conueniunt ei, vt apprehenſorio inſtrumento, & quæ vt ambulatorio tantum.

Cur internis partibus altus fuerit pes, & cauus: ac denique vſum explicat ſeptem primorum oſſiū ipſius pedis.

Caput Octauum.

De vſu calcanei, aſtragali, quatuor oſſium tarſi, oſſium plantæ, & digitorum pedis.

Num planta pedis proportione reſpondeat metacarpo manus, & in quo differant, contra Eudemum.

Aſtragalum eſſe præcipuum inter oſſa, quæ ad mouendum pedem pertinent, calcaneum vero inter ea quæ ad firmitudinem, ac de ſitu, & utilitate utrorumque.

Concauum in medio natura fecit pedem ob tria.

De pede ſimiæ.

Caput Nonum.

De oſſe femoris, cur deuexum, & curuum in externa parte fuerit, reſimum verò in contraria; & quæ vitia ſecuta eſſent ex rectiori figura.

De tibiæ partibus, cur ſuperiores quæ ſunt poſt genu foras ſenſim abſceſſerint, inferiores vero quæ ſunt ad malleolos intro redierint.

Caput Decimum.

De motibus pedum dicturus, prius manus motus repetit, ut eos cum pedum motibus compararet, explicans in quo cum manu conueniāt, & in quo differant.

Sicut digiti manus contrariam habent magnitudinem digitis pedum, ita & tendones ipſorum, & motuum ipſorum differentia.

Similiter, & diſſimiliter ſe habere pedum, & manuum tendones: ſimiliter, quod quatuor ſunt ipſorum genera, quatuor cuique digito motus ſuppeditātes; diſſimiliter uero quo ad originem.

Cur nullum muſculum obliquum natura, ex tibia inſeruit in fibula ea proportione, qua in manu cubitum radio coniunctum eſt.

In

In tibia tredecim eſſe capita tendonum,& quæ,eorumq; vſum,poſitionem,& figuram explicat.

Poſtremo artificium naturæ exprimit in condenda cute plantæ pedis, ſicut interioris manus.

Summa eloquentia decantat. Conditoris noſtri prouidentiam, qua uſus eſt non ſolum in creatione cęlorum,ſolis,& lunæ,ſed etiam horum inferiorum, & ſapientiam eius etiam in minimis admiratur.

Caput Vndecimum.

Pedem,& ſi humilis,ac uilis particula ſit,non tamen deterius fuiſſe conſtructum,ac cerebrum ipſum,cum ita recte ſuam obeat actionem ob quam factus fuit,quam cerebrum ſuam.

De pedis cute,cur ſic dura facta fuerit,& qui nerui ei ſenſum præbeant,& cur maiores fuerint nerui qui ſunt in cute manus; At de neruis poſtea ſe tractaturum dicit.

Caput Duodecimum.

Pedis cutis cur adeo firmiter adhæreat ſubiectis particulis,& de tendone, qui per eam diſſeminatus eſt.

Pedis cutem neque nimis duram,neque nimis mollem fuiſſe,& qua cauſa.

Caput Decimumtertium.

De tibiæ,& fibulæ oſſibus,eorumque natura,nominibus,& triplici vtilitate.

Cur duo hoc loco fuere oſſa,cum potuiſſet eſſe unum tantum magnum.

Conditoris ſapientia in conſtruenda tota tibia minore quidem quam cruris os, vt facile moueretur,uerum ea magnitudine,ut ſuprapoſitum eius tuto ſuſtineret.

Caput Decimumquartum.

Tibiæ magnitudinem eam ſymmetriam habuiſſe,ut optimè ſit ad uelocitatem comparata, & nihil ad firmationis ſecuritatem lædatur; quod exemplis varicum,& extenuatorum probat.

Fibulam eſſe articulo aſtragali tutelam, & quaſi propugnaculum tibiæ.

Differentia conſtructionis fibulæ a conſtructione radij, cum dearticulationem, & proportionem habeant eandem.

Caput Decimumquintum.

De genu cum oſſe femoris dearticulatione, de cauitate ipſius tibiæ, in qua femoris os ita inſeritur ut neque laxus ſit ingreſſus,neque difficilis motus.

De rotula ſeu patella,& quodnam ſit eius munus.

Quatuor cum ſint regiones circa articulum genu, vniuſcuiuſque cuſtodiam,& propugnacula recenſet,diuerſa quidem,ſed vt quæque pars poſtulabat.

Caput Decimumſextum.

De Muſculis femoris cur tredecim poſuerint,de ipſorum implantationibus,& actionibus ad motum genu,& tibiæ deſeruientibus;de magnitudine,& poſitione.

De artificio naturæ,circa tres magnos muſculos crus extendentes,& genu molam,tum ſtringentes,tum attollentes,ac de uſu ipſorum dum ambulamus.

De tribus aliis muſculis,qui prædictis tribus oppoſiti ſunt,& contrarium motum efficiunt.

Cur omnes muſculi deſcendant, & implantentur ad caput tibiæ,prætereuntes ipſius dearticulationem.

Naturam conuenientes animi moribus, & potentiis particulas corporis omnibus animalibus conſtruxiſſe exemplo ſimiæ,

LIBER QVARTVS Agit de uentriculo,hepate,& inſtrumentis nutritionis continetq; Capita xx.

Caput Primum.

DE uia ab ore ad ventriculum,quæ appellatur proprie ęſophagus,ſtomachus uero cōmuni ratione omnium uentrium.

De ventriculo,quod eſt tanquam promptuarium in quo conficitur alimentum, excerniturque utile,ab inutili.

Caput Secundum.

Quod in ventriculo confectum, & repurgatum eſt excipiunt venæ meſeraicæ,quę deferunt ipſum ad hepar.

Partes deſeruiētes nutritioni aſſimilat inſtrumētis vulcani,q̄ ex ſeipſis ad ſua officia mouebātur.

Caput Tertium.

Hepar accepto nutrimento a meſeraicis præparato in ſanguinem id exacte conuertit.

De ſecunda purgatione quam poſt ventriculum molitur hepar in chylo,ſumpto exemplo ex uini muſti defęcatione.

Caput Quartum.

Vt chylus ad hepar delatus a ſuis excrementis purgaretur duo inſtrumenta fuiſſe conſtructa,

Veſicam fellis, quæ prope hepar eſt ſita, & lienem, quæ remotior eſt, & cauſa remotionis, figura, & ſitus ipſorum.

Caput Quintum.

Factum ſanguinem purum venam cauam excipere, quæ quidem fertur in partem ſuperiorem, & inferiorem animalis, vt canalis quidam

De humiditate aquea, quæ eſt tanquam vehiculum chyli primum, poſtea ſanguinis.

Caput Sextum.

Humiditatem aquoſam poſtquam functa fuerit ſuo munere, excipi a renibus duobus, & ab iiſdem alio tranſmitti, & quo loco ſiti ſint ipſi renes.

Caput Septimum.

Ad ventriculum rediens eius vſum explicat.

Ventriculum quatuor habere facultates, & præterea ſenſum Indigentiæ, quo carent cæteræ particulæ corporis animalis.

Quomodo in ventriculo fiat ſenſus famis, & indigentiæ, cuius cauſa par neruorũ immiſſum fuit.

De vſu poſitionis ipſius ventriculi, etiam hepatis, & lienis.

Ventriculi figuram explicat ſimilitudine ſphæræ, & qua de cauſa fuerit rotunda.

Cum in coctionem intendit, vndique contrahi, & claudi orificia eius.

Caput Octauum.

De tunicis duabus ventriculi, & in quo differant a tunicis inteſtinorum.

Qua cauſa ventriculus rectos, & obliquos habuit villos, inteſtina vero obliquos tantum.

Ventriculi interna cur duriora fuerint, quam inteſtinorum.

Cur venæ plurimæ inteſtinis largitæ, ventriculo autem paucæ admodum.

Qua cauſa hepar ambiat ventriculum, & tanquam manibus quibuſdam ipſum amplectatur.

Ventriculum à circumpoſitis partibus foueri, & caliditatem accipere.

Caput Nonum.

Anteriorem partem ventriculi cum nuda eſſet, indiguiſſe aliquo indumento, & ideo factum fuiſſe corpus quoddam denſum, leue, & calidum, quod appellatur omentum.

Omenti constructio. Probatur ipſum calefacere exemplo illorum qui vulnus in abdomine acceperunt.

Omentum extendi ad inteſtina ad adiuuandum coctionem.

De peritonæo, eiuſque deſcriptio, vtilitates quinque eiuſdem enumerantur, & explicantur.

Quo nomine appellandum peritonæum, membrana, an tunica, an operimentum.

Caput Decimum.

De peritonæo quomodo veſtiat ſingula, quæ ſunt ſub thorace inſtrumenta, eiuſque origo, progreſſus, & ſubſtantia explicatur.

Caput Vndecimum.

Redit ad omentum vnde digreſſa fuit oratio. De loco vbi primum generatur omentum, quibus particulis incumbat, & eius inſertiones.

Caput Duodecimum.

Cum hepar ſit primum ſanguificationis inſtrumentum, quærit quæ pars in eo hanc actionem edat, & per enumerationem partium facta diuiſione, excluſiſque cæteris, carnem ſolam hepatis hoc præſtare concludit.

Venis quæ ad ad ventriculum, & inteſtina pertinent ineſſe etiam quandam ſanguificationis facultatem.

Poſtremo omnes hepatis particulas recenſet, venas, arterias, neruos, bilis receptaculum, tunicam, & propriam hepatis ſubſtantiam.

Caput Decimumtertium.

De poſitione, numero, magnitudine, complexione, conformatione, coitione, & omni communione quam habent inter ſe venæ, arteriæ, nerui, bilis veſica, tunica, & reliqua hepatis ſubſtantia.

Caput Decimumquartum.

De tuta poſitione, quam natura molita eſt hepati.

Vincula quibus hepar obfirmatum eſt, peritonæum, aliud quo phrenibus annectitur, quod venam etiam cauam colligat eo loco, quod periculoſiſſimum eſſe Vliſſis teſtimonio comprobat.

Poſitio hepatis ea parte qua phrenes tangit, qualis.

Caput Decimumquintum.

De vſu ſplenis dicturus, primum Eraſiſtratum reprehendit, qui viſcus hoc fruſtra factum fuiſſe à natura aſſeruit.

Splenem eſſe inſtrumentum purgandi ſanguinis limoſi, & craſſi in hepate, & quomodo hoc præſtet.

De conſtitutione totius corporis ſplenis: quod molle, rarum,& laxum eſſe inquit,& cur ex vſu ita fuerit.

De venis,& arteriis quæ ſunt in ipſo liene, qualem ſanguinem contineant, earumque officio, & vſu.

Comparatio carnis,& ſanguinis in ſplene,cum eo,quod eſt in hepate.

Splenem ex ſubtili,ſed nigro, hepar ex rubicundo, & craſſo,pulmonem ex flauo,ſubtili ac ſpiri-tuoſo ſanguine nutriri.

Caput Decimumſextum.

De ſitu,& ſecura poſitione ſplenis,ipſiusque ligamentis,& tunica, quam a peritoneo oriri ait.

Caput Decimumſeptimum.

De vſu inteſtinorum tenuium. Ea fuiſſe facta primario, vt diſtribuerent chylum in venas, ſecunda tamen ratione facultatem quandam concoctricem ciborum adepta.

Subſtantiam inteſtinorum non multum a ventris ſubſtantia diuerſam.

Quod aliud ſit concoctionis inſtrumentum proprium,aliud diſtributionis probat tribus rationibus.

Inteſtinorum circumuolutiones factas eſſe, vt quicquid alimenti concoctum eſſet, ad vnguem diſtribueretur.

Inteſtina vnam tantũ tunicæ ſpeciem habuiſſe ex villis tranſuerſis conſtantẽ, expulſionis cauſa.

Duas tunicas habere inteſtina ſecuritatis cauſa.

Caput Decimumoctauum.

De vſu craſſorum inteſtinorum, ipſa facta fuiſſe ne celeris, ac frequens excrementorum expulſio fieret.

Principium horum eſſe cæcum inteſtinum,& de huius inteſtini cæci conſtructione, & vſu, quod tanquam excrementorum receptaculum eſſet.

Homines,& pedeſtria animalia vnum habere huiuſmodi receptaculum in dextris ilibus,aues vero bina.

Caput Decimumnonum.

Inteſtinis muſculum quendam eſſe præpoſitum, qui ſphincter appellatur, ne excrementa intempeſtiue,& præter voluntatem eijciantur,ſicut in veſicæ collo quoque factum fuit.

Quomodo partes ad ventriculum,& inteſtina pertinentes nutriantur ipſæ; ad de venis ipſorum

Per quas venas prius diſtributio ad hepar facta fuit, per eaſdem ſanguinem ad inteſtina nutrienda recurrere.

Caput Vigeſimum.

De meſeræi vſu,eum factum fuiſſe,ut exiguis uaſibus,quæ ab inteſtinis ad hepar alimentum deferunt,eſſet quaſi fulcimentum,& ſecuritas in itinere.

LIBER QVINTVS, Reliqua membra nutrimentis, & excrementis deſeruientia explicat, Continet Capita xvi.

Caput Primum.

IN hoc libro conſiderandum primum eſſe, num commodiorem locum vena magna ſortiri potuit in corpore humano itidem de arteria magna, de alijs quibuſdam venis.

Caput Secundum.

Num ſatius fuerit vnam fuiſſe venam, quæ in plures ramos poſtea diuideretur, an ex pluribus locis plures venas per corpus emitti.

Principium diuiſionis venæ magnæ in hepate fieri,fuiſſe commodius.

Venam magnam ſemper comitari arteriam,& cum ea vna diuidi, niſi neceſſitas prohibeat.

Ad diuiſionis ſecuritatem pancreas appellatum naturam in capite inteſtinorum fabricaſſe.

Caput Tertium.

Poſt ventriculum,aliarum particularum nutrimentum recipientium catalogus.

Quædam ſi ab ipſo Galeno prætermittantur,ea ex conſequutione quadam poſſe intelligi,exemplo huius allato exortus ipſius inteſtini.

Quaſdam particulas nullum præſtare vſum, ſed alias neceſſario ſequi alicuius etiam conſtructæ fluere,& tanquam ſymptomata dicenda eſſe,eodem exemplo declarat.

Caput Quartum.

De uaſe bilis,& eius exortu,& cur adeo breuem fuiſſe præſtiterit.

Quod neceſſe fuerit multa excrementa in corpore gigni,obiter oſtendit,exemplo cuiuſdam qui male ſe habebat in ventriculo.

Cum excrementa indigeant incidione, abſterſione, & vacuatione,huic a natura conſultum eſſe meatu fellis eo loco appoſito.

Cur

Cur vas fellis, ſi abſtergere debebat exerementa, non fuit in ventriculum poſitum, difficultates & incommoda narrantur.

Flauam bilem in corpore non aſſumi, ſicut neque melancholicum humorem, quod in ventriculum a liene deponitur ſine noxa.

Caput Quintum.

Ad alterum excrementum aquoſum, & tenue ſanguine expurgandum renes a natura conſtructos fuiſſe, & veſicam, & vrinarios meatus.

De vtilitate poſitionis renum, cur dexter ſuperior, alter inferior fuerit.

Contra Aſclepiadem occaſione rerum diſputat, qui ſolum ſpiritum in arterijs contineri dicebat: & contra Eraſiſtratum, qui non in omnibus opera naturæ eſſe laudanda dicebat.

Contra Lycum, qui excrementum nutritionis renum eſſe vrinam dicebat.

Caput Sextum.

Redit ad vtilitatem poſitionis renum cur alter ſuperior, inferior alter fuerit.

Cur duplex hoc inſtrumentum fecerit natura, ſimplex vero lienem, & meatum fellis.

Ipſorum renum corpus cur adeo denſum fuerit; ac ipſos non trahere purum ſerum, ſicut neque ſplenem; veſicam verò fellis ſinceram trahere bilem.

Caput Septimum.

Perficit quæ in præcedenti capite propoſuerat, cur dura ſubſtantia fuerint renes, & cur è contra laxus, & ſpongioſus ſit ſplen.

Renes non indiguiſſe alijs vaſibus ad ſuam nutritionem ſicut indiguerunt veſica vrinæ, & fellis, & qua cauſa.

Caput Octauum.

De ortu, & inſertione neruorum, arteriarum, & venarum in vtramque veſicam, vrinæ inquam, & fellis, & quomodo natura ſecuritati proſpexerit ipſius veſicæ fellis, vt vaſorum paruitate, tū ipſorum vaſorum itineris breuitate, & membranarum appoſitione.

Caput Nonum.

Renes habere neruum paruum, vt hepar, lien, & veſica fellis, quanto ſcilicet opus erat ad ſenſum vt a plantis diſtinguerentur.

Tres ſcopos naturæ fuiſſe in neruorum diſtributione, ſenſum, motum, & rei moleſtæ fugam; & huius dicti exempla in particulis ponit.

Naturæ iuſtitiam recenſet in neruorum diſtributione pro vniuſcuiuſque partis merito, & dignitate.

Caput Decimum.

Inſtrumentis nutritorijs paruos neruos datos fuiſſe, vt tertium tantum vſum explerent, noxaſque ſentirent, ut animal ſeruaretur.

Exemplo dyſenteriæ oſtendit, ipſis nutritionis inſtrumentis opus fuiſſe aliquo ſenſu ad noxas percipiendas, & expellendas.

Cur in hepar adeo magnum viſcus neruus minimus fuerit inſertus, ſicut etiam in veſicam fellis, at ueſicæ vrinariæ plures, & maiores tributi fuerint.

Caput Vndecimum.

Tunicarum craſſities non pro dignitate, ſed pro vſu vnicuique dictorum inſtrumentorum tributa.

De tunicis externis, & internis hepatis, veſicæ, & ventriculi, & differentia ipſarum, tum de cauſa diuerſitatis villorum in vnoquoque dictorum inſtrumentorum.

Caput Duodecimum.

Cur tunicæ externæ inſtrumentorum nutritionis tranſuerſos tantum habeant villos; internæ vero plurimos rectos, & paucos obliquos.

Cur tunicas duas habuerint, cum potuiſſet natura vnica tantum ſufficere actionibus tribus.

In ventriculo cur tunica fuerit craſſa ſatis, & carnoſa, at in excrementorum inſtrumentis tenuis

Caput Decimumtertium.

Subſtantiam meatuum ſimilem eſſe ſuis veſicis, vreteris quidem veſicæ maiori, alterius vero qui bilem ducit, ipſi fellis folliculo.

Mirabilem inſertionem declarat vreterum in veſicam, & meatus bilem continentis in inteſtinū, ſic enim oblique infixi ſunt, vt nullo modo retrocedere excrementum poſſit.

Quæ vocentur a medicis nutrimenti organa.

Caput Decimumquartum.

Triplex genus inſtrumentorum nutrimenti, inter quæ ponit muſculos ani, & abdominis, & qua ratione.

De trium muſculorum ani ſubſtantia, ſitu, & officio.

De octo muſculorum abdominis officio, ſitu, & figura.

Artem naturæ aperit, quæ cernitur tum in villis muſculorum ſedis, & abdominis, tum in poſitione, & numero ipſorum, ita vt nihil aut addi, aut auferri poſſit.

Caput Decimumquintum.

Quoniam octo abdominis muſculi ſua compreſſione non magis deorſum, quam ſurſum exerementa impellere poterant, ideo, inquit, naturam commentam eſſe diaphragma, quod compreſſionem muſculorũ abdominis corrigeret, & tanquã duæ manus deorſum impelleret.

Muſculos thoracis ſic fuiſſe conſtructos, vt diaphragma non ſinerent ſurſum trudi.

Laryngis muſculi quomodo, & ipſi deſeruiant excrementorum propulſioni.

Omnium dictorum muſculorum diuerſa munera præter id quod ipſorum eſt proprium.

Caput Decimumſextum.

Cum de excrementis, quæ per ſedem eijciuntur dixiſſet, nunc de ijs, quæ per veſicam vrinarum excernuntur agit.

Veſicam meatum habere anguſtum, & omni fibrarum genere eſſe præditam.

Fibrarum varietatem, & maxime obliquatum, præſtare ne continua fiat excretio, ôpitulante ad id muſculo.

Cum ad excretionem accingitur veſica, tum cæteras fibras laxare, ſolas intendere tranſuerſas, opitulantibus aliquibus muſculis.

De vtilitate muſculi qui in collo ueſicæ eſt poſitus, & obliquitatis totius meatus.

LIBER SEXTVS, De thorace pertractat, ac ijs quæ in ipſo cõtinentur, pulmone, corde, & reliquis. Habet Capita xxi.

Caput Primum.

CVm tractaſſet de iis inſtrumentis, quæ diſpenſationi ciborum deſeruiunt, nunc ſe de thorace, & partibus eius uelle agere aſſerit.

Caput Secundum.

Thoracis regionem, ſitum, & magnitudinem deſcribit.

Antequam de pulmone, & corde agat, quæ thorace comprehenduntur, aliqua de uſu reſpirationis tractat, de duplici motu thoracis, ac de uoce.

Cor non protinus per fauces attrahere aerem externum, ſed per pulmonem tanquam per promptuarium quoddam, & qua cauſa.

Cor non ad ſiniſtram partem, ſed in medio vndique totius corporis eſſe poſitum, & ideo ſedem habere tutiſſimam.

Caput Tertium.

De membranis, quæ thoracem interſepiunt, ac dirimunt, earumque inſertione in poſteriorem, & anteriorem partem: ac de ipſarum vtilitate, præcipua verò, quæ duos thoracis uentres efficiat, altera quod eſt tanquam ligamentum, & operimentum omnibus, quæ thorace continentur inſtrumentis, maxime uenæ cauæ.

Caput Quartum.

Cum vena caua per medium diaphragma ad cor, & iugulum peruaſura ſit, & thorax continuo agitetur, tutum iter illi natura comparauit, muniens tum membranis dictis, tum tribus alijs præſidijs.

Admiratur naturam de pulmonis quinti lobi conſtructione, quod eſſet vt firmamentum, & vehiculum venæ cauæ.

Rationem quærit cur in dilatatione thoracis aliam ipſius capacitatem ſuperior compleat lobus, anguſtam verò, & obliquam alius prolongus.

De glandula, quæ thymus appellatur.

Caput Quintum.

De œſophagi tranſitu per thoracem, vt optime communitus fuerit, ſine vlla ſpiritus inſtrumentorum offenſione, cum tantummodo ad vertebras aliquantum inflexus fuiſſet.

Circa quintam vertebram œſophagum a recto ſuo curſu declinare, ut arteriæ magnæ aſcendenti cedat.

Caput Sextum.

Cur arteria magna cui œſophagum cedere dixit, ad dextram potius, quam ad læuam declinet, & de ipſius tutela.

De reliquo œſophagi curſu, vſque dum phrenas præterlapſus in ventriculum infigitur.

Oeſophagum tum dicta cauſa, tum, ut tutius adminiculum eſſet neruis a cerebro in ventriculum deſcendentibus tortuoſum ſic, & obliquum factum fuiſſe.

Caput Septimum.

Ad ſpiritus inſtrumenta redit. Cor in medio oportuiſſe locari, lobis pulmonis veluti digitis quibuſdam eum complectentibus.

Cur

Cur non ſit cor omnino rotundum, ſed ſuperius quidem orbiculare ſit, inferius verò in anguſtũ deſinat.

De dignitate cuiuſque partis cordis, de omnium nobiliſſima, & de abiectiſſima, quod intelligendum eſſe ait in comparatione ipſarum partium.

Notas deſcribit, quibus vnaquæque pars animalis dignoſci queat, quæ nam princeps ſit, quæ vero minime.

Locum cordis omnium tutiſſimum fuiſſe.

Caput Octauum.

De cordis, & particularum eius ſubſtantia. De carne, de fibrarum triplici genere, earumque robore, ex quorum, vel contractione, uel relaxatione effici motũ cordis, qui contractio, & dilatatio dicitur.

De ligamentis, quæ in intimis cordis uentriculis extenſa contractionẽ, & dilatationem adiuuãt.

Caput Nonum.

De numero ventriculorum cordis. quibus animalibus eſt pulmo, ijs dextrum eſſe ventriculum cordis.

Duo vna cum pulmone interire, vocem, & dextrum cordis ventriculum.

Nõ rectè Ariſtotelẽ numerũ vẽtriculorũ cordis ſtatuiſſe ex magnitudine, & paruitate corporis.

Piſcibus cur non tributus fuerit pulmo, neque reſpiratio: præterquam quibuſdam piſcibus, quos ait admirabili modo ex aere reſpirare.

Caput Decimum.

Pulmonem a corde nutrimentum accipere, & ideo ab illo productam fuiſſe venam arterioſam, & arteriam venalem, cum ei non opus eſſet ſanguine cauæ venæ.

Cur factum fuerit, ut cum in alijs partibus corporis craſſa ſit arteriæ tunica, tenuis autem venæ, in pulmone contra acciderit, longa oratione explicat, & tenuitatem ſanguinis, qua indigebat pulmo, & vt ſpiritus non ante tempus efflueret in cauſa fuiſſe concludit.

Cur arterioſæ venæ tales, & tot adiunctæ fuerint membranæ a corde proficiſcentes; ac tria incommoda numerat, quæ animal pateretur, niſi ipſę membranæ extitiſſent.

Caput Vndecimum.

Venam arterioſam non potuiſſe ex vena caua oriri probat, ex differentia, quæ eſt inter tunicam arteriarum, & venarum.

Vena arterioſa ex quibus cordis partibus oriatur.

Membranarum, quæ venæ arterioſæ adfictæ ſunt, ortus ex ipſo corde. Earum vſus communis, vt orificijs venarum incumbentes materias remeare prohibeant, proprius educentium quidem materias a corde, ne amplius ad ipſum remeent, inducentium vero, ne effluant.

De cordis dextro ventriculo, qui eſt tanquam ciſterna duobus vaſis dictis.

Caput Duodecimum.

Si quis roget cur alij multi decepti ſunt in numero ventriculorum cordis, ait huius cauſam alibi a ſe redditam, & ea tanquam hypotheſes præſentis negotii eſſe.

Primam agendorum cauſam eſſe actionis ſcopum, quæ ſit prima cauſa, & quæ non prima.

Quinque cauſarum genera recenſet.

Caput Decimumtertium.

Aſclepiadem relictis primis cauſis circa vaſa pulmonem nutrientia, ad viliſſimas ſe contuliſſe.

Aſclepiadem vehementer exagitat, circa cauſam quam aſſignauit, cur vaſorũ pulmonis hæc quidem ſint craſſa, & robuſta, hæc uero tenuia, & imbecilla, ſecus, ac in aliis corporis partibus.

Pluribus exemplis deludit Aſclepiadis opinionem.

Quinque cauſarum genera recenſet, finalem, ab opifice, ab inſtrumentis, à materia, à forma, & cuique ipſorum exempla apponit.

Ex anatome opinionem eandem Aſclepiadis confutat, ſumpto exẽplo ex embrio, quod habet venas arterioſas, & arterias venales: itemque exemplo cerebri, thoracis, & cordis.

Caput Decimumquartum.

Recenſet numerum, & ſitum membranarum, quæ ſunt in quatuor orificijs cordis.

Cur in vaſis materias intromittentibus, robuſtæ, & magnæ ſint membranæ, in educentibus verò imbecilles.

Caput Decimumquintum.

De ſubſtantia, ſitu, & officio aurium cordis.

De cordis attractrice facultate, quam tribus exemplis exprimit, follium fabrorum, ellychnij, & lapidis Heraclij.

De ſumma vtilitate aurium cordis, & cur tenues, & neruoſæ fuerunt.

Cur cuique auri membranas tres addiderit, & de vſu ipſarum membranarum.

Caput Decimumſextum.

Cordis corpus ſiniſtra parte eſſe durũ, & craſſum, dextera verò tenue, & molle, & qua ratione.

Cor eſſe ſuſpenſum in medio pericardii, cuius exortus, figura, & vſus explicatur.

Mirabile artificium naturæ in ſubſtantia pericardij, quæ talis eſt, vt neque à duritie oſſis pectoris lædatur, neque ipſi pulmones molles offendat.

Ad orificia cordis redit, & repetitis, quæ ſuperius dixerat de ipſis orificijs, reliqua addit.

Nihil in corpore eſſe ſincerum, ſed omnia ab omnibus participari, & quomodo.

Caput Decimumſeptimum

In arterijs contineri etiam ſanguinem Contra Eraſiſtratum diſputat, qui non contineri affirmabat, ſed anaſtomoſin venarum cum arterijs fatebatur.

Multa abſurda, quæ ſequerentur ex opinione Eraſiſtrati, ſi vera eſſet.

Quæ ſit vera cauſa anaſtomoſeos venarum cum arterijs, & cur purus ſanguis, & tenuis in arteriis contineatur.

Eſſe abſurdum, vt cor pulmoni paret alimentum, ſibi vero minime, & quo ſanguine cor nutriatur.

Caput Decimumoctauum.

In cordis pericardio tenues neruorum propagines conſpicuæ ſunt, ſicut in hepatis, renum, & lienis membranis, in corpore vero ipſo non item.

Cur cor nullam actionem naturalem habeat, non opus ipſi fuit niſi pauciſſimis neruis.

Caput Decimumnonum.

De vtilitate oſſis, quod reperitur in capite cordis, rationemq; Ariſtotelis de eo eſſe probabilem, ipſe Galenus veriorem affert.

De ſubſtantia ipſius cordis in animalibus magnis, & paruis.

Caput Vigeſimum.

Repetit ea, quæ ſuperioribus capitibus recenſuit de particulis cordis in perfectis animalibus.

Ponit obiectionem eorum, qui dicebant in embrijs ſpiritum non a pulmone in cor, ſed a corde in pulmonem, ferri, eoque naturam accuſabant.

Eius opinionis ſectatores deridet duobus exemplis, eius ſcilicet, qui quærebat aſinum, in quo inſidebat, & eius qui aureos, quos manu geſtabat, ac tandem eos rei anatomicæ imperitos oſtendit.

Aliam requirere procurationem pulmonem in perfectis, motu præditum, & aliam in imperfectis, dum quieſcit.

Caput Vigeſimumprimum.

Qua ſolertia vſa ſit natura in fœtibus circa cordis particulas.

Cor ad ſolam propriam ſui vitam pauxillum ſpiritu indiguiſſe in fœtibus, quem ex magna arteria ducere poterat.

Refellit quæ ab Eraſiſtrato dicuntur de materijs, quod non miſceantur.

LIBER SEPTIMVS, Reliqua abſoluit de thorace, & pulmonibus. Continet autem Capita xxij.

Caput Primum.

CVm in præcedenti libro tractaſſet de pulmone, quatenus eſt reſpirationis organum, nunc de eius particularum natura, corporis figura, de ſubſtantia, & forma ſe dicturum pollicetur, cur ſcilicet tales, & tot fuerint.

Caput Secundum.

De carne pulmonis, & uaſis, quæ in ipſa ſunt, vnde oriantur, quomodo diuidantur in quatuor pulmonis lobos: de quinto lobo, ac de membrana ambiente lobos omnes.

Caput Tertium.

De constructione, ſubſtantia, diuiſione, ac progreſſu aſperæ arteriæ, quam ſolam eſſe in pulmone vas ſine ſanguine aſſerit.

Eraſiſtratum non recte aliam quandam leuem arteriam enumerare.

Caput Quartum.

Aſperam arteriam partim ex chartilagine conſtare, vt ad vocem edendam apta eſſet, partim ex membranis, vt ad motus in reſpirationibus eſſet idonea.

Vſum membranarum aſperæ arteriæ docet, ſi diſſecetur animal mortuum.

Caput Quintum.

Chartilaginem prædictam eſſe primam vocis inſtrumentum, ex larynge manifeſtum eſſe.

Quomodo fiat vox: & propriam vocis materiam eſſe efflationem, & quomodo hęc ab expiratione differat, & multa alia circa hoc alibi ſe demonſtraſſe inquit.

Chartilaginem, vt immobilem, & duram, voci: membranas, vt mobiles, & flexuoſas reſpirationi deſeruire, repetit.

Hanc arteriam eſſe pulmonis propriam particulam, & cur ea piſces caruere.

Caput

Caput Sextum.

Quæ de aſpera arteria dicta ſunt, vt vocis, & reſpirationis inſtrumento, & quomodo non poterat melius fieri breuiter repetit. *Caput Septimum.*

Aſperam arteriam ita locatam eſſe, vt ſua durine non comprimeret ſtomachum ſibi ſuppoſitũ, neque ipſa ab externis iniurijs læderetur in parte anteriore.

Poſitionem eandem, præterea maximam vtilitatem præbere tranſglutientibus cibos mole aliquanto maiores, neque tamen impedire reſpirationem.

Cur eadem tunica ſit communis tum aſperæ arteriæ tum ſtomacho, & cur eam tunicam melius fuit ſubungere aſperam arteriam, ac de ſumma eius vtilitate.

Cur ea tunica tenuis ſimul, ac denſa fuerit, & ſicca moderate.

Caput Octauum.

Vocem edere, efflare, inſpirare, & expirare non eſſe ſolius aſperæ arteriæ munus, ſed in hoc etiam conuenire carnem pulmonis, & arterias, quæ in ipſo ſunt leues.

Contra Eraſiſtratum probat duabus rationibus arterias leues, quæ cordi coniungunt aſperas, habere ſanguinem purum, & vaporoſum.

Leuium arteriarum, quæ cordi ſunt connexæ orificia, quid præſtent.

Aerem externum fieri nutrimentum ſpiritus interni, & animalis prius tamen elaboratum, & immutatum à carne pulmonis, poſtea a corde, & arteriis.

Cur pereant homines habitantes domos nuper calce illitas, vel quodam carbonum odore, aduerſus Eraſiſtratum.

De valorum, quæ ſunt circa pulmonem, vtilitate, & vſu.

Caput Nonum.

Reſpirationis vſus cum duplex ſit, primus caloris natiui conſeruatio; ſecundus ſpiritus animalis nutritio, tum ad hæc, tum ad vocem edendam pulmonem fuiſſe accommodatum, ſigillatim oſtendit.

Ad dilatationem, aut compreſſionem thoracis, dilatari, ac comprimi pulmonem, ac de horum motuum vtilitate.

Dilatato pulmone ſpiritum in cor attrahi, compreſſo verò excerni, ac maximæ diſtentionis pulmonis aſperam arteriam eſſe cauſam.

Cordis motum è natura, thoracis verò ab anima edi.

Caput Decimum.

De Vſu loborum pulmonis, quintum lobum venæ cauæ gratia factum fuiſſe.

Lobos præterea factos fuiſſe, vt pulmo facilius, & tutius moueretur.

Caput Vndecimum.

Cum larynx ſit & ipſe ſpiritus inſtrumentum, eius conſtructionem, particulas, & ſubſtantiam, & motum explicat.

Laryngem vocari, ſcutiformem, a ſimilitudine figuræ illius ſcuti, quod θυρεὸς græce dicitur.

De tribus chartilaginibus, ex quibus componitur, earum poſitione, & dearticulatione.

Quòd melior conſtructio fieri non poterat, vt ad vocem edendam dilataretur, ac comprimeretur, clauderetur, & aperiretur exacte, oſtendit.

De muſculis, qui chartilagines dictas mouent.

Caput Duodecimum.

Cũ de conſtructione chartilaginũ, & muſculorũ laryngis dixiſſet, nunc de eorũ vtilitate tractat.

Caput Decimumtertium.

De conſtructione, & vtilitate primi, & principaliſſimi vocis inſtrumenti, quod appellatur lingula laryngis, ob ſimilitudinem lingulæ fiſtulæ.

Corporis huius id munus eſſe in larynge in voce ędenda, vt ſpiritui tranſitum præſtet, efficiens locum paulatim ex amplo ſtrictiorem, & è contra.

Eſſe præterea neceſſarium ad ſpirituum cohibitionem.

De foraminibus, & ventriculis ipſius lingulæ, & eorum vſu.

Incommoda quæ ſequantur ſi lingula amplietur, vel imminuatur.

Cur corpus id fuerit membranoſum, cur humidum, & viſcoſum.

Caput Decimumquartum.

De muſculis claudentibus, & aperientibus laryngem, in quibus ſummam Opificis artem oſtendit prioribus anatomicis ignotam.

De inſertione neruorum vniuerſim in omnes muſculos, præſertim vero in muſculos laryngis.

Ex dicta neruorum inſertione probat cor non eſſe principium neruorũ, vt quidam aſſeruerunt.

De motu metaleptico, ſeu tranſũptiuo mechanicorũ, cui ſimilis eſt motus muſculorum, quid ſit; & ob id machinam gloſſocomium dictam explicat.

Iis quæ dicturus eſt attẽdendũ eſſe nõ minus, q̃ ſacris Deæ Eleuſinæ, vel alijs, ob eorũ dignitatẽ.

De productione ſextæ coniugationis neruorum a cerebro,& quæ pars in laringem inſeratur;& explicatio motus metaleptici,qui in ipſo fit.

Caput Decimumquintum.

Recurrentium neruorum laringis conſideratio,ac de meta; vnde nerui reſectuntur ad laringem.
Opera naturæ non laudibus modo,ſed etiam hymnis eſſe longè maiora.

Caput Decimumſextum.

Inter reſpirandum non modo potio,ſed cibus etiam in meatum ſpiritus incideret,niſi natura orificio laringis epiglottida velut operculum admouiſſet.
Epiglottidis ſubſtantia,magnitudo,ſitusque.
Sicut a cibariis epiglottis in laringis meatum impingitur,ita ab iis quæ euomuntur, chartilago aritęnoides.

Caput Decimumſeptimum.

De chartilagine aritęnoide,& eius vſu in vomitionibus,de vtilitate magnitudinis, figuræ,ſubſtãtiæ,& poſitionis.
In aſperam arteriam ſemper illabi non nihil potionis.
De glandulis adiacentibus laringi,& earum vſu.

Caput Decimumoctauum.

Cur tranſglutientibus nobis cibos,æſophagus a laringe toto chartilaginoſo non coarctetur.
Laringem recurrere ad fauces tranſglutientibus nobis,commutarique poſitionem æſophagi,& laringis.

Caput Decimumnonum.

Enumerat muſculos qui ab oſſe hyoide producuntur.
Os hyoides exiſtere propugnaculum chartilagini ſcutiformi: oſſis hyoidis ligamenta duplicia, & qua cauſa.

Caput Vigeſimum.

De Thorace multa monſtrata eſſe in commentarijs de cauſis reſpirationis, ac reſpirationem duplicem eſſe,aliam omni vi carere,aliam eſſe violentam, & vtrique proprios eſſe muſculos,
Muſculorum intercoſtalium fibræ qualem inter ſe poſitionem habeant.

Caput Vigeſimumprimum.

De ſubſtantia ſepti tranſuerſi,deque eius tunicis.
Diaphragma conferre tum ad expellenda excrementa,tum ad reſpirationem.
Coſtæ mendoſæ cur ad finem fuerint chartilagineæ.
Coſtarum ſeptem ueras eſſe,& quinque mendoſas.
Os pectoris cur ex multis oſſibus factum ſit.
Cur thorax neque ex ſolis oſſibus,neque ex ſolis muſculis factus fuerit.
Cerebrum non indiguiſſe muſculis.

Caput Vigeſimumſecundum.

De vſu mammillarum.
Lac eſſe recrementum vtilis alimenti.
Mammas ineſſe plures ijs animalibus,quæ vno partu numeroſam prolem edunt.
Mammæ quibus ſunt binæ tantum in pectore.
Mammarum vaſa vnde oriantur,& quæ ſint.
Lactis elaboratio a quibus perficiatur partibus.

LIBER OCTAVVS De vſu eorum, quæ ad caput,ac cerebrum pertinent.Continet autem Capita xiiij.

Caput Primum.

COllum fuiſſe factum gratia aſperæ arteriæ, & vna cum pulmone interire,vt in animalibus collo carentibus videre licet.
Neceſſitatem generationis collj inueſtigat ex affinitate, quam cum pulmone habet.
Colli affinitas cum laringe,& inſtrumento vocis.
Colli longitudo varia in variis animalibus,& quibus.
De colli vertebris.

Caput Secundum.

Caput non fuiſſe factum propter cerebrum probat ex ijs animantibus, quæ caput non habent.
Cerebrum non fuiſſe conſtitutum ob refrigerationem cordis,vt aliqui dixerunt,pluribus rationibus probat,præſertim hac,quod cerebrum ſemper ſit calidius aere.

Caput Tertium.

Aduerſus Ariſtotelem multis aliis rationibus probat cerebrum,non ob refrigerationem cordis fuiſſe factum.

Cerebrum fore monſtrum ſi remotiſſimum cor refrigerare poſſet, propinqua verò, vt ſenſus inſtrumenta, non refrigeraret.

Refutat obiectionem Ariſtotelis, qui dicit, non omnia ſenſuum inſtrumenta ad cerebrum pertinere ex inductione.

Si vera eſſet ea opinio, nullum fore vſum conſtructionis cerebri, & particularum ab eo prodeuntium.

Caput Quartum.

Caput cuius rei cauſa factum ſit inquirit, ſupponens cerebrum eſſe neruorum, ſenſus, & motus voluntarij principium.

Caput non fuiſſe conditum neque ob cerebrum, neque propter os, aut aures, aut nares.

Etſi cerebrum dicatur ἐγκέφαλος, quaſi in capite, non ideo caput propter cerebrum factum, aſſerit exemplo ſcarabæorum, & aliorum capite carentium.

Caput Quintum.

Oculorum cauſa caput extitiſſe pulchra ratione probat ex cancris, ſcarabæis, & cæteris huiuſmodi deſumpta.

Oculorum ſitum eſſe longe tutiſſimum in capite.

Senſoria omnia prope cerebrum poſita fuiſſe, quia cum mollem neruum expetant, ſi remotiora fuiſſent, facile potuiſſet rumpi.

Cerebrum propter oculos in capite collocatum, reliqua vero ſenſoria propter cerebrum.

Caput Sextum.

Singularum capitis particularem vtilitatem conſiderare aggreditur.

De ſubſtantia cerebri, eiuſque vſu, cerebrum duplici ſubſtantia fuiſſe, molli, & dura, ob duplicem neruorum materiam.

Cerebri anteriora à poſterioribus dirimi intercedente dura membrana.

Opticos neruos tantum non eſſe cerebro duriores.

Senſoria in capite eſſe quatuor.

Facultas ſenſitiua quadruplex.

De ſenſorijs, & quomodo fiat ſenſus, & viſio.

De vtilitate meatus auditorij, de neruo linguæ & ſenſorio olfactus.

De vtilitate meatus narium, & de foraminum quæ in ipſis ſunt vſu.

Caput Septimum.

De oſſibus ἠθμοειδῶν dictis, quaſi colatorijs, quæ ſunt ante meningas, foraminibus repleta.

De dura meninge, & quomodo per eam odor, & excrementa tranſeant, inſpirationis, & expirationis auxilio.

Caput Octauum.

Membranæ tenuis vſus in cerebro.

Caput Nonum.

Craſſam membranam eſſe tanquam operimentum, & propugnaculum cerebri.

Cur duæ membranæ craſſa, & tenuis factæ fuere, ac de pericranio.

Caput Decimum.

De ventriculi cerebri anterioribus, quos ait inſpirationem, & expirationem efficere, præparantes cerebro ſpiritum.

Quod præſtiterit, duos eſſe ipſos ventriculos, vt ſi vnus læderetur, alterum ſubſeruiret, exemplo cuiuſdam ibi vulnerati.

Cur non duo fuerint poſteriores cerebri ventriculi.

Caput Vndecimum.

Anteriorem cerebri ventriculum omnium maximum fuiſſe, & qua cauſa.

Ab anterioribus ventriculis per inſignem meatum ſpiritum animalem recipere.

De corpore quod fornici ſimile eſt, appellaturq; καμάριον, & ψαλιδοειδὲς, & de eius vſu in cerebro.

Figuram circularem difficillimam eſſe ad patiendum, & capaciſſimam.

Caput Duodecimum.

Cur ventriculus poſterior cerebri ſuit alijs minor.

Reprehendit Praxagoram, & Philotimum, qui dixerunt cerebrum eſſe propaginem ſpinalis medullæ.

Accuſat eos, qui dicebant à cranio cerebrum conformari.

Caput Decimumtertium.

De conſtructione cerebelli.

Animalem ſpiritum, cum in toto cerebro contineatur, plurimum eſſe in poſteriori ventriculo, tanquam neruorum principio.

Refellit Eraſiſtratum, quod dixerit cerebellum magis eſſe perplexum in hominibus, quam in alijs animalibus.

Intelle-

Intellectionem non ſequi corporis varietatem, ſed temperaturam.

Caput Decimumquartum.

De corpore glanduloſo, quod à figura coni κωνάριον dictum fuit, & cum cerebri pars non ſit, qui ſit eius vſus.

De epiphyſi ſimili vermi, quæ pars ventriculi exiſtens, poſteriori cerebri ventriculo, adnectitur, de eius figura, & conſtructione, & cum partibus vicinis communione: vermiculare corpus præeſſe tranſitui ſpirituum.

LIBER NONVS. Exponit excrementorum uias, omneſq; arterias, neruos, & oſſa. Continet autem Capita xviij.

Caput Primum.

QVa ratione natura meatus excrementorum effecit.
Excrementa putreſcentia quæ mala inferant animali.
Excrementorum duo genera, alia vaporoſa, alia aquoſa, & limoſa, quibus conuenientes meatus natura conſtituit.
Excretiones vaporoſas ſenſum effugere.
Cranio ineſſe meatus ſenſiles, per quos natura fuliginoſa excrementa vacuet, & quæ ſint.
De ſuturarum cranii conſtructione, per quas fuliginoſa craſſiora excernuntur.

Caput Secundum.

Cur cranium factum fuerit cauernoſum, cum ſuturæ non indigeant alio auxilio ad tranſpirationem excrementorum.
Cur non fuerit tenue, & denſum, ſed craſſum, rarum, & cauernoſum.

Caput Tertium.

De cerebri meatibus duobus, qui ad palatum perueniunt.
De lacuna cerebri, quæ ambos meatus excipit.
De Adene ſubiecta cerebro, & de oſſe colatorio, & horum poſitione, & vſu.

Caput Quartum.

De admirabili plexu retiformi, eius ſitu, & ſtructura.
Retiformem plexũ ex maxima portione arteriarũ contextũ eſſe, quæ a corde ad caput feruntur.
Figura retiformis plexus.
Vt retiformis plexus vſum oſtendat, in memoriam reuocat, quę alibi dicta ſunt de variciformi teſticulorum flexu.
De generatione, & nutrimento ſpiritus animalis.
Arterias effundere ſpiritum animalem in ventriculos cerebri.

Caput Quintum.

De inſertione arteriarum in cerebro.
In cæteris corporis partibus propinquas eſſe ſemper venas, & arterias, in cerebrum vero ex locis diuerſis, & contrarijs vaſa inſeri, & qua ratione.

Caput Sextum.

De tranſitu, & diſtributione venarum intra cerebrum.
De venarum ipſarum duplici vtilitate.
De lacuna, quam torcular Herophilus appellat, vnde ſubiectis partibus riui multi mittuntur, ob nutritionem.

Caput Septimum.

Quo pacto torcular venæ craſſæ, meningi, & conario incumbat.

Caput Octauum.

Ex productionibus cerebri maximas eſſe, quæ ad nares pertinent, ac de poris opticis, & neruis qui eorum muſculos mouent.
De productione nerui a cerebro in linguam, & in omnes oris partes.
Quomodo craſſa meninx has omnes productiones excipiat.
De inſertione nerui in muſculum temporalem.
Qua parte in maxillam ſuperiorem nerui inſerantur.

Caput Nonum.

De quatuor coniugationibus neruorum a cerebro prodeuntium.
Cum oris tunica ſit omnibus faciei partibus durior, qui nerui in eam producantur.
Quæ cerebri partes ſint cæteris duriores.

Caput Decimum.

De quinta mollium neruorum coniugatione, quæ productiones habet a lateribus capitis verſus oſſa lapidea appellata.

De

De cæco foramine,& cur ſic appelletur.

Caput Vndecimum.

De ſexta mollium neruorum coniugatione,qui tamen ſunt prædictis omnibus duriores.

Spinalem medullam eſſe durorum neruorum principium,quos ait vſque ad os latum,quæ eſt extremitas ſpinæ,deſcendere.

In quas partes corporis diſtribuantur nerui ſextæ coniugationis,ac viſcera ſenſificos tantum neruos habuiſſe.

Quonammodo hos neruos per longum iter deductos,natura tutiores effecerit.

De horum neruorum obliqua implantatione in ventriculum.

Caput Duodecimum.

Septimæ coniugationis neruos natura ſecuritatis cauſa,cum illis qui à ſexta oriuntur , copulauit.

Vnde dicti nerui proficiſcantur,& quo immittantur.

Hos neruos eſſe exquiſite duros.

Caput Decimumtertium.

De neruis qui infiguntur in muſculis oculorum,ac de muſculo temporali.

De muſculis genarum,narium,& labiorum,eorumque productionibus.

De neruis linguæ:ac muſculos linguæ motores à ſeptima coniugatione oriri.

De duri nerui productione,qui latum buccarum aperit muſculum.

De oſſe lapideo.

Caput Decimumquartum.

Neruorum mollities,& durities qua methodo æſtimanda eſt,& qui molles,qui ve duri nerui ſint appellandi.

Neruos duros ad motum,molles verò ad ſenſum fuiſſe optime comparatos.

Durorum neruorum principium eſſe ſpinalem medullam,duriſſimorum verò eius finem.

Cerebrum eſſe mollium omnium neruorum originem.

Neruorum mollium aliquos ſicceſcere,& ſic motores euadere,aliquos perpetuo eſſe molles.

Caput Decimumquintum.

Gingiuas,dentes,& totius faciei cutem a tertia neruorum coniugatione recipere propagines , & quomodo.

De fibris neruorum quæ ſunt in cute frontis,de muſculo labrorum.

Caput Decimumſextum.

De neruis tunicæ internæ narium,& palati.

Craſſa membrana quomodo ſit connexa cum ſupernis,& obliquis cranij partibus,& quomodo cum anterioribus.

Plexus retiformis vnde productionem recipiat.

Caput Decimumſeptimum.

Cur cranium ex multis oſſibus fuerit compoſitum.

De vſu diuerſitatis ſuturarum capitis,& de earum figura.

De ſuturis capitum acuminatorum,quorum tres ſunt ſpecies,& de æquitate naturæ in eis.

De ſuturis capitis rotundi,& ſphærici.

Caput Decimumoctauum.

De ſquammoſis agglutinationibus.

Oſſium temporum,& ſuperioris maxillę compoſitiones recte ſuturas poſſe dici.

LIBER DECIMVS, Explicat uſum oculorum & partium quæ uiſioni inſeruiunt; Continet autem Capita XV.

Caput Primum.

De ſitu oculorum,& cur poſterioribus capitis partibus non inſint.

De neruorum opticorum progreſſione,& inſertione in vitreum humorem.

Criſtallinum humorem eſſe primum videndi inſtrumentum,quod probat ex ſuffuſionibus.

Criſtallini nutrimentum eſſe vitreum humorem,& de eorum colore,& conſiſtentia.

Caput Secundum.

De tunica retiformi,quæ colore,& conſiſtentia eſt ſimilis cerebro,ac de eius vtilitatibus.

De ſeptem inſertionibus in oculum.

De choroide tunica,& eius productione in oculos.

Neruum opticum inſeri in criſtallinum humorem,& ibi conſiſtere.

Connexionem optici in criſtallinum in maximum circulum ipſius fieri ſecuritatis gratia.

Criſtallinum vehi in vitreo veluti ſphæra ſemiſecta in aqua.

Duram meningem choroidi eſſe applicatam, choroidem retiformi, retiformem vitreo, ac criſtallino humoribus.
De inſertione perioſtij in oculum.
Circulos eſſe ſeptem ad irim.

Caput Tertium.

Corneam tunicam gigni a craſſa meninge reddita tenuiori, & eius vſu.
Oculos à vehementi ſplendore offendi declarat exemplo militum Xenophontis, & eorum, quos Dioniſius in carcere obſcuro detinuerat, & alijs exemplis.
Ne criſtallinus à ſplendore corneæ læderetur, choroidem tunicam variorum colorum factam; & de ipſius choroidis origine, & eius vſibus alijs.

Caput Quartum.

Choroidem tunicam eſſe ſpongioſam, & humidam, ne aſperitas retiformis criſtallino noceret.
De choroidis tunicæ foramine, & eius vſu.
De humore albugineo, qui criſtallino eſt circunfuſus.
De ſpiritu aereo, & ſplendido pupillam replente; quem declarat ex purgatione ſuffuſionum.

Caput Quintum.

Quod inter criſtallinum, & vueam ſit humor tenuis aqueus, & multus ſpiritus, probat quatuor rationibus.
De affectu oculi, quem φθίσιν ſeu tabem appellant.

Caput Sextum.

Alios vſus, præter dictum, explicat tum humoris aquei, tum ſpiritus.
Affectum, qui glaucedo dicitur, fieri ex defectu aquei humoris.
De propria tunica humoris criſtallini, figura, & vſu.
De choroidis tunicæ natura, conſiſtentia, & vſu.
Chriſtallinus humor cur non fuerit omnino ſphæricus, ſed depreſſus ex vna parte.
Cornea, cum omnibus iniurijs ſit expoſita, quomodo eam munierit natura multis propugnaculis, palpebris, cilijs, & oſſibus, ac de horum ſubſtantia.

Caput Septimum.

De Perioſtio, eius progreſſione, & vſu in palpebris.
De tarſo, & pilis palpebrarum, qui ab ipſo exeunt.
De vſu pilorum ſupercilij, & palpebrarum, ac de commenſurato inter ſe interuallo.

Caput Octauum.

Oculi qua de cauſa poſitionem illam ſortiti ſint.
Qua de cauſa non vnus, ſed duo oculi.
Oculorum voluntarios motus eſſe quatuor. & qui, ac totidem illis præfectos eſſe muſculos.
De oculorum duobus muſculis obliquis, ac de muſculo magno, eorumque vſu.

Caput Nonum.

Cum de motu palpebrarum dicturus ſit, quædam in memoriam reuocat, quæ in libro de motu muſculorum egit.
Motum palpebrarum ſuperiorum eſſe naturalem, quoſdam ſophiſtas dixiſſe, & non a noſtra voluntate fieri, aduerſus quos inuehitur.
De motibus ſuperiorum palpebrarum, muſculis duobus, & eorum motibus.
De vario motu palpebrarum, pro vario motu muſculorum.
De affectu palpebræ, quæ vocatur πτίλωσις.

Caput Decimum.

Palpebra inferior cur ſit ſuperiori minor, & cur motus expers exiſtat.

Caput Vndecimum.

De ijs partibus, quæ ad oculorum angulos pertinent.
Carnoſum corpus, quod eſt ad maiorem angulum, eſſe tanquam operimentum foraminis, quod eſt ab ipſo angulo ad nares, per quod excrementa oculi expurgantur.
De errore oculariorũ medicorũ, qui curantes quoſdam affectus oculi, carnem illam colliquant.
De affectu ῥυάδα dicto in oculis.
De vſu glandularum, quæ ſunt in oculo: ac de circumfuſa oculis pinguedine.

Caput Duodecimum.

De viſoriorum neruorum productione, in vnum conſpiratione, ac deductione.
Viſio quemadmodum fiat mathematicis delineationibus declarat, inquiens, ſe a Dæmone monitum ad hoc aggreſſum eſſe.
Principia quædam mathematica prius exponit, vel quid ſit circulus, centrum, conus, axis.
Tres ſuppoſitiones ponit ad futuras deſcriptiones intelligendas.
De vario videndi modo, pro varia poſitione oculi.

Caput

Caput Decimumtertium.

Aſſes conorum viſoriorum oportere in vno eodemque plano habere poſitionem, quod præſtitit mutua pororum interſectio, ac coitio.

Euclidis vndecimi libri theorema ſecundum citat ad probandum ea, quæ de poris, in eodem plano exiſtentibus dixerat.

Caput Decimumquartum.

Cur nerui viſorij non idem vterque principium in cerebro habuerint; ſed alter à dextris, alter à ſiniſtris productus, poſtea in medio coeant.

Aliquas maiorum opiniones ponit circa opticorum meatuum coitionem, & quomodo hallucinentur.

Hæc ſe non fuiſſe ſcripturum aſſerit, niſi a quodam Deo iuſſus fuiſſet, vt id faceret.

Caput Decimumquintum.

Cur vtilius fuerit humorem criſtallinum ea figura fuiſſe, vt non exacte ſphæricus, ſed ex vna parte aliquanto planus, geometricis delineationibus monſtrat.

LIBER XI. Reliquum quod ad faciem pertinet abſoluit, & continet Capita xx.

Caput Primum.

SE de reliquis partibus capitis tractaturum dicit, de facie ſcilicet, de muſculis temporalibus, ac de extrinſeca aurium ſubſtantia.

Caput Secundum.

De muſculis temporalibus, quibus magni, & fortes, quibus parui, & imbecilli, & quibus magni, ſed non fortes.

Simiam eſſe homini quam ſimillimam, in omnibus partibus: quæ enumerantur.

Quæ animalia prolixiorem habent inferiorem maxillam.

Symptomata quæ inducant temporales muſculi.

Cur homo ex animalibus temporalem muſculum habeat minimum.

Caput Tertium.

De temporalium muſculorum ſitu.

Cur temporalium muſculorum læſiones ſint periculoſæ, & lethales, ratione, & auctoritate Hippocratis oſtendit.

Quænam ipſa natura effecerit ob ſecuritatem dictorum muſculorum.

Caput Quartum.

De muſculo, qui maxillæ inferiori infigitur, eamque ſurſum trahit, os claudendo.

Qui muſculi aperiendo ori deſeruiant, & vnde principium habeant.

De muſculis, qui maxillam inferiorem circumagunt ob maſticationem, & maſticatores dicuntur.

Finem buccarum inferiorem auxilio eſſe ad maſticationem edendam.

Caput Quintum.

De diſſimilitudine temporalium muſculorum cum alijs muſculis.

Tria muſculorum genera ori mouendo deſtinata fuiſſe, aperientes ſcilicet, claudentes, & circumagentes.

Caput Sextum.

De differentia muſculorum claudentium, aperientium, & circumagentium os, penes magnitudinem, & neruorum principia.

Caput Septimum.

Muſculos faciei omnes a tertia coniugatione recipere neruos ſuos.

Naturæ artificium circa neruos hos diſtribuendos enarrat, nihilque fortuito factum probat, vt aliqui dicebant.

Caput Octauum.

De dentibus, eos eſſe omnes triginta duos, in vnaquaque maxilla ſexdecim.

De dentibus inciſorijs, caninis, molaribus, de præſepiolis dentium, æqualibus ipſorum eminentijs, ac de diuerſorum animalium dentibus, eorumque differentia; in omnibus autem his naturæ artem collaudat, tanquam nihil temere factum.

Caput Nonum.

Hominem ex vtraque parte vnum habere dẽtem caninum, aliqua vero animalia multos, & cur.

Inciſores plures fuiſſe quam canini, & his plures etiam molares, & horum numerus.

Cur homo paruum os habuerit, animalia vero ſerratos dentes habentia multo maius.

Animalia quæ in mordendo viribus pollent, habere os valde ſciſſum, & dentibus eiuſmodi refertum.

Caput Decimum.

De iuſta linguæ conformatione, & eius motu in omnes partes, ac de eius muſculis.

Cur ſerpentibus lingua diuiſa fuerit, hominibus autem coierit.
De glandulis ad humectandam linguam à natura factis, ne in motu exiccaretur.
De vſu inferni vinculi linguæ.
De laudibus naturæ, quæ nunquam, vel raro fallitur, & fiij, qui nos genuerunt, ſæpe plurimum labantur, & quomodo.

Caput Vndecimum.

De partibus ijs oris, quæ ad tranſglutiendum, vocem, ac reſpirationem edendam deſeruiunt.
Vuam conferre ad vocis concinnitatem.
Gurgulionis ſiue columellæ vſus.
De narium foraminibus, & cur obliquæ in os detorqueantur.
Sanis ad reſpirandum non opus eſſe ore.

Caput Duodecimum.

De alis naſi, & de auribus.
Aures cur ſint ex ſubſtantia chartilaginis.
Aures cur promineāt, cur adeo paruæ ſint hominibus, & immobiles, alijs vero animalibus cōtra.
Cur extrinſecus deuexæ fuerint, intrinſecus vero cauæ.

Caput Decimumtertium.

Præter vſum, & vtilitatem, etiam ornamenta habere ipſas partes oſtendit.
Ornamenta partium obſcurari a ſplendore vtilitatis ipſarum.
Scopum primum conſtructionis particularum eſſe vtilitatem.

Caput Decimumquartum.

De vſu, & ornamento pilorum qui ſunt in genis, & mento.
Cur mulier glabra fuerit, & ſine pilis in genis.
Cur frons pilos non habeat, vt caput, & cur ſola frontis cutis motu voluntario ſit prædita.
Cur pili qui ſunt in palpebris, & ſupercilijs ſemper eandem ſeruent magnitudinem.
Contra Moſem diſputat, qui dicebat, Deum omnia, quæ velit facere, facta ſtatim eſſe.
Pilorum originem eſſe duplicem, vt plantis; & non omnes pilos eſſe conditoris opera.

Caput Decimumquintum.

De differentijs cutis, quæ eſt in vnaquaque parte corporis, videlicet palpebrarum, frontis, labiorum, & totius.

Caput Decimumſextum.

De ſubſtantia labiorum, quæ ex muſculis, & cute conſtat.
Labijs inſertorum muſculorum cur quatuor principia.
De motibus octo labiorum, quatuor rectis, & totidem obliquis.
De muſculo lato, & tenui; & eius origine.

Caput Decimumſeptimum.

Naſi alas chartilaginoſas eſſe, & motu voluntario moueri oportuiſſe.
De muſculis, & neruis alarum naſi.
De internæ tunicæ naſi vſu.

Caput Decimumoctauum.

De oſſium capitis multitudine, ac ſitu, & vtilitate.
De ſtructura oſſium, cuius gratia.
De oſſibus medullam habentibus: ac parua oſſa carere medulla.
Oſſa fuiſſe diſpēſata iuxta muſculorum, vel imbecillitatem, vel robur.
De oſſibus humanis, qualia ſint.
Oſſa nutriri medulla.
De maxillarum oſſibus.

Caput Decimumnonum.

Malarum oſſa craſſiſſima, naſi vero cur tenuiſſima.
De ſuturis maxillarum.
Cur oſſa ſummi capitis rara, & cauernoſa fuere, maxillarum vero minime.
De oſſibus frontis, cur dura, & denſa fuere, de oſſe palati.

Caput Vigeſimum.

De oſſibus bregmatis.
De oſſibus nouem maxillæ ſuperioris.
Os maxillæ inferioris nullam habere diuiſionem.
De corone, Zygomate, & mamillari productione.

LIBER XII. *De collo,& ſpina dorſi agit. Continet autem Capita xvi.*

Caput Primum.

Enquit ſe pertractaturum de iis partibus quæ communes ſunt capiti, & collo; item de dearticulationibus ligamentis,& muſculis partium.

Caput Secundum.

Ligamentorum vſus,& conſiſtentia.

Ligamentum eſſe medium inter chartilaginem,& neruum,ac eſſe altero quidem durius, altera vero mollius.

Naturæ ſagacitas in deligendo,quod melius.

Caput Tertium.

Ligamentum ob duritiem tuto colligare,nec tamen impedire,quo minus membra moueantur.

Tendonis generationem eſſe ex ligamento,& neruo,ac eſſe neruo quidem duriorem, ligamento vero molliorem.

Tendonem primum mouendi inſtrumentum,muſculumque eius cauſa fuiſſe factum.

Caput Quartum.

De articulo capitis,& eius vel minima laxatio quæ inferat mala.

Capitis articulum,cum in ſe ipſo radicem contineat neruorum omnium partes inferiores mouentium,merito tutiſſimam omnium habuit conſtitutionem.

Qua ratione capitis articulatio fuerit vndique munita.

Capitis totius duo motuum genera,& quæ,qualiſque motus.

Caput Quintum.

Ob motum capitis in vtramque partem ſpondylo primo duas cauitates a natura factas.

Naturam pauciſſimos capiti motus,& tutos tribuere voluiſſe potius,quam varios,& debiles.

Caput Sextum.

Num vtilius fuerit capiti ad primum ſpondylum motus obliquos habere , an ad ſecundum rectos,contra naturæ calumniatores.

Iis qui in demonſtrando methodo nõ ſunt initiati,vt ſibi aures obſtruãt,imperat in rebus dicẽdis.

Digreſſio circa eos qui ſuos hos libros ſunt lecturi.

Caput Septimum.

Ratio conſormationis,& articulationis primæ,& ſecundæ vertebræ.

De proceſſu dentiformi.

De vertebrarum proceſſibus,ac foraminibus,quæ eximiæ cuiuſdam prouidentiæ eſſe aſſerit.

Caput Octauum.

De naturæ arte in muſculis caput mouentibus.

Muſculos caput mouentes eſſe octo,& viginti,& quomodo ſiti ſint,atque moueant.

Singulis muſculis mouentibus oppoſitos eſſe ſemper natura alios contrarium motum edentes.

Caput Nonum.

Securitatem capitis ex articulis acceſſiſſe,motuum autem detrimentum,multitudine , magnitudine,& ſitu vario muſculorum,compenſatum.

De multitudine,magnitudine,& vario ſitu muſculorum caput mouentium.

Caput Decimum.

Primæ vertebræ qua cauſa maiores fieri non potuerint,quam nunc ſunt,duplici ratione mõſtrat.

De natura,& vſu ſpinæ dorſi.

Cur non præſtiterit ſpinam vno tantum oſſe conſtare,ſed ex multis.

Prior dignitate eſt actio alicuius particulæ,poſtea ſecuritas.

Caput Vndecimum.

Cur non duo,vel tres,vel pauci facti fuerunt ſpinæ ſpondyli,ſed ita multi.

De medulla ſpinali,quod tutiorem locum,& meliorem ſitum nanciſci non potuiſſet.

Spinæ vſus,conſiſtentia,& conſtructio.

Longe præſtitiſſe per ſpinalem medullam neruorum diſtributionem in totum corpus eſſe factam,quam nullo medio,a cerebro mitti neruos in corpus.

Spinalis medulla eſt velut alterum cerebrum.

Spinalis medullæ quinque vtilitates.

Caput Duodecimum.

Cur ſpina non conſtet ex duobus,aut tribus oſſibus longis,vt in brachijs,ſed ex quatuor,& viginti,& ea forma.

Spinæ partes quatuor,collum,deorſum,& os ſacrum.

De muſculis,& fibris ſpinalis medullę,ac de motibus ipſius,& cur muſculi fibras ita ſita habuerĩt.

Caput Decimumtertium.

Cur ſpondili ſuperiores ſemper inferiorum minores fuiſſe præſtiterit, ita vt infimum ſit maximũ.

Caput Decimumquartum.

Cur vertebrarum primarum latitudo infertus ſui cauitatibus ſit omnium maxima.
Quomodo cuiuſque ſpondili differentia facillime inuenienda.

Caput Decimumquintum.

Cur craſſitiem ſpinalis medullæ natura fecerit inæqualem, & cur ea conformatio potius, q̃ alia.
Cum ſpinalis medulla in neruos quinquaginta octo eſſet diuidenda, tantam natura ex cerebro produxit, vt ad eos ſatis eſſe poſſit.
De ſecuritate locorum vnde è ſpina egrediuntur nerui.
De conſtructione ſpinæ, & de ea parte, quam ἀκάνθαν id eſt ſpinam, vel ſpinæ apicem vocant.
De chartilagine, & ligamentis ſpinæ.
Spondilus medius in tota ſpina cur productionem poſteriorem in neutram partem inclinet.
Cur in thorace longiſſimæ fuerint productiones, in alijs autem partibus breuiſſimæ.

Caput Decimumſextum.

Ex ante dictis plurimæ dubitationes ſoluuntur, & plurima theoremata declarantur, quæ ad ſpinam ipſam, & ad vertebras pertinent.

LIBER XIII. Reliqua abſoluit, quæ ad dorſum pertinent, ac de ſcapulis aliqua, continet autem Capita xiij.

Caput Primum.

SPondili qua parte mutuo dearticulentur.

Caput Secundum.

Cur aliquibus ſpondilis productiones longæ extiterint alijs; verò ſimplices, ac breues.
De numero productionum ſpondilorum.
Lumbis eſſe ſpondilorum productiones nouem, collo vero vndecim, ac dorſi ſpondilis ſingulis ſeptem ineſſe productiones.
Quæ cauſa fuerit diſſimilitudinis dictarum productionum.
Medium ſpondilum eſſe decimum, & rectam habere productionem, & qua cauſa.
Spondilum medium immotum eſſe, vt tota ſpina æqualiter flecteretur.

Caput Tertium.

Cur primus colli ſpondilus caruerit poſteriori productione, ac de foraminibus, magnitudine, & ordine ſpondilorum.
Naturæ induſtria circa formandas vertebras.

Caput Quartum.

De ligamentis, muſculis, & neruis vertebrarum.

Caput Quintum.

De coniugationibus neruorum a ſpinali medulla ortorum, à prima vſque ad nonam.
Diaphragmatis figura, & ſitus, & in quo ab alijs omnibus muſculis differat.
Cur nerui ſublimes ad diaphragma perueniant.

Caput Sextum.

Thoraci ex qua parte ſpinalis medullæ parui ſuggerantur.
Collum ex ſeptem ſpondilis conſtare uidetur.
Natura cum thoracem fabricauit, quatuor ſibi propoſuit ſcopos, vocem, reſpirationem, cordis, & pulmonis magnitudinem.

Caput Septimum.

De duodecim thoracis ſpondilis, & quinque ſequentibus, qua ratione ſint facti.
De oſſe ſacro, eiuſque vſu, de oſſe pubis.
Coniugationes neruorum qui ſunt ſub diaphragmate, quinque dictis ſpondilis eguiſſe.

Caput Octauum

De ligamento vertebrarum.
De humiditate craſſa, & viſcoſa vertebrarum, quæ ad motionis facilitatem pertinet.
De vtraque meninge quę eſt circa ſpinalem medullam, & tertia quadam tunica, cuiuſque rei cauſa facta.

Caput Nonum.

De neruorum, venarum, atque arteriarum numero, magnitudine, & vſu in ſpinali medulla, & de ſecuritate dictorum vaſorum.
Cur natura neruos diaphragmatis non ex cerebro, & ſi ex collo, cur tribus primis ſpondilis prætermiſſis, ex quarta, quinta, & ſexta eo modo produxerit.

Caput

Caput Decimum.

De ſcapulis,ac de naturæ ſumma in eis arte;& de ipſarum vtilitate.
Quæ incommoda perciperet animal,ſi ſcapulæ eo modo non fuiſſent conſtructæ.

Caput Vndecimum.

De æquitate naturæ in formandis ſcapulis hominis,& aliorum animalium, & quam habeant in his differentiam.
Simiam quoad ſcapulas,& claues maxime homini ſimilem eſſe.
Cur non rectam a pectorali oſſe ad ſcapulas clauem extenderit natura.

Caput Duodecimum.

De articulo humeri.
Cur caput brachii fuerit rotundum,& ſcapulæ cauſa ſuperficiaria,ac ſupina.
De humeri tribus validis ligamentis,& de ligamento lato,& vnde oriantur.
De ſcapulæ proceſſibus recuruis.

Caput Decimumtertium.

De muſculis brachii,& ſcapularum.
Brachii motus a quibus oriantur muſculis.
Brachium attollentes,& circumagentes muſculos eſſe omnium robuſtiſſimos.
Scapularum motus a quibus proficiſcantur muſculis.

LIBER XIIII. *Quæcunque ad uirorum & mulierum genitales partes pertinent,explicat Continet autem Capita xiiij.*

Caput Primum.

SE explicaturum aſſerit partes,quæ ad generis inſtaurationem a natura nobis ſunt tributæ.

Caput Secundum.

Naturæ mirabile inuentum,quo in demortui animalis locum, nouum aliud ſufficeret,quandoquidem immortale eſſe non poterat.
Naturam omnibus animalibus concipiendi inſtrumenta tribuiſſe,& eximiam vim voluptatis effectricem.

Caput Tertium.

De vteri ſitu opportuniſſimo ad vſum venereorum,ad enixum,& ad incrementum fœtus.
De collo vteri quomodo claudatur in conceptu.
Vteri collum cur neruoſum fuerit,& mediocriter durum.
Sanguinem menſtruum non eſſe primam,ac propriam gignendi materiam.
Admirabilia naturæ circa animalis generationis principium.

Caput Quartum.

De diuerſitate ſinuum vteri in animalibus.
Homini duplicem vteri ſinum eſſe alterum a dextris,alterum a ſiniſtris.
Numerum ſinuum vteri,numeroque mammillarum in animalibus fuiſſe æqualem.
Lac quo tempore in mammis accedat,& qua cauſa a natura genitum.
Vbera duo,vt vteri ſinus duo mulieribus tributa.
Maximam eſſe vtero cum mammis communionem.
Vteri,& mammarum munus.

Caput Quintum.

Naturam omnibus dictis inſtrumentis tribuiſſe vim perſe motricem, ita vt non tantum inſtrumenta,ſed animalia etiam eſſent.
Quæ deinceps declaraturus ſit,exponit,videlicet cur ubera adeo cum vteris communicent, cur in dextro ſinu mares,in ſiniſtro fœminæ oriantur,quæ ſit maris natura , & quæ fœminæ, & alia quædam.

Caput Sextum.

Cur fœmina mare ſit imperfectior duabus rationibus monſtrat,ex frigiditate , & ex forma pudendi.
Muliebres partes pudendo virili eſſe ſimiles,niſi quod ſunt inuerſæ; exemplo oculorum talparum ytitur.
Naturæ animalium variæ.
Solis hominibus manus eſſe perfectas,& rationem ineſſe.
Cur præterit fœminam non eſſe exquiſite calidam,vt vir,& de vtilitate frigiditatis fœminæ.
Semen maris,eſſe principium efficiens generationis.

Caput Septimum.

Semen idem generare mares,quod fœminas,verum quod ſemen imperfectius mouetur fieri fœminam,quod perfectius,mas.
Ad quid conferat in generatione ſemen fœminæ,& ſanguis menſtruus.
De ouis ſubuentaneis aliqua.
Molam abſque viri commercio concipi non poſſe.
Spermatica vaſa dextra vnde oriantur,& vnde ſiniſtra.
Teſticulum ſiniſtrum in viris,& vterum ſiniſtrum in fœminis recipere impuriſſimum ſanguinē.
Partes vteri dextræ cur ſint calidiores ſiniſtris.
Dextras partes maſculorum,& ſiniſtras fœminarum eſſe generatrices.
Principium generationis maſculorum duplex.

Caput Octauum.

Qua ratione mammillæ cum vtero tantam habeant ſocietatem.
Quæ cauſa ſit cur menſtrua,dum fœmina lactat,non belle procedant.
Cum mulier conceperit,quo repat ſanguis,qui prius per menſtrua expurgabatur.
De venis quæ fœtum alunt.
Lac menſtruo ſanguini germanum eſſe.
De ſignis imbecilli,& valentis fœtus ex copia lactis in mammillis,deſumptis.

Caput Nonum.

De cauſa materiali,& inſtrumentaria voluptatis,quæ percipitur in coitu.
De progreſſu venarum,& arteriarum,quæ in vterum diſtributæ ſunt.
De humiditate ſeroſa,quæ acrimonia vellicans voluptatis eſt cauſa:cuius exemplum affert prurituum in cute ab humore mordaci excitatum.

Caput Decimum.

De ſeminis generatione,& ſubſtantia.
Cauſa generationis ſeminis fœminei,quæ ſit.
Teſtium munus eſſe concoquere humorem,qui in vaſis cœperat concoqui.
Cur teſtes viri exactius concoquant,quam mulieris.
Naturæ ars laudatur in diſtributione vaſorum,quæ ſemen exciperent tum in marium,tum in fœminarum eiaculatione.
De vaſis ſpermaticis maris,& fœminæ.
In excernendo ſemen veluti conuulſionem pati vaſa ſpermatica.

Caput Vndecimum.

Muliebre ſemen ad quid vtile.
Semen virile eſſe membranarum omnium,& vaſorum originem.
Seminis virilis eſſe alimentum muliebre ſemen.
Humoris geniti in glandulofis corporibus collo veſicæ vtrinque adhærentibus,vſus.
Spadones qua ratione voluptatem percipiant in coitu.
De cornuum matricis ſitu,& vſu.

Caput Duodecimum.

Cur teſticulos,& meatus ſpermaticos natura maiores in maribus effecerit,quam in fœminis.
De ſpermaticorum vaſorum ſitu,& progreſſu in maſculis.
Quod meatus ſpermaticos in maribus oporteret eſſe maiores,exemplo piſcium,& auium declarat.

Caput Decimumtertium.

Quomodo natura prouiderit ſecuritati ſeminariorum vaſorum.
Meatus a peritonæo deſcendentis vſus.
De ſitu vteri ac veſicæ.
De genitalium neruis,venis,& arterijs.
De vaſorum in teſtes implantatione.
Neruis pauciſſimis opus fuiſſe vteris,& partibus,quæ ad marium teſticulos pertinent, ſicut magnis ad nutritionem vaſis.
Membro virili,& collo vteri cur plures nerui inſerantur.

Caput Decimumquartum.

Cur vterus vnica tantum tunica conſtet ſicut veſicæ,ventriculus autem,& inteſtina ex duabus.
De veſicarum natura.
Vteri tunica cur omne genus fibrarum habeat.
De connexione vteri ad corpora vicina,ac de ligamentis ipſius vteri.

Cur natura non in teſtes vaſa ſpermatica inſeruerit, ſed in vocatam [illegible] & cur epidymides in fœminarum teſticulis non ſunt ſenſibiles, & manifeſtæ.
Marium teſtes humidiores eſſe, ac molliores quam fœminarum, & quare.

LIBER XV. Abſoluit quæ ſuperſunt ex genitalibus, & fœtibus, & aliqua addit de coxendicis articulo. Continet autem Capita VIII.

Caput Primum.

Quæ ſuperiori libro explicata ſunt recenſet.
Pudendum virile, nullum commodiorem locum habere potuiſſe eo, in quo eſt, oſtēdit.
Quod membrum virile aliam ab ea, quam nunc habet conſtructionem, & ſubſtantiā obtinere non poterat, non venoſam, non arterioſam, neque neruoſam.
Tria eſſe corporum neruoſorum genera.
Membrum virile non eſſe carnem, non glandulam, non os, non chartilaginem.

Caput Secundum.

De ſitu & poſitione pudendorum, ea nullo alio loco, vel ſitu melius locari potuiſſe.
Aliqua phyſica theoremata de pudendis omittenda, præſertim circa erectionem pudendi.

Caput Tertium.

Pudendum virile, qua cauſa exacte tenuum eſſe oportuerit, & duas ponit cauſas, coitum, & feminis eiaculationem longiſſimam.
Vnum & eundem meatum, & ſemini, & lotio excernendis deſeruire hominibus quare præſtiterit.
De pudendi muliebris poſitione.
De pudendi vtriuſque epithyſibus, & cuius gratia conſtructæ.
De nympha in mulieribus, & eius vſu.

Caput Quartum.

De arte naturæ circa fœtum dum eſt in vtero.
De membrana tenui vndique fœtui circumiecta, quam amnion, ideſt amiculum vocant.
De membrana allantoidi, de chorio, ideſt ſecundis.
De vaſis quæ intra matricem fœtui alendo gignuntur.
De vena prætergreſſa vmbilicum, quæ in ſima hepatis inſeritur, ac de inſertione arteriæ prætergreſſæ vmbilicum, & harum vſu.

Caput Quintum.

De quatuor vmbilici vaſis.
Chorion eſſe veluti quandam truncorum radicationem.
Humoris contenti in amnio vſus.
De ſecuntate membranarum dictarum.
De excretione vrinæ, & cur fętus per ueſicæ collum non excernat ipſam vrinam, & vnde excernat; ac fœtum voluntarijs actionibus non vti.

Caput Sextum.

De hepatis magnitudine in fœtu, & cur maiori magnitudine ſit, quam pro aliarum partium portione.
Cur venas a principio natura fecerit robuſtas, arterias vero, & neruos progreſſu temporis.
Cur pulmo in ijs qui vtero geruntur ſit ruber admodum.
Cur in fętibus vena caua in arteriam venoſam ſit pertuſa.

Caput Septimum.

Quod vteri os tempore prægnationis exacte clauſum ſit, tempore vero partus aperiatur, & quando ſit tempus partus.
Caput fœtus in partu primo extare ex vtero, alias autem formas eſſe periculoſas.
Fœtum editum in lucem, ſtatim doctum eſſe actiones omnium corporis particularum.
Eadem die vtrumque hoc factum, in mammis lac inducitur alimentum fętui futurum, fœtui vero conatus tribuitur innatus ad ſuccum hunc capeſſendum.

Caput Octauum.

De muſculis qui coxendicis articulationem mouent.
Crura duo ſolis hominibus data eſſe inter pedeſtria omnia.
Muſculos crus extendentes atque flectentes cur fecit natura multos, & maximos, & qui ſint.
Primam muſculorum differentiam triplicem eſſe.
Ambulatio, curſus, & ſtatio quomodo fiant.
De muſculo omnium maximo.
De muſculis femur intro abducentibus, & de extrorſum agētibus, ac de circumagentibus ipſum.

LIBER XVI. De vſu neruorum, arteriarum, & uenarum, quæ ſunt in toto corpore agit. Continet autem Capita xiiij.

Caput Primum.

QVæ in alia parte fuere declarata, nunc ſupponenda eſſe inquit, videlicet cerebrum eſſe principium neruorum, cor arteriarum, & hepar venarum.
Naturam fuiſſe iuſtam in æquitate diſtributionis.
Iuſtitiam duplicem eſſe, ac naturam ſequutam eſſe eam iuſtitiam, quæ magis artificioſa, eſt, de qua Plato locutus eſt.

Caput Secundum.

De productione, & diuaricatione venarum, arteriarum, & neruorum a ſuis principijs.
De arte naturæ admirabili, quod neq; neruus, neque arteria, neq; vena recurrãt, niſi paucæ quędã.
Quod in omnes partes corporis nerui ferantur, nullus tamen neque in oſſa, neque in chartilagines, neque in ligamenta, neque in glandulas inſeratur, & qua cauſa.
Neruos molles quibus tribuerit particulis natura, quibus duros.
In cute vnde producantur nerui ob ſenſum.

Caput Tertium.

Neruorum diſtributiones particulatim exequitur, & quibus partibus duros neruos, quibus molles tributi ſint, recenſet.
Senſum oculorum omnium aliorum eſſe certiſſimum.
De neruorum opticorum conſtructione, & cur concaui ſint.
Quæ partes a cerebro, & quæ a ſpinali medulla neruos accipiant.

Caput Quartum.

De neruorum diſtributione in ijs partibus quæ voci inſeruiunt.
Laringem eſſe præcipuum vocis inſtrumentum, & de eius conſtructione, & munere.
De recurrentium neruorum ortu, progreſſu, & reditu.
De ſecuritate flexionis, & reditus.

Caput Quintum.

De portione neruorum, quæ a cerebro ad viſcera mittitur.
Os ventriculi neruum ſinceriſſimum a cerebro recipere, & qua cauſa, ac de alijs particulis quibus ſincerus neruus mittitur, quibus vero minime.
De naturæ prudentia, cum neruum aliquem longius ſit perductura, vt tutus ſit.

Caput Sextum.

Vnde ſuggerantur nerui latis ſcapularum muſculis.
De reliquis particulis quæ a cerebro neruos recipiunt.
Latum muſculum fibras omnes recipere a colli ſpondylis.
Muſculi, qui retro ad dorſum totam ſcapulam contrahunt, vnde recipiant neruos.

Caput Septimum.

Muſculi thoracis vnde recipiant muſculos tum deſcendentes, tum aſcendentes.
Muſculos qui ſunt ad epomida totum brachium attollere, & ideo neruum validiſſimum flagitare, & ex quo is neruus deducitur.

Caput Octauum.

Quo pacto nerui in totam manum ferantur, & qua iter faciant.
Nerui manuum, & crurum quo differant.
Progreſſus neruorum crurum. *Caput Nonum.*
Muſculi qui ſunt ad os pubis vnde neruos recipiant, cum aliæ viæ omnes fuerint occupatæ.
Muſculos dictos recipere neruos per foramen magnum oſſis pubis.
Naturam ſemper ſolere a propinquis venas, arterias, & neruos partibus immittere.

Caput Decimum.

De arteriarum, & venarum diſtributione.
Arteriæ magnæ deſcendentis ortus, progreſſus, & diſtributio.
Natura ad ſolos teſtes, & mammas, non e propinquo, vt in alijs, ſed a longinquis locis vaſa duxit, & quare.
Plexus vaſorum circa teſtes, & mammas qua gratia facti, ac de plexu retiformi.

Caput Vndecimum.

De altera parte arteriæ magnæ, quæ ad collũ ſcapulas, & manus, & ſciem, & totũ caput, aſcẽdit.

Caput Duodecimum.

Carotidum arteriarum diuiſio, & proceſſus.
Retiformem proceſſum eſſe toti baſi cerebri ſubditum.
De plexu choroide.

Compli-

Complicari inter ſe ac commiſceri omnia vaſa in corpore.
Arterias,& venas ſenſu deſtitutas eſſe.
Cur plures numero,& magnitudine ſint venæ quam arteriæ,quę propagines particulis mittunt.

Caput Decimumtertium.

Venas quaſdam reperiri ſine arteria,arteriam autem nullam ſine vena,& quare.
Sicut arteria quæ e ſiniſtro cordis ventriculo oritur,eſt truncus omnium arteriarum,quę per corpus diſtribuuntur,ita venæ omnes a caua vena exoriuntur.

Caput Decimumquartum.

De venarum diſtributione pro ratione,& indigentia particularum omnium.
A calidis,& mollibus corporibus plurimum deſtruere,& iis qui ſatis mouetur,contra vero ab aliis.
Pulmoni omnia ineſſe,quæ ad celerem vacuationem pertinent.
Oſſium ſubſtantiam non facile diſſolui.
De venarum diſtributione in cæteras omnes particulas.

LIBER XVII, Proportionem partium corporis explicat,& utilitatem,quæ ex his libris deſumitur.Continet autem Capita.iij.

Caput Primum.

Quid ſit actio partis,& quid vſus partis.
Primam vtilitatem animalibus actiones præſtare,ſecundam vero partes ipſas,& huius probatio.
Partium actioni ſemper vſum etiam eſſe coniunctum,exemplo elephantis probat.
Naturam non ſolum extrinſecus proportionem in animali ſeruaſſe,ſed etiam in profundo,enumerandis partibus probat.
Mentem quandam eſſe,quæ omnia peruadat,& ornet,ex ſtructura animalium concipi poſſe.
Terras a mente quadam gubernari,ſolem,lunam,& ſtellas omnes.
Diuinam mentem eſſe etiam per aerem nos ambientem extenſam.
Opus de vſu partium eſſe perfectiſſimæ theologiæ verum principium,quæ theologia præſtantior eſt medicina.

Caput Secundum.

Tres vtilitates enumerantur quæ ex horum librorum lectione percipi poſſunt.

Caput Tertium.

Totum hoc opus de vſu partium tanquam bonum ἐπῳδὸν appellat,& quid ſibi velit hoc nomen, ἐπῳδὸς explicat,& ad Deorum hymnos,& cantus refert.

NOVEM LIBRORVM DE DECRETIS Hippocratis Synopſis.

LIBER PRIMVS, Principia neruorum,& arteriarum declarat.Cōtinet autem Capita decem,ſed prima quinque deſiderantur.

Caput Sextum.

Siniſtrum cordis ventriculum poſtquam denudatum ſit ſanguinem non incidere aduerſus Eraſiſtrati ſectatores diſputat.
Chryſippum reprehendit,qui cum purum ſpiritum in principali animæ loco contineri dicat,eum in corde collocant.
Ariſtotelem,& Praxagorā reprehendit,quorum vterque cor eſſe neruorum originem dixit,Praxagoram præterea,quod arterias ſciſſione in neruos trāſmutari aſſeruit.

Caput Septimum.

Aduerſus Eraſiſtratum diſputat,quod arteriæ ſciſſæ non degenerent in neruum:atque per inductionem probat hoc eſſe falſum.

Sumit inductionem ab arteriis.
- Coronaria,quæ στεφανιαῖα dicta.
- Quæ ad thoracem deferuntur.
- Quæ ad ſcapulas aſcendunt.
- Quæ ad manus feruntur.
- Quæ in aliis exiſtunt.

Vnde oriantur omnes nerui explicat.
Arteriarũ omnium diſtributionem per totum corpus recenſet.

Caput Octauum.

Aduerſus Ariſtotelem diſputat,qui cor eſſe neruorum originem dixit,eumque confuſe, & indiſtincte de neruorum origine bis protuliſſe.
Confutat argumentum quo probat Ariſtoteles cor eſſe neruorum principium,quia ibi multi ſint nerui.
Ad operationem,& vſum cuiuſque inſtrumenti,non ad fabricam eſſe reſpiciendum.

Caput Nonum.

Cur tria hæc inſtrumenta,neruus,ligamentum,& tendo,an ſimilia ſint inter ſe, quam habeant differentiam exponit,ac membranarum naturam declarat.

Caput Decimum.

Cor non habere neque ſenſitiuos,neque voluntarios motus magnitudine,aut copia alicuius momenti,vt Ariſtoteles dicebat.
Error Ariſtotelis fuit,qui neruoſas diſcriminationes in corde prorſus neruos appellauit.
Si etiam neruos,non neruoſas partes eſſe eas conceſſerit, non tamen è corde originem habere eas probat.
Ariſtotelem erraſſe,cum duas ſumptiones veras,tertiam probabilem ſtatuiſſet.
Neruos mouere corpus per medios muſculos,tanquam per vectes quaſdam.

LIBER SECVNDVS, Agit de falſis ſumptionibus, quibus tum Stoici,tum Peripatetici utebantur ad probandum rationalis animæ ſedem eſſe in corde, Continet autem Capita viij.

Caput Primum.

QVid in præcedenti libro egerit,& quid in hoc agendum ſit, breuiter explicat.

Caput Secundum.

Primum quid ſit ſumptio declarat,atque ex ijs alias eſſe falſas,alias ad rem, de qua agitur non pertinentes.
Reprehendit Chryſippum,qui volens oſtendere animæ ſedem eſſe in corde duas rationes vanas attulit,alteram ab etymologia huius vocis ἐγὼ,alteram ab oſtenſione, quam facimus admouendo manus ad pectus.
Deridet friuolas Chryſippi probationes,& ob illas potius in capite eſſe debere oſtendit.

Caput Tertium.

Caput vnum ex libris ſuis de demonſtratione pro exemplo aſſumit,videlicet ab ipſa quæſitæ rei ſubſtantia accommodatas ad rem ſumptiones eſſe ducendas.
Qua via ſit inſiſtendum,vt cognoſcatur num in corde ſit animæ principatus,& quibus ſumptionibus ſit vtendum.
Demonſtratiuum,& ſcientificum genus in quo differat ab oratorio,exercitatorio,& captioſo.
In Chryſippi,& Zenonis libris ſumptiones omnis generis confuſe,& ſine delectu commiſtas eſſe.
Sumptiones dialecticæ quæ ſint,& quomodo appellentur,& quomodo aliæ his inferiores.
Eos qui ſibi demonſtrandi ſcientiam arrogant,ſuppuratorum exemplo refellit.
Demum refellit antedictas duas Chryſippi rationes ab etymologia,& oſtenſione ſumptas.

Caput Quartum.

Qua ratione ſcientiæ effectrices ſumptiones a cæteris dignoſci poſſint.
Quatuor ſumptionum genera ponit.
Ex iis quæ cordi adiuncta ſunt ſumptionem elicit primum,deinde de alijs agit.
Cordi quæ inſint,eiuſque ſitus,& poſitio,& num ex hoc ratio demonſtratiua duci poſſit.
A corde vocem non exoriri,vt quidam aiebant,ac de proprio vocis inſtrumento.
Libros ſuos recenſet qui ad reſpirationem,& ad motum muſculorum pertinent, ad quos lectorem remittit.
Vocem non creari,ſpiritu qui in pulmone eſt ab eo qui eſt in corde,informato,vt dicebant.
Cor eſſe pulſuum,cerebrum voluntarij motus originem.

Caput Quintum.

Aduerſus eos,qui vocem, vel reſpirationem a corde proficiſci opinabantur,poſituræ vicinitate decepti hac ſumptione vtentes,omnibus functionibus ex propinquis membris origo eſt.
Concluſio Zenonis,& Diogenis de eodem.Ratio Chryſippi ad idem ſpectans.
Zenonis explicatur rõ,q̃ ꝓbat non eſſe in cerebro mentẽ,ex qua explicatione falſitas apparet.
Quæ ſit differentia inter præpoſitionem ἀπὸ & ὑπὸ,quæ ſumebantur in ratione Zenonis,& alia de rationis illius prauitate.

Caput Sextum.

Cor per quot, & quæ vaſa cerebro connectatur.

Qua ratione per diſſectionem principium vocis, & reliquarum actionum dignoſcendum.

Neque cor ad pulſuum motum cerebro egere, neque cerebrum corde vt ſentiat animal.

Quod cerebri facultatũ prima origo non ſit in corde, ex ligatione neruorum quorunda probat.

Caput Septimum.

Chryſippum mulra repugnantia ſibi ipſi, circa principatum animæ ſcripſiſſe, & Zenoni.

Ex omnibus rationibus Chryſippi repugnantibus veriorem eligit, ac de duobus ipſius maximis erroribus.

Ex ipſius Chryſippi verbis apparet animam rationalem in corde non eſſe, ſed irrationalem, & affectibus obnoxiam.

Caput Octauum.

Repetit, quod hucuſque in hoc libro dictum eſt, videlicet quatuor eſſe ſumptionum genera, & quæ ſint illæ quæ ſcientiam pariant.

Rationem Stoicorum a morſu ventriculi ad ſedem animæ argumentantium, diſceptatoriam eſſe, & vanam; ac de multis alijs ipſorum huiuſmodi rationibus.

Si concedatur cor ante alia omnia membra formari, non tamen probari originem, quoad facultates.

Cor moueri prius omnium aliorum membrorum, & vltimum deſinere, eſſe quidem demonſtratiuam rationem, ſed quo ad motum pulſuum.

Cor eſſe nutritionis principium, falſum eſſe.

LIBER TERTIVS, Omnia quæ Chryſippus de animæ ſede ſcripſit refellit. Continet autem Capita viij.

Caput Primum.

REpetit quæ in primo, & ſecundo libro egerit, ac quatuor eſſe omnes ſumptionum differentias iterum explicat.

Præter inſtitutum ſuum hoc tertio libro reliqua Chryſippi, quæ omiſerat ſe perſecuturum declarat.

Ponitur opinio Chryſippi, quod origo animæ ſit in corde.

Platonis opinio de diuiſione animæ.

Chryſippi ſumptiones ex teſtium, & vulgi opinione acceptæ.

Caput Secundum.

Autoritatibus Poetarum, quas Chryſippus adducebat, probari tantum iraſcibilem animæ partem eſſe in corde, non autem rationalem.

Chryſippum non recte argumentari, cum inquit, ibi eſſe partem animæ rationalẽ, vbi ea eſt, quę affectibus obnoxia eſt.

Multos verſus Homeri, & Heſiodi ponit, quibus vſus eſt Chryſippus ad ſuam ſententiam confirmandam.

Caput Tertium.

Carmina a Chryſippo adducta contra ipſum facere.

Pugnã inter rationẽ, & irã ex carminibus Homeri elicit, & rationem equiti, iram equo aſſimilat

Idem oſtendit in carminibus Euripidis de Medea

Chryſippum non debuiſſe Tirtæi carmen adducere, in quo de ira leonis meminit, cum ipſe leones ira priuet.

Chryſippum ab ijſdem ipſis quos citat teſtibus, prodi.

Caput Quartum.

Principatum animæ eſſe in corde Chryſippus ex his nominibus probabat, ſecorde, euiſceratis, & excerebratis, quod deridet Galenus.

Chryſippi orationem ænigma eſſe mirabili obſcuritate perplexum, & quare obſcurus fuerit Chryſippus.

Fatuitatem probationum Chryſippi explicat.

Non ſolum Poetis, ſed ne philoſophis quidem, nec Hippocrati, nec Platoni ſine demonſtratione credendum.

Caput Quintum.

Omnes Chryſippi rationes ſeriatim apponit, totum orationis eius contextum deſcribens.

Vulgarium teſtimonium quod adducebat Chryſippus, cum ſcilicet dicunt, iram aſcendere, vel deſcendere, contra ſe eſſe.

Fœminarum teſtimonium, quæ digito cor indicant, cum aiunt non deſcendere ipſis, quæ dicuntur, contra ipſum eſſe.

Chryſippum adducere in teſtimonium,mulieres,vulgares,etymologias, manuum admonitiones,nutus,ac renutus capitis.

Amicorum rogatu omnes Chryſippi nugas refellere aggreſſum.

Ratio alia Chryſippi ex etymologia cordis refellitur,& multæ aliæ huc ſpectantes.

Caput Sextum.

Repetit per epilogum quæcunque de cerebro,& corde dicta ſunt,ad oſtendendum cerebrum eſſe neruorum originem,cor autem motus pulſuum.

Idem morborum teſtimonio probat,quod fuſius inferius ſe facturum dicit.

Caput Septimum.

Reliquas Chryſippi probationes aſſumit refellendas,& præcipue ſumptionem illam, ex vno eodemque membro facultates vtraſque exortum habere.

Ponit Chryſippi verba,& ad ea ſigillatum reſpondet.

Vtraſque animæ partes rationalem inquam,& irrationalem inter ſe differre loco,tum puerorum exemplo,tum Euripidis,& Homeri teſtimonio probat.

Verſus Homeri ponuntur,quibus declaratur concupiſcibilem animæ partem in iecore eſſe.

Ex ratione Chryſippi de animæ principatu,alteram ſumptionem eſſe veram,alteram non probaſſe,& falſam eſſe.

Dicta quædam Chryſippi ponuntur,quæ repugnantiam habent,cum aliud iraſcibilem, & concupiſcibilem a rationali eſſe aſſerat.

Caput Octauum.

Cum Chryſippus videret fabulam ortus Mineruæ ſuis dogmatibus aduerſari: illam detorquet, & quibuſdam figmentis ſuis dictis accommodat.

Heſiodi carmina ponit Mineruæ ortum declarantia.

Fabulam Mineruæ declarat Galenus,& eius allegoriam eleganter aperit, ac de fabulis quædam pertractat.

Reprehendit rationem,& modum probandi,quo vſus eſt Chryſippus.

LIBER QVARTVS, Recenſet errata Chryſippi de affectibus, et perturbationibus. Continet autem Capita xij.

Caput Primum.

Poetarum carmina ponuntur, quibus Chryſippus oſtendi putabat omnes tres animæ facultates a Platone tribus in locis diſpoſitas,in corde manere.

Chryſippum diuerſis ſuis libris diuerſa,& ſibi repugnantia proferre de facultatibus animæ.

Affectus eſſe iudicia putabat Chryſippus.

Caput Secundum.

Chryſippum in generalium affectuum definitionibus prorſus ab antiquorum dogmatibus diuerſum abiiſſe.

Chryſippi definitio ægritudinis,timoris,& voluptatis.

In definitione perturbationum ſibi ipſi Chryſippum repugnare.

Sententia Chryſippi examinatur,qui dicebat,perturbationem animi eſſe motum irrationalem, & præter naturam.

Affectum animalem non poſſe innaſci inanimato alicui,ſicuti neque irrationali animali.

Ad alteram diffinitionis Chryſippi expoſitionem reſpondet,& cur ij qui currunt per decliue cõfeſtim ſtare non poſſint cauſam inueſtigat,quod animæ appetitionibus applicat.

Quando dicatur concurrere rationem cum affectu,& quando illi reſiſtere:qui temperans vocetur,& qui intemperans.

Caput Tertium.

Chryſippum errare cum conſiderat vtrum affectus ſint iudicia,an iudiciorum ſubſecutiones, aduerſarique ſibi,& Zenoni.

Accuſandum Chryſippum, quod iudicij æquiuocationem non declarauerit.

Caput Quartum.

Chryſippum in definitione cupiditatis non aduertiſſe eodẽ tempore,& loco ſibi ipſi repugnare.

Irrationale duobus modis accipi,à Chryſippo non animaduerſum,& plura de hac voce, irrationale.

Siue recta ſit,& vera ratio,ſiue praua,& falſa,nunquam in perturbatione eſſe poſſe, vt Chryſippus aiebat.

Motum nullum ſine cauſa fieri.

Caput Quintum.

Chryſippi ſectatores neſcire cauſam reddere motus perturbationum,& quæ afferant.

Repugnare

Repugnare ſibi Chryſippum, qui dixerit motus quoſdam aduerſari rationi, & eoſdem a ratione fieri.

Repugnare ſibi eundem Chryſippum, qui dixerit perturbationes animi tum iudicia eſſe, tum ſine iudicio fieri.

Poſidonij verba contra opinionem Chryſippi.

Caput Sextum.

Chryſippum ſæpe fateri diuerſam quandam a rationali facultate in animis hominum eſſe, quæ perturbationum cauſa ſit, & eius verba adſcribit.

Chryſippum recte dixiſſe, homines deſciſcēdo a ratione, & ſuccumbēdo perturbationibus, multis de cauſis imbecilliter agere, ſed erraſſe ipſum, cauſas non apponendo.

Platonis exemplum affert, & multa ipſius Chryſippi dicta ſubnectit.

Caput Septimum.

De ijs quæ a Poſidonio ſcripta ſunt contra Chryſippum de cauſis perturbationum.

Definitio ægritudinis reprehenditur à Poſidonio.

Multis teſtimonijs declaratur, ægritudine, lachrymis, ploratu, victoria, & honore ſatiari hoīes.

De cauſis ſedationis perturbationum.

Quid cauſæ ſit cur plerique eum nolint ſæpenumero fleant, nec lachrymas inhibere poſſint, alij vero contra cum flere velint, prius deſiſtant.

LIBER QVINTVS. Errores Chryſippi inde ortos oſtendit in cognoſcendis, & curandis perturbationibus, quòd tres animæ facultates eſſe negauerit. Continet autem Capita vij.

Caput Primum.

MVlta quæ ſuperius dicta ſunt de opinione Chryſippi repetit.

Non in vno eodemque iraſcibilem vim, & irrationalem exiſtere, aut vnius eiuſdemq; facultatis iram, & rationem eſſe facultates.

Chryſippi, Zenonis, & Poſidonij opiniones de definitione affectus, & in quo differant.

Caput Secundum.

Animum ſtultorum hominum in perturbationibus eſſe ſimilem corporibus, quæ in aliquem morbum incidunt, non recte dixiſſe Chryſippum.

Laudat Poſidonium, qui dixerit, inſipientium animos cum perturbationibus vacant, ſanis corporibus eſſe ſimiles, quod autem talem conſtitutionem morbum dixerit, non probat.

Chryſippi dictum, vt abſurdius multo reprehendit.

Sanitatis, & morbi definitio, & notitia, ex quibus apparet dicta Chryſippi non ſeruare proportionem in morbo corporis, & animi.

Caput Tertium.

In quo errauerit Chryſippus cum dixit, rationem eſſe notitiarum quarundam, & anticipationū collectiones.

Partes cum functionibus in anima non ſunt confundendæ.

Morbi notitiam confundere Chryſippum, cum ſimilem dicat animæ morbum corporis conſtitutioni.

Sanitatem animæ cum pulchritudine confundit Chryſippus.

Pulchritudo corporis in quo conſiſtat, & in quo ſanitas.

Quomodo vel ſana, vel ægra reddatur anima dicere omiſit Chryſippus, & q̄ de hoc dicat Plato.

Caput Quartum.

Neque in una tantum animæ parte, neque in vna facultate iudicia, & affectus exiſtere, ut Chryſippus putabat.

Animæ facultates tres eſſe ex Poſidonio, & Ariſtotele, & quomodo locis ſeparatæ ſint.

Chryſippum ſecum diſſidere, cum inquit, oēs operationes, & affectus in ſola ratione conſiſtere.

Refellit dictum Chryſippi, qui dixit, ſanitatem, & morbum, pulchritudinem, & turpitudinem animæ, in partibus ipſius fieri, & has partes eſſe notitias, & anticipationes,

Caput Quintum.

Ex puerorum perturbationibus, & appetitionibus refellitur Chryſippus, plures eſſe animæ inter ſe diſſidentes facultates.

Falſum eſſe ad honeſtatem ſtatim a principio pueros propenſos eſſe, probatur, & nullam cum vitio affinitatem habere.

Quædam phyſiognomica contra Chryſippum adducuntur.

Ariſtotelis ſententia de animæ conſtitutionibus.

Quæ Plato de puerorum eductione tradidit mire extolluntur a Poſidonio.

Peccaſſe Chryſippum, qui cum multas eſſe ſcientias dixerit, vnam ſtatuerit animæ facultatem.

Caput Sextum.

De virtutibus obiter ab ipſo Galeno tactam eſſe mentionem, ex conſequutione tractationis de affectibus.

Error Chryſippe rum non modo in diſputatione de perturbationibus, ſed etiam de fine, & qui ſit finis, ab omnibus expetendus.

Cauſa perturbationis inuenta, quæ bona ſequantur.

Quæcunque in tractatione de perturbationibus recte a Poſidonio ſcripta ſunt, apponit.

Caput Septimum.

Platonis demonſtrationes affert, quæ probant tres eſſe animæ partes, quibus ad motum incitamur, & diuerſas.

Pugna quæ interdum oritur inter rationalem, & irrationalem facultatem, geminas eas eſſe naturas diſſidentes oſtendit.

Si tantum vna facultas in nobis eſſet, quid ſequeretur.

Multa verba Platonis afferuntur, quibus diuerſam eſſe ratiocinantem a concupiſcibili probat.

Exempla Platonis, quibus oſtenditur iracundiam nobis a natura datam, vt rationi opituletur contra cupiditatem.

Quod iracundia a ratione diuerſa ſit, ex Platone probatur.

LIBER SEXTVS, Monſtrat iecur uenarum, ſanguinis, & concupiſcibilis animæ eſſe principium. Continet autem Capita ix.

Caput Primum.

Expedita diſputatione contra Chryſippum, nunc redit ad inſtitutum, vt monſtret, cerebrum, cor, & iecur tria eſſe principia regentium nos facultatum.

Quid ſit actio, quid affectio, earumque duplex ſignificatum.

Primaria ratione quæ fieri a natura dicantur.

Caput Secundum.

Tres eſſe animæ ſpecies ex Platone repetendum eſſe ait, ac nihil referre ſpecies an partes quis eas dixerit.

Tres animæ facultates quibus animalibus comparauit Plato.

Ariſtotelis, & Poſidonij ſententia de ſpeciebus animæ.

Quicquid ſpecies eſt poſſe partem appellari, non autem contra quicquid pars eſt, continuo eſſe ſpeciem.

Caput Tertium.

Cum ſuperioribus libris de duabus animæ partibus dictum fuerit, in ſequenti de concupiſcibili tantum aget.

Argumenta de concupiſcibili, non ex euidentibus, neque ex quæſitæ rei natura fore, & quare.

Ex Plantarũ generatione, & diſpenſatione, facultatis altricis, ſiue vegetabilis naturam inueſtigat.

Stirpes qua ratione gignantur, & augeantur, quarum ſimilitudinem in animali contemplatur.

Arteriæ magnæ ortus, & diuaricatio.

Sententiam refellit aliquorum, qui contendebant, ea q̃ ſubſequuntur maiora eſſe ſuis principijs.

Quatuor venarum paria a capite ferri, falſo Hippocrati tributum eſſe.

Aduerſus Pelopem præceptorem ſuum, qui dicebat, parua magnorum eſſe principia.

Arteriarum originem non aliunde, quam ex corde originem habere.

Caput Quartum.

Sanguinis procreatricẽ facultatem in iecore contineri, ac iecur altricis facultatis eſſe principium.

Iecur ſanguinem cordi tanquam materiam non præparare, optime demonſtratur tum rationibus, tum ex diſſectione.

Quod iecur ſanguinem cordi non præparet, illud maximum eſſe argumentum, quod una tantum uena cernatur e iecore, & a corde exoriri.

Caput Quintum.

Iecur eſſe ſanguinis officinam, non cor, probat ex eo, quod e corde nulla vena oriatur, ſed caua e iecore.

Alterum eiuſdem argumentum validiſſimum, quod multa animalia dextrum cordis ventriculum non habeant.

Ex diſſectione multis perſuaſit Galenus iecur venarum eſſe principium.

Pelopis abſurditas in venarum principio tradendo.

Stultum eſſe aliud naturæ rei, aliud doctrinæ inuenire principium.

Caput Sextum.

Cor neque ſanguinis corpus totum alentis,neque receptaculorum eius eſſe procreatricem originem probat ab euidentibus,quæ in diſſectione apparent.
Euidens in diſſectione,ſunt membranæ ad orificia receptaculorum, ac de forma, & numero ipſarum membranarum,& vſus.
Contra Eraſiſtratum,qui dicebat cor eſſe & arteriarum,& venarum principium.
Eraſiſtratum nihil de ſanguinis generatione dixiſſe, quæ multo magis animalibus neceſſaria ſit, quam uentriculi actio,quod etiam probat.
Omnibus quæ ab aliquo alterantur in alterantium ſpeciem mutationem fieri.
Venas in prima fœtus in vtero formatione ex corde originem non habere,probatur aduerſus Eraſiſtratum.

Caput Septimum.

Aduerſus Praxagoram,& Philotimum,qui arterias ex ſeipſis pulſare dixerunt.
Arterias a corde motum omnem habere,eo argumento,quod ſi recidantur,motu priuantur.

Caput Octauum.

Aduerſus aliquos,qui non ſolum cor, ſed omnia alia membra conceptaculorum ad ipſa pertinentium,principium,& finem dici poſſe affirmabant.
Iecur eſſe primam venarum originem,& diſpenſationis materiæ per totum corpus.
Venarum tunicas non eſſe ſanguinis creatrices.
Sicut ventriculus iecinoris cauſa non immutat cibum,ſic neque iecur aliorum membrorum cauſa ſanguinem elaborare.
Ex propria ſpecie ſubſtantiæ,propriam eſſe etiam functionem oportere, ac nihil tam ſimile inueniri ſanguini poſſe,quam iecoris ſpecies.
De ſanguine tenuis,& ſubtilis ſubſtantiæ, & ſpirituoſi generatione, & ſicut arteriarum, ita huius ſanguinis cor eſſe principium.

Caput Nonum.

Arteriæ,quæ eſt in cubito citatior motus,quid ſignificet,ac de animi moribus cõiecturã præbere.
Eam arteriam ab Hippocrate appellari venam.
Appetitoriam animam Platonem in hepate coloeaſſe.
Venarum radicationem eſſe hepar,& arteriarum cor.
Iecur eſſe concupiſcibilis facultatis originem,& ex Platone,& ex Homeri teſtimonio monſtrat.

LIBER VII. Neruos omnes à cerebro originem ducere oſtendit, & quomodo ſenſus,et motus facultas inde proficiſcatur. Continet aũt Cap. viij.

Caput Primum.

Prolixitatis huius tractatus non ſe fuiſſe cauſam, ſed eos qui falſis rationibus multos libros impleuerunt de animæ principatu.
Quid hactenus oſtenſum ſit de tribus animalis principijs.
Chryſippum in ijs quæ contra Ariſtonem diſputauit,de virtutibus,non eſſe reprehendendum,opinabatur autem Ariſto unam eſſe uirtutem tantum quæ plurima nomina ſortiretur.
Indagandum proponit,una ne,an plures virtutis animæ ſubſtantiæ inueniantur, & quid per ſubſtantiam intelligat.
Si tres ſint animæ partes,tres eſſe virtutes eius neceſſe eſt,& quo nomine appellandæ.
In partibus irrationalibus virtutes eſſe habitus, & potentias, at in rationali, non ſolum habitus, & potentia,ſed etiam ſcientia eſt virtus.

Caput Secundum.

Ariſto virtutem unam animæ poſuit, bonorum,& malorum ſcientiam,& quomodo alias virtutes huic includebat.
Chryſippum reprehendit in iis, quæ Ariſtoni contradicit; ipſumque uocabulorum non rerum differentiam aduertere.
Quid bonum,aut malum,eligendum,aut fugiendum.
Neque Platonem,neque Ariſtonem, neque ipſum Galenum eſſe cauſam tam longæ orationis, ſed eſſe qui producit diſputationẽ,argumẽtis non demoſtratiuis, ſed dialecticis, & rhetoricis.

Caput Tertium.

Differt tractationem de dña virtutum, & ad inſtitutũ redit, oſtendens neruos ex cerebro oriri.
Quod nerui ex cerebro oriantur, eorum naturam indicare, quæ triplici ſubſtantia conſtat,cerebri,ſcilicet,& duarum membranarum tenuis,& duræ.

Eraſiſtra-

Eraſiſtrati oratio,qua affirmat neruos a cerebro oriri,quod prius ignorauerat,
Ex diſſectione cerebri idem probatur,quandoquidem ipſius uẽtriculis vulneratis ſenſum, & motum amittit animal.
Spiritum illum qui in cerebri ventriculis continetur,vel eſſe primum domicilium animę,vel animam ipſam,non eſſe verum.
Habitaculum animæ eſſe in ipſo cerebri corpore,qualiſcunque eius ſubſtantia ſit.
De reticulari contextu.
Spiritum,qui in arteriis continetur eſſe vitalem,qui in cerebro,animalem.
Deceptũ fuiſſe Eraſiſtratũ,cum putarit, ex vulnerata membrana cerebri immobile animal reddi.

Caput Quartum.

Theoremata quædam de ſpiritu,qui in ſingulis neruis eſt,tanq̃ ſibi dubia,explicanda proponit, & præcipue,vtrum vis a cerebro ad neruos perueniat,an in neruis generetur.
De neruis opticis,& eorum conſtructione,& foramine,& quomodo per ipſos tranſmittatur virtus viſiua.
Non omnibus neruis meatus eſſe datos exiſtimat Galenus.

Caput Quintum.

Vtrum per emiſſionem virtutis viſiuæ, an per intromiſſionem ſpecierum fiat viſio examinandum proponit.
Aerem circumfuſum tale inſtrũ nobis eſſe cum videmus,quale eſt ſemper neruus in corpore.
Exemplo neruorum,& arteriarum præciſarum opinionem ſuam de uiſione confirmat.
Neruum eandem cum cerebro habere ſubſtantiam, & in quo à cerebri natura recedat.
Neruus opticus in quo ab aliis neruis differat.
De humore uitreo,& glaciali,& fabrica oculi, atque eius præſtantia.
Talem eſſe aerem oculo,qualis eſt cerebro neruus.
Proprium ſenſibile oculorum eſſe colores,& viſum per medium aerem ad coloratum porrigi.
De qualitatibus inſtrumentorum ſenſus.

Caput Sextum.

Olfactum eſſe quintum ſenſum, licet non ſint quinque elementa, & de eo Platonis ſententia.
Eiuſdem Platonis ſententia de uiſione,quomodo fiat.
Primum ſenſorium commune eſſe omnibus ſenſibus ex Platonis teſtimonio comprobat.
Senſus quomodo percipiant ſua obiecta.
Senſoria quæque ex qua materia conſtent.

Caput Septimum.

Ariſtotelis aliqua problemata de viſione, & immutatione, ſeu alteratione, recte explicata eſſe, ſed quomodo magnitudinem, diſtantiam, & poſituram cuiuſque rei videamus,ab eo dictum non eſſe.
Solum colorem per refractionem poſſe a viſibilibus rebus ad noſtram aciem peruenire,non autem magnitudinem,& reliqua aduerſus Ariſtotelem.
Aduerſus Ariſtotelis opinionem de uiſione per intromiſſionem, & multa in illum reprehenſio.
Aduerſus Stoicos, qui putabant per circumfuſum aerem quaſi per baculum viſionem noſtram fieri.
De animæ ſubſtantia quædam.

Caput Octauum.

Repetit ea,quæ de ſenſus alteratione dixit.
Cerebrum tum ſenſuum omnium,tum incitatorij motus principium eſſe.
De ſpinali medulla,& quam vim habeat,eiuſque fabrica.
Eraſiſtratum in ſenectute ueram neruorum originem agnouiſſe,Ariſtotelem uero nunquam.

LIBER VIII. Continet Hippocratis,& Platonis ſentẽtiam de quatuor Elementis,& corporum ex ipſis conſtitutione,de reſpiratione,ac de receptaculis cibi,& potus. Sunt autem Capita ix.

Caput Primum.

Breuiter repetit ea,quæ ſeptem ſuperioribus libris fuere pertractata.
Ad tractationem de animæ principatu, vel vnus quidem nec integer liber ſatis fuiſſet,nedum quinque.
Euclidem vno tantum theoremate demonſtraſſe terram eſſe mediam mundi partẽ, & puncti,centrique rationem obtinere.
Rationem de animæ principatu pauciſſimis verbis poſſe contineri quibuſdam ſumptionibus declarat,

declarat, ita vt tota oratio exametros octo non excedat, in qua de duobus principijs, cerebro & corde agitur.

Demonſtrationes quatuor de tertio principio, de iecore ſcilicet, quod ſit venarum origo, & concupiſcibilis ſedes, breuiter apponit.

Caput Secundum.

Reliqua de Hippocratis, & Platonis decretis ſubnectit, a naturalibus elementis exorſus.

Quid ſit elementum, & quid ſit minimum in quaque re.

Reliqua de elementis, ait, ſe in tractatu de elementis ſecundum Hippocratem, expoſuiſſe, ac quædam de libro Hippocratis de natura humana.

Platonis uerba adſcribit, in quibus una cum Hippocrate, corpora noſtra conſtare ex aqua, aere, terra, & igne aſſerit, ac de exceſſu, & defectu ipſorum.

Caput Tertium.

Platonem nō diſſentire ab Hippocrate, quod quatuor prima corpora non appellarit elementa.

Plato contemplatiuam philoſophiam ſequutus eſt, vt nobiliorem, ac quibus nominibus elementa appellauit.

Caput Quartum.

Quomodo ex elementis primis noſtra conſtent corpora, in quo ait Platonem cum Hippocrate conuenire.

De ſanguinis noſtri materia, cumque ex quatuor conſtare humoribus.

Quænam appellet Galenus prima corpora explicandum proponit.

Hippocrates corpus primum, aut ſecundum, ſicut Ariſtoteles non videtur appellaſſe, & quod ſit corpus primum, aut ſecundum.

De partibus ſimilaribus, & inſtrumentarijs.

Primas qualitates poteſtate non actu corporibus noſtris ineſſe, actu vero ineſſe, quæ ex ipſis per media alimenta gignuntur, ſanguinem, pituitam, & biles.

De ſanitate, & morbo ſimilarium, primorumque corporum; & in quo recte Hippocrates, non recte autem Plato dixerit.

Caput Quintum.

De ſecunda noſtrorum corporum conſtitutione ex Platone, & in quo non recte dixerit.

De humorum coloribus Platonem multa dixiſſe.

Quatuor humores a Platone, ſicut & ab Hippocrate, plurimorum morborum eſſe cauſa exiſtimatum eſt, Platonis verba apponuntur.

Hippocratem ordine doctrinæ meliori vſum eſſe, quam Plato, cum dixerit quatuor humores ſecundum naturam eſſe, ac ipſius Hippocratis verba apponit.

Caput Sextum.

Qui humores quibus anni temporibus, & quibus ætatibus uigeant, quo ordine doctrinæ Hippocrates declarauerit, & eius contextus ponuntur.

Platonem negligenter ſe geſſiſſe in inquiſitione temporum anni, & in ijs quæ Hippocrates de morbis ſcripſit in ſingulis ætatibus.

Platonis errores in reddenda cauſa febrium.

Platonis opinio de flegmate abſurda.

Caput Septimum.

De innato calore, quæ fuerit Hippocratis, ac Platonis ſententia, & quomodo illum appellauerint, & quomodo ab ipſo animalium corpus gubernari dicatur.

Aliquot aphoriſmi Hippocratis de innato calore, aſſeruntur, de eius ſubſtantia, & qualitate.

Platonis uerba de calore innato, & in quo non recte dixerit.

Caput Octauum.

Platonem non parum diſcrepaſſe ab Hippocrate in ſententia de reſpiratione.

Rephrehendendum eſſe Platonem, qui attractionem tollat, atque ideo operationes nonnullas in circumuolutionem retulerit.

De attractionis vi, & quomodo fiat: & quomodo fiat reſpiratio.

Reſpirationem cum perſpiratione confudiſſe Platonem, & eius orationem eſſe falſam.

Caput Nonum.

In quo conueniat Plato cum Hippocrate in ſententia de reſpiratione.

Accuſandum Platonem, ſi exiſtimet nos totum potum in pulmonem deglutire.

Errores Eraſiſtrati multi numerantur.

Non fuiſſe Platonis ſententiam potum in pulmones deglutiri; Ac uerum eſſe aliquam portionem in ipſum delabi.

LIBER

LIBER NONVS Docet rationem ſimilitudinis, & diſſimilitudinis diſtinguendæ, ex quo ueritas indagatur. Continet autem Capita ix.

Caput Primum.

De ſimilitudine, & diſſimilitudine, eodem modo pronũciaſſe Hippocratẽ, & Platonẽ.
Qui vult alios fallere, & ſe a nullo falli, ſimilitudinem rerum debet optime tenere, & quomodo quis aſſequi poſſit, ex Platone.
Quæſitarum rerum veritatem, quomodo quis aſſequi poſſit.
Quomodo principium inuentionis rerum præclarum indagari poſſit.
Nos habere naturalia iudicia communia iudicandi, & quæ ſunt.
Quæ ſint iudicia, & quid fides.

Caput Secundum.

Exemplo Hippocratis de ægrotantium facie, & Platonis de iuſtitia, quæ in ciuitate, & in animã reperitur declarat, quomodo principium inuentionis rerum indagari poſſit.
Vniuerſalis methodus ſine exercitatione multa in ſingularibus artificem bonum efficere non poteſt, ac de exercitationis neceſſitate.

Caput Tertium.

Circa eandem methodum exercitatio ex Platone de natura mulierum, & ad idem contradictio, vt ſimilia, & diſſimilia inueniſſe ſciamus.

Caput Quartum.

Circa eandem methodum cognoſcendi ſimilia, & diſſimilia Hippocratis alterum exemplum, de articulo luxato, alterum de vertebra.

Caput Quintum.

Aliud exemplum eiuſdem, vt communia a proprijs diſcernamus ex Platone de opilionibus, & bubulcis cum medico collatis.
Medici finis quis ſit, & qui dicendus medicus.
Tria hæc poteſtate idem ſunt, de propriis, & communibus ſpeculari ſimilia, & diſſimilia cognoſcere, quid idem, & diuerſum conſiderare.
De diuiſiua, compoſitiua, & definitiua methodo.
Quomodo quis rhetoricam methodo conſequatur, ac de artium omnium conſtitutione ex Platone.

Caput Sextum.

De eadem methodo ex Hippocrate aduerſus Gnidios medicos.
De errore medicorum in adhibendis remedijs in lateris dolore ob ignorantiam differentiarum ſecundum genus, & ſpecies.
Methodus Hippocratis in curatione pleuritidis explicatur.
Conſideratio de artificum diſſenſione, quam vtilis ſit.
In philoſophia cur magnæ ſint diſcordiæ.
Hippocratis exemplum de vini diſtinctionibus, & Platonis de voluptatibus.
Duas tantum vias eſſe diſtinctionum adhibendarum.

Caput Septimum.

De ijs qui ſimilitudine quæſtionum vtilium ad inutiles, & vanas tractandas prolapſi ſunt.
Quæ quæſtiones medicis, & quæ philoſophis vtiles ſunt, & quæ inutiles.
Multa falſa ſimilia veris in principijs demonſtrationum reperiri, & multas cauillationes concinnari ob ſimilitudinem, quam habent cum veris rationibus.

Caput Octauum.

Quomodo res inter ſe diſcernere, & ſingulorum ſimilitudines exacte contemplari valeamus, exemplo ducto a ſummi opificis erga nos prouidentia, docet.
Rationes eorum, qui dicerent fortuna quadam, non prouidentia opificis, & ratione formatum fuiſſe hominem, & ad eos reſponſio.
De mirabili artificio opificis in conſtructione corporis noſtri, vt ex diſſectione habetur.
Vtrunque oculum exactam ſimilitudinem, & delineationem inter ſe habere, quod artem ſummam opificis declarat; quam iuſtitiam omnibus aliis membris ineſſe aſſerit.
Ex ſimilitudine iudicii in artificibus qui cernuntur, in conſiderationem opificis noſtri deueniendum.

Caput Nonum.

Quæ de animæ, & Deorum ſubſtantia dicta ſunt a Platone veriſimilitudinem non excedere; de quo verba Platonis adſcribit.
De ſubſtantia animæ ſe non poſſe pronunciare affirmat, eam vero tripartito eſſe diſtinctam, & vnam diuinam eſſe, duas vero affectibus obnoxias, & earum ſedes deſiderare poſſe aſſerit.

De ſimilitudine veriſimilium,& neceſſariarum probationum, & quomodo in errores induxerit multos.
Quomodo Plato in ſingulis nos exercuerit,& hoc ex tribus capitibus deſumi, ſcilicet de diuiſione,& compoſitione,de conſequentibus,& repugnantibus, & de rerum inter ſe mutatione.
Diſtinctio Platonis circa ſimilitudines, quæ in rebus inueniuntur ex exemplo de turbine, qui circumferri,& ſtare videtur.
Deceptionem ſæpe ex æquiuocatione deuenire, vt in exemplo de idem.

GALENI DE NATVRALIBVS FACVLTATIBVS LIBRI TRES.

PRIMVS LIBER Agit de ui generatrice, de auctrice, ac de nutriente. Continet autem Capita xvij.

Caput Primum.

SEnſum,& motum voluntarium,animæ; auctionem vero,& nutritionem,naturæ eſſe opera.
Animal ab anima ſimul,& natura gubernari,ſtirpes a ſola natura.

Caput Secundum.

Totius operis propoſitum, a quibus facultatibus auctio,& nutritio fiat.
Explicantur voces,quibus in hoc opere vſurus eſt,& primum quot modis moueri, & motus dicatur.
Sophiſtarum quorundam opiniones circa alterationes,& immutationes naturales.
Qualitates totas per ſe totas miſceri,vtrũ vero ſubſtantiæ,hoc ad ſe non pertinere in hoc libro.
Cibos oẽs mutari in ſanguinem,eorumq; opinio refellitur,qui dixerunt elementa immutabilia.
Quod opus ſingulæ facultates edant, & quid appellet opus,quid actionem,& quid cauſam.

Caput Tertium.

Singulas particulas ſecundum certam temperiem quatuor qualitatum actiones edere.
De quatuor qualitatibus duabus actiuis,calido,& frigido,& duabus paſſiuis,humido,& ſicco.

Caput Quartum.

Facultatem ſeu potentiam ad aliquid dici,eamque eſſe agentis cauſæ ſubſtantiam.
Quot,& quæ ſunt facultates naturales,ut inueniantur,ab operibus incipiendum.

Caput Quintum.

Ex operibus naturæ,tres eius actiones,vel facultates reperit,generationem,auctionem,& nutritionem;& quid vnaquæque ſit.

Caput Sextum.

De generatione primum agendum ſtatuit,quam ex alteratione,& formatione conſtare dicit.
De primis qualitatibus,& ijs quæ primas ſequuntur,quæ ſint.
Senſibilia elementa uocat partes ſimilares in corpore noſtro,& quæ ſint.
Alteratrices facultates in omni animalium genere quot ſint, & vnumquodque membrum ſuas actiones habere.
Organa a virtute efformatrice facta.

Caput Septimum.

De facultate auctrice;quodnam ſit eius proprium,& quomodo extendantur particulæ exemplo veſicæ oſtendit.
Solius naturæ opus eſſe corpus in oẽm partẽ extendere,ſeruata ſubſtantia,& continuitate priori.

Caput Octauum.

De nutritione,& in quo differat a generatione.

Caput Nonum.

Quæ ſummatim dicta ſunt de tribus facultatibus,ſunt veluti procemium vtilioris doctrinæ.
Generationem, auctionem,& nutritionem,eſſe veluti prima opera,& capita naturæ.

Caput Decimum.

Exponuntur ea quæ ad nutricem facultatem pertinent.
Omnia inſtrumenta naturalia,& eorum facultates propter nutritiuam eſſe factas.
Quodque animal opus habere pluribus alterationis nutrimenti inſtrumentis,& quas ob cauſas.
De tribus particularum generibus,quæ ad nutritionem deſiderantur.

Caput Vndecimum.

Quem ob finem natura tot,& tales particulas inſtituit.

Definitio nutritionis.

Primum debere fieri appoſitionem,poſtea agglutinationem,poſtea aſſimilationem ei,quod nutriendum eſt.

Quod ſit proprie nutrimentum,& quod non proprie.

Caput Duodecimum.

Duas ſectas ponit hominum,qui aliquid de natura non temere tradiderunt,& earum opiniones recenſet,circa ſubſtantiam generationi,& corruptioni obnoxiam.

Ex duabus vijs,vtra eligenda proponit,& Hippocratem primæ adhærere aſſerit.

Caput Decimumtertium.

Aduerſus Aſclepiadem,qui attractricem vim conuenientis qualitatis nullam ineſſe particulis cenſuit,ut in renibus.

Aſclepiadis opinio,quod humor qui bibitur,in habitum reſoluatur,& in veſicam tranſmittatur.

Congreſſio Galeni cum ſophiſta,qui ex Aſclepiadis ſectatoribus.

Modus oſtendendi in viuo animali,quomodo in veſicam per vrinarios meatus vrina transfluat.

Cur nihil refluat ex veſica in vrinarios meatus.

Altera Aſclepiadis abſurda opinio de loco generationis bilis; & eius confutatio.

Medicamenta humores non trahere, ſed ipſa conuerti in humores,Aſclepiades cenſuit, & confutatio.

Caput Decimumquartum.

Epicurus quam cauſam attulerit,quod magnes lapis ferrum trahat.

Aſclepiades,cum nullam cauſam inueniret,nihil ab vllo trahi dixit,

Aſclepiades negabat naturam quicquam moliri pro animalis ſalute.

De magnetis attrahendi cauſa diſputatio contra Epicurum,& Aſclepiadem.

Purgantia medicamenta,ab alto attrahentia infixa,& venena educentia,eandem quam magnes facultatem oſtendere.

De ſurculorum extractione aduerſus Epicurum,& alios.

Rebus quibuſq; vim quandam ineſſe,qua ſibi conuenientia attrahant,exēplo frumenti declarat.

Caput Decimumquintum.

Ad propoſitum redit,& renibus attractricem facultatem ineſſe probat,reiectis omnibus alijs rationibus.

Venas contractas non protrudere vrinam,vt aliqui dicebant,probat ex ſinu renum.

Vrinam non percolari probat.

Renes trahere vrinam,non eo modo,quo Epicurus dicebat,ſed alio.

Caput Decimumſextum.

Aduerſus Eraſiſtratum,qui Hippocratis dogmata prætererit circa attractionē, nulla facta illius opinionis intentione.

Neque rhetorice,neq; dialectice Eraſiſtratus,ubi de tranſglutiendo egit,Hippocratem refutauit.

Aduerſus Eraſiſtratum de attractione ventriculi.

Vrinæ ſeparationem non fieri conſecutione ad id,quod vacuatur,& cur.

Circa attractionem renum Eraſiſtratum diſſimulaſſe,Aſclepiadem verum mentitum fuiſſe.

Caput Decimumſeptimum,

Aduerſus varias opiniones eorum qui vel Eraſiſtratum, uel Aſclepiadem ſequuti ſunt,de vi attractrice renum.

Aduerſus Lycum Macedonem,qui dicebat urinam eſſe excrementum nutritionis renum.

Eandem eſſe rationem,qua vrina in renes,& qua ſanguis in alias partes feratur,& qua bilis ſecernatur.

LIBER SECVNDVS Agit de diſtributione alimenti,ac de reliquis, quæ ad nutritionem pertinent. Continet Capita ix.

Caput Primum.

FAlſa Eraſiſtratum de digerendo alimento protuliſſe.

Falſam eſſe Eraſiſtrati hypotheſim de ſucceſſione ad id,quod vacuatur,&,ſi vera eſſet ſuperuacuam fore.

Caput Secundum.

Aduerſus Eraſiſtratum,neque halitus vi vrinam ferri in ueſicam, neque ſucceſſione,ad id quod vacuatur.

Alter Eraſiſtrati error in bilis ſecretione.

Bilem ſeroſo excremento non eſſe magis tenuem.

Caput Tertium.

Hypotheſim exiguorum meatuum ad naturales functiones eſſe falſum.
Niſi vnumquodque inſtrumẽtum facultatẽ naturalem haberet,ne breui quidẽ tẽpore duraret.
Nulla pars in animali eſt,neque externa,neque interna,quam natura nõ ornet, contra quàm in ſtatuis ſculptis fiat.
Semini eſſe facultatẽ trahẽdi ſanguinis,vt magneti ferrũ,ſemenque eſſe principiũ aĩalis efficiens.
De vi formatrice animalis,ac de auctione membrorum.

Caput Quartum.

Eraſiſtratum non verſatum fuiſſe inter Peripateticos Philoſophos, vt eius ſectatores dicebant, ex dogmatibus de qualitatibus actiuis,de nutritione,ac de concoctione probat.
Aut Eraſiſtratum, aut Peripateticos nihil recte de natura ſenſiſſe.
Eraſiſtratum,& ſi naturam artificioſam dicat, tamen millies hoc ipſum deſtruere.

Caput Quintum.

Locum Eraſiſtrati de bilis ſecretione non poſſe interpretari ipſius ſectatores, & incõmoda quæ inſunt in ipſorum expoſitionibus duabus.
Eraſiſtratus dum tractoriam facultatem negat,multis difficultatibus implicatus hæret.

Caput Sextum.

Si concedatur lemma illud Eraſiſtrati,de ſucceſſione ad id quod vacuatur, concludet quiddam tantum de venis,non autem de neruis,& alijs.
Cum dixerit Eraſiſtratus neruum in ſe venas,& arterias habere,putauit ſe tractum poſſe declinare,& confutatio prolixa.

Caput Septimum.

Galeni ſententia de nutritione.

Caput Octauum.

Eraſiſtratum,cum non intellexiſſet,quæ ad generationem ſuccorum pertinent,merito inutilem ipſorum contemplationem eſſe dixiſſe.
Eraſiſtratum dubitaſſe,num in corpore ſit generatio bilis,an in cibis contineatur.
Reprehendit Eraſiſtratum, quòd concoctionis fruſtrationes diuiſerit in multas,de ſanguinis vero vitio ne verbum quidem fecerit.
Eraſiſtrati ignauia de hydrope.
Eraſiſtratum ſuperbum eſſe,qui ſententias doctiſſimorum hominum quos narrat, neque confutarit,neque etiam attigerit.
Ad medicum pertinere ſcire num in cibis inſit bilis ,an in ventre per concoctionem gignatur, aduerſus Eraſiſtratum.
De ſuccorum generatione probe ſcriptum ab Hippocrate, Ariſtotele, Praxagora , & alijs multis,& ex quibus generetur pituita,ex quibus bilis,& reliqui humores.
Cur in febribus deterior fiat ciborum concoctio ignoraſſe Eraſiſtratum.
In omni actione id quod melius eſt,commodo temperamento referendum eſſe acceptum.
Determinat quonam modo,& in quibus gignatur bilis in corpore,& cæteri humores.

Caput Nonum.

Propter certam quatuor primorum corporum temperiem edi actionem ab omni particula,cõtra Eraſiſtratios,qui hæc ſcire ad medicum non pertinere dicebant.
De humorum generatione,qualitatibus,& corruptione,vnde morbi generantur.
De liene,& morbis ex ipſo,quæ omnia præterijt Eraſiſtratus.
Generatio humorum quomodo fiat,vini muſti exemplo declarat.
De vtriuſque generatione bilis differentia,& qualitate,ac de pituita.
Praxagoras decem humores præter ſanguinem fecit.

LIBER III. De retentrice, & expultrice facultate agit Continet autem Capita XV.

Caput Primum.

QVid ſuperiore libro ſit actum circa nutritionem.
Vt nutrimentum attractum,& appoſitum adhæreat parti,& non elabatur,opus eſſe retentrice facultate.

Caput Secundum

Neceſſitatem retentricis facultatis monſtrat probationibus neceſſarijs,& cogentibus.
Ex particulis cauitatem in ſe habentibus facile poſſe demonſtrari retentricem eſſe, à ventriculo, ſcilicet & ab vtero.

Caput Tertium.

De retentrice vteri facultate circa fœtum,ac de ea,quæ illi ſuccedit,vi propulſoria.

Synopſis. G Quando

Quando mulieres putant ſe concepiſſe,& ſemen retinere,& quo motu id percipiant: ac retentricis opus.

De pariendi tempore,& obſtetricum miniſterio circa parientes.

Caput Quartum.

Retentricem facultatem probat ex ijs quæ concipiuntur circa ventriculum.

Cum ventriculus ſecundum naturam ſe habet, complectitur vndequaque quamcunque minimam cibi portionem;cum verò imbecillus eſt,fluctuat in eo cibus.

Quæ cauſa ſit diutinæ cibi moræ in ventriculo.

Complexum ventriculi Eraſiſtratus dicebat eſſe cauſam,& læuigationis ciborum,& diſtributionis,& excrementorum eductionis.

Caput Quintum.

Ex veſica bilis retentricem facultatem elicit.

Si inter tractricem,& excretricem non intercederet retentrix,ſemper diſſectis animalibus eadē menſura bilis inueniretur.

Idem ex veſica vrinæ,& ex ventriculo in diarrhæis probat.

Caput Sextum.

Ex euidenter apparentibus quatuor facultates probat,appetitricem, attractricem, retentricem & expultricem.

Nihil eſſe in rerum natura,quod propter ipſum trahere trahat.

Caput Septimum.

De ventriculi actione in conficiendis cibis.

Omnia quæ in alterum agunt etiam ipſa pati,ac de actione,& reactione,& in quo differat nutrimentum à medicamento.

De alterationibus nutrimenti,quæ perficiuntur tum ventriculo,tum reliquis partibus.

Nihil in contrariam partem ſimul alterari,& quomodo fiat ſanguis ex varijs cibis.

Ridiculum eſſe Aſclepiadem qui aiebat,nec in ructibus,nec in vomitionibus, nec in diſſectionibus concoctorum ciborum qualitatem apparere.

Ridiculum eſſe Eraſiſtratum,qui negabat concoctionem eſſe ſimilem elixationi.

Omnes quæ in corpore fiunt alterationes à calido,frigido,humido,& ſicco proficiſci,vt Ariſtoteles.

Caput Octauum.

Aduerſus Eraſiſtratum,qui de deglutiendo nihil dixit,& tractionem ventris nullā eſſe aſſeruit.

De tunicis ventriculi,ac de fibris ipſarum,& quem vſum habeant,aduerſus Eraſiſtratum.

Cur deglutire ſit facilius quam vomere.

Ea quæ dixit,probat exemplo aliquorum animalium,quæ ventrem in ore habent, & Ariſtotelis huius auctoritas.

Ex diſſectione idem probat,vtriuſque ſcilicet tunicæ actione.

Caput Nonum.

Eaſdem quatuor facultates ineſſe etiam reliquis omnibus corporis particulis.

Caput Decimum.

Cur has diſputationes conſcribere fuerit coactus.

Quid facere debeat is,qui noſſe aliquid ſupra vulgum deſiderat.

Caput Vndecimum.

Sicut de ventriculo dictum eſt habere vim attractricem,& alteram expultricem,ſic de cæteris inſtrumentis dicendum,ambas obtinere facultates.

De vario fibrarum genere,quibus inſtrumenta ſuas perficiunt actiones,& facultates.

Caput Duodecimum.

Particulam non prius attractam materiam,vel eius excrementum abijcere, quàm pars maxima in contrarium tranſierit affectum,ac de vi expultrice ipſarum partium.

De abortu,& eius cauſis.

De expultrice ui ex affectibus ventriculi, vteri, veſicæ, vrinæ, eadē proportione in alijs eſſe intelligendum.

Caput Decimum Tertium.

Per eundem meatum fieri tum tractum,tum expulſionem,diuerſis tamen temporibus, probat

Inductione à { Stomacho,ſeu gula. / Veſica fellis. / Collo vteri. }

A ventriculo in iecur,& à iecore in ventriculum per eandem viam trahi ſemper aliquid.

Totum ex toto trahere,ac toti impartiri,fierique tractionis viciſſitudinem.

Contrarias potentias,contrarios ſequi motus.

Excretoriæ

Excretoriæ facultatis vis magna cernitur in Ileo morbo.
Ab vltima corporis parte quæ ad cutem eſt, ad inteſtina, & ventriculum transferri aliquid, & è contra.
Perficit inductionem, quòd per eundem meatum fiant diuerſi motus ab alijs particulis.
Omnem naturæ circa nutrimentum operam, in tres temporum vices partitur.

Caput Decimumquartum.

Omnes arterias tum quæ ad cutim ſunt, tum alias omnes internas attrahendi ui præditas eſſe, & alias aerem, alias ſpiritum, alias tenuiorem ſanguinem ſibi trahere.
In ſucceſſione ad id quod vacuatur, ſemper quod leuius eſt prius trahi.

Caput Decimumquintum.

Duo eſſe tractionum genera, vnum quod ſucceſſione ad id quod vacuatur, contingit, alterum quod qualitatis conuenientia fit.
Quod ex venis in arterias transferatur aliquid.
De ſinuum cordis communibus vijs.
De modo quo fit nutritio, ac de proprij nutrimenti attractione.

GALENI DE MOTV MVSCVLORVM LIBRI DVO.

LIBER I. Docet unicam eſſe muſculorum actionem, & plures motus, & accidentia in motu. Continet autem Capita x.

Caput Primum.

QVid ſit muſculus, quotuplex, & quid in ipſis difficulter comprehendi poteſt.
Quid ſit ἀνεύρωσις, id eſt eneruatio, quid ligamentum, quid neruus, de medulla ſpinali, & alijs medullis.
Omnibus muſculis non parua communicatio cum cerebro, et medulla ſpinæ.
Vnde cognoſcatur neruus.
Muſculorum carnem eſſe veluti locum multis riuis irriguum, & qui ſint hi riui.
Muſculum eſſe motus inſtrumentum, cur autem non ſenſus.

Caput Secundum.

De natura tendonum, quæ eſt miſta ex ligamentis, & neruis, & quem ſenſum habeant, & cur tam magni.
De inſertione tendonum.

Caput Tertium.

Qui muſculi per tendones in os inſerantur, qui tendone careant, & quos motus vtrique edant.
De cuiuſque particulæ muſculis, & eorum motibus.

Caput Quartum.

Quot motus habeat vnuſquiſque muſculus.
Sex ineſſe motus omnibus muſculis, vt quidam arbitrati ſunt, eſſe falſum.
Motum vnum eſſe vnius muſculi, duos verò per accidens.
Nullam particulam, quæ mouetur, vno tantum vti muſculo, ſed pluribus, & qua ratione.
Quantitas læſionis muſculi motus læſionem oſtendit, & ſi vnus muſculorum pereat, contrarij etiam motus peribit.

Caput Quintum.

Internorum muſculorum eſſe flectere, externorum verò extendere membrum.

Caput ſextum.

Scirrho genito in muſculo, vel tendone, ſeu inflammatione, qui motus edantur & qui pereant.
Cum vnus modus motus muſculis ſit, cur adeo variè membra figuret, exemplo cubiti, & radij, ac manus.

Caput Septimum.

Neque omnem manus motum actione fieri muſculorum, neq; omnem immobilitatē quiete.
De motu reclinationis, & decidentiæ, quid ſint, & quid interſe differant.
Tertius modus muſculorum eſt quieſcere, quamuis moueantur.

Quartus modus eſt agere,quamuis moueri non videantur.
Dubitationis ſolutio.

Caput Octauum.

De quatuor differentijs motuum muſculorum,exemplo ſumpto à corpore inanimato,quod varie trahatur,& ab auibus.
De motu tonico;& quo pacto contractio fit motus corporis muſculi, & facultatis animalis, & quis ſit facultatis proprius motus.

Caput Nonum.

Cur proprius motus muſculi dicatur eſſe extrema contractio cum poſt perfectam extẽſionem contrahatur,& poſt contractionem perfectam extendatur.
Ad hoc problema explicandum ſimilitudine vtitur,aſſumens catenam quandam,quæ inſeratur in oſſibus.

Caput Decimum.

Ea quæ dicta ſunt de contractione,& extenſione,conſentire cum ijs, quæ ſcripſit Hippocrates de figuris partium,quæ fiunt in motu.
Figurarum exceſſus dolorem afferre,& cur mutare figuras deſideremus.
Nunquam vllum muſculum ſine tenſione eſſe,& ſi mediam obtineant figuram.
In quibuſdam imbecillitatibus,ne breuem quidem tenſionem nos ferre.

LIBER II. Agit de figuris, quæ in motu uariantur, ac de motu naturali, & uoluntario. Continet autem Capita ix.

Caput Primum.

De media figura membrorum,in qua duplicem muſculorum conſtitutionem eſſe ait. In manu,vt exemplo dictorum,demonſtrationem affert, ac in manu quatuor eſſe extremas figuras.

Caput Secundum.

Quid ſit brachium,quid vlna,dearticulationes,& oſſium compoſitiones, ac de motibus varijs ipſorum.

Caput Tertium.

De muſculis mouentibus manum,& de muſculorum mouentium dearticulationes, natura.
Sola figura media,quæ nullum habeat exceſſum,exacte caret dolore,cæteræ omnes quatuor dolorificæ ſunt,alia magis,alia minus.

Caput Quartum.

Non oẽs dormientes oẽs penitus ocioſos muſculos habere,etiam quibus plane quieſcant.
In quibus figuris ſomnum capiamus.
De omni actione muſculorum dum cubamus,& de actione ipſorum dum hiamus.
Temerarium eſſe ſententiam eorum,qui aſſerunt,animam dormientium quieſcere.

Caput Quintum.

Non omnes actiones,quæ fiunt dormientibus,eſſe naturales, exemplo eorum qui cogitantes aliquid,iter non aduertunt.
Non ſolum actiones aliquas,ſed etiam reſpirationem fieri motu voluntario.
Quomodo iudicandus eſt motus voluntarius,& quis ſit.
Quam ob cauſam pleraſque actionum voluntariarum mente non aſſequamur dubium eſt.

Caput Sextum.

Quo pacto reſpiratio,& cæteræ actiones,quas mente non aſſequimur, ſint voluntariæ.
Hiſtoria cuiuſdam, qui per treſdecim dies delirauit, & cum eſſet Romæ, putabat ſe eſſe Athenis.
Quod totum opus reſpirationis ſit à voluntate, exemplo probat ſerui, qui cohibita reſpiratione volens interijt.

Caput Septimum.

Reliquum ſermonem de medijs figuris explicat.
Quonam modo inuenietur medium,& dolore carens in omni motu.
Quæ conſideranda ſunt in articulis,vt media figura inueniatur.
Omnes homines quo tempore ceſſant ab actionibus vitæ neceſſarijs, mediam figuram in omnibus partibus habere.

Caput Octauum.

Muſculi qui eſt ad veſicam, & anum, officium eſſe non excernere ſuperflua, vt multi arbitrantur.

De

De muſculis deſeruientibus excretioni ſuperfluorum, qui ſint: ac de muſculis abdominis.
Officium muſculorum, qui effluxibus excrementorum præ ſunt, quodnam ſit.

Caput Nonum.

De motu ſepti tranſuerſi, & cæterorum muſculorum, qui reſpirationi deſeruiunt.
Quid nam ſit peculiare ipſi ſepto tranſuerſo, præter alios muſculos.
Quomodo fiat ſpiritus catalepſis, id eſt retentio.
Muſculi coſtarum, & ventris in quo differant ab alijs, & eius cauſa.

GALENI LIBRI QVOD ANIMI VIRES CORPORIS temperaturam ſequantur. Continet capita xj.

Caput Primum.

SE, cum diu cogitaſſet, & cum alijs egiſſet, tandem inueniſſe animi vires corporis temperamenta ſequi.

Caput Secundum.

Non eandem omnibus animæ naturam eſſe, ex viribus trium animæ partium in pueris oſtendit, & quid per naturam intelligat.
Puerorum animas poteſtatibus quoque inter ſe differre, & quid ſit poteſtas, exemplo aloes.
Trium animæ partium officium quod ſit.

Caput Tertium.

Platonem rationalem animæ partem immortalem dixiſſe, ſe vero non habere quid aduerſus hoc dicat.
De communi omnium corporum conſtitutione.
Aduerſus Ariſtotelem, ſi dicat animam eſſe corporis ſpetiem.
Quòd animæ ſubſtantiam propriæ eius vires ſequantur oſtendit.
Propter q̃ cauſam ob aliquos affectus anima cogatur corpus deſerere, Plato debebat exponere.
Animæ ſubſtantiam, qualis ſit, ipſum Galenum latere, ſi in incorporeis numeretur.
De varijs pharmacis, quæ exhibita animam quodammodo afficiunt, inter quæ tecenſet vinum, & de ijs quæ etiam ipſam expellunt, cuius cauſam ſe ignorare dicit.

Caput Quartum.

Num à qualitatum temperamento vires animæ immutentur.
De ijs quæ Plato ſcripſit, animam obliuiſci eorum, quæ nouerat antea, ob corporis humiditatem.
Morti obnoxiam animam corporis eſſe temperaturam.
Andronicus in quo laudandus & in quo vituperandus in ijs, quæ de ſubſtantia animæ dixit.
Ariſtotelis, & Stoicorum ſententia de animæ ſubſtantia.

Caput Quintum.

Siccitatem temperamenti eſſe cauſam acuminis ingenij.
Si anima immortalis eſſe dicatur, ſaltem eam corpori ſubijci, & obtemperare fatendum, quod probat.
Corporis ærumnis immutari atque affligi animam.

Caput Sextum.

Quod anima à prauis corporis ſuccis offendatur, Platonis auctoritate, & verbis declarat.

Caput Septimum.

Mutari animam ex corporis temperamento Ariſtotelis auctoritate declarat.

Caput Octauum.

Mutari animam ex corporeis qualitatibus Hippocratis auctoritate declarat.

Caput Nonum.

Animam non ſolum in morbis, ſed etiam in ſanitate à corpore affici, & impediri, aduerſus quoſdam.
Platonis loca, ex quibus percipitur nonnullos ob locorum temperiem ad prudentiam adiutos, & abſque corporis languore offenſos.
Ex varietate ciborum varios animæ mores effici.

Caput Decimum.

Animam ex elementis immutari, Platonis teſtimonio comprobat; itemque ex ætatibus.

Dicta Platonis de ſanis intelligi, non de ægris.
Educatio, ſtudia, & diſciplinæ, quid ſint apud Platonem, cum de fugandis vitijs loquitur.

Caput Vndecimum.

Reſpondet obiectioni dicenti, ſi ex temperatura, non ex ſuo ingenio quis ſit vel ſceleſtus vel probus, quomodo laudandus, vel vituperandus merito erit.
Stoicorum opinionem refellit, qui aiebant, omnes homines ad virtutem adipiſcendam habiles eſſe, ſed ab alijs, quibus cum viuunt, à recto itinere detorqueri.
Poſidonium laudat, qui Stoicorum dogmata confutauit.
In nobis eſſe ſemina, & veluti igniculos virtutum ex Poſidonij ſententia probat.

GALENI LIBER DE FOETVVM FORMATIONE DECLARAT OMNES PARTES QVIBVS FOETVS abſoluitur, ac de cauſa formatrice quid ſentiendum, agit.

Continet autem Capita vj.

Caput Primum.

CVt medici, & philoſophi aberrarunt in fœtuum formatione tradenda.
Hippocratem primum omnium de formatione fœtuum vera ſcripſiſſe.
Fœtibus non eſt vnus præfinitus terminus, neque expreſſæ formationis, neque motionis, neque abſolutionis, ac egreſſus in lucem.
De genitura poſt ſex dies ab Hippocrate viſa, eiuſdem Hippocratis verba.

Caput Secundum.

Verba Hippocratis ſupra poſita de genitura, explicantur.
De membrana, quæ dicitur chorion, & vaſis in ipſo exiſtentibus, ac de partium formatione, quę extra fœtum ſunt.
De proprijs partibus ipſius fœtus.

Caput Tertium.

Quomodo totus fœtus à vi ſeminis formetur ex ijs quæ per diſſectionem cernuntur, explicat.
De ordine formationis ſingulorum membrorum, & cor poſt iecur formari.
De plantarũ generatione, & diſpẽſatione, ac de ſimilitudine, q̃ habent cũ fœtus formatione.
De tempore quo fœtus corde non indiget, ac de vena, quæ vmbilico prouenit, eius proceſſus & diſpenſatio.
Quo tempore fœtus non ſolum vt planta, ſed vt animal adminiſtratur.
Cerebrum corde poſterius fabricatum.
Membra motioni deſeruientia poſtremo formari, & quo tempore.

Caput Quartum.

Aduerſus Chryſippum, & alios philoſophos, qui cor primum formari, & ab eo reliqua oriri membra aſſerebant.
Medico conuenire ſcire cui corporis parti remedia adhibenda ſint, quando præter naturam ſe habent, quod quonam modo cognoſcendum ſit declarat.

Caput Quintum.

Diſtinctiones quædam ponuntur, quibus certiſſimum iudicium habere poſſimus, quod nam ſit principium functionum.
Aduerſus eos, qui aſſerebant, ab eo membro, quod primum fuerit formatum, reliqua gigni.
Cor, ſi reſpiratione priuetur, quid patiatur, & à quibus priuetur reſpiratione.
De mutuo auxilio cerebri, cordis, & iecoris.

Caput Sextum.

De Cauſa fœtuum formatrice, quam Naturam vulgo appellant, quæ nam ea, eiuſque ſubſtãtia ſit aduerſus philoſophos, & medicos.
Ex duabus cauſis, quæ proponuntur formationis fœtus alterã reiicit omnino, de altera quærit.
Manus exemplo ſummi opificis ſapientiam declarat, & illos, qui cœlum, & vniuerſum erant cõtemplaturi, manum denudare, & eius fabricam conſiderare debuiſſe.
De tertia opinione, quòd à neruis muſculi ad originem ſuam trahantur.
In animalis corpore multo plures muſculos, quàm trecentos eſſe, qui voluntaria motione membra agitant.

Multis

Multis perquiſitis philoſophis,& multa conſideratione adhibita, non potuiſſe ſe inuenire aliquã validam rationem de fabrica animalium,ac de artifice qui ea finxit.

Fatetur ſe de ſubſtantia animæ nihil ſcire,ac de formatrice fœtuum cauſa ambigere.

GALENI LIBER, AN OMNES PARTICVLAE animalis, quod fœtatur,fiant ſimul. Continet vnum Caput.

Caput Primum.

Non omnes animalis,quod fœtatur,particulas ſimul fieri,cum eo tempore nulla vtilitas hoc requirat.

GALENI DE SEMINE LIBRI DVO, QVORVM *PRIMVS LIBER, Docet ſubſtantiam, & naturam ſeminis, & quo pacto,& quibus inſtrumentis aptum ſit ad animal formandum. Continet autem Capita xvij.*

Caput Primum.

Quis vſus,& vis ſit ſeminis. diſſenſionem inter Hippocratem, & Ariſtotelem examinandam, ac ex euidentibus probationes adducendæ.

Caput Secundum.

Vtrum fœminis prægnantibus futuris intus remaneat ſemen, an ſimul excernatur, examinat,quod tribus rationibus fieri poſſe ait;primum ex equis, canibus, & alijs, ſecũdo ex mulierum relatu; tertio ex librorum lectione.

Caput Tertium.

Non eſſe ſententiam Ariſtotelis,maris ſemen in vuluam iniectum menſtruo principium motionis tantum præſtare,ac deinde excerni,& verba Ariſtotelis,vnde aliqui decepti ſunt,affert.

Caput Quartum.

Aduerſus Ariſtotelem,qui ſemen in vtero diſſolui,& in flatum abire exiſtimauit,duabus firmiſſimis rationibus probat.

Si etiam concedatur hoc Ariſtoteli ſemen in flatum abire,alijs tamen rationibus contra ipſum agit,à natura rei deſumptis.

Hippocratis verba ponit,quibus ſemẽ intus ꝑmanere,& mẽbranula circũdari cõpiſſe ſe ait.

Idem in diſſectionibus conſpici,& exemplum piſtorum dulciariorum affert.

Caput Quintum.

Quòd venæ,arteriæ,& nerui generationem à ſemine habeant,multis rationibus probat.

Ariſtotelem qualitatem ipſi menſtruo ex ſemine non tribuero, ſed tãtum motionis principium ipſum ſemen efficere.

Caput Sextum.

Semen facultatem,ac vires inſitas habere tum attrahendi,quæ ſibi accommodata ſunt,tum excernendi ſuperuacanea.

Semen habere materias proprias quas attrahat à vuluâ, ſanguinem,& ſpiritum.

In membrana, quæ fœtum circumplectitur, ſolæ illæ partes perforatæ relinquuntur, per quas materiarum tranſmiſſio fit.

Caput Septimum.

De vſu ſeminis fœminini,ac de cornibus vuluæ quæ inunguntur ab ipſo ſemine.

Semen viri,& mulieris coniunguntur ſimul à membranula comprehenſi, quam fœmineum ſemen ſua pergreſſione effecit.

De dictæ membranæ vſu.

Omnes vuluæ partes ſemen complecti mirifice appetunt,& quomodo hoc fiat.
De acetabulis vuluæ quæ nam ſint.
Quomodo,& vnde nutriatur ſemen.

Caput Octauum.

De primo ortu iecoris,cordis,& cerebri in fœtibus,ac de generatione,& conſeruatione ſpiritus animalis.
Tria dicta principia,quomodo per totum corpus progreſſu temporis diffundantur.

Caput Nonum.

Vniuerſam fœtus fabricam quatuor temporibus diuidit.
Fœtus cum plantis comparatio,in ſuis partibus.
Quomodo poſtea fœtus in animal euadat,ſi plantæ ſimilis eſt.

Caput Decimum.

De modo quo ſingulæ fętus partes oriuntur in vnoquoque quatuor temporum.
De generatione oſſium.

Caput Vndecimum.

Perpendit cauſam,cur partes quæ à ſanguine ortum habent,ſi corrumpantur, iterum generentur,ſpermaticæ verò nequaquam,& ex quibus fiat nutritio,aduerſus Ariſtotelem.

Caput Duodecimum.

De ſeminis generatione ex ipſo ſanguine,quomodo fiat,ab euidētibus in diſſectione explicat.
Ariſtotelis ſententiam nunc,vt veram ſupponit,nihil ad ſeminis generationem facere teſtes.
Ariſtotelis inconſtantiam redarguit,qui alias dixerit ex ſemine vnumquodque membrum generari,alias ex ſanguine menſtruo.

Caput Decimumtertium.

Duplex reſponſio ad eam obiectionem,ſi arteriæ,& venæ ad gignendum ſemen idoneæ ſunt, qui fit,vt ſi abſcindantur,non regenerentur.
Aduerſus Ariſtotelem,qui ad ſeminis generationem inutiles eſſe teſtes aſſeruit.
Raro uiſum eſſe uenam renaſci, nunquam neruum,& arteriam,& qua cauſa id accidat.

Caput Decimumquartum.

Aduerſus eos,qui ſolos teſtes ſemen gignere exiſtimarunt.

Caput Decimumquintum.

Aduerſus Ariſtotelem,& alios,qui de vſu teſtium perperam opinati ſunt.
Originem,& fabricam genitalium inſtrumentorum altius repetit.
Aduerſus eos,qui propterea teſtes a natura datos dicunt,vt ſeminis inſtra deorſum trahant.
De vſu,& vi teſtium diſſerit,quod prætermiſſum ab omnibus eſſe dicit.
Abſciſſis teſtibus,intacta tamen ſupergeminali membrana,quid ſequatur incōmodi animali.
Teſtes animalibus,& roboris originem eſſe,& caliditate multa totum corpus diffundere, & cur depiles euadant,qui teſtibus priuantur.
Quod totum corpus a teſtibus alteretur.
Sententia Ariſtotelis refellitur,cum cauſam reddit,cur animalia caſtrata imbecilliora fiant.
Teſtes non eſſe factos,ut cor intentum detineant,vt Ariſtoteles aſſeruit.

Caput Decimumſextum.

Cauſam affert,cur in teſtium exciſione totum corpus effœminetur.
Ad probandum vſum teſtium,hanc propoſitionem aſſumit, vnumquodque animalis membrū influentem humorem alimenti ratione,in ſuam naturam immutare.
In quo differat actio arteriarum,& venarum,ab actione teſtium,quo ad generationem ſeminis.
Quomodo à teſtibus in totum corpus vis quædam diffundatur.
Cur qui immoderato coitu vtuntur,imbecilliores euadant.
Omnibus ſolidis animalis membris è ſemine tam generationem,quàm nutritionem eſſe.

Caput Decimumſeptimum.

De vaſis ſeminarijs,ad quæſita quædam reſpondet.
Qua cauſa ſupergeminalis membrana facta ſit.

LIBER SECVNDVS, Agit de ſemine,& eius inſtrumentis quoad ſpectat ad fœminas. Continet autem Capita VI.

Caput Primum.

De teſtibus mulierum.
Aduerſus illos,qui extra vuluam ſeminarij meatus orificium apertum eſſe dicunt,ex inſpectione diſſectionis agit.
Herophili verba,quibus ſemen muliebre extra effundi affirmat,& in quo vera dicat, in quo mentiatur.

Athenæo non credendum, cum dicit, ſicut maribus papillas, ita fœminis ſeminaria vaſa fuiſſe conſti tuta.

Vſus ſeminis muliebris.

Ariſtotelis, & Athenei opinio refellitur de ſeminarijs meatibus, & de ſemine ipſo.

De ſimilitudine infantis cum parentibus; aduerſus Ariſtotelem, & Athenæum.

Galeni demonſtrationes duæ de ſimilitudine cum parentibus, cum conditione altera, altera aſſertiua.

Caput Secundum

Cur ſpecies animalis ad matrem magis ſpectet, ſimilitudo vero modo ad matrem, modo ad patrem.

Moribus, & facultatibus animæ idoneum corpus præparare naturam.

In animalibus, ſubſtantia (id eſt, materia) quæ generationi ſubijcitur, menſtruum ſolum eſt, motionis principium ex ſemine accidit.

Ex Ariſtotelis, & Athenæi poſitionibus, quæ nam immutandæ videantur Galeno.

Caput Tertium.

Aduerſus illos, qui fœminarum, vel omnino nullum, vel certè non fęcundum ſemen ſpargere opinantur.

Aduerſus Empedoclem, qui diuulſa eſſe fœtus membra dicebat, vt in fœminæ alia, alia in maris ſemine continerentur.

Caput Quartum.

Qua cauſa fiat, vt ſi fœminæ ſemen ineſt, mas tamen fętus procreatus ſit, & ſola fœmina per ſe gignere non poſſit, cuius ſolutionem à nullo philoſopho, aut medico expeditam eſſe ait.

Athenęi & Ariſtotelis opiniones examinantur, & refelluntur.

Qua cauſa ſemen fœminæ genitum ſit.

Caput Quintum.

De triplici ſimilitudine in fœtibus, videlicet generis, formæ, & ſexus, ac de ſingularum cauſis, & ſolutio dubitationum.

Caput Sextum.

Conſideratio de Aſtitibus, & eorum vſu, qui à nullo cognitus adhuc erat:

Duplicem vſum eſſe glandularum omnium, quæ a denes appellantur, ex Marino, eiuſque de ipſis opinio.

GALENI LIBELLVS DE SEPTIMESTRI PARTV, in quo Hippocratis ſententiam exponit, docetque, quot ad minimum; & quot ad ſummum dies partum ſeptimeſtrem perficiant.

Finis primæ Claſsis.

SECVNDAE CLASSIS LIBRI, ET CAPITA.

GALENI DE ALIMENTORVM FACVLTATIBVS LIBRI TRES;

Quorum primus agit de ſeminibus, quæ venerunt in vſum alimenti.

Continet autem Capita xxxvij.

Caput Primum.

SI inter eos qui ſcripſere de ſacultatibus quæ alimentis inſunt, omnino conuenisſet, ſe non ſuſcepturum fuiſſe hanc moleſtiam de ijſdem ſcribendi.

Dioclis verba ponuntur, qui arbitrabatur ſola experientia alimentorum facultates, nobis notas eſſe.

Experientiam ſatis valere ad alimentorum ſacultates dignoſcendas, verum qui hoc ſine limitati one faciunt, eos falli.

Cur eadem cibaria diuerſis hominibus diuerſos edant effectus, per limitationes dignoſcendum, exemplo ſumpto ex braſſica, lente, & marinis oſtreaceis.

Alimenta cur ſint citi, vel tardi tranſitus, & quæ cibaria ventrem ſtimulent, & quæ conſtipent in vniuerſum docet.

Quæ ſint alimenta media, ſeu medij temperamenti, & limitatio circa hæc à Dioclẽ allata.

Cibaria ad diuerſa temperamenta relata, diuerſe ea afficere, ac duorum diſputationem de melle recenſet.

De libro de diæta ſiue Hippocratis, ſiue alterius ſit.

Qua methodo perdiſcendæ ſunt alimentorum ſacultates exemplo hordei.

Qua ratione cibaria ſint apparanda vniuerſali methodo docet exemplo τευτλοφακῆς id eſt edulij ex beta, & lente.

Caput Secundum

Inter tritica, quæ plurimum habeant alimenti.

De panum ſpeciebus, & qui ſint concoctu faciles, & qui non.

Quibus naturis quæ panis ſpecies conueniat.

Qui ſint optimi panes, & qui peſſimi, quique medij, ordine recenſet.

Caput Tertium.

De placentis ex oleo, & triticea ſarina confectis, quas Græci τηγανίτας vocant, ac de eis quæ πέμματα ἄζυμα vocantur.

Caput Quartum.

De varia triorum compoſitione, ac de optime confecto pane.

Reliqua capita à quinto ad trigeſimumſeptimum ordine hac continent.

De pane loto; de alica, ſeu chondro. De tritico in aqua elixo. De amylo. De hordeo, & quomodo ex ipſo ptiſſana paretur. De panibus hordeaceis, de polenta ἄλφιτον dicta. I e maza. De typha, olyra, & zeia. De auena bromus dicta. De milio, & panico. De leguminibus. Onza, lentes, fabæ. Faba ægyptia. Piſi, ciceres, lupini, fœnum græcum, phaſeoli, & eruelia. Cicercula, araci, dolichi, orobus, ſeſamũ, & eryſimum. Papaueris ſemen. Lini ſemen, orminum. Cannabis ſemen. Viticis ſemen. Aphace, & ſemina alienigena.

LIBER II. Agit de fructibus, qui uel ex arboribus, uel ex olerib. prouenıunt, et de oleribus ıpſis. Continet aũt Capita unũ & ſeptuaginta.

Caput Primum.

REcenſet quæ ſuperiore libro dicta ſunt, & quid in hoc dicendum ſit explicat, ac de differentia, quæ eſt inter ſemen, & ſructum.

Caput

Caput Secundum.

Hora anni quid ſit;& qui ſint fructus horarij dicti,& cur ſic vocentur,& in quo differant ab alijs fructibus,de ſubſtantia,& natura ipſorum.

Reliqua capita ſeriatim,& ordine hęc habent.

Cucurbita.Pepones Melopepones.Cucumeres.De fructibus qui ex arboribus colliguntur.Ficus;vuæ,Vuæ paſſæ.Sycamina,id eſt Mora. Ceraſia.Rubi fructus. Canirubi fructus.Iuniperi fructus.Cedri fructus. Nux pinea. Myrti fructus.Perſica. Armeniaca,& Præcocia. Malorum ſpecies,& eorum ſapores diuerſi.Cur eſus Pirorum, & Pomorum aſtringentium ventrem quibuſdam deijciat.Cydonia,& Struthiomela. Pira,& Punica mala.Meſpilus,& Sorba.Palmæ fructus.Oliuæ.Nuces.Amygdalæ.Piſtacia.Pruna.Serica.Siliquæ.Cappares. Sycomora. Perſia,Citria.Fructus plantarum agreſtium. De alimento, quod ab integris plantis manſis percipitur. De Lactuca.Seri.Malua. Beta. Braſſica. Atriplice,& blito.Portulaca. Lapatho. Oxylapatho.Solano.De plantis ſpinoſis.Cynara.Apio,Equapio,Sio,& ſmirnio. Eruca. Vrtica.Gingidio,& Scandice. Ocymo. Fœniculo.Aſparagis.Alio genere Aſparagorũ. De germinibus. De diſcrimine,quod eſt inter diuerſas partes eiuſdem plantæ contra Mneſitheum. De rapis.Aro.Dracontio. Aſphodelo.Bulbis. Paſtinaca,dauco,& caro.Tuberibus. Fungis. Radicula.De cæpis,Allijs,Porris,& Ampelopraſis.

LIBER III. Agit de Alimentis, quæ ex animalibus pedeſtribus uolatilibus,& aquatilibus parantur. De melle,uino,de ſale condiendis, ac medijs edulijs. Continet autem Capita quadragint aduo.

Caput Primum.

De quo agendum erit in hoc libro.

Caput Secundum.

De Alimẽto,quod ſumitur à carnibus quadrupedum,ac de carne ſuilla,bouina, vitulina,agnina,caprarum,ouium,hircorum, & aliorum agreſtium animalium.

Carnes in præparatione diſcrimen ſumunt,pro eorum,quæ inijciuntur facultate.

Caput Tertium.

De limacibus,& eorum ſucco.

Caput Quartum.

De animalium pedeſtrium partibus ex carnibus.

Reliqua capita hac continent.

De animalium pedeſtriũ Lingua. De glandulis.Teſtibus.Cerebro.Oſſium medulla.Spinali medulla. Pinguedine,& adipe. De pedeſtrium animaliũ viſceribus.De vẽtriculo,vtero,& inteſtinis.De domeſticorum animaliũ differentia.De lacte,& eius partibus,ac ſero,& de eius qualitatibus.De oxygalacte.De caſeo.De pedeſtriũ animalium ſanguine. De Alimento,quod à volucribus animalibus ſumitur.De anſeribus,& ſtruthocamelis.De differẽtia,quæ eſt in partibus animaliũ volucrũ. De ouis. De volucrum ſanguine. De alimento,quod ab aquatilibus ſumitur.De Mugile. De lupo,ſeu laurace.De mullo,ſeu trigla. De piſcibus ſaxatilibus. De Gobione.De piſcibus molli carne præditis,ac de confectione iuris albi. De piſcibus durã carnem habentibus. An dura omnia per decoctionem ſalſum humorem gignant,& in quo recte ſenſerit Philotimus,in quo non. De animalibus quibus eſt teſta pro cute. De cruſtatis. De mollibus. De cartilagineis. De cetaceis animalibus. De Echinis marinis.De Melle,& eius genera,& varijs parandi modis.De vino.De cibis ſale conditis.De medijs edulijs.

GALENI DE SVCCORVM BONITATE, ET VITIO

Liber, docet quo pacto quis bonos ſuccos procreare, malos, ac vitioſos vitare poſſit. Continet autem Capita xiiij.

Caput Primum.

Qvantam vim habeant malorum ciborum ſucci ad morbos generandos,declarat,recenſens hiſtoriam cuiuſdam magnæ famis,quæ Romæ fuerat.

Quam excuſationem afferebant ij,qui ea tempeſtate moniti de malorum ſuccorum vi,ad Hippocratis doctrinam accedere nolebant.

Animalium venenoſorum exemplo declarat quantæ ſint in prauis ſuccis,vires.

Exemplum ſuum affert,qua victus ratione vſus,quomodo vixerit.

Caput Secundum.

De varijs hominum conditionibus,& quid agendum ijs,qui neque exercitio ante cibum, neq; exquiſita victus ratione vti poſſunt.

Panes, halicam,& carnem ſuillam,boni ſucci eſſe,tamen viſcidi aliquid habere,quod obſtructiones,& aliquando inflammationes generet,& ideo inuenta eſſe medicamenta attenuantia.

Attenuantia medicamenta quid mali afferant vtentibus,ſi frequens ſit eorum vſus.

De alijs quibuſdam cibis boni quidem ſucci,ſed craſſi,& viſcidi.

Caput Tertium.

De cibis,qui medij ſunt inter attenuantes,& incraſſantes.

Quod hominũ genus pōt craſſos,ac glutinoſos ſuccos aſſumere abſq; noxa, qđ vero minime

Motum omnem à cibo eſſe improbum,& noxium.

Caput Quartum.

De cibis craſſi ſucci,& glutinoſi.

Qualis panis ſit craſſi,& viſcidi nutrimenti,qui caſeus;quale lactis genus,& de triplici eius ſubſtantia,& quod ſit optimi ſucci.

Craſſi ſunt ſucci, placentæ,lagana,cochleæ.

Oua,quæ ſint craſſi, ſucci , quæ mala,& quæ optima.

Ex aquatilibus molles dicti,cetacei,oſtrea,& omnia σκληρόδερμα dicta,ſunt craſſi,& viſcidi ſucci.

Braſſica,lens,fungi,tuberes,amylum,pinei nuclei.Quædam animalium partes.Glandes,Palmulæ,ac horum differentiæ.Edulia dulcia,& craſſi ſucci,omnia obſtruunt,& viſcida ſunt.

Caput Quintum.

Ex quibus cibis optimum conficetur alimentum, & ſanguis mediocris,neque tenuis,neque craſſus generetur.

Rei cuiuſque naturam prius eſſe tentandam,vel aquæ maceratione,vel decoctione, vt de ſeminibus, & fructibus.

Patris Galeni experimentum in nucibus,& leguminibus.

De fructibus qui reponi poſſunt ad multum tempus,& quomodo hi ad hyemem explorandi.

Cibos qui cito intumeſcunt non ſolum ad coquendum potiores eſſe, ſed & ad ſucci bonitatem.

Concoctiones in noſtro corpore mutuo ſe excipere.

Caput Sextum.

Quod alimentum præbeant animalium partes quædam,vt inteſtina,ventriculus, vterus, caudæ, colla,alæ,auriculæ,oculi.

Inter pedeſtria animalia optimi ſunt ſucci ſues,& quæ proxime ab his.

Caput Septimum.

De bonitate ptiſſanæ,& quomodo præparanda;idem eſſet de faba,niſi flatulenta eſſet, ac de reliquis ſeminibus cerealibus,lente,ochris, dolichis, cicerculis,olyris,typha,panico,milio, cicere,lupinis.

Caput Octauum.

De natura fructuum,qui ex arboribus habentur,& de oleribus quibuſdam. Caſtaneæ, fugaces fructus, mora,ficus,vuæ,carycæ,cotonea,punica,pira,meſpili,cucumeres,pepones,melopepones,cucurbitæ.Stirpium radices.

Caput Nonum.

De auium,& piſcium vniuerſorum ſucco, ex locorum,in quibus degunt, natura, cognoſcendo qui boni,qui mali.

Caput Decimum.

Nihil prodeſſe alimentorum facultates exacte tenere,niſi corporum naturæ, quibus adhibenda ſunt,cognoſcantur.

Quibus temperamentis,quod alimenti genus conueniat.

Quid cognoſcendum ei,qui recta alimentorum ratione,& methodo vti debet.

Caput Vndecimum.

De vinorum omnium natura,ac differentia,ex ſubſtantia,colore, ætate, ſapore, & regione; & quæ vina cuique temperamento conueniant.

Caput Duodecimum.

De natura mellis,quod optimum,& quod peſſimum,ac de aceto mulſo, & eius facultatibus.

De ſalubribus medicamentis,& attenuantibus.

Quædam vitæ genera,qua victus ratione vti debeant.

Caput Decimum Tertium.

Semper à cibis mali ſucci abſtinendum,niſi æſtatis tempore,cum totum corpus ſquallore laborat,& refrigerari poſtulat,& qui cibi tunc ſumi poſſunt.

Idem

Idem ſqualor in temperatis quomodo curandus.
Quibus hominibus raro frigidæ vſus ſit neceſſarius.

Caput Decimumquartum.

Ad malorum ſuccorum,& morborum generationem maxime facere cruditatem.
Ex variorum ſuccorum qualitate,qui affectus gigni ſoleant,& qui affectus ex ſuccorum variorum commixtione.

GALENI IN LIBRVM HIPPOCRATIS DE SALVBRI diæta Commentarius, in quo

Eorum, qui propria, priuataque negotia agunt,victus rationem inſtituit pro temporum differentia,pro corporum habitu, pro ætatis affectuum, ſexus, & conſuetudinis ratione.

GALENI DE ATTENVANTE VICTVS RATIONE LIBER AGIT DE EDVLIIS, QVIBVS TENVES, ac ſalubres humores redduntur. Continet autem Capita XII.

Caput Primum.

OB vtilitates magnas quas in multis morbis præſtat attenuans victus ratio, ſe de ea diſtinctius pertractaturum aſſerit.
Attenuantia omnia acrem,ac incidentem habere facultatem probat ex multis eius in corpore noſtro effectibus,& ab experientia.

Caput Secundum.

De ordine attenuantium eduliorum,incipiens á vehementioribus,ad mitiora deſcendens.
Omne quod ſiccum eſt viridi eſſe valentius,matura minus maturis,montana campeſtribus.

Caput Tertium.

De differentia tenuantium oleraceorum,& incidentium ex ætate ſumpta.
Quodcunque vel guſtui,vel olfactui calidum,acre,& mordicans appareat, id habere facultatem tenuandi,& incidendi;ac denique ex odore,& ſapore tali poſſe cognoſci.
Oleum attenuantium robur imminuere, ſi admiſceatur,acetum verò,& mel intendere.

Caput Quartum.

De olerum aſparagis,& arborum germinibus,quæ tenuare poſſunt.

Caput Quintum.

De ſeminibus:eaque eſſe facultate plantæ ſuæ ſimilia,verum ſicciora , & magis tenuantia.
De frigidis,& ſoporiferis ſeminibus,quæ ſunt tenuantibus aduerſa.
Aliqua ſemina adeo eſſe tenuantia , ut non,niſi cum ſanguinem per vrinas purgare volumus , ijs ſit vtendum.

Caput Sextum.

De cerealibus,& frumentaceis ſeminibus,& quomodo appellentur ea quæ manu carpuntur , & quæ falce.
De tritico,& quomodo parandum,vt non gignat ſuccum craſſum,& lentum ; de ſimilagine, & halica,priſſana, & hordeo; typha,auena,& olyris.

Caput Septimum.

De leguminibus.De fabis,eruilijs,faſeolis,lentibus,lupinis,ciceribus, eruo, fœnugreco.
De prunis damaſcenis. De Echinis marinis,& conchis.De panico,& milio , & alijs praui ſucci ſeminibus.

Caput Octauum.

De auibus,piſcibus,ac pedeſtribus animalibus;quibus abſtinendum, & quibus veſcendum , in tenuante victu.
In cuiuſuis animalis carne hæc obſeruanda eſſe,mollitiem,& friabilitatem.

De-

De ſanguine omnium animalium.

Caput Nonum.

De omnium olerum radicibus.
De fungis, quod omnium ſint peſſimi.
Omnes radices, tanquam ad coquendum difficiles, ſuſpectas eſſe, præter acres, & calidas, vt allia, & ſimilia.

Caput Decimum.

De fructibus arborum.
Quæ vehemẽter ſunt auſtera, & põtica, tenuanti victus rationi eſſe aduerſa, & ad quid cõferãt.
De fructibus qui ad hyemem ſeruanrur.

Caput Vndecimum.

De ijs quæ aceto, & muria condiuntur.
Condimentum ἀπόθερμον, id eſt acre ex quibus conſtet.

Caput Duodecimum.

De melle, ſapa, decocto ficuum ſiccarum; de vuis paſſis, vuis dulcibus.
De omnibus vinorum generibus.

GALENI DE PTISSANA, LIBER DOCET QVOMODO OPTIME PTISSANA PARETVR, vires, & menſuram, & vſum eius explicat. Continet autem Capita VI.

Caput Primum.

QVoniam quidam medici Ptiſſanam indiſtinctè adhibebant, neque modum, neq; quantitatem, neque tempus præſcribentes, ideo ſe de ea ſcribere aggreſſum eſſe.

Caput Secundum.

De optima aqua eligenda, & quomodo ſubſtantia, guſtu, olfactu, & colore probetur
Aquam facultate eſſe frigidam, & humidam.

Caput Tertium.

De hordei facultate tum in toto, tum in vnaquaque eius parte ſeparatim.
Neque recens, neque vetuſtum eſſe debere hordeum pro ptiſſana.
Experimentum optimum in hordeo, ſi inter coquendum in magnam molem attollatur.

Caput Quartum.

Quomodo ptiſſanam parent aliqui, & quis ſit optimus eius conficiendi modus.

Caput Quintum.

Ptiſſanæ vires iuxta Hippocratis verba explicantur.
Ptiſſanam nihil habere glutinoſi ac viſcidi probat.
Quæ commoda afferat ptiſſana, ſi optimè coquatur.

Caput Sextum.

Diſtinctiones ponit, quãdo ptiſſana in morbis ſit exhibẽda, & quãdo cũ periculo adhibeatur.
De tempore, & hora opportuna exhibitionis.
Siccis morbis non conuenire ptiſſanam, & qui ſint morbi ſicci.
Ptiſſanam incidere ſimul & humectare, quod nulli alij neq; alimento, neq; medicamento ineſt.
Aliquando ptiſſana intempeſtiue exhibita, mortis occaſio eſſe poteſt, & quando.

GALENI DE PARVAE PILAE EXERCITIO LIBELLVS docet, paruæ Pilæ exercitationem eſſe omnium præſtantiſſimam. Continet autem Capita V.

Caput Primum.

PAruæ Pilæ exercitationem, vel ob id eſſe præſtantiſſimam, quòd non modo corpus fatigare, verum etiam animũ oblectare poſſit, quod habet cõmune cũ venatione.

Caput Secundum.

De bonis quæ inſunt exercitio paruæ pilæ, quæ non ſunt cum alijs communia, vt facilitas apparatus

paratus, vt motu omnium corporis partium ſine vehementia.
De motibus qui in hoc ludo efficiuntur.

Caput Tertium.

Pilæ ludum omnes corporis particulas æqualiter, & cum ſumma iuſtitia exercere, ſecus ac in alijs exercitationibus.
Non ſolum corpus, ſed animam quoque pro ſua vtriuſque virtute hoc exercitio iuuari.
Hunc ludum eſſe ſimillimum arti imperatoriȩ.
Se neque curſum, neque alia exercitia, quæ corpus extenuant, probare, & qua cauſa.

Caput Quartum.

Paruæ pilæ ludum bonam corporis valetudinem, partium concinnitatem, & animi virtutem præſtare poſſe.
Hunc ludum adeo mitem, & temperatum eſſe, vt & quiete indigentibus vtiliſſimus ſit, & ad imbecillas vires reuocandas valentiſſimus.
In hoc ludo poſſe exerceri tantum eas partes, quas aliquis voluerit, quieſcentibus, vel parum laborantibus reliquis.

Caput Quintum.

Pilæ ludum, ſecus atque in alijs exercitationibus, quas recenſet, periculo omni vacare.

GALENI DE DIGNOSCENDIS, CVRANDISQVE ANIMI MORBIS LIBELLVS, DOCET QVOMODO quis ſua ipſius, & aliorum vitia cognoſcat, & corrigat. Continet autem Capita X.

Caput Primum.

QVidnam Antonius Epicureus voluerit in illo titulo, De ſubſidio aduerſus proprios affectus.
Antonij Epicurei obſcurus loquendi modus, qui inferre voluiſſe videtur, qua ratione quiſqe ipſum à peccatis abducat.
Quinam dicatur peccare, & q. alij ſcripſere de ijs, q̃ ad remedia animi perturbationũ pertinent.

Caput Secundum.

Probat nos poſſe peccare, tametſi nihil prorſus aberrare exiſtimemus.
Parum aberraſſe eos qui alijs permiſerunt, vt de ſeipſis iudicarent, contra verò alios.
Solum eum, qui ſapientiſſimus eſt, perfecte ſe ipſum cognoſcere, alios nõ item, exẽplis probat.
Quicunque vult bonus fieri, prius oportet vt quærat, quomodo poſſit ſua peccata cognoſcere.
Difficile eſſe quenquam ſua peccata cognoſcere ex Aeſopo, & Platone declarat.

Caput Tertium.

Suam ſententiam profert, qua declarat quomodo quis ſua peccata cognoſcere poſſit.
Qui ſua peccata cognoſcere debet, prius liberandus eſt ab affectibus, & qui ſint affectus, ſeu perturbationes.
Quomodo reperire poſſimus aliquem veridicum hominem, qui noſtras animi perturbationes ſi qua nobis inhæſerit, verè manifeſtare velit, & quomodo illius periculum faciemus.
Calumnias, & conuitia æquo animo ferenda, & quomodo ijs reſpondendum.
Zenonis pulchra ſententia.
Quod hominum genus aptum eſt in virum honeſtum euadere.

Caput Quartum.

Nos non debere deterreri, ne meliores nos ipſos reddamus, etſi ſciamus animum nos non poſſe conſequi ſapientis.
Quo exemplo motus Galenus odium in iracundiam conceperit.
Iræ turpitudinem exemplis quibuſdam declarat.
Hiſtoriam narrat cuiuſdam, qui ſecum iter faciebat, dum ille ira percitus ſeruos vulnerauit.

Caput Quintum.

De corrigendis ſeruis, ac de ira, cæteriſque perturbationibus euitandis.
Eum qui ſe ab ira temperat, omnibus hominibus ſeipſum præſtantiorem oſtendere.
Animi perturbationes eſſe quinque.

Caput Sextum.

Quomodo quis concupiſcentiam deuitet, amorem.ſ.venerem, vini appetentiam, edacitatem.

Quo-

Quonam modo caſtigetur concupiſcentia.
Duplicem in nobis eſſe animi vim rationis expertem.
Vim concupiſcendi plerunque euadere inſanabilem.
Aliquem eſſe hominem eligendum, qui peccata noſtra, ſicut in iracunda, ſic in alijs perturbationibus cognoſcat, & qualis eſſe debet.
Cognitionem ſui vno modo difficilem, altero facilem eſſe.

Caput Septimum.

Hanc, quam docet, viam eſſe tenendam, quoad aliam meliorem quis inueniat.
De inuidia, quid ſit, quàm fugienda, & quomodo curanda.
Inueniendum eſſe aliquem qui de peccatis, quæ nos fugiunt, quia exigua videntur, nos moneat, & quid agendum in hoc.
Malum excidendum dum pullulat, nec expectandum dum creſcat.
Naturam in puerili ætate ad vitam perficiendam in cunctis plurimum poſſe, ſecundo loco ſtudia, & exercitationes diſciplinarum.
Variæ puerorum naturæ deſcribuntur.
Ariſtides quomodo Niciæ reſponderit roganti, quonam modo iuſtus euaſiſſet.
Pueri praua natura non negligenda, ac puerorum educationem plantarum curæ comparat.

Caput Octauum.

Galeni patrem fuiſſe optimis moribus præditum, matrem verò iracundam.
De educatione, & præceptis, quæ ſibi à patre tradita fuerunt.
Se aſſuefactum à patre vt honorem, & gloriam contemneret, & ſolā veritatē haberet in precio.
Patris Galeni verba ad mœrorem, & triſtitiam auertendam ob acceptas iniurias, vel calamitates.

Caput Nonum.

Patris ſermo, de inſatiabilitate in rebus omnibus, quid ea ſit, & quomodo vitanda, vt mœrore careamus, exemplo à cibis ſumpto.
De diuitijs, & copia rerum ad corporis vſum ſpectantium, quanti facienda ſit.
Omnis triſtitiæ, & mœroris vnam eſſe cauſam, inſatiabilitatem.
Quantumcunque quis acquirat, nunquam fore ditiorem omnibus.
De honoris inſatiabilitate.
Inſatiabilitatem vitium eſſe animi peſſimum.

Caput Decimum.

Animi libertas quid ſit, & quanti facienda ad contemnendam inſatiabilitatem habendi.
Repetit inueniendum eſſe aliquem obiurgatorem, & quomodo cum eo agendum.

GALENI DE CVIVSQVE ANIMI PECCATORVM cognitione atque medela Liber. Continet Capita vij.

Caput Primum.

Cum ſuperiori tractatu de perturbationum medicina dixiſſet, deinceps de peccatis ſermonem ſe inſtituere ait, ijs ſcilicet, quæ ad iudicium ſpectant.
Quid ſit peccatum, & quotuplex.

Caput Secundum.

In quot abſurda incidere illos contingat, qui de vitæ bonis, & malis nulla vera methodo ratiocinantur.

Caput Tertium.

De adhibendo experimento in vera methodo dignoſcenda, quid interſit inter eos, qui ea vtuntur, & inexercitatos, & falſis ſectis addictos.

Caput Quartum.

Quid inter peccatum, & perturbationem interſit.

Caput Quintum.

Declaratio veræ methodi per exempla ſolariū horologiorū, aduerſus eos qui ab ea deficiebant.
De horologio conficiendo ex aqua, quæ clepſydra dicitur.
De facultate reſolutoria, & quantum vtilitatis, & delectationis habeat.
Aduerſus temerarios quoſdam, & falſa doctrinæ perſuaſione inflatos maxime inuehitur.

Caput Sextum.

Omnem demonſtrationem ab euidentiſſimis inchoari debere ab omnibus concedi; & quid ab aliquibus non concedatur.

Aduerſus

Aduerſus eos, qui temere, & ſine methodo aliquid pronunciant, & huius exemplum affert.

Caput Septimum.

Aduerſus philoſophos quoſdam, qui uacuum dari diſputabant.

De duobus philoſophis qui diſputantes, alter dicebat, aquam igne grauiorem, alter cōtra: & quo modo ab Architecto quodam fuerint iriſi.

Irridet quoſdam Philoſophos, quorum alter erat Stoicus, alter Epicureus: de mundo, & de uacuo differentes.

GALENI DE CONSVETVDINIBVS LIBER, VIRES & cauſas conſuetudinis explicat. Continet autem Cap. v.

Caput Primum.

Aduerſus eos qui ſcopum a conſuetudinibus ſumptum deiicere conātur, eorumque rationes ponuntur.

Scopum a conſuetudine plurimum valere, tum ex euidentibus, tum ex Hippocrate, Eraſiſtrato, & aliis probat.

De potu frigidæ, quomodo aſſuetis permittenda, & Ariſtotelis Mitylinei de hoc hiſtoria.

De facultate conſuetudinis Hippocratis, & Eraſiſtrati teſtimoniæ.

Caput Secundum.

Cauſa inquiritur, unde eſt, quod multum poſſit conſuetudo, facto initio ab iis quæ bibuntur, & comeduntur.

De concoctione, & quando ea quæ deglutiuntur concocta eſſe dicantur.

Familiaria nutrimenta quæ ſint, & quod diuerſis animalibus diuerſa ſunt familiaria.

Conſuetudinem eſſe ſignum familiaritatis naturalis.

Sicut unumquodque, quod comeditur alteratur, ita & ipſum etiam alterat.

Argumentum aſſimilationis nutrientium ad id quod nutritur, eſſe plantarum, & ſeminum tranſmutationem in aliam terram factam.

Alterationem quam facit id quod nutrit in eum qui nutritur, eſſe cauſam familiaritatis, & facultatis conſuetudinis.

Caput Tertium.

De cauſa facultatis conſuetudinis ex rebus externis, ex refrigerantibus, ſ. & calefacientibus.

Cauſæ complicatæ diſtinguendæ, ne fallamur in inuentione cauſarum.

Caput Quartum.

De cauſa facultatis conſuetudinis ab exercitatione tum corporis, tum animi.

Facultates vniuerſas eam naturam habere, ut ab exercitationibus augeantur, & roborentur, ab otio lædantur, Platonis teſtimonio declarat.

In exercitatione menſuram adhibendam.

Caput Quintum.

Corpus euacuationibus aſſuetum euacuationes non requirere ob conſuetudinem, ut Eraſiſtratus dicebat, ſed uel ob cacochymiam, uel multitudinem, quæ aceruari cōtingebat in corpore.

Quomodo talis conſuetudo innoxie mutari poſſit.

GALENI DE SANITATE TVENDA LIBRI SEX.

LIBER PRIMVS, Summam proponit earum rerum, quibus ars tuendæ ſanitatis continetur, & uitæ rationem uſque ad ſeptennium præſcribit. Continet autem Capita XV.

Caput Primum.

Duas eſſe medicinæ partes, alteram ſanitatis tuendæ, alteram morbi profligandi, & quæ ſint earum officia.

Quid ſit ſanitas, & quis optimus erit ſanitatis cuſtos.

Caput Secundum.

Ea quæ corrumpunt corpus noſtrum, in duplici genere eſſe, & quæ.

De ſanguinis, & ſeminis natura, & in quo differant.

De elementorum concurſu in noſtræ generationis initio.

Diſtinctio cuiuſque temporis & ætatis hominis a prima generatione vſque in ſenium.
Incommoda prædicta cum effugere nemo poſſit, corrigere & ſarcire aliquo modo poteſt.
Cibum reſtituere quicquid effluxit, potum uero, quicquid humidioris.

Caput Tertium.

Quicquid effluit continuo ex corporibus noſtris, idem reſtitui minime poſſe.
De neceſſitate generationis excrementorum in corpore.
Duo ſcopi ſalubris victus ſunt, alter exhauſtum reficere, alter excrementa expellere.

Caput Quartum.

Quot, & quales ſint ſanitatis ſcopi clarius diſtinguit.
Duplici primo modo conſtant corpora, ex ſe, & ab ijs quæ extrinſecus incidunt, & horũ diuiſio.
Quatuor hypotheſes ponit pro conſtituenda arte ſanitatis tuendæ.
Quoſnam libros ſuos legere oporteat, qui his ſtudere voluerit.

Caput Quintum.

Sanitatis ſymmetriam duplicem eſſe, alteram exactam & optimam, alteram ab hac deficientem.
Sanitatem habere multam latitudinem duplici demonſtratione probat.
Tot conſtitutionum eſſe diſcrimina, quot ſunt functionum differentiæ.
Non omnem functionum imbecillitatem, morbi ſtatim eſſe notam; ſed præter naturam, addere oportet.
Reſpondet ijs, qui nomen εὐκρασίας nõ dari aiunt, quod mediũ ad vnguẽ temperatum non detur.
Eucraſiam duplicem eſſe, alteram, quæ cogitatione tantum vſurpatur, alteram, quæ in ſanis omnibus apparet.
Immenſum eſſe temperamentorum diſcrimen exemplo duorum puerorum probat; & gracilium, ac corpulentorum.

Caput Sextum.

Antequam doceat, quomodo optimæ naturæ ſit conſeruanda ſanitas, quæ ſit optima corporis conſtitutio exponit.

Caput Septimum.

Quomodo ſanitas tueri poſſit ſe narraturum pollicetur, primum in infantibus, deinde in aliquanto grandioribus, poſtremo in cæteris ætatibus.
Infantis nuper nati modum tuendæ ſanitatis incipit.
A morbo contrarii indicationem accipi, ab ætate, & conſuetudine ſimilium.
Lac maternum infantibus eſſe maxime proprium.

Caput Octauum.

De triplici infantium motu, in cunis, in lectulis pendentibus, & in vlnis.
Exercitationum tria genera, & quæ conueniant ſingulis puerorum ætatibus.
Quomodo puerorum optimi animi mores conſeruentur, & hoc ad medicum ſpectare.
Infantes non leui cura egere, ne quos animi motus immodicos incurrant.
Vnde infantium ploratus proficiſci poſſit.
Quomodo Galenus puerum ab immodico ploratu quieſcere fecerit.

Caput Nonum.

De victus ratione nutricibus obſeruanda.
Perniciofum eſſe infanti ſi nutrix utero gerat.
Quomodo lac explorandum, bonum ne an malum.

Caput Decimum.

Vſque ad quod tempus puellum lacte nutriendum.
De cibo infantium poſt ablactionem, de frictionibus, & balneis.
De Barbarorum quorundam uſu circa infantes.

Caput Vndecimum.

Vinum puerilis eſſe uitandum & qua cauſa.
Cuiuſmodi aqua puerulo bibenda, & de optimæ aquæ notis.
De aere, qui pueris conueniat, & quæ loca aerem optimum habeant.

Caput Duodecimum.

De tuenda ſanitate pueri in ſecundo ſeptennio conſtituto, & primum quæ ſit eius temperies.
Educatio a ſecundo, vſque ad finem tertii ſeptenarij.
De cura, & ratione habenda in excrementis excernendis.
De omni genere excrementorum, & inſtrumentis per quæ excernuntur a corpore.
De tranſpiratione ſenſum latente, & quod nam excrementum per eam expellatur.

Caput Decimumtertium.

A quibus cauſis remoretur unumquodque prædictorum excrementorum, pleniſſime recenſet.

Caput Decimumquartum.

Quo pacto quis vnumquodque prædictorum excrementorum educere, atque euocare poſſit.

Reten-

Retentionis cauſæ, contrariam cauſam adhibendam.

Sigillatim vnumquodque excrementi genus, quomodo educendum ſit docet.

Caput Decimumquintum.

Inquit ſe in compendium redegiſſe huculque totum opus, atque in ſequentibus dictas materias ſe fuſius explicaturum pollicetur.

Sanitatis tuendæ ſtudium, ac medendi methodum his tribus primis generibus contineri, corporibus, cauſis, ſignis.

Materiam cuſtodiendæ ſanitatis quatuor his perfici, admonendis, educendis, faciendis, extrinſecus incidentibus.

Mutationem corporis aut in qualitate, aut in quantitate fieri.

LIBER SECVNDVS, Complectitur differentias omnes frictionum & exercitationem, ac de ſanitate in tertio ſeptennio tuenda agit. Continet autem Capita xij.

Caput Primum.

QVæcunque in ſuperiore libro tradidit, nunc ſingula membratim diſtinguere ſe aggreſſurum inquit.

Cui hominum generi hæc præcepta tuendæ ſanitatis ſcribunt, & quibus ſuperuacanea ſunt.

Omnia quæ dicturus eſt in ſequentibus enumerat.

Caput Secundum.

Initium facit tractationis, ex verbis illis Hippocratis, labor cibum præcedat: & labor, cibus, potio, ſomnus, venus, omnia mediocria.

An idem ſit labor, motus, & exercitatio.

Terminus exercitationis qui eſſe debet.

Exercitationis commoda duplicia repetit; quæ magis, & fuſius explicat.

Ad exercitationem quodnam ſit commodiſſimum tempus, & quod incommodum.

In exercitatione qui modus, & ordo ſeruandus.

Caput Tertium.

De frictionum variis differentiis, & eorum nominibus, ac de ipſarum facultatibus.

De quadruplici frictionum vi ex Hippocrate, & error neotericorum Gymnaſtarum in numeroſis frictionum differentiis.

Theon Gymnaſtes rectius, quam Hippocrates ſenſiſſe de frictione uiſus eſt, & eius ipſius verba perpenduntur.

Caput Quartum.

Hippocratem nihil omiſiſſe in recēſendis dijs, & uiribus frictionum, & in quo falſus ſit Theon.

De frictionum differentiis fuſius tractat in gratiam Hippocratis.

Nouem eſſe frictionum differentias omnes, & earum deſcriptionem ponit.

Theonē nihil propriū, & ſuum de frictione attuliſſe, ſed perperā Hippocratis inuenta tractaſſe.

Apotherapia quod frictionis ſit genus.

A Theone prætermiſſas fuiſſe vtiliſſimas frictionis differentias.

Caput Quintum.

De ſignificatione nominum, duri, mollis, rari, denſi, & aliorum, quibus frictionum differentię explicantur, & affectuum qui ab illis proficiſcitur.

Caput Sextum.

Clarius adhuc de frictione pertractare incipit, eamque interdum per ſe corporibus commodum afferre, interdum ijs, quæ commodum aſſerunt ſubminiſtrāre.

Frictionis effectus qui ſint.

De frictionis præparatoria in optimi ſtatus natura, calefaciendi cauſa ſuſcepta, quæ ſit.

Caput Septimum.

Cum de qualitate frictionum egiſſet, nunc de earundem menſura agit.

De aere, regione, tpe anni, & hora diei, ac loco, in quibus frictio fieri debet in puero temperato.

Quis frictionum eſſe debeat numerus.

De menſura frictionum in temperato.

Caput Octauum.

De generibus exercitationum, vt lucta, pancration, pugilatus, curſus, & alia huiuſmodi.

De ijs, quæ ſint exercitia, & opera.

De qualitate, ſeu differentia exercitationum.

De ratione utendi prædicta omnia genera.

Caput Nonum.

Quid oībus frictionibus ſit cōe, quid ſingulis propriū, ſingulas exercitationes ſeorſum recenſet.

De exercitatione robuſta, & quot modis fiat, ac de exercitatione luctæ.

Caput Decimum.

De exercitationibus, quæ citra robur, & uiolentiam celeritate perficiuntur, ut curſus, & vmbratilis armorum meditatio, & huiuſmodi alia ſpecies.
De exercitatione vehementi.
De aſſidua, & interpolata exercitatione.

Caput Vndecimum.

Quod exercitationis genus quas corporis partes exerceat.
De omnibus animalis partibus, quæ motus euidentes, & quæ leues, & obſcuros obtineant, quæ a ſe moueantur, & quæ ab aliis, ac de ſingulis motibus corporis humani.
Quæ cauſæ ſint mutationis pulſuum.
De Pædotriba, hoplomachico, & Gymnaſtico.

Caput Duodecimum.

Quid Gymnaſtes propoſito in præſenti opere adoleſcenti imperabit, ut faciat, & de officio Gymnaſtis.
In frictione, exercitatione, balneo, cibo, & ſomno, mediocritatẽ eſſe adhibendam, & quomodo.
Quomodo quis mediocritatis in exercitationibus compos ſit, particulatim tractat.

LIBER TERTIVS, Laſſitudinum, & cæterorum affectuum dignotionem, et curationem tractat, quatenus exercitationes ſequuntur, & ſunt ſanorum ſymptomata. Continet autem Capita xiij.

Caput Primum.

QVid præteritis duobus libris actum ſit breuiter recenſet.
Se de apotherapia acturum in ſequentibus, ut propoſitum fuerat pollicetur.

Caput Secundum.

De apotherapia, quæ poſt exercitationes fit, agere aggreditur, eamque duplicem eſſe ſe ait, alteram tanquam exercitationis partem, alteram vero ſpeciem.
Quæ ſit apotherapia optime comparati corporis, de quo nunc agitur, cui nullus eſt laſſitudinis metus.
Quomodo fricandum in apotherapia. De ſpiritus detentione, & cohibitione, & quid efficiat.
Trium operum communem eſſe muſculorum tenſionem.
De frictione, quæ circa lumbos fieri debet.
Ad deobſtruendos exiles meatus apotherapia quæ.

Caput Tertium.

Excuſat ſe ſi forte breuior in docenda apotherapia fuerit; & ex dictis ſemina ſe dediſſe refellendi alias opiniones, ut in exemplo aduerſus Aſclepiadem, & Theonem Alexandrinum.

Caput Quartum.

De balneis agit quatenus ad tuendam ſanitatem comparantur, & primum de quarum aquarum balneis ſit acturus exponit.
De Balneis ex aquis dulcibus calefactis, & earum temperie.
Balnea aquę dulcis temperata in caliditate, & frigiditate quas facultates habeãt; ac de modo quo balneis his vti debeat propoſitus iuuenis in tuenda ſanitate.
Frigida aqua quando eſt lauandum corpus, de quo eſt ſermo, & quæ ſint eius aquæ commoda: & de externa præparatione ad frigidam: de tempore, & mora.

Caput Quintum.

Quomodo ſi quid erretur a propoſito iuuene, peccata corrigi poterunt.
De laſſitudine, & primum de eius notione ac de eius differentiis ſeptem.
De affectionibus corporum quibus dictæ laſſitudines ſuperuenire ſolent.

Caput Sextum.

De remediis ſingulorũ cuiuſq; laſſitudinis affectuũ, & primo de vlceroſæ laſſitudinis remedijs.
De remedijs laſſitudinis tenſiuæ.
De laſſitudine phlegmonoſa, & eius remedijs.

Caput Septimum.

De laſſitudinum quadam ſpecie quæ gracilitatem, & ariditatem efficit, quos comprehendat, & quomodo curetur.

Caput Octauum.

De nutrimento quod cuique laſſitudinis generi conuenit poſt præſtitam apotherapiam.
Quomodo uerum eſt laſſitudine tolli.
De errore quorundam in ea laſſitudinis ſpecie, quam ſiccitatem efficere dixit.

Theonis uerba ponuntur obſcura,& ænigmati ſimilia,ex quibus Theonis ſnĩa non poteſt elici.
Aduerſus Theonem de uutrimento poſt abſolutum exercitium, & de ζεστολουσία, id eſt feruentis aquæ balneo.
Vnde errauit Theon,ut quid vni affectioni conueniebat,omnibus quadrare præciperet.

Caput Nonum.

Cum de quatuor ſimplicibus affectionibus laſſitudinis dixiſſet, nunc de quatuor compoſitis, & eorum remediis agit.
Complicationes affectionum ex laſſitudine orientes vndecim ponit,ita vt omnes ſimplices, & compoſitæ ſint quindecim,quas omnes elementis literarum deſcribit.
De multis aliis affectionibus præter dictas.

Caput Decimum.

De curanda cutis obſtructione,quam στέγνωσιν Græci dicunt.
De curanda cutis denſatione, quam μύσιν appellant.

Caput Vndecimum.

De exercitatione poſt uenerem, de qua parum conuenire dicit inter alios; ac de victus ratione eorundem.

Caput Duodecimum.

De exercitatione poſt triſtitias,& vigilias,& earũdẽ apotherapia,in qbus ſiccitas eſt corrigenda.
De ſiccitatibus ab ira,& potionis penuria profectis.
De emendatione nimiæ humiditatis,uel a potione,vel ab alia occaſione profectæ.

Caput Decimumtertium.

De matutina,& veſpertina frictione adhibenda iam propoſito exemplo inueniri.
Quædam Quinti apophthegmata.

LIBER QVARTVS Docet quo pacto laßitudines curandæ ſint, cum aliunde, quam ab exercitatione oriantur. Continet autem Capita xi.

Caput Primum.

SE de morboris ſymptomatis hoc liber agere ſtatuiſſe, & quænã quæſtio ex hoc oriat. Quid ſuperiore libro actum ſit,in præſenti de his laſſitudinibus acturum ait, quæ citra exercitationem ſuperueniunt,ſed antequam morbus ſuperueniat.

Caput Secundum.

Tria ſunt,de quibus habendus eſt ſermo,laſſitudinis ſymptoma,affectus vnde hoc oritur, & affectus cauſa.
De laſſitudine vlceris ſenſum faciente,vnde oriatur.
De laſſitudine tenſiua,& phlegmonode,& vnde naſcatur vnaquæque ipſarum.
Horror,& rigor vnde oriatur,& quomodo fiant,qui ſunt cum febre,& qui ſine febre.

Caput Tertium.

Communes ſcopos,qui excrementorum vitiis medentur,eſſe duos, vacuationẽ,& alterationẽ.
Proprios ſcopos,qui medentur excrementorum vitijs,ſe deinceps dicturum dicit.

Caput Quartum.

De curatione vlceroſi affectus.
Excremẽta,quæ intra venas ſunt,quomodo cognoſcẽda quatuor ſignis docet, & ea examinat.
De curatione mali ſucci,qui exiguus,& iuxta cutem eſt prius acturum proponit,deinde eius qui in carne reſidet,poſtremo de toto ſanguine impuro,& excrementoſo.
Curationem aggreditur laſſitudinis vlceroſæ,vbi de ſanguinis miſſione,& purgatione agit.
De notis quibus vitioſi ſucci infeſtantes cognoſcantur in vnoquoque corpore.
Inceptam laſſitudinis curationem perſequitur,& perficit.

Caput Quintum.

De vlceroſo affectu,in quo ſanguis bonus paucus ſit, ſed & crudi humores plurimi in primis venis adſint.
Deiectiones in crudis humoribus primarum venarum,quid efficiant.
De victus ratione in prædicto affectu.
De medicamento dioſpolitico,& quomodo conficiatur.
Medicamentum diatriou pipereon,quomodo conficiatur,& de piperis probatione.

Caput Sextum.

De oxymelite parando,ac de materia eius eligenda.
Apomeli quomodo conficiatur,& eius vſus.
De vinis propoſito affectu conuenientibus.
Quibus occaſionibus ſucci,vel intus reuocẽtur,vel foras educãtur,& quomodo in his agendum.

Quibus intus crudi ſucci copia eſt, quomodo tractandi.

Caput Septimum.

De vlceroſo affectu, in quo crudorum humorum copia in corporis habitum eſt recepta, non in venis, & quomodo curandus.

De medicamento diacalaminthæ dicto, quomodo conficiatur, eius vſu.

Caput Octauum.

De medicamento Acopo dicto, quod ſemen abietinum recipit, quomodo conficiatur.

De medicamento, quod populi floribus conficitur, ac de oleis quibuſdam parandis, quæ propoſito affectui conducunt.

Caput Nonum.

De vlceroſo affectu cum crudorum ſuccorum copia, qui ſint in toto corpore congeſti.

Mixtionem curationis in exemplo docet.

Caput Decimum

De ea laſſitudinis ſpecie, quæ tenſionis eſt, nunc agit, cum citra exercitationem conſtiterit, & eius curatio.

De altero laſſitudinis genere, quod phlegmonis ſimilitudinem repræſentat, & eius curatio maxime per ſanguinis amplam miſſionem.

De victus ratione his conuenienti, ac de garo quid ſit.

Qua cauſa ſanguinis miſſionis iteratio in iſtis magis expedit, & ſenſim facta refectio.

Caput Vndecimum.

Iſtos, qui phlegmonode laſſitudine laborant poſt ſanguinis miſſionem non eſſe ſtatim nutriendos, & rationem affert ab opere de naturalibus potentijs deſumptam.

LIBER QVINTVS, Victus rationem ſenibus conuenientem præſcribit, & quomodo morboſi omnes affectus emendentur, & intemperies corrigantur, docet. Continet autem Capita xij.

Caput Primum.

PRolixitatem operis ex ipſa rei natura, de qua agitur, excuſat; ac aliorum in ſcribendo de his negligentiam accuſat, illorum curationes ſuiſipſius comparans.

De ratione ſuæ tuendæ ſanitatis loquitur Galenus, ſeque nunquam niſi diaria febricitaſſe ait, alios uero medicos nec ſeipſos, nec alios tueri potuiſſe.

Turpe eſſe eum qui optima corporis natura ſit præditus, aut articulari morbo, aut calculo laborare.

Caput Secundum.

Præcipuas res earum quæ huc uſque dixit de ſanitate tuenda in optimo corpore, repetit, & in ſummam redigit.

Quomodo corrigendus error, priuſquam augeatur, & morbus oriatur.

Caput Tertium.

De corpore alio, quod ab optima illa conſtitutione defecit, eumque tribus de cauſis deficere.

De ſenio primum agit, & quomodo corrigatur, ac de ſenum exercitatione.

Exercitationis formæ, quæ ſenibus vtiles, & quæ alienæ ſint, ex tribus ſumi.

Partes imbecillas tantum ſenibus non exercitandas, aliis uero, vt magis diſtant a ſenio magis exercendas, quod exemplo declarat pueri a ſe ad naturalem habitum reſtitui.

Imbecillioribus quæ exercitatio conueniat, & quæ ualentibus.

Caput Quartum.

Senium, quæ nam ſanitas ſit appellanda, ac quid ſit ſanitas καθ᾽ ἕξιν dicta, & quid κατὰ σχέσιν.

De difficultatibus in ſene, uel fricando, vel vngendo, & in victus ratione iniungenda.

Qua victus ratione vtebatur Antiochus ſenex, ut exemplum ponit.

Qua ratione uictus fuerit uſus Telephus Grammaticus qui centum fere annos vixit.

Caput Quintum.

Multa vinorum genera recenſet, & quod ſeni ſit tutiſſimum & quod minime.

Ex vino, quod accedat ſenibus, commodum, & quod incommodum.

De vinis aliquibus compoſitis, & medicatis.

Caput Sextum.

De cibis quos cauere ſenem oportet, ne incidat in obſtructiones, & qui conueniant: & ſi inciderit in obſtructionem quibus vtendum cibis, & medicamentis.

Caput Septimum.

Qui panis, & quomodo confectus erit vtilis ſeni, & qui aduerſus.

Vaſa aliquos habere anguſta, unde obſtructionibus obnoxii ſunt, alios lata quatuor exemplis declarat

declarat eorum, qui lacte vſi varie ſe habuerant.
De commodis quæ lac affert, & quantum paſcua conferunt ad bonitatem, & prauitatem lactis, & quod lac ſit omnium optimum.

Caput Octauum.

Qui morbi pleriſque ſenum accidere ſolent, & cuique morbo quæ victus ratio conueniat, ſumptis ex ſuppoſitione ijs, quæ in commentarijs de temperamentis ſunt dicta.
Senum temperamentum eſſe frigidum, ſiccum vero vel humidum diuerſa ratione.
Aliquos medicos excrementorum copia in ſenibus deceptos exiccante uictus ratione vſos.
Qua victus ratione, & quibus medicamentis vti debent ipſi ſenes ex ſententia Galeni.

Caput Nonum.

Quibus vrinæ ciendæ, & aluus mouendus ſeni, citra medicamenta.
Aloën non conuenire ſenibus, ſecus ac tunc vſurpabatur.
De reſina terebinthina, & eius vſu.
De medicamento ex caricis confecto.
In vnoquoque ſene experientia cognoſcendum eſt quid magis cuique conferat, & eo utendum

Caput Decimum.

Omnis affectionis corporeæ prouidentiam in duobus eſſe poſitam, nempe in cognoſcenda eius eſſentia, & præſidiorum viribus.
Quadruplex materiæ præſidiorum genus, & quodnam e ſingulis ſenem eligere oporteat, & de exercitatione.
Exemplum delectus præſidiorum affert in puero a ſe curato.
Ex differentia naturæ ſenum, alia magis, alia minus adhibere ipſis oportere.
Nullo negotio inueniri remedia, affectu exacte cognito.

Caput Vndecimum.

De victus ratione inſtituenda, quæ intemperies corrigat, ac de morbis ſimilibus naturæ hominis, & diſſimilibus.
De conſuetudine, & vſu, quantum ſit ipſis tribuendum.

Caput Duodecimum.

Quibus mordax calor eſt, quæ conueniant, & quæ aduerſentur.
Qui ſunt ab his diuerſa natura, quæ requirant.
Præceptum commune omnibus intemperatis naturis.
De exercitatione in quaque temperatura.
De humidæ, & calidæ temperiei exercitatione, quibus morbis pateat, & quomodo curanda.
De balneo, & uino.
Triplicem genere eſſe calidi temperamenti differentiam, & quod vinum cuique dandum.

LIBER VI. Affert præcepta quæ ad omnes lapſus remouẽdos pertineãt, in corporibus, quæ ab optima declinant ſanitate. Continet autem Capita xv.

Caput Primum.

Capita repetit eorum quæ hactenus tractata ſunt, tanquam dicendis neceſſaria. Se nunc de ijs acturum dicit, qui debito tempore comedere, bibere, atque exerceri nõ poſſunt, & de ijs qui valetudinarium a prima conſtitutione corpus habuerunt.

Caput Secundum.

De varijs corporum conſtitutionibus vitioſis, tum æqualibus, tum inæqualibus.
De temperamentis quæ ætates ſequuntur, ac de ætatum diuiſione.
De corpore neutro.

Caput Tertium.

De ijs, qui calidius temperamentum habent, & in humiditate, & ſiccitate modice ſe habent, ac biloſum eſſe temperamentum.
De prædictorum uictus ratione, exercitationibus, vino, & medicamentis quibuſdam, adhibendis tum ijs qui æqualem, tum inæqualem temperiem habent.
Quod ſingulis conueniens eſt, duplex eſſe, aliud quod ſimplicibus qualitatibus aptum eſt, aliud quod conuenientia totius ſubſtantiæ.
De ijs qui temperamentum ſortiti ſunt calidum, & humidum.

Caput Quartum.

De ijs, qui frigidum habẽt temperamentũ, cuius tres ait eſſe differentias, & quomodo tractandi.

Caput Quintum.

De ijs qui inæqualem corporis conſtitutionem habent, poſtea ſe dicturum pollicetur.
De regendis illis, qui inculpatum quidem habent corporis habitum, verum negotioſam, ſeu ſeruilem degunt vitam.

Hanc conſtitutionem multam latitudinem habere.

De quantitate maximi diei naturalis in aliquibus Europæ partibus ex quorum longitudine, uel breuitate determinat aliqua, quæ ad corporis curam pertinent.

Caput Sextum.

De ea regenda corporis natura, quæ aſſidue ægrotet.

Quicquid corpus affligit, duplicem habere occaſionem, aut redundantiam, aut ſuccorum vitium: & qui morbi ex his, & quæ curatio.

Caput Septimum.

De ratione cibandi, & exercendi eos, qui vitam negotiis diſtrictam obtinent.

Caput Octauum.

Artem tuendæ ſanitatis, ijs promittere ſanitatem, qui paruerint.

Aliquos ob ambitionem non parere, vt qui ſe pice illini non ſinebat pro remouenda gracilitate: & quomodo gracilitas curari poſſit.

De curandis ijs qui valde ſunt obeſi.

De aliis intemperiebus, quæ totum corpus occupant.

Caput Nonum.

De inæqualibus corporis ſtatibus, eoſque triplices eſſe, & qui ſint.

De intemperie capitis & excrementis quæ in eo colliguntur, ac de fluxionibus, quæ inde ad diuerſas corporis partes confluunt, quid efficiant, & quomodo appellentur.

Quomodo capitis intemperies corrigantur, ac de errore quorundam medicorum in huiuſmodi affectibus curandis.

De Balneis, & aquarum ſponte natarum vſu.

Caput Decimum.

De cura adhibenda ventriculo imbecillo, & primum ſi corpus totum fuerit bilioſum, & caput tranſmittat in ipſam materiam.

De compoſitione ex aloe: & de variis vnguentis ad roborandum ventriculum.

Si præterea ventriculus ipſe inæquali intemperie laboret, vel calida, vel frigida.

Quomodo componatur Aloe picra dicta, & quomodo dioſpoliticon.

De iis curandis, qui ventrem calidum habent, & frigidum caput.

Caput Vndecimum.

De ijs curandis, quorum renes calculum generant, ac totus corporis habitus gracilis ſit.

Hiſtoria cuiuſdam qui propter renum vitium extenuantibus vſus fuerat.

De victus ratione, & medicamentis, quæ conueniunt ijs, qui articulorum vitiis laborant.

In quo differant podagrica medicamenta a nephriticis.

Caput Duodecimum.

De regimine eorum, quibus ex leui cauſa defluit materia a capite ad proxime ſubiectas particulas, quæ in ore, & faucibus ſunt, ad oculos, aures, naſum, & reliquas.

Caput Decimumtertium.

De modo quo fiunt fluxiones, & ratione eas in vniuerſum ſedandi.

Caput Decimumquartum.

De ijs qui calidum ſemen gignunt, & ob excretionem eius relaxentur, ſicci, gracileſque fiant.

De victus ratione, quam ſic laboranti, impoſuit Galenus, & de vnctionibus in lumbis faciendis.

Quid excogitauerit Galenus pro ijs curandis, qui ſic ſunt affecti.

Caput Decimumquintum.

De malorum cotoneorum ſucco, eius compoſitione, & facultatibus, & quibus, & quando dandum, & quomodo eius vis, vel augeatur, vel minuatur.

GALENI LIBER, NVM ARS TVENDAE SANITATIS

Ad medicinalem artem ſpectet. Continet Capita xlvij.

Caput Primum.

INuentionis cuiuſcunque principium eſt, ante cognoſcere, quid nam ſit id quod quæritur, cuius notitiam duplicem eſſe ait.

Caput Secundum.

Cum in dubium fuerit reuocatum a Thraſibulo, verum medicæ artis, an exercitatricis pars ſit facultas ſalubris vocata, quid à Galeno circa propoſitam quæſtionem fuit dictum.

Quæ

Quæ ſequantur abſurda rem non recte propoſitam.

Caput Tertium.

Se non admodum promptum, ad hos ſermones ſcribendos eſſe compulſum, & qua cauſa.

Caput Quartum.

Abſque rationali facultate nullum quæſitum diſcuti poſſe ſed oleum atque operam amitti.

Caput Quintum.

Modum definiēdæ medicinæ, & artis gymnaſticæ examinat, vt principia inueſtigationis ſtatuat.
Ad libros de demonſtratione remittit lectorem.

Caput Sextum.

Si finis medicæ artis ſtatuatur ſanitatis creatio, gymnaſticæ vero bonus habitus, quæ difficultates ſuperueniant.

Caput Septimum.

Quid appellet ſanitatem in affectione, bonum habitum, & ſanitatem in habitu, exemplo propoſito declarat.
Finis notione vniuerſam hanc propoſitam quæſtionem comprehendi.

Caput Octauum.

Ad artis eſſentiam accedit, ipſamque inquiſitionis principium facit.
Si quis dicat medicinam eſſe ſalubrium, & inſalubrium ſcientiam, quid ad hoc reſponderi poſſet.
Definitionem ex fine eſſe præſentis quæſtionis ſolutionem.

Caput Nonum.

Niſi quis circa corpus artem vnum habentem finem ſtatuat, eum ad ſeptem vſque artes accedere neceſſe fore, & quas.

Caput Decimum.

Malas artes apparens bonum, bonas vero id quod eſt vere bonum comparate.

Caput Vndecimum.

Nullum membrum ignauum, ac praue agēs a nobis deſiderari.

Caput Duodecimum.

Vnum idemque eſſe bonum habitum, atque abſolutam ſanitatem probat.
Sanitatis nomen affectionis cuiuſdam nomen eſſe, boni vero habitus, non affectionem ſimpliciter, ſed quid in ea optimum, & permanens eſſe.
Ex hoc nomine, bonus habitus, quid comprehendamus.
Quidnam propoſitum ſit omnibus artibus effectiuis.

Caput Decimumtertium.

Finem vniuſcuiuſque rei vnum eſſe, ſecundum illam ſubſtantiam, ſcilicet bonum.

Caput Decimumquartum.

Vnum eſſe corporis bonum, & eandem artem eſſe illius opificem, quæ & cuſtos.
Vnum eſſe corporis bonum primarie, & proprie dictum, ad quod reliqua omnia referuntur, quarum aliæ vt cauſæ, aliæ vt fructus dicuntur.

Caput Decimumquintum.

Omnium corporis bonorum vnam tantum eſſe artem, & vnum eſſe primarium corporis bonū.
Corporis bonum abſolutiſſimum, & primarium, eſſe actionis perfectionem.
Tria hæc bona corporis ſunt, ſanitas, actio, & pulchritudo; quodcunque horum iuuabis, & reliqua iuuabis.

Caput Decimumſextum.

Artem quæ corpus tractet circa ſanitatem omnium primam atque per ſe verſari, & id eſſe, quod primum expetitur.

Caput Decimumſeptimum.

In nulla materia artem vnam eſſe finis effectricem, alteram vero conſeruatricem.

Caput Decimumoctauum.

Quibus ars tuendæ ſanitatis contineatur.

Caput Decimumnonum.

Quid a ſanitatis cuſtode agendum ſit, quomodo, & qua ratione conſulere ipſi debet.

Caput Vigeſimum.

In quo differat ars curatrix à conſeruatrice, duorum doliorum exemplo declarat.

Caput Vigeſimumprimum.

Quod differentia in quanto ad vnam artem ſpectet, in quali vero ad diuerſas.

Caput Vigeſimumſecundum.

Singularia decipere multos, qui vniuerſale contemplari nequeunt.

Caput Vigeſimumtertium.

Quæ ſint ſingulares in medicina actiones, & quantum vna actio differat ab alia, & de ipſarum numeroſa multitudine.

Caput Vigeſimumquartum.

Eos valde errare qui per ſingulas actiones artes diſtingui arbitrentur.

In

In medicina multas artes contineri, verum omnium illarum vnum eſſe propoſitum, per quod vnius artis particulæ dicuntur.

Caput Vigeſimumquintum.

Si artes recte diſtinguantur, non in ſingulas actiones, ſed in vniuerſas inſpici debere.

Caput Vigeſimumſextum.

Exemplo naturæ probat artem, id quod facit, etiam conſeruare.

Caput Vigeſimumſeptimum.

De effectiuis, & actiuis artibus, eorumque finibus, & quo inter ſe differant.

Differre finem ab actione quæ finem præcedit.

Caput Vigeſimumoctauum.

Vnam materiam pluribus artibus ſubijci, vt lignum; itaque non ex materijs artes eſſe iudicandas.

Caput Vigeſimumnonum.

A fine artes omnes diſtingui inter ſe, & ad finem reſpiciendo ſumi conſtitutionis earum initiū.

Caput Trigeſimum.

Artem quæ circa humanum corpus verſetur, correctiuam appellari, & eius partes enumerat.

Caput Trigeſimumprimum.

Propoſitam ab initio quæſtionem ita ſoluit, vt cum conſeruatricis artis tria ſint membra, vnicuique ſuum nomen attribuat.

Caput Trigeſimumſecundum.

De nominum ſignificatione in vniuerſum, ac de ijs nihil eruditum in medium adduci poſſe, ac de nominibus variarum linguarum.

Caput Trigeſimumtertium.

De Diætetica, & quo tempore gymnaſtica, & athletica exortæ ſint.

Caput Trigeſimumquartum.

Bonum habitum athleticum vituperat, laudat autem bonum habitum, cuius materiæ effectiuæ, & conſeruatiuæ duæ ſunt, victus ratio ſalubris, & exercitatio; quatuor enim ait eſſe omnes materias.

Caput Trigeſimumquintum.

Salubris artis partem eſſe Gymnaſticam, & quid de ea Hippocrates, & Plato tradidere.

Caput Trigeſimumſextum.

Gymnaſticam illam, qua inſtituuntur athletæ, vitioſam eſſe, & in quo poſitus ſit eius bonus habitus appellatus, ac de eo Platonis, & Hippocratis ſententia.

Caput Trigeſimumſeptimum.

Multis diſputat aduerſus Gymnaſticam, vt vitioſam, & aduerſus ipſius opifices.

Caput Trigeſimumoctauum.

De vera Gymnaſtica, deque eius primis authoribus.

Totius artis non eſſe vnum nomen, ſed duo nomina, ſanorum, ſcilicet, Gymnaſticam, & ægrorum curatricem.

Caput Trigeſimumnonum.

Cur Plato ſalubrem medicinæ partem Gymnaſticam dixerit.

Caput Quadrageſimum.

Quomodo recte partienda ſit ars medicinæ in duas partes, in medicatricem, & curationem, vel etiam in vnam tantum, emendatricem.

Caput Quadrageſimumprimum.

Quænam vera Gymnaſtica dicenda ſit, & quæ vitioſa.

Caput Quadrageſimumſecundum.

Reprehendit malam artis medicæ diuiſionem.

Caput Quadrageſimumtertium.

Artes aliquas eſſe dominantes, & cognoſcere ſuas materias, alias vero ſeruientes, neque materiarum facultates cognoſcere.

Caput Quadrageſimumquartum.

Artem corporis curatiuam eſſe velut architectonicam omnium aliarum artium, & quomodo.

Caput Quadrageſimumquintum.

De arte Pædotribica, q̃ in luctationibus verſaſ, q̃uo ſerua exiſtēs in dn̄am Gymnaſticā inſurgat.

Caput Quadrageſimumſextum.

Gymnaſticam vitioſam multis verbis inceſſit, eamq; e republica expellendam aſſerit, & Gymnaſtarum inſolentiam redarguit, vt ignaros, & infœlices.

Caput Quadrageſimumſeptimum.

Obiectioni reſpondet, cur tota ars medicina dicatur, cum id nomen poſitum ſit non vniuerſæ arti corporis gubernatrici, ſed illi tantum, quæ laboranti opem adfert.

Finis Secundæ Claſſis.

TERTIAE CLASSIS.

GALENI DE DIFFERENTIIS MORBORVM

Liber explicat morborum omnium differentias; qui ſunt tum ſimilarium tum inſtrumentalium partium. Continet autem Capita xiij.

Caput Primum.

TRia ſibi explicāda in hoc libro proponit, eſſentiam morbi, quot ſint ſimplices, & quot compoſiti morbi.

Caput Secundum.

Vt quid ſit morbus commodius inquirere poſſit, eius contrarium inueſtigat, in quibus conſiſtat, & quid illud ſit.

Cum morbus ſit immoderatio quædam, quarum rerum ſit immoderatio conſiderat.

Animalis corpus non eſſe vnum, vt Atomus Epicuri, vel incompactum corpuſculum Aſclepiadis, ſed eſſe compoſitum, & magis, & minus recipere, quoad ſanitatem, & morbum.

Caput Tertium.

Compoſitionem in corporibus animalium triplicem eſſe, ſimilarium, inſtrumentalium, & totius corporis, & primum de ſimilaribus ſe dicturum aſſerit.

Caput Quartum.

Duas eſſe primas corporis paſſiones, ampliationem meatuum, & anguſtationem, ac partem tum valere cum meatuum habuerit moderationem.

De ſanitatis, & morborum latitudine verſus aliquod extremum, tum ſi ſupponantur impaſſibilia, tum etiam paſſibilia prima elementa.

De compoſitis morbis in vtraque ſuppoſitione.

Omnes inſtrumentorum ægritudines in quatuor genera diuidit, in figura, numero, magnitudine, & compoſitione.

De primis inſtrumentis, & ſecundis, quæ ſint.

Communem eſſe tum ſimplicibus, tum inſtrumentalibus particulis vnitatis ſolutionem.

Caput Quintum.

De morbis ſimilarium partium iuxta primam ſuppoſitionem, quos ait eſſe duplices, meatuum anguſtationem, & ampliationem.

Iuxta ſecundam ſuppoſitionem duas eſſe morborum differentias.

De morbis quos ſola intemperies primarum committit qualitatum, calidis ſcilicet, & frigidis, humidis, & ſiccis.

Aduerſus eos, qui ſi ventriculus male afficiatur, illum eſſe imbecillum dicunt, neglecta cauſa huius affectionis, & vnde proueniat ea imbecillitas.

Caput Sextum.

De morbis partium inſtrumentalium ſe dicturum proponit, & in his, quę dicatur morbi cauſa, & qui morbus.

Inſtrumentalium morbos iterum recenſet.

Caput Septimum.

De figurarum vitijs aduentitijs, ac natiuis quæ in conformatione poſita ſunt.

De obſtructione, & eius cauſa, quod duæ ſint ægritudines, & quando erit obſtructio tantum, exemplo ex vena ſumpto, & inteſtino.

Aegritudinem aliquando accidenti alteri originem præſtare.

De alijs quibuſdam modis, quibus figura partis læditur.

Caput

Caput Octauum.

De morbis,qui ad numerum partium referũtur,eorumq́ue duas eſſe differẽtias,cum pars aliqua, aut deficit,aut ſuperabundat.

De morbis in ſuperfluitate,& eorum differentijs.

De morbis,qui in defectu conſiſtunt,& eorum differentijs.

Quinam in his morbi dicantur,& quæ morborum cauſæ.

Caput Nonum.

De morbis,qui pertinent ad magnitudinem,& in quo differant a morbis in numero.

Horum morborum differentias eſſe auctionem,& diminutionem,vt in lingua.

Caput Decimum.

De morborum ſpeciebus,quæ in compoſitione conſiſtunt.

Caput Vndecimum.

De morbo communi vtriſque partibus, ſimilaribus ſcilicet,& inſtrumentalibus,quæ vnitatis ſolutio dicitur.

Quod nomen habeat ſoluta continuitas in vnaquaque corporis particula.

Caput Duodecimum.

De morbis cõpoſitis ſimpliciũ,ac ſimilariũ particularũ ex p riore ſuppoſitione,& ex poſteriore.

Quotupliciter morbi ſimilarium partium complicentur.

Caput Decimumtertium.

De morbis compoſitis partium inſtrumentalium,& in complicatione qui morbus in eis ſit per ſe,& qui ex accidenti,exemplo ex oculis deſumpto.

De ægritudine compoſita totius inſtrumenti.

GALENI DE CAVSIS MORBORVM LIBER, inquirit ſimplicium, & compoſitorum morborum cauſas in ſimplicibus, & inſtrumentarijs partibus. Continet autem Capita xj.

Caput Primum.

Cauſas morborum ſe inueſtigaturum proponit,iuxta primam ſuppoſitionem,quam veriorem eſſe putat.

Caput Secundum.

De cauſis morborum,qui in caliditatis immoderatæ intemperie conſiſtunt.

Ex quinque cauſis aliquod corpus ſeipſo calidius effici,& quibus.

Ad obiectionem reſpondet,cur non ſemper ob aliquam dictarum cauſarum febris accendatur.

Quæ requirantur,vt aliquid in aliud agat.

Caput Tertium.

De cauſis morborum,qui ex frigiditate proueniunt quot,& quæ ſint,exẽplo extinctionis ignis.

Ex quinque cauſis aliquid frigidius effici,ac de ea quæ conſtipatio dicitur,multa.

Caput Quartum.

De cauſis ſiccorum morborum.

Caput Quintum.

De cauſis humidorum ciborum.

Caput Sextum.

De cauſis morborum compoſitorum,qui ex quatuor qualitatibus complicatis,incidunt.

De quatuor humorum qualitatibus,qui aliquando ſinceri influunt, aliquando commixti; & qui ex his morbi.

Cur natura horum humorum abundantiam deponat in partem ignobiliorem, quod omnes dixere,qui ſit depoſitionis modus inquirit,quod ab alijs prætermiſſum fuit.

De quatuor potentijs naturalibus,earumq́ue facultatibus, ac de naturali imbecillitate partium, vt cutis,ad quas tranſmittitur materia.

Cutem nullam habere operationem,ſed vſus gratia factam,vt nimirũ totius excremẽta recipiat.

Caput Septimum.

De cauſis morborum inſtrumentaliũ,& primo de ijs q̃ ſunt in cõformatione,quas tres eſſe dicit.

De cauſis ob quas naturalis figura permutetur tum propria ratione,tum ex accidenti.

De

De cauſis malæ conformationis in meatibus corruptis,& quot modis corrumpitur meatus.
De cauſis malæ conformationis in aſperitate,& leuitate.

Caput octauum.

De morborum cauſis,qui in numero conſiſtunt,vel in exceſſu,vel in defectu.

Caput Nonum.

De cauſis morborum in genere magnitudinis.

Caput Decimum.

De cauſis morborum,qui in compoſitione,& ſitu,& figura conſiſtunt.

Caput Vndecimum.

De cauſis ſolutæ vnitatis,ac de nominibus quæ cuiuſque partis vnitatis ſolutio habet; & de colluſione,& illuſione.
Compoſitarum ægritudinum cauſas facile eſſe ex dictis inuenire aſſerit.

GALENI DE SYMPTOMATVM DIFFERENTIIS Liber. Continet Capita vj.

Caput Primum.

OMnem corporis affeum,qui ſit prætet naturam,vel morbum eſſe,vel cauſam morbi, vel ſymptoma;ac de ſymptomatum nominibus.
Quid ſit διάθεσις,id eſt affectus,quid ſit pathos,& pathema,id eſt paſſio, & differre paſſionem ab affectione motu.
De nominum impoſitione,quantum laborandum.
Quid ſit ſanitas,quid morbus,quid paſſio,quid actio,& quid cauſa;quid id ſine quo non.
Cauſæ plurimæ deinceps poſitæ diſtinguendæ ſunt,eæ quæ per ſe dicuntur,& quæ per accidens, & quomodo diſtinguendum exemplo digiti calculos mouentis docet.
Quomodo diſtinguendus morbus a cauſa, & a ſymptomate,& quid ſymptoma in vniuerſum, & proprie dictum.
Eandem rem & paſſionem,& ſymptoma poſſe appellari,& quomodo.

Caput Secundum.

Tres eſſe ſymptomatum proprie dictorum differentias,affectus,functionum læſio,& qualitatum mutatio.
Læſionis nomine etiam priuationem intelligi exẽplo mali motus,& malæ cõcoctionis declarat.

Caput Tertium.

De functionum læſionis diuiſione in animales,& naturales,& animalium in ſenſibiles, motiuas, & rectrices:&harum diuiſio in ſuas ſpecies.
Quot ſint ſenſibilium actionum ſymptomata.
Quot motiuarum actionum ſint ſymptomata.
Quæ ſint rectricis facultatis offenſæ.

Caput Quartum.

De ſymptomatis quæ pertinent ad actionem naturalem,vel non obitam,vel male obitam.
Cum quatuor ſint facultates naturales,& in unaquaque duplex ſymptoma,alterum non rite obitæ actionis,alterum prorſus non obitæ in vnoquoque inſtrumento naturali octo erunt ſymptomata prima.
Ex prædictorum ſymptomatum diuiſione,numerum ad decem & octo augeri.
De differentia ſymptomatum concoctricis facultatis,pro exemplo vtens concoctione quæ fit in ventriculo.
De differentia ſymptomatum facultatis retentricis.
De ſymptomatum differentia in facultate excretrice.
De ſymptomatis circa nutritoriam facultatem contingentibus.
De alteratricis facultatis ſymptomatis.

Caput Quintum.

De ſymptomatis,quæ in corporis affectibus conſiſtunt,quarum quatuor eſſe ait primas differentias,viſibilia,odorabilia,guſtabilia,& tangibilia:& horum differentiæ.
De ſymptomatis quæ ex influente humore oriuntur.
De reliquo ſymptomatum genere,quod vel in vocibus,& ſono conſiſtit,vel in iis, quæ a corpore excernuntur,vel in eo retinentur.

Caput Sextum.

De ſymptomatis, quæ in exeretione, vel retentione excrementorum conſiſtunt, & eorum tres differentiæ.

Ex omnibus dictis parere omnem ſymptomatum naturam morbos præcedere, & diſtinctiõ morborum, & ſymptomatum.

Quomodo ſymptomata diſtinguantur ab operibus, quæ inter ſe ſunt valde ſimilia.

GALENI DE SYMPTOMATVM CAVSIS LIBRI tres, Quorum,

LIBER PRIMVS, Recenſet cauſas ſymptomatum, quæ in ſenſuum inſtrumentis, & in ſenſuum fonte conſiſtunt. Continet autem Capita xiij.

Caput Primum.

SYmptomatum differentias, & diuiſionem, quam ſupra tradidit, iterum recenſet, vt eorum cauſas eodem ordine ponat.

Caput Secundum.

Quod in ſentiendi actionibus triplex incidat ſymptoma, in oculo declarat.

De morbis tum primi viſus inſtrumenti, tum facultatis, tum earum particularum, quæ viſui deſeruiunt.

Quod ad oculos a cerebro confluat ſpiritus animalis, ex dilatatione pupillæ declarat.

Qui ſint affectus pupillæ, & quæ paruitas pupillæ ſit mala, quæ bona.

Qui ſint affectus tunicæ ragoidis.

De ſymptomatis, quæ ex vitiato humore aqueo, multipliciter accidere ſolent.

De ſymptomatis viſus ex ſpiritu animali vitiato.

Cornea tunica quot modis viſionem lædat.

Membranæ adnatæ ſymptomata, & quot modis viſionem lædat.

Caput Tertium.

Ea quę de oculo dicta ſunt, vt exemplum poſita eſſe ad inuenienda in reliquis ſentiendi potentijs ſymptomatum cauſas.

De cauſis ſymptomatum, quæ ſenſum auditus lædunt, quas tres eſſe ponit, ſicut in oculo.

Caput Quartum.

De guſtus, & odoratus ſymptomatis, & eorum cauſis.

Cur lingua vitioſe ſapores ſentire ſoleat.

De morbis qui naſo accidere ſolent.

Caput Quintum.

De cauſis ſymptomatum ſenſus omnibus corporis partibus communis, qui tactus dicitur.

De torpore membrorum, quæ ſtupidum quendam ſenſum habent, & a qua cauſa efficiatur, ac de paralyſi, id eſt reſolutione eorundem, quæ magnitudine tantum differt a torpore.

De eorum quibus ſpinalis medulla tantum læſa eſt ſymptomatibus, lethalibus, & non lethalibus, & eorum, quibus ſpinalis medullæ principium læſum eſt.

De ſymptomatum cauſis eorum in quibus vna aliqua pars ſpinalis medullæ læſa eſt.

Cum nerui ſenſum, & motum impertiant, qui fit, vt aliquando deperdatur alter, manẽte altero.

Caput Sextum.

De dolore, & voluptate, quibus omnes ſenſus participant, ſed inæqualiter, & eorum cauſis.

Vnde fiat dolor, & voluptas ex Platone, & Hippocrate.

De ijs quæ tactum contriſtant in genere, & particulatim in vnoquoque ſenſu tm̃ ratione tactus.

De cauſis contriſtantibus, & delectantibus viſum ratione ſenſus, & cur album lædat, nigrum vero minime, & cur color cæruleus ſit omnium viſui iucundiſſimus.

De cauſis delectantibus, & affligentibus auditum, qua ſenſus eſt.

De ſuccis gratiſſimis, & moleſtis, & de cauſis guſtum mouentibus ad delectationem, vel triſtitiam, ac de olentibus, & graueolentibus.

De voluptate, & triſtitia in tactus, & guſtus ſenſu.

Delectationem, & triſtitiam fieri per contraria, & quomodo hoc ſit intelligendum, ac talem mutationem fieri debere celeriter.

De ſenſu particularum generationi deſeruientium.

Caput Septimum.

De cauſis ſymptomatum, quæ circa os ventriculi eueniunt, quæ ſunt ex tactiuarum genere.

Quomodo fiat ventriculi appetentia circa cibos, ac quinque enumerat ſymptomata ſe ordine cõſequentia.

Vnde fiat inappetentia, & vitioſa appetentia circa cibos, ac de pica mulierum prægnantium.

De appetentia, & inappetentia circa potum, ac de ſiti ex quibus cauſis fiat.

De cardialgia, animi defectu, & alijs ſymptomatis, quæ fiunt in ore ventriculi, cum mordetur; ac de affectibus qui per conſenſum oris ventriculi, accidunt.

Caput Octauum.

De ſymptomatum cauſis, quæ in primo ſenſorio accidunt, quod eſt fons oĩum aliorum ſenſuũ.

Quod cerebrum per neruos ſenſum omnibus particulis tranſmittat.

Vnde contingat ſomnus profundus, vel non profundus, & quod in ſomno vis animalis quieſcit, naturalis vero valde operetur.

Aduerſus Ariſtotelem, quod primum ſenſorium non ſit in corde multis experientijs probat.

Vnde fiant comata, cari, torpores, & alii huiuſmodi affectus frigidi: vnde etiam phrenitides, & voluntariarum functionum affectus, apoplexia, & reliqua.

De conuulſione, palpitatione, & tremore.

LIBER SECVNDVS, Explicat cauſas ſymptomatum, quæ motum animalem, & principem partem deprauare ſolent. Continet autem Capita vij.

Caput Primum.

De ſymptomatis illis, qui motum illegitimum pro communi genere habent, & quę ſint eorum cauſæ.

Caput Secundum.

De cauſis ſymptomatum, quæ accidunt voluntariæ functioni, vt paralyſis, conuulſio, tremor, & torpor, & quomodo hæc in particulis varient & nomen & ſpeciem.

De motibus, & quietibus quæ ex morbo fiunt, & quæ ex potentia naturali, & quæ ex vtriſque.

De tremore, & a quibus fiat. Quid ſit palpitatio, & a quibus fiat cauſis, & in quo diſtet a motu arteriarum, & a motu conuulſiuo.

De rigore concutiente, & a quibus fiat, & in quo differat à prædictis.

Caput Tertium.

Inquit ſe cum eis verba facere, qui ea legerunt, quæ de facultatibus naturalibus à ſe ſcripta ſunt.

De motu ventriculi, vteri, inteſtinorum, & veſicæ, & quõ ſint ſymptomata, & quõ opus naturæ.

Caput Quartum.

Quid ſit tuſſis, & a qua cauſa fiat.

De ſternutatione, & a qua cauſa generetur, & quæ præſtet, & ambo dicta ſymptomata eſſe volũtariæ facultatis.

Quid ſit in tuſſi cerchnos, quod proportione reſpondet nauſeæ.

De alio genere tuſſis, quę fit ex inęquali intemperie, & reprehenſio in eos qui errant ex ſecta pneumatica.

Caput Quintum.

Cauſam reddit, cur ex inæquali intemperie tuſſiatur, declarans prius vnde intemperies fiat inæqualis, & quid ſit, & quid in ea ſentiatur.

De cauſis pandiculationis, ſenſus qui eſt in laſſitudinibus, & eorum ſymptomatum, quæ a mordacibus oriuntur excrementis, & de horum ſymptomatum differentia.

Quieſcentibus excrementis corpus minus dolere, quam cum mouentur, & huius cauſa.

De cauſis horroris, & rigoris, exemplum aquæ calidæ in corpus ſanum infuſæ, ſcintillæ ignis, & tertianæ.

In quo differat motus horroris, & rigoris a motu palpitationis, & conuulſionis.

Tuſſim, quæ fit ex intemperie ſpiritualium membrorum eſſe ex eodem genere cum concutientibus horroribus, & in quo differant.

Non eſſe in totum verum, quod dictum eſt antiquis, rigori ſemper fębrem ſuccędere.

De cauſis, quibus ſanguis intro recurrit, & extremæ corporis partes refrigerantur, ſicut in horroribus, & rigoribus.

De ſymptomatis quæ accidunt in verecundia, & in alijs animi motibus.

Caput Sextum.

Repetit breuiter cauſas ſymptomatum ſupradictorum, quæ fiunt a virtute expultrice.

De cauſis pruritus in corpore, & in quo talia ſymptomata differant inter ſe.

Caput Septimum.

De cauſis ſymptomatum, quæ rectrices actiones comitantur, quæ ſymptomata tria eſſe dicit.
De aliquibus qui eorum quæ didicerant obliti fuere, & de obliuione.
De delirijs, & eorum ſpeciebus, & vnde oriantur.
De delirio, quod accidit in melancholicis.

LIBER TERTIVS, Docet cauſas ſymptomatum functionis naturalis, & mutationis excrementorum, & qualitatum. Continet autem Capita V.

Caput Primum.

De cauſis ſymptomatum quæ accidunt facultati concoctrici ventriculi, ac de ſpeciebus fruſtratæ concoctionis, earumque nominibus.
De cauſæ alteratricis fruſtratione, & eius generibus duobus, facultas læſa, & externus error, & horum ſubdiuiſio.
De fruſtrata concoctione in tota animalis mole, & affectibus inde orientibus, cauſa, & differentiis.

Caput Secundum.

De cauſis ſymptomatum quæ accidunt facultati retentrici, expultrici, & attractrici, & de tribus earum ſymptomatum generibus, earumque prauis, & illegitimis motibus.
De facultate retentrice, & expultrice tum naturali, tum vitiata inteſtinorum, ac de cauſis ſymptomatum, quæ in illis oriuntur.
De cauſis ſymptomatum, quæ accidunt in digeſtione alimenti, quod diſtribuitur a ventriculo in iecur, a iecinore in totum corpus: quæ cauſæ triplices ſunt.
De triplici in venarum concoctione excremento, & eius expurgatione.
De cauſis fruſtratæ nutritionis, & quam vim habeat nutrimentum ad carnis mutationem, ac multa de ipſa nutritione, & ſymptomatis ipſi contingentibus.
De cauſis ſymptomatum quæ in multitudine, & qualitate excretorum: ac primum de ſanguinis profuſione.
De iis quæ euomuntur, & quibus cauſis ventriculus ad vomitum excitetur.
De cauſis ſymptomatum in deiectionibus, & multis excretionibus.
De cauſis, & generatione flatuum omnium in corpore, & de eorum ſpeciebus, & differentijs.
De ijs quæ ſuperne in ventrem confluunt, & de excretionibus varijs bonis, & prauis, ac de quatuor differentijs ſanguinolentæ excretionis.
De vrinarum ſuppreſſione, & excretione.
De cauſis excretionis ſudorum omnium, & eorum retentionis.

Caput Tertium.

Quæ temperaturæ, & quæ ætates magis, vel minus concoquunt, & ad alias operationes magis vel minus ſunt aptæ.
De inſtrumentis tum animalibus, tum naturalibus, qualia ſunt valentiora, & qualia imbecilliora ad functiones obeundas.
De vſu caloris, frigiditatis, ſiccitatis, & humiditatis.

Caput Quartum.

Cauſis prædictis ſymptomatum, quæ ad excrementa pertinent, addit aliquas alias, quas prætermiſerat.
In omni excretione attendendam, quantitatem, qualitatem, & modum; exemplum deſumit ex catarrho.
Fluxionum a capite ad diuerſas partes, varia recenſet nomina, & quæ afferant incommoda.
De vteri intemperie, & affectibus, de menſtrua purgatione, & menſtruorum retentione, ac fluxione quæ muliebris appellatur, a qua cauſa fiant.
De ſymptomatum cauſis quæ in pudendis marium contingunt.

Caput Quintum.

De cauſis ſymptomatum, quæ in mutatione qualitatis conſiſtunt.
De cauſis ſymptomatum in naturalis figuræ mutatione.
Quomodo ſymptomatum æſtimatio facienda, & quid in vnoquoque perpendendum.

GALENI DE DIFFERENTIIS FEBRIVM LIBRI DVO

Ac primus quædam prima principia docet ad ſingularum febrium differentias intelligendas, explicatque febres ephemeras, & hecticas.

Continet autem Cap. xj.

Caput Primum.

PRimæ, & principaliſſimæ febrium differentiæ vnde ſumantur; & in quo aberrarint plurimi medici.

Verba Hippocratis quibus optimam fecit febrium diuiſionem, a ſubſtantia rei exorſus, a calore ſcilicet, quam diuiſionem explicat Galenus, exemplum ſubiiciens lebetis aquæ calentis, quo tres febrium differentias aperit.

Caput Secundum.

Aliquas cauſas recenſet, ex quibus manifeſte apparet omnes homines febricitare, & hoc omnibus eſſe cognitum ipſa experientia ait.

Qui nam is affectus ſit, qui corporibus noſtris aduenit, ex quo febricitemus, hoc multos latere ait, ac duplex eſſe genus medicorum hoc ignorantium.

Nolle ſe hoc loco aliorum nugas refellere, ſed ſuppoſitis ijs, quæ alibi oſtenſa ſunt, febrium differentias docere.

Caput Tertium.

Suppoſitiones ponit eorum quæ tradenda ſunt.

De in cauſis præincipientibus, quæ diſpoſitionem faciunt in corpore, vnde febris accenditur, ſe tractaturum dicit.

Recenſet modos caliditatis gignendæ quinque, ad quos febrium cauſæ reducantur, eosque exemplis explicat.

De paruis cibarijs tum quæ ſua natura talia ſunt, quæ acquiſierunt prauitatem.

De febribus, quæ accenduntur ob inflammationem.

Caput Quartum.

Febres recenſet, quæ ex aliquo aeris ſtatu proueniunt, vt in calido, vt in peſtilenti.

Nullam cauſam ſine patientis aptitudine agere poſſe, probat: exemplumque ponit duorum varie diſpoſitorum in peſtilenti conſtitutione.

In omni cauſarum genere quid ſit aduertendum.

Narrat ſe uidiſſe temporis ſtatum, qualem recẽſet Hippocrates in Cranone, & quomodo ęgros tractauerit.

Caput Quintum.

Cum veteres dixiſſent, omnes febres a putredine oriri, eis aſſentitur præter eas quæ ſunt ex genere ephemerarum, quas recenſet.

In quo differant febres ex bubonibus prouenientes ab ijs, quæ ex humorum putredine fiunt.

Exemplum ephemerarum affert in lapide, & ligno; putridarum vero in excrementis iumentorum; & columbarum in agro accenſis ex caliditate ſolis.

Caput Sextum.

Humorum putredinem, quæ fit in vaſis, eſſe ſimilem ei, quæ fit in inflammationibus, & abſceſſibus, & quõ aliqua pars eorum, quæ in venis ſunt, a natura ſuperata, reſpondeat proportione puri in abſceſſibus, ac de duplici putredinis genere ex naturæ, vel robore, vel imbecillitate.

Quodnam ſit optimum pus in abſceſſibus, & quod optimum ſedimentum in vrinis.

Caput Septimum.

Quibus notis ephemera ab alijs febribus diſtinguatur, & q̃ nã ſint p̃cipua ephemerarum indicia.

De indicijs febrium, quæ fiunt ex humorum putredine.

Pulſum durum non eſſe alicuius generis febrium aduerſus Archigenem, & quas febres comitetur, & vnde durities, & ſiccitas adueniat arterijs.

Caput Octauum.

Vnde ortũ habeãt hecticæ febres, ac duas eſſe ipſarũ generationis cauſas; & quæ ſit earũ natura.

De febre maraſmode q̃ ſit, de ſenectute ex ægritudine ſic a Philippo appellata, & de febre tabida.

Caput Nonum.

De indicijs febrium hecticorum, & primo de ea quæ cum tabe exquiſita coincidit.

De incipiente tabe quæ ſit, & quod appellet principium harum febrium.

De ea febre, q̃ media eſt inter exquiſitã tabem, & incipientẽ, ac de indiciis incipientis, & mediæ.

Quid ſit commune omnibus hecticis febribus, & quid cuique proprium.

Quod in hecticis febribus ſit ſicca caliditas probat.

De terminis earum principij, augmenti, & mutationis ad tabem.

Ex quibus primis affectibus aduenit cordi, vt hoc pariatur.

Caput Decimum.

Quomodo cognoſcatur hectica febris alteri aſſociata, exemplumque affert cuiuſdam mulierculæ hac febre laborantis.

Caput Vndecimum.

Cum de cognoſcendis febrium ephemerarum differentijs in libro de criſibus tradiderit, nunc, quod in eo relictum eſt, quoad earum cognitionem, addit.

LIBER SECVNDVS, Agit de differentijs putridarum febrium ac de morbis ex defluxione orientibus. Continet autem Capita xi.

Caput Primum.

NOn ſufficere ad generationem febrium, ſi ſolum amara, ſeu flaua bilis aucta fuerit, vt opinabantur quidam.

Singulas putridas febres proprios habere humores ex quibus oriuntur, & propriam corporum ætatis, regionis, ſequi naturam.

Caput Secundum.

Febrium ſimplicium intermittentium tres eſſe differentias, quotidianam, tertianam, & quartanam, & ex quo quæque humore fiat.

Continuarum quæ a bile fiunt, duplicem eſſe ſpeciem, ſynocham, & continuam; & ſynocharum tres eſſe ſpecies: continuarum vero duas: quibus addit tertiam.

Caput Tertium.

Regulæ quædam circa febres ſimplices.

De exquiſitæ tertianæ humore, acceſſione, & duratione paroxyſmi, & tempore, quo ſolet corripere homines.

Quomodo exquiſita tertiana dignoſcatur, & in qua parte eius.

Caput Quartum.

De quotidianæ febris typo, humore, quo conſtituitur, pulſibus, & caliditatis modo, & acceſſionis ſpacio, & natura.

Quas naturas corporum, ætates, tempora, loca, & ſtudia ſequatur.

Caput Quintum.

De quartanæ febris generatione, typo, rigore, quas naturas, victus rationes, temporum ſtatus, regiones, & exercitia ſequatur.

De huius febris ſpacio, ac longitudine.

Hanc febrem non accendi, niſi humor putreſcat.

Viſum eſſe ſine febre rigorem, quod antiqui fieri non poſſe putabant.

Caput Sextum.

De febre hepiala dicta, in qua ſimul febricitant, & rigēt, & q̄uo humor hāc febrē faciēs, appellet.

Plures eſſe pituitæ differentias, quot, & quales, & quos rigoris modos efficiant.

Caput Septimum.

De complicatione tertianæ febris cum quotidiana, & quot modis complicari poſſint.

Formam acceſſionis oſtendit, ſupponendo ægrum aliquem.

Quæ ex duabus febribus finem ſit citius habitura, vnde inſpiciendum.

De varijs febrium formis in eadem complicatione.

De hemitritæo, & eius natura, & generatione, & exemplo in ſuppoſito ægro.

Caput Octauum.

De varijs hemitritæi differentijs, cum vel bilis ſuperat pituitam, vel è contra, vel neuter humor alterum vincit, ſed ſunt æquales, qui exquiſitus hemitritæus eſt.

Aduerſus Archigenē, q exquiſitū hemitritęū non cognouit, ac de typo, & modo ipſi' hemitritęi.

De alia febris ſpecie, quæ ſimilis quidem eſt hemitritæo, in hoc vero differt, quod ad infebricitationem venit, & num huiuſmodi febris ſit appellandus hemitritæus, vt Agathinus.

Hemitritæū generari ex duabus febribus, quarum altera ſit intermittens, altera vero continua.

Archigenem, & Agathinum non recte febrium differentias percepiſſe.

Quid vocet febrium complexionem, & quid confuſionem.

Omnium quæ ex humorum putredine fiunt febrium ſex eſſe differentias.

De febribus extenſis ſimpliciter, ſufficienter, & magis, & amplius extenſis.

Caput Nonum.

Proponit in q̄ſitione dignū eſſe, nū q̄d fiāt febres ex ſāguine putrefacto, ſicut ex alijs humoribus.

Q̄uo, & quare in bubonibus, collectionibus, & inflammationibus oībus corrumpatur ſanguis.

Si ſanguis ſupra modū aſſetur, partē tenuiorē, & pinguiorē in bilē flauā, craſſiorē in atram verti.

Pro varietate humorum in quos conuertitur ſanguis,febres fiunt ſola malignitate, & non malignitate differentes.

Maximum humoris febrem facientis indicium,qualitas caliditatis.

Caput Decimum.

Cauſa,cur in alijs febribus calor æqualis occurrat tangenti, in febre vero ex pituita inæqualis ſit calor.

Caput Vndecimum.

Cauſas ſe inueſtigaturum proponit febrium,quæ ſynochæ appellantur,& circuituum , qui fiunt in febribus omnibus.

Initium inquiſitionis ſumit ab ijs, quæ manifeſtiſſime apparent,per circuitus inuadere.

Memoria repetit,quę ab ipſo in alijs dicta ſunt de inflammationis generatione,ac de rheumaticis vocatis diſpoſitionibus,ſeu fluxionibus,vt cauſam reperiat periodorum in febribus intermittentibus,& exacerbationis in continuis.

GALENI DE INAEQVALI INTEMPERIE LIBER,

docet omnes modos quibus inæqualis intemperies , & in toto corpore, & in aliqua particula animalis oriatur . Continet autem Capita ix.

Caput Primum.

INæqualem intemperiem,aut in toto corpore oriri,& inde fieri aliquos morbos, quos narrat,aut in aliqua parte,vel cum fluxione,vel ſine fluxione,& qui morbi inde generentur.

Caput Secundum.

Partes corporis diuidit in continentes ſuas particulas vſque ad indiuidua.

Omnibus corporis partibus non vnicam eſſe temperiem,ſed multas pro affecti corporis natura.

Caput Tertium.

Quo pacto fiat inflammatio in muſculo,& ſi fluxio,vel vincat,vel vincatur,quid ſequetur.

Concoctionem humoris influxi quæ ſequantur,& quomodo fiat abſceſſus,& in quibus locis.

Partes cum mutatæ ſunt non dolere,ſed dum mutantur.

Caput Quartum.

Pro qualitate ſanguinis,qui in particula affecta eſt,& in toto corpore,multifarias fieri phlegmonis alterationes.

De qualitate ſpiritus ſanguinis,& cæterorum humorum,quo ſe ordine ſuperent, vel in caliditate,vel frigiditate.

Caput Quintum.

Quantum incaleſcere oportet ſanguinem,vt fiat febris.

Terminum mutationis cuiuſque particulæ eſſe functionis læſionem.

In febre hectica non amplius calefieri corpus,ſed calefactum eſſe,& eam dici intemperiem æqualem,dolorem non ſentientem.

Caput Sextum.

Non omnem alterationem inæqualem intemperiem facere,& quando fit intemperies.

Declarat dictum Hippocratis,quod omnis morbus ſit vlcus.

Quis ſit immodici caloris,aut frigoris terminus.

Quod ſimile eſt,id congruum amicumque eſſe,quod contrarium,noxium.

Omnes febres ſentiri a laborante,præter hecticas.

Caput Septimum.

Alias cauſas inæqualis intemperiei recenſet.

Febrem accendi quoque citra phlegmonem,ex ſolis humoribus putreſcentibus.

Fuliginoſum vaporem detentum inæqualem intemperiem poſſe efficere.

Caput Octauum.

De inæquali intemperie corũ,q valde perfrigerati ſe cõfertim excalfacere ꝓperãt,vt ĩ vnguibus.

De inæquali intẽperie eorum q ſimul rigẽt,& febricitãt,& eorũ q rigent tñ,nulla adiũcta febre.

De hepialo,tertiana,& alijs febribus.

Caput Nonum.

De intemperie inæquali,quæ fit in aliqua particula,oborto aliquo tumore præter naturam.

GALENI DE MARCORE LIBER, DECLARAT genera marcorum, qui curari nequeunt, & quo modo curentur ij, qui ſunt curabiles. Continet autem Cap. ix.

Caput Primum.

QVid ſit Marcor. Quorum ſit marcor, & quotupliciter dicatur, & de marcore proprie dicto, tantum ſe tractaturum ait.
De marcore ſimplici, eius generatione, & cauſa.
De marcore compoſito, & eius generatione.
Marcorem de toto corpore, non autem de aliqua particula dici.
Omnibus marceſcentibus neceſſe eſſe cordis corpus ſiccari.

Caput Secundum.

Senectutis cauſam indagandam prius eſſe, vt aliorum marcoris generum cauſa reperiatur, ſed prius dictionem hanc, (ſecundum naturam,) quot modis dicatur explicar.
De philoſopho, qui librum fecit, quomodo quis ſenij expers eſſe poſſit, & qui corpora immortalia ſe effecturum pollicebatur; & quid de hoc ipſe Galenus ſentiat.

Caput Tertium.

Cauſam inueſtigat, ob quam rum animalia, tum ſtirpes ſeneſcant.
Refellit eorum opinionem, qui dicebant, ideo exiccari animalia, quia innatus eorum calor incrementum exciperet, exemplo flammæ, quæ in materiam agat.
Declarat dictum Hippocratis, interficit calor ille, qui corpora produxit.

Caput Quartum.

Quibus opus fuerit naturæ ad fabricanda animalia, & ſtripes: & quomodo ex elementis componentibus neceſſarium ſit ipſa ſicceſcere; ac de cauſa ſiccitatis, & ſenectutis.

Caput Quintum.

Cum marcor ſenectutis prohiberi non poſſit, quomodo poteſt effici, vt eius celeritas coerceatur, ac de ſpeciebus marcoris.

Caput Sextum.

Qui marcores curabiles ſunt.
Quomodo inueniendæ, & adhibendæ remediorum materiæ.
Aduerſus Philippum de Balneorum vſu.

Caput Septimum.

Balneum quãdo vtile ſit febribus ex putredine humorum ortis, & quo pacto noxium eſſe poſſit.
Quibus marcoribus balneum, & potus aquæ vtilis ſit, aduerſus Philippum.

Caput Octauum.

Omnem hecticã febrẽ, ſi ſola ſit, a balneo iuuari, ſi vero cũ aliqua alia affectione cõmixta ſit, lędi.
Si hectica coniuncta ſit cum Eriſypelatoſa affectione, quomodo curanda.
Quomodo fiat omphacium ad refrigeranda hypochondria.
Quando ſit exquiſita hectica, & quando non.

Caput Nonum.

De victus ratione, & remedijs alimentorum in ſingulis generibus hecticæ febris.
De balnei vſu, & tempore exhibendi, ac de vino.

GALENI DE COMATE EX HIPPOCRATIS ſententia liber. Continet Capita iiij.

Caput Primum.

QVidnam coma ſit, aliquorum varias opiniones ponit, & aliquas etiam Hippocratis auctoritates, in quibus videtur proferri, eum cum vigilia eſſe, ex etymologia etiam idẽ videtur proferri, κωμάζειν enim vigilare eſt; verum rem non ſic ſe habere dicit, & Hippocratem recte explanari debere.

Caput Secundum.

Ex aliis Hippocratis auctoritatibus, coma opponi vigiliis oſtendit.

Inter-

Interpretationem ſuam verborum Hippocratis de comate ex alijs ſimilibus Hippocratis loquendi modis confirmat.

Coma eſſe cataphoram quandam, ac duas eſſe cataphoræ ſpecies, ſomnolentam, & inſomnem, & quid habeant commune, quid proprium; & alteram, ſomnolentam ſcilicet, eſſe propriã lethargicorũ, & ſemper eis adeſſe, alterã non eſſe propriã phreniticorum, nec ſemper eis adeſſe.

Caput Tertium.

Laudat Hippocratem, quod non temere nomina impoſuerit, & idem repetit de cataphoris, eas eſſe duas, ſomnolentam, & ſomnem.

Ad dubitationem reſpondet, ortam ex ijs verbis Hippocratis, cum dubitat, vtrum comatoſos vigiles phreniticos appellet, an alio nomine.

Vocem hanc ἆρα, i. num, eſſe dubitantis, non autem ſyllogiſticã concluſionem, vt aliqui dicebãt.

Caput Quartum.

Vocem ἆρα, eſſe dubitatiuam coniunctionem, & cauſam oſtendit, ob quam Hippocrates dubitauerit, nec auſus ſit aſſerere tales eſſe phreniticos; & ex alijs ſimilibus morbis, vt ebrietate, id declarat.

GALENI DE TREMORE, PALPITATIONE, conuulſione, & rigore, liber docet, quod genus motus, quæ differentiæ, & cauſæ ſint dictorum motuum. Continet autem Capita viij.

Caput Primum.

SE de pulſu, palpitatione, conuulſione, & tremore, additurum aliquid ad ea quæ Praxagoras recte ſentit, omiſſurum autem errores ait.

Caput Secundum.

Cum motus ſenſibiles in animali, duplices genere ſint, voluntarij, & animales, ſe de voluntarius, qui muſculis, & neruis perficiuntur eſſe tractaturum ait.

Caput Tertium.

Quid ſit tremor, & vnde oriatur; & qui tremere ſoleant.

Caput Quartum.

Tremorem differre a palpitatione, neque enim idem locus affectus eſt trementibus, & palpitantibus, neque cauſa, neque ſymptoma idem.

Qui fiat, vt aliqui capita trementia habentes immobilem habeant in anum, ſeu crus.

Auis quæ in alis conſiſtat, in motu eſſe, & ſtare non eſſe quietem ex Hippocrate probat.

Digreſſio de ægrotantibus, qui a lecto ad pedes dilabuntur.

Caput Quintum.

Quid ſit, quomodo fiat palpitatio, & in quo differat a tremore.

Quæ particulæ palpitationem patiantur, & quæ minime.

Diſtinctius palpitationis generationem, & modum declarat.

Palpitationis cauſam eſſe ſubſtantia ſpirituum craſſum, & vaporoſum cui non ſit tranſitus; qualitas vero ſubſtantiæ humiditas, & craſſities.

Praxagoram non recte ſenſiſſe ſolis arterijs palpitationem tribuens, & num recte aliquis ſolis muſculis palpitationem concedat, an etiam in ſola cute, vt alij.

Quæ ætates ſunt obnoxiæ palpitationi, quæ naturæ, regiones, & anni tempus, & quæ ſint palpitationum remedia.

Tremoris quæ cauſa, & quæ ſint eius remedia.

Hippocratis locum explicat, qui trementi mulieri ſanguinem detraxerit, & quare, cum morbus frigidus ſit.

Qui ſit loci affecti locus, in quo Praxagoram reprehendit, & Herophilum.

Caput Sextum.

Inquirit quid ſit rigor, & in quo differat a tremore.

Non recte opinatum eſſe Platonem, idem eſſe rigorem cum tremore.

Athenæum reprehendit circa notionem, & cauſam rigoris, eiuſque verba apponit.

Num rigor ſit perfrictio ſenſibilis diſcutiendum proponit, & num ſit dolorifica frigiditas; denique totam definitionem.

Quæ ſit cauſa efficiens rigoris, & quibus ſuperueniat diſpoſitionibus.

De calore natiuo nonnulla; & qualis natiui caloris affectus ſit rigor.

Rigorem eſſe ſubitam perfectionem in ſtatum præter naturam perducentem.
Qualis affectus ſit rigor in caliditate inſita exẽplo flãmæ declarat, q̃ quatuor modis affici poteſt.
Pulchre deſcribit quomodo fiat motus ille in rigore.
Cur corpus poſt rigores amplius incaleſcat, quam cum in naturali ſtatu calidum erat.
Caput Septimum.
Num merito omnes fere frigidæ cauſæ rigorem attribuant.
A calido, & acri humore etiam rigorem prouenire, vt in tertianis, & in morbis a flaua bile conſpicitur.
Neque ſimpliciter frigido humore redundante, neque ſimpliciter acri, rigorem poſſe oriri, ſed peculiarem vtriſque eſſe modum, oportere, & qualem; de quo Platonis dicta adducit.
Propriam profert ſententiam de rigore.
De rigore, & horrore illo, qui ſine febre prouenit, iuuenisque hiſtoriam recenſet, tali ſymptomate correpti, & quibus illum, & alios curauerit.
De rigore quartanarum.
Caput Octauum.
Quid ſit conuulſio, & a quibus cauſis excitari ſoleat.

GALENI DE DIFFICVLTATE RESPIRATIONIS

Libri tres, quorum primus docet cauſas omnes difficultatum reſpirationis. Continet autem Capita xxv.

Caput Primum.
QVot ſint læſionis differentiæ in reſpiratione, ab eo quod in ipſa eſt ſecundum naturam inueniendum cenſet.
Id quod eſt ſecundum naturam, & moderatum vnum eſſe, affectus vero in exceſſu, & defectu circa ipſum, innumeros.
Caput Secundum.
Vniuerſam rationem de reſpirandi difficultate quatuor contineri partibus, inſpiratione, & reſpiratione, & duabus quietibus.
Quę ſit ſimplex reſpirandi difficultas, & quę compoſita, & primo de ſimplicibus differentijs agit, & earum nomina addit, & de nominibus imponendis.
Caput Tertium.
Quibus nominibus appellandæ ſint primæ, ac ſimplices reſpirandi differentiæ.
Caput Quartum.
Qua methodo inueniendæ ſint cauſæ ſimplicium differentiarum difficultatis reſpirationis.
Cauſas reſpirationis per capita recenſet, vt inde difficultatis ipſius reſpirationis cauſas inueniat.
Cauſas inquirit reſpirationis velocis, ac de velocitate motus ſe in libris de pulſibus egiſſe ait.
Caput Quintum.
Explicat, quod reliquum eſt de cauſis velocitatis reſpirationis, multaq; dicit, quæ in libris de pulſibus tradita ſunt. *Caput Sextum.*
De cauſis magnæ, & paruæ reſpirationis.
Caput Septimum.
De proportione cauſarum pulſus, & reſpirationis ſm ætates, regiones, & oẽs aeris cõſtitutiones.
Caput Octauum.
De proportione quam reſpiratio habet cum pulſibus in ijs qui ægrotant, tum cum magna, velox, & denſa facta eſt, tum e contra, cum ea periſſe putatur.
Caput Nonum.
Cum dixiſſet in quibus ſint ſimiles pulſus, & reſpiratio, nunc declarat in quo differant.
Quæ ſit differentia inter animalia opera, & vitalia.
Caput Decimum.
Quæ ſit differentia pulſus, & reſpirationis iuxta inſtrumentorum varios affectus.
Caput Vndecimum.
Qualis fiat reſpiratio coarctatis, aut dolentibus ipſis inſtrumentis.
Caput Duodecimum.
De reſpiratione quæ fit valentibus particulis, quæ in ipſa commouentur.

Reſpira-

Reſpiratoriis organis prouidentiam ineſſe,qua cauent ne graui dolore affligatur animal.

Alienatos mente obliuiſci animalium actionum,quas poſtea confertim,& magnas obeunt, & cur rarum,& maximum ſpiritum reddant.

Caput Decimumtertium.

Quomodo quis magnam,& paruam reſpirationem dignoſcat.

Spiritus quantitatem diſtentioni organorum ſpiritualium ſemper proportione reſpondere,quādiu pro naturæ modo ſeh.bet.

Non eſſe adhibendum animum ad organa reſpiratoria,cum inſpirationis quantitatem volumus dignoſcere.

Caput Decimumquartum.

Repetit breuiter ea,quæ dicta ſunt.

Caput Decimumquintum.

De compoſitis reſpirationibus.

Inſpirandi compoſitas difficultates eſſe numero quatuor,ac totidem expirandi.

Caput Decimumſextum.

Inſpirationis cum expiratione collatis,ipſis motibus mutuo inter ſe collatis.

Caput Decimumſeptimum.

Inſpirationem dari inæqualem,& ordinatam,ac inordinatam.

Quot differentiæ inæqualium pulſuum,tot etiam reperiri reſpirationum.

Caput Decimumoctauum.

Quid differat prænotio quæ ſumitur a reſpiratione,ab ea prænotione,quæ ex pulſibus,accipitur, & quæ cauſę ſint inæqualis reſpirationis cum inæqualibus pulſibus communes.

Omnium inæqualitatū tum quæ ſecundū vnā actionē,tū quæ circa plures,aut aſperarū arteriarū coarctationem,aut thoracis muſculorum errātem motū,aut facultatis debilitatē eſſe cauſam.

Caput Decimumnonum.

Muſculorum genus proprium,& priuatim deſtinatū reſpirationibus eſſe præter pulſuū rōnem.

Eximium quid ad inæqualitatis generationem reſpirationem habere,ſi cū pulſibus conferatur.

In delirijs quæ inæqualitas appareat.

Vnde originem habeat inæqualitas circa ſingulas,& omnes deinceps reſpirationes, & multiformis illa ordinis perturbatio.

Caput Vigeſimum.

Reliquas compoſitas difficilis reſpirationis ſpecies,& cauſas proſequitur,& primum eam,quæ circa vnam actionem conſiſtit,quæcunque ea ſit.

Caput Vigeſimumprimum.

De cauſis compoſitarum difficultatū reſpirationis,quæ a rhythmo,& conſonantia deſumuntur.

Caput Vigeſimumſecundum.

Quę difficultatum reſpirationis coniugationes ad affectuum cognitionem ſint vtiles,& quæ nō, & qui affectus ab vnaquaque demonſtretur.

Reſpirandi difficultatum compoſitarum quæ ſint vtiliſſimæ coniugationes.

Caput Vigeſimumtertium.

Tria eſſe principalia genera cauſarum reſpirationis,vtilitatem,facultatem,& inſtrumenta.

Quæ ſint vtiliſſimæ ad prænotionem reſpirandi difficultates.

Quæ ſigna ſint ipſius reſpiratoriæ facultatis ægrotantium,& in communi omnis facultatis animalis,& maxime perfrigeratæ.

Caput Vigeſimumquartum.

De prænotione,quæ habetur ex ceſſationibus motuum in reſpiratione.

Reſpirationum duplicem eſſe ceſſationem.

Ceſſationes inter reſpirandum breues,& longæ a quibus cauſis proficiſcantur.

Caput Vigeſimumquintum.

Epilogus omnium quæ hucuſque de reſpirationum difficultatibus,& inæqualitatibus dicta ſunt, quo præcedentia cum ſequentibus cohæreant.

LIBER SECVNDVS Explicat,quæ ab Hippocrate primo, & tertio libro vulgarium morborum tradita ſunt de reſpirationis difficultate,conuenire cum ſupradictis. Continet autem Capita xi.

Caput Primum.

QVicquid hucuſque dictum eſt de difficultate reſpirationis,huius fuiſſe auctorem, & inuentorem Hippocratem.

Caput Secundum.

De ſpiritu raro,& magno auctoritates Hippocratis adducuntur,in Philico, primo libro vulgarium morborum,in Sileno,in vxore Dromadæ, & denique quater rari, & magni ſpiritus mentionem eſſe factam.

Caput Tertium.

Proprium deſipientium ſymptoma eſſe magnam,& raram reſpirationē facere ratione probat, & ab Hippocrate in multis locis dictum fuiſſe oſtendit.

Caput Quartum.

Et ſi magnus,& rarus ſpiritus ſit delirantium proprius,non tamen conuenit ita,vt omnes deliran tes rarum,magnum ſpiritum habeant,& aliqua aduerſus ſophiſtas.

Locum Hippocratis affert ex tertio popularium morborum,vbi videtur non ſemper deliros ha bere rarum,& magnum ſpiritum.

De vocis,imminuti ſpiritus,ſignificatione aduerſus ſophiſtam quendam, qui Hippocratem , & Galenum deridebat.

Caput Quintum.

Rarum & magnum ſpiritum eſſe proprium delirantium,non tamen inſeparabilem, quemadmo dum nec geometrum homini,aduerſus eundem ſophiſtam multa.

Quibus deliris adſit ſpiritus magnus,& rarus.

Hippocratis verba,in quibus in vna eademque muliere dicit primum habuiſſe ſpiritum magnū, & rarum,deinde breuiſpiram fuiſſe dicit.

Caput Sextum.

Quod magnus,& rarus ſpiritus deliris fiat aliquando,& aliquando contrarium,& interdum vtrű que ſingultum in eodem indicant per ægros ab Hippocrate deſcriptos,oſtendit.

Cum Hippocrates dicat ſpiritus rarus magnus,per tempus,declarat quid ſibi velint illa verba , per tempus,& quid illa alia,ad finem.

Interpretationem ſuam dictorum verborum confirmat ex ſimilibus loquendi modis Hippocra ti familiaribus.

Caput Septimum.

Qua ratione fiat,vt aliquibus delirijs fiat ſpiritus rarus & magnus per omnem morbum , aliqui bus nunquam,& quibuſdam per longius tempus raro intercidente,aut contra;quibuſdam ve ro vice verſa.

De voluntate & propoſito Hippocratis,dum de difficili reſpiratione loquitur in libris de morbis vulgaribus,& in quo differant Hippocratis,& Thucididis ſcripta quo ad expoſitionem diffici lis reſpirationis. *Caput Octauum.*

Qui libri popularium morborū ſint vere Hippocratis,qui oīno ſpurii,& aliorū ex eadē familia.

Cur eum breuiloquus ſit Hippocrates,tamen in Anaxione vnum nomen pleuritis multis verbis circumſcripſit,& cur omiſerit quod ægre ſpirauerit.

Diuiſio ſymptomatum in neceſſario,& in vt plurimum contingentibus,& cur in aliquibus diffi cilis reſpirationis ſpeciei mentionem fecerit,in aliquibus vero minime.

Alios locos Hippocratis examinat,vbi de difficultate reſpirationis,& de eius ſpeciebus loquutus eſt. *Caput Nonum.*

Se vere & fideliter Hippocratis libros citaſſe,hinc patere,quod loca,& ægros quotus quiſque eſt a principio,& alia ſigillatim expoſuerit.

Cur prædictorum ægrorum mentionem fecerit.

Caput Decimum.

Omnium ægrorum,qui ſunt in primo libro morborum vulgarium,qui vere eſt Hippocratis,cen ſuram facit,incipiens a primo,a Phyliſco ſcilicet,vſque ad vltimum,qui quatuordecim ſunt,& quæ ad delirium,& difficilem reſpirationem attinent,declarat.

Caput Vndecimum.

Proponit ſe examinaturum ægros,qui ſunt in tertio morborum vulgarium,legitimo Hippocra tis libro,qui ſunt duodecim ante peſtilentem conſtitutionem,& ſexdecim poſt eam.

Se ita expoſiturū ægros,vt & loquacitatē fugiat,& pronūtiata ꝓpoſita in oībus ægris obſeruet.

Caput Duodecimum.

Duodecim ægros tertij libri ordine recenſet,qui fuere ante peſtilentem conſtitutionem.

Sexdecim alios ægros examinat eiuſdem tertij libri,qui fuere poſt peſtilentem conſtitutionem, & in omnibus confirmat,quod a principio fuit propoſitum.

LIBER TERTIVS Oſtendit,ea quæ ſcripta ſunt in primo libro de diffe rentijs reſpirationis,congruere cum ijs,quæ in cæteris libris morborum uul garium Hippocrati adſcriptis,continentur. Habet autem Capita xiij.

Caput Primum.

Quæ in duobus præcedentibus libris dicta ſunt,repetit,ac deinceps in reliquis Hippocra tis libris ſe idem facturum pollicetur,incipiens a ſecundo morborum popularium.

Secundum,

Secũdum, quartum, & ſextum morborum popularium eſſe Hippocratis, ſed a filio Theſſalo poſt mortem patris compoſitos.

Quintum, & ſeptimum librum non eſſe Hippocratis doctrina dignum, & quartum etiam refellit; & alios libros recenſet, quos Hippocratis eſſe ait.

Caput Secundum.

Ea q̃ sũt in ſecũdo populariũ perpẽdit, & quatuor eſſe difficilis reſpirationis coniugationes aſſerit.

In quo differant quæ in ſecundo dicuntur, ab iis quæ in ſexto.

Quod ſit opus bonorum expoſitorum.

Caput Tertium.

Ea quæ ſunt in ſexto populariũ examinat, & methodo differẽtias difficilis reſpirationis reperit.

Methodice diuiſuris quæ ſint conſideranda.

In tribus generibus omnes reſpirationis differentias eſſe.

Reſpirationis totius quænam ſunt differentiæ.

Cur nullam inæqualitatis mentionem fecerit Hippocrates iuxta neutram reſpirationem, aduerſus calumniatores.

Caput Quartum.

Quid in libro prænotionum ſcripſerit Hippocrates de difficili reſpiratione; & cur in illo libro trium tantum difficilium reſpirationum meminerit, in aliis plurium.

Multa alia recenſet in quibus deficere Hippocrates videtur, ab ijs quæ alibi copioſius dixit; vnde obſcurus, & indiſtinctus videri poſſit.

Caput Quintum.

Quomodo inueniatur via quædam facultatis ad propoſitas dubitationes ſoluendas.

Breuitatem fuiſſe ueteribus familiariſſimam.

Hippocratis grauitas.

Spiritus paruus, & denſus, in quibus affectibus accidat.

Spiritus denſus, & magnus quando redditur.

Concludit dubitationis reſolutionem.

Caput Sextum.

Inuentam ſuperius viam demonſtratione confirmat, ac probat, quod Hippocrates cognouerit tum differentias, tum affectiones denſi ſpiritus, & parui.

Ex libro de victu in morbis acutis monſtrat, quod propoſuit, & ait propter dolorem fieri denſum ſpiritum, & ex hoc paruitatem etiam nouiſſe Hippocratem declarat.

In detento ſputo denſum fieri ſpiritum per mediam paruitatem.

Caput Septimum.

Nomen ipſum denſi, & parui ſpiritus, ſi non extaret apud Hippocratem, rem tamen ipſam ſatis eſſe debere, verum aliqua adducit etiam loca, in quibus hæc inſunt nomina explicite.

Quã appellet differẽtiam reſpirationis ſtertoroſam, & de ea quæ fit ex coarctatione organorum.

Aut ob dolorem, aut locorum coarctationem, aut caliditatis multitudinẽ denſum fieri ſpiritum.

Locum adducit Hippocratis in libro de victus ratione in morbis acutis, vbi facile videntur, quæ dicta ſunt.

Caput Octauum.

Tribus inuentis difficilium reſpirationum coniugationibus apud Hippocratem, nunc ad quartam accedit, in qua paruus, & rarus fit ſpiritus.

Cur relicta dicta coniugatione, frigidam expirationem ſcripſerit.

Neque paruam & raram reſpirationem, neque calidam ab Hippocrate relictam eſſe.

Reſpirationem paruam, & raram oriri ab organis reſpirationis refrigeratis.

Reſpirationem frigidam morborum nunciam eſſe.

Caput Nonum.

Cur in prænotionum libro nihil de difficultate reſpirationis inæquali ſcripſerit Hippocrates, cũ in aliis multis aliorum librorum ſuorum locis hoc fecerit, & vt cauſam reddat, alia eiuſdem loca adhibet.

Caput Decimum.

De longa, & breui reſpiratione ex aliis Hippocratis libris tradit, initio ſumpto a primo, & ſexto morborum vulgarium.

Vnde fiat oſcitatio, & qua expiratione ſanetur, & cur etiam ſingultus reſpiratione cohibita, ceſſet.

Cur dixerit Hippocrates in abhorrentibus a potu, & uix bibentibus ſpiratio breuis.

Continentem reſpirationem ventilare ſimul, & excalfacere refrigerata potuiſſe, & animi excandeſcentiam denſiorem reddere reſpirationem.

Diuerſum eſſe quod nunc dicitur, ab eo, quod dictum eſt in libro prænotionum, ſpiritus frigidus ex naribus, & ore ualde pernicioſus.

Caput Vndecimum.

Alia vniuerſa apponit ab Hippocrate conſcripta de ſpirandi difficultate.

De anhelosis, de ſpiritu duplicato, de ſublimi, de ſubdenſo, ac de aliis ſpirituum generibus, quæ omnia deſumuntur ex ſecundo, tertio, & quarto morborum vulgarium.

Caput Duodecimum.

Quid oportet intelligere cum Hippocrates dicit, aliquem factum pneumatodem, id eſt anheloſum, & quid ſit pneumatias.

De peripneumonicis, orthopnœicis, & aliis ſpirandi difficultatibus, ex quarto, & quinto morborum vulgarium deſumptis.

Caput Decimumtertium.

Reliquas ſententias ſexti libri vulgarium morborum, huc pertinentes exponit.

Cum Hippocrates ſpiritum ſolum dicit, difficultatem ſpirandi intelligere.

Quod denſus ſpiritus differat ab anhelatione, ac de ſpiritu ſublimi, & aliis ſpiritibus ex eodem ſexto libro.

GALENI LIBER DE PLENITVDINE VERAM rationem plenitudinis intelligendæ explicat. Continet autem Capita x.

Caput Primum.

Medicos ſui temporis reprehendit, qui in ore ſemper habebant plenitudinem, & quid ea ſit ignorabant, eorumque reſponſiones ponit, quas afferebant, cum de illa interrogarentur.

Opinio eorundem medicorum de viribus, ac de facultate; & quibus ſignis, neglecta plenitudine, euacuandum eſſe corpus, determinabant.

Alios nullas eſſe vires dicere, alios eſſe quidem, ſed illarum ſubſtantiam ignorari, & alia huiuſmodi abſurda.

Caput Secundum.

Aduerſus quoſdam medicos, qui ſe rationales appellabant, & analogiſmo vtebantur, qui ex ipſis tantummodo viribus plenitudinem metiebantur.

Rem aliquam non eundem ſenſum excitare, cum grauis eſt, vel cum mordet, uel cum alia aliqua qualitate infeſta eſt, exemplo ventriculi, & veſicæ vrinariæ declarat.

Aduerſus eos, qui contrariam dictis opinionem habebant.

Caput Tertium.

Plenitudinis duas eſſe notiones, ac relationes, alteram ad robur, & vires deferentis, alteram ſecundum capacitatem.

In aliis libris ſe tractaſſe de iis, quæ ad intelligentiam ueram plenitudinis conferunt, vno vero hoc libro non poſſe omnia explicari.

Ἔγχυμα quid appelletur; & quæ ſit plenitudo πρὸς ἔγχυμα.

Quid nam ſit vis, & quid dicatur cauſa effectrix.

De ui contentrice aduerſus Stoicos, & Herophileos.

Caput Quartum.

Qui affectus pertineat ad continentia uaſa, non ad uires.

De arteriarum, & uenarum plenitudine non eſſe ab aliis traditum.

De plenitudine iecoris, cordis, renum, craſſorum inteſtinorum, & aliarum particularum offerri aliquam dubitationem, & de ſenſu ponderis, quod in eis aliquando oritur.

Caput Quintum.

Ad faciliorem doctrinam a grauitate incipit, quæ ſignum eſt plenitudinis, quæ ad vim ſenſitricem ſpectat.

De grauitate percepta ex muſculis, uel neruis imbecillioribus factis; quod exemplo declarat muſculi, qui moueatur ex ſpiritu per neruum delato.

Suppoſitione vtitur ad declarandum quomodo quis cognoſcat, plenitudine quæ pars laboret.

Quæ ſcire oportet illum, qui cognitor eſſe velit partis plenitudine laborantis.

Caput Sextum.

Aduerſus Eraſiſtratum de ſignis plenitudinis, eiuſque verba apponit, eaque vndique refellit.

Demonſtrationibus aſtruit ea quæ a ſe dicta ſunt, initio ſumpto ab ipſis Eraſiſtrati verbis.

Perpendit,

Perpendit verba Eraſiſtrati,fortiores,& robuſtiores.
Eraſiſtratum erraſſe in diuiſione plenitudinis,cum ne meminerit quidẽ plenitudinis ad vires.

Caput Septimum.

Num adaucto ſolo ſanguine actiones validiores euadant,aduerſus Eraſiſtratum.
Sanguine una cum virium robore adaucto,actionum fortitudinem augeri; non aũt e conuerſo.
Mutuo ſe conſequi,fortitudinem actionum,virium robur,& e contra.
Quod ab Eraſiſtrato allatum eſt,non eſſe plethoræ ſignum proprium,& ſi inſeparabile,ac vocẽ impleri,damnat,& quod tendi melius dixiſſet,ac de tenſione aliqua aduerſus eundem.

Caput Octauum.

Num plenitudo tam ea,quæ virium comparatione,quam etiam ea quæ ad capacitatem intelligitur,in ſolo ſanguine,vel in aliis omnibus humoribus conſiſtat.
Ex quacunque ſubſtantia humida,& flatuoſa,poſſe tenſiuo affectu particulas occupari.
Aduerſus eos,qui plenitudinem ſemper virium comparatione conſtituendam putabant, hypotheſimque ſupponit.
Mordacium humorum quatuor differentiæ quoad magis,& minus.
Gymnaſtæ quomodo mordaces ſuccos diſcutiebant.
De vlceroſa affectione,& eius origine.
De plenitudinis denotatione ex præterito, præſenti,& futuro tempore, aduerſus Eraſiſtratum.

Caput Nonum.

Aduerſus Empiricos,& eorum plethoricam ſyndromen.
Suppoſitione Empiricorum poſita,aduerſus eos diſputat.
Quomodo Galenus Empiricum præceptorem ſuum interrogando refutauerit in ſyndrome plethorica.

Caput Decimum

Ad rationales redit,& ſymptomata ab ipſis literis tradita,quoad plenitudinem,diſquirit.
Quomodo tenſio,& tumor corporis vniuerſi, ac venarum ad indicandam,uel non indicandam plenitudinem valeant.

Caput Vndecimum.

De indicijs plenitudinis,quæ ſumuntur ex rubore,tumore,motu arteriarum,grauitate.
De indiciis plenitudinis ex coloribus.
De ſpeciebus pituitæ,& ſignis cuiuſque,& effectibus.
De differentijs vitioſorum humorum,& quot modis ſanguis a propria natura deſciſcat, & uitietur,ac de intemperaturis in eo contingentibus.
Exemplo rem totam declarat.

GALENI DE TVMORIBVS PRAETER NATVRAM

Liber, cauſas,& nomina tumorum præter naturam explicat.
Continet autem Capita x v i j.

Caput Primum.

QVid ſit tumor præter naturam,& quis ſit ſupra, & infra naturam; quis tumor ſit in obeſo, quis in aqua intercute; ac de quibus tumoribus propoſitum ſit in hoc libro agere.

Caput Secundum.

De inflammatione,ac de quibus partibus dicatur.
Quam ob cauſam inflammationis ſymptomata accidant,conſiderare aggreditur.
Quæ materia contineatur in inflammatione.
Quod tumor partium inflammatarum propter ſolam fuſionem non fiat, aliquibus coniecturis probat.
Ex tumore,& colore cognoſci inflammationem eſſe,ac de temporibus ipſius.

Caput Tertium.

Cum natura uincit inflammationem, uel reſolui tumorem per tranſpirationem,vel in abſceſsũ abire.
Quæ ſint ſuppurantia,& quæ vocentur a medicis empyemata.

Caput Quartum.

De affectu poſt inflammationem, qui dicitur ſinus, & quomodo coerceatur, & quibus medicamentis

camentis,& quid accidat ſi non recte curetur.
Abſceſſibus unde ſit generatio.

Caput Quintum.

De fiſtulis,Atheromatis, ſteatomatis, & Meliceribus, ex quibus materiis conſtent,& cur ſic appellentur.

Caput Sextum.

De carbunculis,unde fiant,quomodo cognoſcantur ex colore,& de eorum improbitate.

Caput Septimum.

De cancrorum generatione.

Caput Octauum.

De gangrenis,quæ magnas inflammationes ſequuntur, & affectæ partis mortificatio eſt,quomodo fiat,& earum ſymptomata.

Caput Nonum.

De fluxionibus biliosis,ex quibus fiunt Eryſipelata,& Herpetes tum exedentes,tum miliares, & de iis tumoribus,qui fiunt ex bile mixta cum ſanguine.
De tumoribus, qui fiunt fluente pituita,œdemate ſcilicet,& ſcirrho.
De ijs tumoribus,qui fiunt ab atra bile,& eius ſpeciebus.

Caput Decimum.

De tumoribus qui fiunt,ſanguine e venis effuſo,ecchymomata,& melaſmata dicta.

Caput Vndecimum.

De Aneuriſmate,& ſyderatione,& quomodo dignoſcantur,ac de ſphacelo.

Caput Duodecimum.

De tumoribus qui fiunt ex atræ bilis decubitu,vlcere,cancris,& aliis.

Caput Decimumtertium.

De phagædinicis tumoribus,de vlceribus chironiis,& telephiis,De ſcabie,& lepra,qui ſunt affectus cutis.

Caput Decimumquartum.

De Elephante,unde originem habeat,& eius variis appellationibus, pro uarietate temporum.

Caput Decimumquintum.

De Achoribus,Cerijs,Myrmeciis,Acrochordonibus,Pſydracibus, Epinyctidibus, Furunculis, Tuberculis,Bubonibus,Strumis,& ramicum uarijs ſpeciebus.

Caput Decimumſextum.

De varicibus,Bubonocele,Exomphalo,de ruptura inteſtinorum, de hydropis tribus ſpeciebus.

Caput Decimumſeptimum.

De Epulidibus,Parulidibus,Thymis,vuis,Tonſillis,Paríſmijs,Polypis,Encantidibus,vnguibus, & Staphilomatis.

GALENI DE MORBORVM TEMPORIBVS LIBER,

Continet Capita nouem.

Caput Primum.

Tempora morborum proportione reſpondere ætatibus animantium, & in quo diſcrepent,& quomodo augeſcere dicantur morbi, & quod ſit ipſorum principium.
Num tempus aliquod proprium attribuatur inflammationis generationi.

Caput Secundum.

De morbi principio aduerſus Archigenem,qui poſt initium,ſtatim vigorem poſuit.
Morbi initium ſpecie quadam diuerſum eſſe ab incremento demonſtrat.
De latitudine principii morborum.
De incremento,& quibus nominibus appellatum ſit a Græcis.
De circuitibus,ſeu periodis febrium,earumque durationibus,& temporibus.

Caput Tertium.

Exemplo febris tertianæ tempora morborum declarat,& ipſius tertianæ omnia tempora perpēdit ex pulſibus,calore,& aliis ſignis.
De quinque,uel ſex conſtitutionibus corporis in febre tertiana.

Caput Quartum.

De ſex differentiis particularibus in tertianarum febrium circuitibus,& de nominum impoſitione tum in ipſis,tum in aliis.

Aduerſus

Aduerſus medicos recentiores,atque ipſis primam, & maximam erroris cauſam fuiſſe ignorantiam differentiæ morborum.

Ea quæ de tertianarum ætatibus dicta ſunt,non poſſe ad omnes morbos recte transferri.

Caput Quintum.

Nomina ponit,quibus ſingulæ morbi partes ſint appellandæ.

Quid ſit intermittere,quod Græci dicunt διαλείπειν,& διάλειμμα,id eſt intermiſſio. Quid ſit ἀκμὴ id eſt vigor.

De tempore inæqualitatis,incremento,ſeu aſcenſu,ac declinatione.

Omnia dicta tempora examinat, & quæ male ab aliis dicta ſunt, corrigit,& denique cuique nomen aſſignat.

Caput Sextum.

Rurſus totum circuitum morbi in duas partes maiores diuidit, vnam a primo inſultu ad extremam declinationem,alterã,quæ eſt inter dictũ extremum,& principium alterius acceſſionis,

Quid ſit ἐπιβολή,id eſt inſultus,quod & ἐπισημασία dicitur.

Quod ſit tempus acceſſionis ex Hippocrate declarat,ac de aliis temporibus.

Caput Septimum.

Diuiſio febrium non intermittentium,& de temporibus ipſarum.

De duplici ſpecie earum,quæ ad integritatem non veniunt.

Tempora non intermittentium eſſe quinque,cum ipſis declinatio deſit ; & de pulſibus ipſarum.

Quibus modis noſcenda tempora ſynocharum febrium,quæ circuitum non habent.

Caput Octauum.

Cum de ſimplicium periodorum temporibus dixiſſet,nunc ſe de complexorum acturum ait.

De inſultibus,& temporibus febris ſemitertianæ,& modo rigoris,& cur φρικώδη, id eſt horridam appellet.

Romæ ſemitertianam eſſe ualde frequentem.

De temporibus aliarum febrium,quas τριταιοφυεῖς appellat , id eſt, tertianæ vel tertii diei naturam ſapientes.

Caput Nonum.

De temporibus,& modis earum febrium,quæ ſingulis diebus habent acceſſionem.

GALENI DE TOTIVS MORBI TEMPORIBVS

Liber,docet indicia temporum totius morbi ſalubris, lethalis,& ſimplicis. Continet autem Cap.viij.

Caput Primum.

TOtius morbi tempora ſimiliter,ac animantium ætatem conſideranda.

Varias,& diuerſas opiniones recenſet circa totius morbi tempora.

Caput Secundum.

Totius morbi principium non eſſe primum morbi acceſſionis impetum,ſed longum quoddam tempus:quod aliquibus Hippocratis locis confirmat.

Caput Tertium.

Totius morbi quatuor tempora,principium, augmentum,vigorem,& declinationem exemplo inflammationis declarat.

Idem declarat in febribus ex humorum putredine circa inflammationem.

De notis concoctionis,& cruditatis in febribus.

Caput Quartum.

De differentia temporis,& durationis in quauis totius morbi parte.

Caput Quintum.

De natura morborum, qui non ſoluuntur,quam duplicem eſſe ait.

Triplicem eſſe cauſam, cur morbi interficiant.

De duplici ſignificatu magni morbi .

Caput Sextum.

De notis magni morbi,qui ſecundum ipſius naturam ſit magnus,& lethalis,deſumptis ex vrinis ſputis,& aliis.

De incremento,& vigore morborum,qui non ſoluuntur.

Caput Septimum.

De ratione dignoſcendorum temporum, cum homo duobus, tribuſve morbis infeſtatur, quorum alius declinet, alius ſit in principio, vel alio modo ſint varij.

Caput Octauum.

De utilitate quam præſtat doctrina circa morborum tẽpora, ad eorum rectam curationem inſtituendam.

GALENI LIBER DE TYPIS, NATVRAM ET differentias explicat typorum ſimplicium, & compoſitorum. Continet autem Capita v.

Caput Primum.

SE de typorum ſpeculatione magis enucleate, quam fecerint alii, velle percutrere.

Caput Secundum.

Quid ſit typus, & quid Periodus.

Qui affectus maxime habeant typos.

Caput Tertium.

Quot ſint typorum differentiæ, & eorum diuiſio, tum ſimplicium, tum compoſitorum.

Caput Quartum.

De typis febrium omnium, & quæ accidentia ſingulos comitentur; de longitudine ipſorum, & cæteris qualitatibus.

Caput Quintum.

Qui typi duplicentur, & quo pacto, & quomodo inter ſe complicentur.

GALENI LIBER, CONTRA EOS, QVI DE TYPIS ſcripſerunt. Continet Capita vij.

Caput Primum.

CVr priſci medici non declatarunt, quid circuitus, vel periodi nomen ſignificaret.

Typum circuitum, & ordinem, recte dictum fuiſſe ab aliquibus iunioribus, unum, & idem ſignificare.

De ridiculis hypotheſibus medicorum ſui temporis in circuitibus deſignandis.

De hypotheſi abſurda, quæ propoſita fuit a quodam ipſi Galeno, quam ille exercitationis cauſa propoſuiſſe dicebat.

Caput Secundum.

Nihil vtilius præſertim in febribus, quam futurarum acceſſionum principia nouiſſe.

Febres omnes, uel quotidie, vel tertio, vel quarto quoque die inuadere, præter hos, nugas eſſe quæ dicuntur.

Qui vltra quartum diẽ typos extendunt, ij nunquam poterunt præuidere futuram acceſſionem, & quare.

Caput Tertium.

Aduerſus eos qui tres arbitrabantur eſſe periodos, non ex propria cuiuſque natura, ſed ex acceſſionum proportione.

Quomodo iſti acceſſionem ignorent, ſuppoſitione declarat.

Qui de typis ſcripſerunt, non curaſſe quàm id ad prænotionem, & ad victus rationem conducat, ſed exercitationis cauſa adoleſcentibus propoſita.

Caput Quartum.

Methodus inueniendi typos febrium iuxta hypotheſes medicorum ſui temporis.

Tabella, in qua breuirer omnes febrium typi ex hypotheſi iuniorum, ſupputati conſpiciuntur.

Exemplo rem omnem declarat.

Caput

Caput Quintum.

De erroribus qui conſequuntur,ex ſuperius tradita methodo.

Caput Sextum.

Præterquam,quod vanæ,& inutiles ſunt illæ typorum hypotheſes,& exercitationis tantum cau ſa iouentæ,innumeras,& inexplicabiles ex eis oriri coniugationes.

Caput Septimum.

De die,quot horis conſtet,& de anno quot diebus.

Methodus eadem quæ ſuperior,ſed diuerſo modo ſupputata,& facilior.

GALENI DE CAVSIS PROCATARCTICIS LIBER probat cauſas dari procatarcticas,& veterum ſophiſmata refellit.Continet autem Capita iiij.

Caput Primum.

Procatarcticas cauſas dari,& quæ ſint.

Procatarcticas cauſas inualida tantum corpora immutare.

Recenſet hiſtoriam Menandri,ex inſolatu febrientis,& aliorum quorundam,quos ipſe Galenus miro modo ad valudinem r. duxit.

Aduerſus illos,qui nunquam inter morborum cauſas immodicum frigus, vel æſtum, vel repletionem,vel aliud huiuſmodi,numeranda cenſebant.

Illud,quod nocet eſſe documenti cauſam aduerſus eoſdem.

Quid ſignificet hoc nomen,cauſa, quæ ſint cauſæ in vniuerſum,quot,& quales,& quomodo inter ſe,& ab his quæ per accidens ſunt, differant,ab euidentibus reperit.

Caput Secundum.

Aduerſus alios ſophiſtas,qui concedunt exiſtere cauſas, verum procatarcticas non appellandas eſſe cauſas aſſerebant.

Verba Eraſiſtrati ponit,qui huius opinionis fuit auctor,earumque,& illos qui illum ſequuti ſunt redarguit.

Diogenis Cynici exemplo eos redarguit; qui contra euidentia diſputant,& dialecticam methodum declarat,qua facile hæ captiones cognoſcuntur,& diſſoluuntur,

Euidentia exempla multa affert aduerſus Eraſiſtratum.

Cauillatio Eraſiſtrati,& eius ſectatorum,in iis,quæ de hypoſtaſi in vrina tradita ſunt.

Omnia agere Eraſiſtratæos,vt dogma illud defendant, quod omnes febres ex phlegmone fiant.

Aduerſus illud dictum Eraſiſtrati,quod multi in maioribus laboribus verſati,nulla tamen ſunt arrepti febre, & ideo cauſas procatarcticas auferebat;pro quo deludendo oratorem orantem introducit ex hypotheſi Eraſiſtrati.

Ex labore,calore,& alijs,quæ ſunt cauſæ procatarcticæ oriri febrem.

Verbis Eraſiſtrati addit ea,quæ deſunt, vt ſophiſma manifeſte appareat.

Caput Tertium.

Aduerſus Eraſiſtratum,qui repletionem non eſſe morbi cauſam procatarcticam dicebat.

Eraſiſtratus concedebat repletionem efficere plethoram,hanc uero, ſanguinis ad arterias parem profuſum,& hanc phlegmonem, & tamen repletionem phlegmonis cauſam non concedebat pro quo,oratorem inducit Oreſtis cauſam defendentem.

Alia accuſatio medici,qui medicamentum exitiale dederit,& eius defenſio.

Caput Quartum.

Aduerſus Herophili timorem, qui dicebat,an cauſa ſit,uel non, inueniri non poſſe,ſed multis hominibus ſic uideri.

In reliqua Claſſe ſequuntur libri morborum vulgarium Hippocratis, qui à Galeno ſex Commentarijs ſunt illuſtrati.

QVARTAE CLASSIS.

GALENI DE LOCIS AFFECTIS Libri ſex; Quorum

LIBER PRIMVS Docet methodum uniuerſalem dignoſcendi locos affectos, qui ſenſum fugiunt. Continet autem Capita vij.

Caput Primum.

QVid nomine loci intelligatur.

Capita prima, quibus affecti loci cognoſcuntur, ſumi vel ab:
- Eſſentiæ proprietate.
- Magnitudine.
- Rebus in particulis quibuſdam contentis.
- Rebus quæ adnaſcuntur.
- Rebus præter naturam in aliquo loco contentis.

Inueniendi affecti loci methodum in retentione vrinæ per ſuppoſitionem exercet, &, quot modis contingat vrinæ meatum ſtipari conſiderat, quomodo ex præcedentibus, & præſentibus accidentibus cauſa ſuppreſſionis cognoſcetur.

De inutilibus quæſtionibus, quæ circa affecti loci dignotionem afferri ſolebant ab aliquibus.

Caput Secundum.

Affecti loci cognitionem ſemper incipere debere a læſæ actionis inſtrumento, deinde, quærendum, quis ſit læſionis modus, Hippocratis auctoritatibus confirmat.

Ab excretis quomodo cognoſcatur affectus locus.

Affectum aliquem aliquando ceſſare ceſſante cauſa, aliqñ etiã permanere, exemplo dyſenteriæ.

Num quilibet affectus dum fit, fiens quidem ſit, nõdum tamen exiſtat, exemplo domus exponit.

Poſſe in corpore affectiones aliquas conſiſtere, quæ ob exiguitatem nondum appareant, quæ tamen ſeparatis cauſis ſtatim finiuntur.

Nullam actionem vnquam lædi, niſi pars, quæ ipſam facit, affecta ſit, hocque pro fundamento dicendorum ponit.

Caput Tertium.

Quæ diſtinctiones adhibendæ ſint in affectæ partis dignotione.

Quis dicatur affectus per conſenſum, & quis primarius, & quid affici; quidve agere ſignificet.

Corruptionis ciborum tres potiſſimum eſſe differentias; ac quæ ſit circa hoc quæſtio, & diſcordia ſectarum quarundam.

Caput Quartum.

Qua ratione affectam partem cognoſcemus num ex ſuo, an ex aliorum errore eius actio lædatur, num ex intemperie tantum, an ex humore aliquo, exemplo uentriculi declarat.

Qua coniectura ductus Galenus, dato medicamento, partem affectam comperit, & curauit.

Si inteſtinum eſſe affectum cognoſcatur, quo deprehendemus, quodnam inteſtinum ſit læſum.

Caput Quintum.

Quod locus affectus, & affectus ipſe ex his deprehendatur, ab actione læſa, ab excretis, a ſitu, a doloris proprietate, & ex propriis accidentibus.

Exempla aliqua affert, quibus declaratur, quo locus affectus ex proprijs accidentibus innoteſcat.

Caput Sextum.

Quomodo diſcernatur proprius affectus alicuius partis ab eo, qui per conſenſum eſt.

Quis ſit affectus per conſenſum, exemplis ad vocem attinentibus declarat, & ſimul explicat, quæ ſint inſtrumenta voci deſeruientia.

Hiſtoria

Hiſtoria cuiuſdam, qui cum digitorum ſenſum nõ autem motum amiſiſſet à Galeno curatus eſt, adhibito medicamento non digitis, ſed ſpinæ.

De quæſtione orta, quomodo fiat, vt ſeruato motu, ſenſus deperdatur.

De cognitione loci affecti in ijs, qui inuiti excrementa alui deijciunt.

Caput Septimum.

Quæ ſint naturalia inſtrumenta, & quæ animalia, & in quo differant, & quomodo in vtriſque læſa actio deprehendatur.

LIBER SECVNDVS *Docet quomodo ex dolore affecta pars dignoſcatur, & aduerſus Archigenem de doloribus diſputat. Continet autem Capita ix.*

Caput Primum.

Circa affecti loci notitiam tres eſſe exercitationis modos, quos declarat, vnumquodque exemplo manifeſtans,

Caput Secundum.

Aduerſus Archigenem de ſtupido dolore, & quòd ſtupor ſit diſpoſitionis nomen, non ſenſus, aut doloris.

Stuporem à refrigeratione proficiſci exemplis probat.

Archigenem male enunciaſſe ſtupidum dolorem ad neruos propriè pertinere.

Caput Tertium.

De pulſu in dolore, & quomodo fiat pulſatorius dolor, & ex quibus cauſis.

Caput Quartum.

De dolore, in quo ſenſum grauitatis percipimus, & in quo item extenſionis.

Caput Quintum.

De reliquis doloris modis, qui videlicet ex inæquali intemperie, extenſione, & compreſſione, vel contuſione, à vulnere, craſſis humoribus, flatu, lapide, & punctione oriuntur.

Caput Sextum.

Reprehendit Archigenem, qui dolorum differentias tum ſaporum, tum aliarum rerum nominibus appellans, auditorem nihilo doctiorem effecerit.

Caput Septimum.

Miratur, Archigenem ſic dolorum proprietates ſcripſiſſe, & narraſſe, ac ſi omnes ipſe paſſus fuiſſet, quod fieri non poteſt.

Propoſita Archigenis oratione, quæ vera ſunt elicit, reliqua damnat vt falſa, omniaque eius verba ſigillatim examinat, & corrigit, circa nomina, quæ doloribus impoſuit.

Caput Octauum.

Alium Archigenis locum perpendit, circa nomina dolorũ hepatis, ſplenis, renum, veſicę, & vteri.

De dolore hepatis holcimo, ideſt tractorio, quærit, quid ſit, item de dolore inhærente hepatis, de dolore auſtero, adſtringente, & alijs multis huiuſmodi nominibus.

Reſpondet ad ea, quæ pro Archigene defendendo ab eius ſectatoribus dicebantur.

Caput Nonum.

Quod Archigenes prætermiſit, ſe velle præſtare, vt viam, & rationem oſtendat, cuius ope quiſque affectos locos inuenire, & alijs oſtendere poſſit.

Pulmonis inflammati exemplo, quod propoſuit, explicat, item membranæ coſtas ſubcingentis, ventriculi, & aliorum.

Eorum quæ hactenus dixit, exercitationem affert, quam fieri dicit, cum particularia ſub eandem vim, & rationem ducuntur, & in difficili reſpiratione auditorem exercet.

In affectibus corporis quomodo anima lædatur cur ſit obſcurum intelligere, & quomodo ſit in corpore; quòd autem anima lędatur, multis experientijs probat.

Quomodo diſtinguantur affectus primitiui ab eis, qui per conſenſum fiunt.

Non ſolum affectum locum, ſed & cauſam, quę noxam infert, conſiderandam eſſe probat.

LIBER TERTIVS *Docet quomodo cerebri affectus dignoſcantur: Continet autem Capita x.*

Caput Primum.

Qvonam modo pars quę afficiatur, per conſenſum affici dicatur, & quid conſentientis vocabulo intelligatur.

Quæ ſint quęſtiones logicę.

Pluribus modis per conſenſum laborare quis poſſet, aliter enim in ſuffuſione, aliter in digitis non ſentientibus.

Caput Secundum.

Aduerſus eos, qui locorum affectorum notitiam non eſſe medico neceſſariam exiſtimabant, vlum, & experimenta tantum proferentes.

Sententiam ſuam dicturus aduerſus Empiricos,multa præmittit, vt ſe veridicum eſſe oſtendat.

Caput Tertium.

Aduerſus Empiricos ſe inueniſſe,quaſdam cognitiones ſcientifica notitia deprehendi poſſe, alias artificioſa coniectura:& hinc affectas partes cognouiſſe.

Qua via medicamenta inuenerit, quibus morbi rarò euenientes curarentur.

Repetit,affectas partes quinque modis poſſe deprehendi.

Quomodo deperditam cuiuſdam memoriam reſtitui poſſe ex ſe ipſo inuenerit Galenus.

Caput Quartum.

Archigenem vndecim libros epiſtolarum ſcripſiſſe, in quorum primo eſt epiſtola ad Marſum de reſtituenda ſui patris memoria,& eius verba ponuntur.

Dum Archigenes in læſione memoriæ cucurbitulas capiti adhibuerit, interrogat cur non thoraci,ſi anima habet ſedem in corde, & obſcuritatem eius redarguit.

Ex dictis Archigenis elicit contra dogmaticos reprehenſionem.

Caput Quintum.

Quænam diſpoſitio ſit in quacunque affectione animalis, & rationalis facultatis, declaratur, & quæ in vnaquaque ipſarum ſit intemperies.

De diſpoſitionibus ſomnolentis, & vigilibus, à qua intemperantia fiant, & de omnibus affectibus,qui cerebro euenire ſolent.

Quibus de cauſis lædatur memoria.

Irridet medicos,qui in omnibus rationalis facultatis affectibus remedia capiti adhibeant, cum putent tamen rationem eſſe in corde.

Caput Sextum.

Aduerſus eos,qui dicebant neruorum originem ex corde eſſe, & non à cerebro.

Ex conuulſionibus probat originem neruorum eſſe in cerebro.

Quomodo cognoſcatur vtrum ab ariditate, & euacuatione,an ab humiditate fiat conuulſio.

Caput Septimum.

De morbo comitiali; quomodo fiat,& quis morbus ſit.

De ſpiritu animali, quæ ſit eius facultas, & quòd ſit primum animæ inſtrumentum, genitum in ventriculis cerebri.

De differentijs pituitæ,& humoris melancholici, à quibus obſtrui ſolent cerebri ventriculi, ac de affectibus,qui ex ipſis oriuntur, & varijs deliriorum generibus.

De tribus melancholiæ generibus.

Quando totum corpus intemperies,& melancholicus humor occupet, & qnando cerebrum tantum,quomodo cognoſcatur, & quæ cibana melancholicum ſanguinem efficiant.

De diſpoſitione hypochondriaca,vel flatuoſa, & quid de ea Diocles ſcripſerit, & quid prætermiſerit.

Qualis ſit in affectibus hypochondriacis ventriculi diſpoſitio.

Quæ quidam imaginati ſunt, dum melancholia afficerentur, & varia ipſorum accidentia.

De morbo comitiali, à quibus cauſis fiat,& quomodo per proprium affectum, quomodo per conſenſum aliquarum partium.

Hiſtoria cuiuſdam, qui in comitiali ſentiebat à tibia aſcendere aliquid paulatim ad caput, eius rei cauſa indagatur,exemplo paruorum animalium,vt ſcorpionis,& phalangij, quæ exiguo ictu totum corpus afficiunt:& eius affectus curatio.

Cauſam inquirit, cur in huiuſmodi per conſenſum affectibus epilepticę fiant conuulſiones.

Caput Octauum.

De affectu ſcotomatico, & vertiginoſo, à quibus cauſis fiat, & quę pars afficiatur, quando per primogenium affectum,& quando per conſenſum.

Caput Nonum.

De Cephalea, Hemicrantia, & reliquis capitis doloribus, quæ partes afficiantur, à quibus fiant cauſis, & quæ corpora ijs apta ſint.

Caput Decimum.

De neruorum actione uitioſa. De apoplexia, & varijs reſolutionum differentiis,parte affecta,& cauſa.

Hiſtoria Pauſaniæ Syri, qui duorum digitorum manus ſenſum amiſerat, & quomodo à Galeno curatus fuerit.

Cum olfaciendi vis lęditur,quorum meatuum affectio ſit.

LIBER

LIBER QVARTVS, Faciei, ſpinalis medullæ, pulmonis, & partium reſpirationi ſeruientium affectus exponit. Continet autem Cap. viij.

Caput Primum.

Cum primis duobus libris vniuerſalem rationem docuerit, ad affectas ſedes dignoſcendas, deinceps de ſingulis corporis particulis, quæ ſenſum fugiunt, ſe dicturum aſſerit, initio ſumpto à capite.

Caput Secundum.

De faciei partibus, quæ intrinſecus afficiuntur.

De affectu oculorũ,tũ vt ſimilarium tum vt inſtrumentaliũ,tum cum ſpiritus non eſt lucidus,tum deniq; cum aliquis ipſorum muſculus eſt affectus,& qui ſint oculos mouẽtes muſculi, & quot.

De peruerſionibus oculorum.

De accidentibus oculorum ſuffuſorum viſis ſimilibus, & vnde oriantur, & quomodo cognoſcatur affecta pars.

Suffuſionis indicia; & quid conſuluerit ijs, qui ex diuerſis regionibus ad eum ſcribebant.

De accidentibus ſuffuſioni ſimilibus, & quibuſdam phrenitidis ſpeciebus, & de accidentibus huiuſmodi, quæ tum alijs, tum ſibi contigerunt.

De læſione linguæ quo ad motum, & guſtandi ſenſum.

De ſopore;quibus locis affectis fiat,apoplexia,& comitialis morbus,à quibus ſuccis fiant.

Ad linguæ affectus redit tum proprios, tum per conſenſum.

De affectibus ſenſus auditus.

Vbi plures afficiuntur particulæ,quid conſiderandum.

Caput Tertium.

De affectibus ſpinalis medullæ.

De Angina orta primis vertebris affectis, de qua verba Hippocratis ponuntur.

De affectibus ſpinalis medullæ,qui oriuntur tum ex proprio affectu, tum per conſenſum, ac de luxatione varia vertebrarum.

Alia verba Hippocratis ponuntur de Angina, ac de quatuor ipſius generibus.

De ceruicis affectu,cum ad interiores partes vertebræ luxantur.

Caput Quartum.

De ſpinalis medullæ reliquis affectibus,quibus ipſa ſpiratio læditur,& cum cæteræ partes, quæ ex ipſa neruos ſuſcipiunt,aliquam percipiunt læſionem.

Caput Quintum.

Quæ pars affecta ſit, cum ſanguis expuitur,vel aliquo pacto ex ore egreditur, quomodo cognoſcendum,& quot modis ſanguis eijciatur.

De vlceribus,quæ ſanguinis reiectioni ſuperuenire ſolent.

Hiſtoria ſanguinem reijcientium epota ſanguiſuga.

Caput Sextum.

Quid interſit inter vocem,& ſermonem.

Quot modis ſermo,vel vox deperdantur, vel aliquo modo lædantur, & quibus partibus affectis ſiue proprio affectu,ſiue per conſenſum.

Quæ ſit propria materia vocis.

Cum quinque ſint ſermoni edendo ſeruientia,expiratio,exufflatio,citra ſtrepitum, cum ſtrepitu, vox,loquela,quibus affectis alterum afficitur, vel non afficitur, & quæ pars vnicuique harum actionum deſeruiat.

Caput Septimum.

Quæ loca afficiantur in difficili reſpiratione,pͤter ea q̃ dicta ſunt, cũ de ſpinali medulla loqueretur.

Quæ reſpiratio mortem portendat, quæ difficilis curatu ſit, & quæ facilior,& quot modis fiat reſpiratio,& earum ſpecies.

Quem appellauerit Hippocrates ſublimem ſpiritum, & à quo fiat.

De ea ſpecie læſæ reſpirationis quæ apnæa dicitur, ideſt reſpirationis priuatio.

Caput Octauum.

Viam,qua ad affectorum locorum notitiam peruenimus,duplicẽ eſſe,exẽplo pulmonis declarat.

Quos affectus patiatur pulmo, & à quibus humoribus.

Cur vehementer tuſſiendo pauca aliquis expuat.

Quos affectus patiatur pulmo ex intemperie tantum ſiue æquali,ſiue inæquali.

Ruptiones in pulmone vnde fiant, & quomodo cognoſcendæ.

De vlceribus pulmonis,& expuitione ſubſtantiæ ipſius.

Hiſtoria Antipatri medici qui ſine febre omne inæqualitatis genus in pulſu habebat, ob obſtructionem pulmonis.

LIBER V. *Explicat affectus cordis, thoracis, ſepti tranſuerſi, gulæ, oris, ventriculi, & iecinoris. Continet autem Capita vij.*

Caput Primum.

De perdita cordis actione, depetire etiam celebri, & iecinoris actiones, non autem è contra.
Cur per vehementem apoplexiam, ſuperno tantum principio vitiato ſubito mors ſequatur.
Quomodo ex iecinoris affectibus mori animal contingat.

Caput Secundum.

Qui ſint proprij cordis affectus, quibus vt pars ſimilaris laborare ſolet, & qui parui, qui magni.
De affectibus quibus cor laborat, vt pars inſtrumentalis.
De affectibus tunicæ quæ cor inuoluit.
De vulneribus in ſubſtantia cordis inflictis.
De palpitatione cordis. De eius panniculo affecto.
Quæ ſpirationis difficultas à corde oriatur. *Caput Tertium.*
De affectibus, qui propriè ad thoracem pertinent.
Reprehendit errores Eraſiſtrati, quum rationem reddere conaretur tranſumptionis puris, & ſanguinis ex thoracis ſpatio in aſperam arteriam.
De morbo laterali, & eius accidentibus.

Caput Quartum.

Septum tranſuerſum quibus nominibus appellatum fuerit.
Quibus de cauſis delirare homines ſoleant.
In quo differant deliria, quæ fiunt affecto ſepto tranſuerſo ab ijs, quæ fiunt in phrenitide, & quæ cuiuſque præcipua, & propria nota.
Quæ phrenitis fiat per proprium cerebri affectum, & quæ per conſenſum aliarum partium.
Delirium à ſepto tranſuerſo excitatum, etſi per conſenſum fit, ferè perpetuum eſſe.

Caput Quintum.

De affectibus eius partis, quæ media eſt inter fauces, & os ventriculi, œſophagus, & gula dicta.

Caput Sextum.

De affectibus, qui oriri ſolent ob os ventriculi.
Quomodo diſcernendi affectus oris ventriculi proprij, & quomodo ij qui fiunt per conſenſum aliarum partium.
Hiſtoria Grammatici, qui facili de cauſa comitialem morbum incidebat affecto ore ventriculi, quomodo cognouerit affectum Galenus, & quomodo curauerit.
De conuulſione ob os ventriculi affectum.
De ſyncopa ob os ventriculi malè affectum.
De pica, nauſea, & alijs ſymptomatibus ex ore ventriculi.
De abſceſſibus, vlceribus, & alijs tumoribus in ore ventriculi.
De ſanguinis expuitione, quæ ex ipſo proficiſcitur.
De iecinoris, & lienis affectibus. *Caput Septimum.*
De octo muſculis abdominis; intra quos, ſub peritoneo ſitum eſt iecur.
De varijs iecinoris affectibus, inflammationibus Eriſypelatis, ſcirrhis, obſtructionibus, tum in gibba, tum in ſima ipſius parte.
Quibus de cauſis cibus in ſanguinem non tranſmutetur, vt in Anaſarca, & aliis ſpeciebus aquæ inter cutem.
De coloribus euenientibus ob ſplenis vitium.
De affectibus, qui ob ſolam iecinoris imbecillitatem euenire ſolent, & de accidentibus, quæ ſunt propria hepaticorum.
Hiſtoria medici Siculi, qui iecinoris imbecillitate laborabat, ad quem Galenus ductus eſt à Glaucone, ac de admirabilibus eius prædictionibus.
De naturalibus facultatibus aliqua, ac de vi attrahendi iecinoris, ſi lædatur, quid ſequatur.
De inflammatione, vel eriſypelate meſenterij.
De vi contentrice iecinoris imbecilla, & eius accidentibus.
De regio morbo, cauſis, ſignis, & proprietatibus eius.

LIBER SEXTVS *Agit de affectibus lienis, inteſtinorum, renum, veſicæ, vteri, & colis. Continet autem Capita vj.*

Caput Primum.

CVm lien cum hepate communes habeat affectus, qui ſint, & in quo differant.
Error medicorum, quorundam circa affectus lienis, & iecinoris.

Aduerſus

Aduerſus eos, qui aquam inter cutem conſiſtere poſſe putabant nullo loco affecto.

Caput Secundum.

De inteſtinorum affectibus proprijs.

De dyſenteria, quæ fit ob inteſtinorum vlcus, quæ propriè eſt dyſenteria, & eius ſignis, & cauſis, & quæ pars ipſorum inteſtinorum afficiatur.

In quo differat hæc dyſenteria, ab ea quæ fit ex hepate.

De teneſmo, quod eſt vlcus in recto inteſtino.

De dolore coli, & quomodo dignoſcatur à dolore renum.

Medici ferè omnes, & populares vehementiſſimos dolores in quacunque parte eueniebant, ad coli dolores referebant.

De ileo, ideſt voluulo, qui eſt inteſtinorum affectus.

De lienteria, & ventralibus diſpoſitionibus.

Caput Tertium.

De nephriticis, & eorum ſymptomatibus, & quomodo diſtinguantur à colicis.

Signa quibus cognoſcitur abſceſſum in renibus collectum, atque vlceratorum renum ſigna manifeſta.

De excretione ſubſtantiæ pilis ſimilis.

De diabete, ſiue vrinæ profluuio, vnde fiat, & multæ de hoc dubitationes, & de cauſa ingentis ſitis, quæ in diabete accidit.

Caput Quartum.

De affectibus propriis veſicę, vt urinę retentio, eius item ſtillicidium, & immoderata vrinę excretio.

De grumo ſanguinis in omnibus partibus, quæ ſymptomata afferat, notatu digna, præſertim in veſica, cuius hiſtoriam, & curationem recenſet.

Ad affectæ ſedis notionem non ſolum pręſentia, ſed etiam pręterita accidentia conſideranda eſſe, exemplo affectus veſicę, & renum declarat.

De excretione puris, vel cum vrina, vel ſine vrina.

Caput Quintum.

De vteri affectibus, & primo de ſtrangulatione dicta, & eius ſymptomatis, & ſpeciebus.

Quęſtio, cur perſpirationis munus deperdatur, & quomodo ſi deperditur, viuere poſſint; & quã ob cauſam corpus refrigeretur.

De noxa ex retento ſemine proficiſcente.

Quomodo exiguus ſuccus tantorum malorum poſſit eſſe cauſa, phalangii exemplo declarat.

Quęſtio, an in animali corruptio talis naſci poſſit, vt veneni qualitatem, & vires æquet.

Num vterus loco moueatur, & aſcendat vſque ad ſeptum, erretque, vt aliqui dixerunt, & num vterus ſit animal.

Cur vterus modo ſurſum, modo in latus videatur moueri, & quomodo fiant eiuſdem peruerſiones, ex Hippocrate declarat.

De accidentibus quę contingunt ob retenta menſtrua, vel immodicè fluentia.

Caput Sextum.

De affecti colis Indicijs.

De gonorrhęa, & priapiſmo, quid ſint.

Quę cauſa ſit, vt cum quis libidine ſtimulatur, aut ſupine decumbit, colis extendatur.

Ex ſui natura citra doctrinam aliquam animal operari exemplo hędi explicat: ac de admirandis naturę operibus in ſingulis animalibus actionibus.

Ad priapiſmi diſpoſitionem redit, & eius cauſas, & quibus eueniat.

GALENI DE PVLSIBVS AD TYRONES LIBER, differentias, & cauſas pulſuum abſoluit, quod ad Tyrones pertinet introducendos. Continet autem Cap. xj.

Caput Primum.

OMnium arteriarum eundem eſſe motum, & quibus in locis is ſit manifeſtior; atq; eum quę in carpo eſt omnibus alijs eſſe opportuniorem.

Caput Secundum.

De quantitate diſtentionis: & de dimenſionibus cuiuslibet corporis, ac de pulſu lato, longo, & alto.

Caput Tertium.

De quatuor pulſuum differentijs in ictu.

Caput Quartum.

De altera pulſuum differentia in interuallo, quod tempus appellatur.

Caput Quintum.

De æqualitate, & inæqualitate in dictis omnibus pulſuum differentijs.

Caput Sextum.

De ordine, & ordinis perturbatione in pulſibus.

Caput Septimum.

De inæqualitate quæ eſt in uno pulſu, & in quo conſiſtat inęqualitas, ac de ſimplicibus inæqualitatibus.

Caput Octauum.

De compoſitis inæqualitatibus pulſuum.

Caput Nonum.

De triplici pulſuum mutatione, naturali, non naturali, & præter naturam, ſe dicturum aſſerit.

De pulſu naturali, habito reſpectu ſexus, temperaturæ, ætatis, anni temporum, regionum, prægnantium, dormientium, & aliorum huiuſmodi.

Caput Decimum.

De mutationibus pulſuum, quæ cauſas habent non naturales, ex balneis, cibis, potibus, & reliquis, quæ refrigerare, vel calefacere poſſunt.

Caput Vndecimum.

De mutatione pulſuum ex cauſis præter naturam, quas multas ſigillatim recenſet ex varijs affectibus prouenientes.

GALENI DE PVLSVVM DIFFERENTIIS Libri quatuor; quorum

PRIMVS Genera prima, ac ſingulas pulſuum differentias pertractat ex propria opinione. Continet autem Capita xxx.

Caput Primum.

DIſputationem de nominibus inutilem eſſe, & eſſe Sophiſtarum inuentũ; exemplumque affert pulſus vehementis, qui variis nominibus appellabatur à multis, quæ nihil ad artem faciunt.

Caput Secundum.

Primum omnium Hippocratem pulſus nomen literis tradidiſſe; & ab aliis qui ſucceſſerunt ſeruatum fuiſſe.

Proponit ſe dicturum quot ſint omnium pulſuum differentiæ, nihilque referre an genera, an ſpecies, ſeu aliquid aliud dicas.

Caput Tertium.

De generalibus differentiis omnibus, quæ in uno pulſu incidunt, ac de duabus aliis, quas collectiuas dicunt.

Caput Quartum.

De nouem differentiis pulſuũ in diſtentionis quantitate in vna tantũ dimenſione acceptorum.

Caput Quintum.

De differentiis pulſuum viginti ſeptem, ſi vnaquæque tribus dimenſionibus comprehendatur, quarum omnium tabellam apponit.

Caput Sextum.

De differentiis pulſuum ſumptis à qualitate percuſſionis, & cauitatis arteriæ.

Caput Septimum.

De differentiis pulſuum, qui in tempore quietis conſiſtunt, & de ſecta, quæ ſe ſolam diſtentionem dicebat ſentire.

Caput Octauum.

De altera ſecta, quæ contractionem in pulſu dicebat ſe percipere.

Caput Nonum.

De differentiis quietis, & rhythmi in pulſibus.

Caput Decimum.

De æqualitate, & inæqualitate, de ordine, & ordinis perturbatione in pulſibus.

Caput

Caput Vndecimum.
De collectiuæ inæqualitatis differentia, & primo de inæqualitatibus illis, q̃ æqualiter procedunt.
Caput Duodecimum.
De inqualium inæqualitatum differentijs.
Caput Decimumtertium.
De inæqualitate in vno pulſu ſecundum motionis genus in vna parte.
Caput Decimumquartum.
De prima differentia inæqualitatis in vno pulſu ſecũdum motus rationem, cuius tabella ponitur.
Caput Decimumquintum.
De ſecunda differentia inæqualitatis in vno pulſu ſecundum motum.
Caput Decimumſextum.
Differentiæ pulſuum in vna parte inæqualiter inæqualium, quorum tabellæ binæ ponuntur.
Caput Decimumſeptimum.
De tertia differentia pulſuum in vna parte inæqualium.
Caput Decimumoctauum.
De inæqualitate diuerſarum partium in vna diſtentione.
Caput Decimumnonum.
De differentijs motus interrupti in pulſu.
Caput Vigeſimum.
De inæqualitate quantitatis diſtentionis in diuerſis arteriæ partibus.
Caput Vigeſimumprimum.
Differentiæ inæqualitatis vitalis contentionis.
Caput Vigeſimumſecundum.
De inæqualitate corporis arteriæ.
Caput Vigeſimumtertium.
De inæqualitate quæ fit ab infuſa materia in arteriæ cauitatem.
Caput Vigeſimumquartum.
De pulſu, qui caloris qualitatem indicat.
Caput Vigeſimumquintum.
De inæqualitate pulſus à ſede arteriæ.
Caput Vigeſimumſextum.
De pulſu vndoſo, & vermiculante, & in quo differunt.
Caput Vigeſimumſeptimum.
De pulſu formicante.
Caput Vigeſimumoctauum.
De pulſu vibrato, & conuulſiuo.
Caput Vigeſimumnonum.
De pulſu caprizante ab Herophilo appellato.
Caput Trigeſimum.
De inæqualitate crebritatis, raritatis, & rhythmi in diuerſis pulſibus.
Caput Trigeſimumprimum.
De inæqualitate crebritatis, raritatis, & rhythmi in vno pulſu.

LIBER SECVNDVS Propria, & accommodata pulſuum nomina docet, & Archigenis errores explicat. Continet autem Capita x.

Caput Primum.
Vſum huius libri eſſe diuerſum à primo.
Caput Secundum.
De vſu nominum aduerſus Sophiſtas, qui variarum linguarum nomina Barbara Græcis intermiſcebant, nec ijs quidem integris, ſed corruptis.
Caput Tertium.
Quomodo Sophiſtæ definitionibus abuterentur, ac de ipſorum inconſtantia, qui eodem tempore definitiones petebant, eaſdemque reſpuebant: ac de quinque illorum lapſibus in definitionibus tradendis.
Diſputatio, quam habuit cum quodam, qui ab ipſo, quid ſit plenus pulſus, poſtulauit, ac de æquiuocatione tollenda.
Caput Quartum.
Definitio Archigenis de pleno pulſu redarguitur, ac de eiuſdem erratis circa octo pulſus qualitates.

Magnum,& paruum non eſſe qualitatem, vt Archigenes ponebat.
De pleno, & vacuo pulſu error Archigenis, qui plenitudinem eſſe genus eius dicebat.

Caput Quintum.

De nominum,& vocum vtendarum ratione, ac de linguis vſurpandis multa aduerſus Sophiſtas illius temporis.

Caput Sextum.

Aduerſus Archigenem, qui nomina pulſuum generis nomine appellauerit, & quo pacto appellanda ſint ſingula pulſuum genera.
Magnum,& paruum etſi videantur eſſe ad aliquid,quantitatem ſignificare, & de quantitate pulſuum.

Caput Septimum.

Archigenem ſecum pugnare,& vehementer errare in pulſuum differentijs quærendis, Cum omnia genera confuſa, & indiſtincta pertractarit.

Caput Octauum.

Quomodo Galenus pulſuum vniuerſam naturam in differentias deduxerit.
Differentias cuiuſq; dimenſionis eſſe in omnibus aliarum copulas, cuius rei vt in exemplo tabellam apponit.
Omnium differentiarum pulſuum,non magnitudinem, vt Archigenes, ſed quantitatem diſtentionis vnum commune genus eſſe.

Caput Nonum.

Quomodo diſtinguenda ſint prima,& communia genera pulſuum omnium.
Harum rerum commentationem requirere hominem exercitatum in prædicamentis.

Caput Decimum.

De nomine differentiæ, Archigenis verba ponuntur, in quibus circa differentiæ nomen errores oſtenduntur, ac perperam ipſum primas pulſuum differentias, qualitates appellaſſe.
Chryſippum tangit circa nominum impoſitionem, quod faciebat etiam Archigenes.

***LIBER TERTIVS**, Redarguit Archigenis, & pneumaticorum opinionem ſub exemplo pulſus vehementis, & languidi, pleni, & vacui, duri,& mollis. Continet autem Capita vij.*

Caput Primum.

INutilem eſſe Archigenis de nominibus contentionem, ipſumque erraſſe in definiendo pulſum vehementem.

Caput Secundum.

Archigenem ignoraſſe vehementem pulſum,ac ipſum cum propria cauſa confudiſſe.
Quæ ſit cauſa vehementis pulſus, Herophili, Athenæi, Aſclepiadis, & Pneumaticorum opinio.

Caput Tertium.

Archigenem aberraſſe in languido pulſu tradendo, & præter rem ab ipſo mētionem eſſe factam pulſus grauis.
Chriſtianos tanquam in ſua lege valde obfirmatos reprehendit.

Caput Quartum.

Nomen grauis pulſus,nomen eſſe tantum,non autem rem,ac multa nomina ponit,quib. vſus eſt Archigenes ad varias pulſuum differentias explicandas, valde obſcura, & inutilia.

Caput Quintum.

Propria Galeni opinio de pulſu vehementi, ac eius cauſa.

Caput Sextum.

Aduerſus Pneumaticos de pleno,& vacuo pulſu,ac de ratione nominum transferendorum,ac de metaphoræ vſu.

Caput Septimum.

Quæ propriè ſint duri,& mollis ſignificationes,ac de errore Pneumaticorum in his intelligendis.

***LIBER QVARTVS**, Refellit definitiones veterum, qui varijs ſectis adhærentes, ſe pulſuum notitiam tradere opinabantur. Continet autem Capita xvij.*

Caput Primum.

QVid egerit in præteritis libris declarat, & quid acturus ſit in ſequentibus, quod ad pulſus attinet.
Se audacia, & ignorantia aliquorum adductum, vt præteritis diſputationibus vteretur,qui temere definiebant,& inanibus nominibus vtebantur.

Caput

Caput Secundum.

In quantam loquacitatem inciderint ij, qui ante ipſum, pulſum definire uoluerunt, & quot modis definierint.
Eorundem diſſenſio circa uentriculos cordis; item & circa pulſationes arteriarum.
Definitionum eſſe duo prima genera, nominis, & rei, & earum explicatio.
Incipit explicare pulſus veram definitionem.

Caput Tertium.

Qualis pulſus definitionem tradiderit Heraclides Tarentinus, & Empirici aliqui; & quid illorum definitioni oppoſitum fuerit ab alijs.
Quid dixerit Herophilus aduerſus Praxagoram ſuum præceptorem de palpitatione, & tremore, & conuulſione.

Caput Quartum.

De duplici definitione pulſus Alexandri Philalethis.

Caput Quintum.

Demonſthenis Philaletis pulſus definitio.
Diſſenſio eorum, qui dicebant pulſum conſtare ex diſtentione, & contractione, & illorum, qui ex ictu, & interuallo.

Caput Sextum.

Bachij pulſus definitio qualis, & Eraſiſtrateorum contra eam definitionem diſputatio.

Caput Septimum.

Ariſtoxeni Herophilij pulſus definitio, & in eum diſputatio.

Caput Octauum.

Zenonis pulſus definitio, & in quo inſimulata fuerit ab Ariſtoxeno.

Caput Nonum.

Chryſermi definitio pulſus, & circa eam quæſtiones.

Caput Decimum.

Heraclidis Erythræi definitio pulſus, & in quo differat à definitione ſui præceptoris Chryſermi.
Altera Ariſtoxeni definitio, quam dicebat eſſe priore clariorem: ac de opinione Aſclepiadis.
Philonidis Siculi definitio pulſus, & eius epichiremata.

Caput Vndecimum.

Agathini definitio pulſus, & eius inanis loquacitas.
Vnum ne à pulſus nomine, an multa denotentur, quæſtio.

Caput Duodecimum.

Quam Archigenes tradiderit pulſus definitionem.

Caput Decimumtertium.

Magni definitio pulſus.

Caput Decimumquartum.

Athenei definitio pulſus: altera item definitio eiuſdem.

Caput Decimumquintum.

Aſclepiadis, & eius diſcipulorum pulſus definitio.

Caput Decimumſextum.

Moſchionis cognomento Correctoris definitio pulſus.

Caput Decimumſeptimum.

De definitionibus quas attulerunt Eraſiſtrati diſcipuli, ac de eorum magna diſſenſione.
Reprehendit multiplices, & varias nugas circa pulſum definitiones tanquam inutiles, exemplum afferens duorum adoleſcentium ad ægrum accedentium.

GALENI DE DIGNOSCENDIS PVLSIBVS

Libri quatuor; quorum.

LIBER PRIMVS Pertractat de diſtentione, & contractione, ac primis, & principibus pulſus partibus per ſenſum dignoſcendis. Continet autem

Capita x.

Caput Primum.

TOtam de pulſibus commentationem in quatuor præcipuas partes eſſe partitam, & quæ partes ſint philoſophorum propriæ, quæ medicorum, & quæ utrorunque.
Quæ conſideranda ſunt in dignoſcendis pulſibus ob quæ difficilior eſt ipſa cognitio.
Quomodo multo tempore laborauerit Galenus in cognoſcẽda contractione, poſtea paulatim omnia perceperit.

Quam

Quam uiam tenebit in docenda dignotione pulſuum.

Caput Secundum.

De quatuor principijs,& quaſi elementis,quæ pertinent ad pulſuum dignotionem ; ac primum aduerſus Empiricos diſputat.

Caput Tertium.

De ijs qui aiebant contractionem non poſſe ſentiri,& ijs qui poſſe ſentiri,dicebant, Galeni hæſitatio,& unde exortus rectam viam,& rationem inuenerit.

Caput Quartum.

Exemplo veſicarum,& vtrium repræſentat contractionem pulſus.

Compreſſioni digitorum in ueſicam, vel vtrem plenum comparat tactum digitorum in ipſam arteriam.

Caput Quintum.

Quid primum ſentiamus dum tangimus arteriam,& digitis comprimimus:quid poſtea,& quanta compreſſione indiget vnuſquiſque pulſus.

Quid ſcire debeant qui exercitare tactum uolent ad manifeſte ſentiendam contractionem.

Caput Sextum.

Exercitatio particularis indagandi contractionem arteriæ,quibus ſanis, & quibus ægrotis ea ſit manifeſtior.

Nos ſentire recedere arteriam,non autem receſſiſſe, ac duritiem nihil facere ad contractionem percipiendam,cuius rei cauſam nunc apponit.

Caput Septimum.

Quomodo applicanda ſit manus in percipiendo pulſu,& qua cauſa.

Caput Octauum.

Quæ pars diſtentionis,& contractionis à nobis percipiatur,& quæ nos fugiat;& diſputatio aduerſus eos qui ſe diſtentionis primum impetum cognoſcere dicerent.

Caput Nonum.

Quanta pars diſtentionis,& contractionis non ſentiatur.

Caput Decimum.

De cognoſcenda interna,& externa quiete arteriæ.

***LIBER SECVNDVS**, Agit de ijs,quæ in diſtentione pulſus conſiderantur, & quo modo moderatus pulſus in vnoquoque genere inueniatur. Continet autem Capita iiij.*

Caput Primum.

QVa ratione cognoſci poſſint quę inſint in vnaquaque parte pulſus,initio facto a diſtentione.

Diſtentionem eſſe principem partem pulſus,& plurimũ ad præſagiendũ conducere. Motui omni quæ inſint.

Celeritati pulſum diiudicandę,quid expendere oporteat,& quid tarditati.

Vermicantem,& formicantem pulſuum ſibi mutuo ſuccedere.

De magno,& paruo,quomodo intelligenda.

Caput Secundum.

Quam latè pateat ipſius magni,& parui intelligentia,& quomodo ad aliud ſemper referantur.

Quomodo moderatus pulſus ſit inueniendus,& cognoſcendus,examinat,& pro exemplo mediũ ſumit inter magnum,& paruum pulſum.

In omni natura prius corporum pulſus animaduertendus.

Quæ diſtinctio adhibenda in pulſuum cognitione,exemplo eorum qui ſe exercent,declarat.

Pulſuum permutationes cognituris tria ſpectanda eſſe.

Quam ardua ſit obſeruatio pulſuum per experientiam tantum,& de difficultate empiricæ obſeruationis.

Viam oſtendit,& rationem qua moderatum pulſum repetire poſſimus.

Caput Tertium.

Pulſum naturę optimę aliorum omnium regulã & menſurã exiſtere,& quę ſit optima temperatura.

Dubitatio,num poſſit unus pulſus in quantitate diſtentionis moderatus eſſe;& ſolutio.

Quid rogare ſoleat Galenus illos medicos,qui magnum, & paruum pulſum dictitabant, & quis ſit naturalis,& de pulſibus ſecundum anni tempora, aduerſus ſui temporis medicos.

De pulſu puerorum,& ſenum;& Herophilus defenditur.

Caput Quartum.

Quis ſit moderatus pulſus in quantitate diſtentionis,& quæ ſit eius dignotio.

Pulſus in omni genere moderatos,& immoderatos inueniendi ratio.

LIBER

LIBER TERTIVS Docet rationem dignoſcendorum pulſuum, qui in qualitate motus, & in quantitate diſtentionis, & in proportione motuum & quietum conſiſtunt. Continet autem Capita iij.

Caput Primum.

PVlſus celer, & tardus quis ſit.
Pulſuum celeritatem, uel tarditatem, vt cognoſcamus, neque temporis neque interualli quantitatem eſſe ſpectandam.
An corpus dum mouetur etiam maneat aliquo modo.
Motus celeritatem, aut tarditatem ex locis, ubi mouentur corpora, iudicari.
Ratione omnem motum, non ſenſu dignoſci.
Quantam compreſſionem quiſque pulſus ferat.
In optima conſtitutione moderatus in motu pulſus, ex qualitate explorandus, non ex interualli quantitate.

Caput Secundum.

De quantitate diſtentionis dignoſcendæ.
Arteriæ dimenſiones eſſe tres, quarum nullam totam à nobis percipi.
Senſu nullius dimenſionis exactè dignoſci poſſe quantitatem, & qua cauſa.
Quomodo vnaquæque dimenſio arteriæ dignoſci poſſit.
Qua applicatione tactus quis ad unguem motum ſentiat arteriæ: dubitatio, & ſolutio.

Caput Tertium.

De rhythmis dignoſcendis.
Ad dignoſcendum rhythmum ſolam quantitatem temporis, quæ in motu abſumitur, explorari debere.
Rhythmum in ſolis dignoſci vehementiſſimis pulſibus.
In comparatione qualitatis motus diſtentionis cum qualitate motus contractionis differentiæ primæ nouem, & earum tabella.

LIBER QVARTVS Docet quo pacto ictus in pulſu comprehendatur, refellit Archigenem, & Agathinum circa plenum pulſum dignoſcendum. Continet autem Capita iij.

Caput Primum.

DE ictu, quem uiolentum occurſum appellat, ſe dicturum pollicetur.
Qua cauſa tam multis pulſibus, vnus communis comitari uideatur affectus, violentia ſcilicet ictus.
Aduerſus medicos qui diuerſas pulſuum ſpecies appellabãt uehementes, exemplum quę ſumit à ueloci pulſu.
Pulſuum uehementer ferientium duo tantum genera haberi.
Dura quæ ſint, & quid ſit duri proprium, item & mollis.
Aliud nos ſentire cum tangimus uehementia, aliud cum dura.

Caput Secundum.

Num interſit inter plenum pulſum, & vehementem, aduerſus aliquos antiquos.
Geminam eſſe pulſuum naturam.
De pleno pulſu Herophilum nihil ſcripſiſſe, eius verò ſectatores vana multa.
Verba ipſa Archigenis ponit de pleno pulſu, eaque ſigillatim examinat, & refellit.
Agathini verba examinat, & quærit an penitus aliud in uehementibus genus, aliud in plenis ſtatuat.
Quomodo idem Agathinus expoſuerit affectus tactus in vehementibus, & languidis pulſibus, & quomodo Archigenes.
An arteriæ ſanguinem contineant cum naturæ lege diſpenſatur animal.
Plenus pulſus quid ſit, & ſi multa ſcripſerit Archigenes, tamen ex ſe intelligere non potuiſſe afferit Galenus.

Caput Tertium.

De pleno pulſu aduerſus eundem Archigenem diſceptatio.
De duobus plenitudinis generibus in pulſu.
Nullum ſenſum eſſe quo dignoſceas, in arterijs contentus ſanguis quam ſit multus, & qualis, exemplo trium ſpecierum hydropis.
Quomodo licebit cognoſcere, quantitatem, & qualitatem contenti humoris in arterijs.
De uarietate ſententiarum circa Herophili opinionẽ de pleno pulſu, ac eius uerba examinantur.

GALENI DE CAVSIS PVLSVVM, Libri quatuor; quorum.

PRIMVS Docet quæ cauſæ ſint uehementis, duri, magni, & celeris pulſus. Continet autem Capita xij.

Caput Primum.

DE generibus cauſarum pulſus, quot ſint, & quæ.

Caput Secundum.

De cauſa pulſuum, quam facultatem appellari dicit, & ſi ſubſtantia ignoretur.

Caput Tertium.

De continenti cauſa pulſuum ex uſu.

Caput Quartum.

De reliqua continenti cauſa pulſuum ex inſtrumentis.

Caput Quintum.

Quos pulſus efficiat calor, & qui pulſus peculiares ſint copioſo calori.
Vt celer, vel magnus pulſus fiat; tria concurrant genera cauſarum oportet.

Caput Sextum.

Quos pulſus efficiat defectus caloris natiui.

Caput Septimum.

Pulſus omnes medios eſſe naturales excepto illo, qui habetur inter uehementem, & languidum.
Quos pulſus gignat uinum modice potum.
Quos pulſus gignat iracundia.
Pulſuum quinam vni ſemper cauſæ adhæreſcant, eamq; fideliter indicent, & qui rurſus familiares ipſis tantum cauſis dicantur.
Celeritas pulſuum à quibus cauſis oriri poſſit.
Facultate exiſtente valida, nunquam pulſus fieri perfectè tardos, vel paruos.

Caput Octauum.

De pulſuum quatuor differentijs, dum facultas ſimul atque vſus mutatur.

Caput Nonum.

De cauſis pulſuum ex differentijs inſtrumentorum.
De pulſuum differentiis pro mollitudine, vel duritie organorum.
Si cum duritie refrigeratio concurrat, & calor cum mollitudine, qui pulſus efficiantur.
Si mollities, & frigiditas concurrant, qui pulſus efficiantur.

Caput Decimum.

Quos pulſus efficiant inſtrumentorum differentiæ cum facultatis differentijs coniunctæ.

Caput Vndecimum.

De continentium cauſarum variantium pulſus, octo coniugationibus.

Caput Duodecimum.

De uſu exercitationis, in cauſis pulſuum cognoſcēdis, exemplo propoſito unius celeris pulſus.
Pulſus, nec celeres poſſe eſſe, nec magnos, niſi vſus poſtulet, ac quantus pulſuum generationis ſit vſus.

LIBER SECVNDVS, Explicat cauſas pulſuum inæqualium, & eorum qui ordinem, & rhythmum ſeruant. Continet autem Capita xv.

Caput Primum.

PVlſus inæquales a quibus cauſis proficiſcantur.
Pulſuum generationis cauſas continentes eſſe tres, inſtrumentum, facultatem, & vſum.
Facultatis læſioni quæ pulſus inæqualitas ſuccedat.

Caput Secundum.

Inſtrumentorum uitia quomodo inæquales pulſus efficiant.
Ex aliquo tumore præter naturam poſſe fieri pulſus inæquales.
Pulſuum inæqualitatem accidere interdum ob ſanguinis copiam in venas, aut arterias infuſam.

Si inſtrumentum ſit illæſum, ſed facultas valde infirma, quam pulſus inæqualitatem efficiet.

Caput Tertium.

Facultatis oblæſiones diuerſas varias pulſuum inæqualitates producere.
Decurtatorum pulſuum differentiæ, de pulſibus intermittentibus, & decidentibus.

Caput Quartum.

Inæqualitatis in vno pulſu cauſæ.
Diſtentionum pulſus, quiete interpellatorum tres differentiæ, & alteræ tres differentiæ ubi priore motu tardo, alter trifariam variet, & aliæ tres eum à primo motu moderato, alter tribus modis conuertatur ita vt omnes ſint nouem.

Caput Quintum.

De cauſis pulſum, qui totius diſtentionis habent quidem perpetuum motum, non tamen pari celeritate.
Pulſuum in contraria affatim permutatorum quid proprium.

Caput Sextum.

Cauſæ uibratorum, & dicrotorum pulſuum. Dicrotus tantum pulſus qui dicatur, & dicrotus, ac uibratus unde.

Caput Septimum.

Caprizantis pulſus cauſæ, & in quo eum dicroto pulſu conueniat.

Caput Octauum.

Vndoſorum pulſuum, & vermiculantium cauſę.
Vndoſos, & vermiculantes pulſus ſola differre quantitate.
Arteriarum partes omnes, dum animal rectè ſe habet eodem moueri tempore.

Caput Nonum.

Decurtati pulſus unde prouenient, eoſq; conſequi imbecillitatẽ facultatis à qua pulſus creantur.

Caput Decimum.

Annuentes pulſus, circumnuenteſq; unde creantur, & eorum natura.

Caput Vndecimum.

Inæqualitates ex ſitu arteriæ cauæ.

Caput Duodecimum.

Conuulſiui pulſus cauſa.
Quomodo poſſit fieri conuulſio in arteria, ſi non oritur a cerebro, ſed è corde.
Arterijs ſingulis ineſſe fibras à neruis deductas.

Caput Decimumtertium.

De cauſis pulſuum, qui dicuntur alti, humiles, lati, anguſti, longi, & breues, & quando horum quiſque accidat.
Qua cauſa naturalis eorum proportio conſtare, vel perire ſoleat.
Qua cauſa multis gracili corpore, nec facultate firma ſi iraſcantur, magni, & non alti uideantur eſſe pulſus.

Caput Decimumquartum.

Pulſus ordinati, & inordinati cauſæ.
Ordinem ęqualitatemq; naturæ familiarem exiſtere.

Caput Decimumquintum.

De cauſis rhythmorum mutatorum.
Excrementorum quantitatem reſpondere quantitati confectorum ſuccorum.

LIBER TERTIVS Agit de naturalibus, ac non naturalibus cauſis, quæ non per ſe, ſed continentibus, ac primis mutatis, cauſæ pulſuum dicuntur. Explicatque capita ex introductorio. Continet autem Capita xviij.

Caput Primum.

SE explicaturum dicit cauſas quæ non per ſe, ſed quòd mutẽt primas, cauſæ pulſuum uocantur, quæ ſunt partim præter naturam, partim naturales, & partim mediæ.

Caput Secundum.

Viros in vniuerſũ hẽ pulſus lõge maiores, & uehemẽtiores mulieribus, & qua cauſa.
Præter pulſus in quo differat conſtitutio uiri a mulierum conſtitutione.
Mulierum pulſum eſſe celeriorem quam virorum.

Caput Tertium.

Calidorum natura pulſus eſſe maiores, celeriores, & crebriores, non autem uehementiores.

Caput

Caput Quartum.
Gracilium pulſus qui ſint,& qua cauſa.
Caput Quintum.
Pulſuum cauſę,qui ſecundum ætates permutantur,& eorum differentiæ.
Iuuenum pulſus eſſe maximos.
Puerorum pulſus celerrimos,magnos,& crebros eſſe.
Senum pulſus paruos tardos atque raros,& cauſa.
Caput Sextum.
De cauſis pulſuum qui mutantur pro tempore anni.
Pulſuum differentias ſecundum tempora,referri ad vſum,facultatem,& inſtrumenta.
Ver medium eſſe temperatiſſimum,quo tempore ſe optimè habent corpora.
Calorem innatum eſſe temperatum,acquiſititium uero temperatum.
Caput Septimum.
Pulſus immutari a regionibus non ſecus,ac a temporibus.
Caput Octauum.
Prægnantium pulſus eſſe maiores,crebriores,& celeriores.
Caput Nonum.
Somni quos pulſus efficiant.
Concoctricem facultatem per ſomnos intro ſe recipere.
Contractiones arteriarum per ſomnos cur celeriores ipſis dilatationibus fiant.
Si ſomnus poſt confectos ſuccos perduret,immoderatum exiſtere,& qua cauſa.
Somnum eſſe mortis fratrem,ac viam ad interitum.
Caput Decimum.
De cauſis mutationis pulſuum eorum,qui ex ſomno expergiſcuntur.
Somnus quo fiat modo,tum naturalis,tum præter naturam,& quomodo uigilantiæ.
Caput Vndecimum.
Aſcititiæ habitudines,ut pulſus naturales immutent.
Caput Duodecimum.
De Aſcitirijs corporis temperamentis,& eorum pulſibus.
Aſcititia temperamenta perinde ac naturalia permutare pulſus.
Caput Decimumtertium.
De pulſuum mutatione pro exercitationum uarietate.
Caput Decimumquartum.
De pulſuum mutatione ex balneis calidis.
Balneorum moderatorum commoda,
Balnea immodica facultatem diſſoluere.
Caput Decimumquintum.
Balnea frigida quomodo pulſus immutent.
Caput Decimumſextum.
De pulſuum mutatione pro uarijs ciborum modis.
Caput Decimumſeptimum.
De mutatione pulſuum ex potu uini.
Vinum cur pulſum maiorem,& celeriorem reddat,quam cibus.
Vermiculantes,& formicantes pulſus quando gignantur.

LIBER QVARTVS Agit de cauſis præter naturam,quæ tum animi, tum corporis affectione pulſus immutant. Continet autem Capita xxvij.

Caput Primum.
QVæ pulſuum cauſis ſuperioribus libris explicatæ ſunt, & quæ hoc libro explicandæ.
Caput Secundum.
Iræ pulſus qualis,& eius cauſa.
Cur pulſus per bonas iudicationes fiant uehementes.
Caput Tertium.
De cauſis pulſuum in lætitia.
Lætis diffundi calorem per uniuerſum corpus.
Caput Quartum.
De cauſis pulſuum in triſtitia.
Caput Quintum.
De cauſis pulſuum timoris.

Timorem

Timorem inueteratum a triſtitia non differre.

Caput Sextum.

Cauſa mutationis pulſuum pro dolorum uarietate.

Caput Septimum.

Cauſa mutationis pulſuum pro ratione inflammationum.
Inflammationes diuerſarum partium varia ſymptomata inducere.
Arterioſis partibus inflammatis cur inæquales fiant pulſus.

Caput Octauum.

De cauſis pulſus Pleuriticorum.
Pleuritidis eſt proprium ſignum ſerrans dictus pulſus.
Pleuriticorum pulſum eſſe celerem, durum, & crebrum.
Pleuriticorum pulſus, ſi in maiorem crebritatē mutentur, nūtiare peripneumoniā, aut ſyncopē.

Caput Nonum.

De cauſis pulſus ſuppuratorum, ſuppurati qui ſint, & ſuppuratio quando accidat.
De pulſibus marceſcentium. *Caput Decimum.*
Marceſcentis caloris pulſus.
Marceſcentium pulſum eſſe undequaque æqualem, cum conſiſtat in ſolidis partibus.
Marcidorum ſimul cum inflammatione quales pulſus.

Caput Vndecimum.

De phthiſicorum pulſibus, eorumque cauſis.

Caput Duodecimum.

De cauſis pulſuum Peripneumonicorum.
Peripneumonicis omnibus adeſſe febrem acutam, ac nonnihil comatis.

Caput Decimumtertium.

De pulſu lethargicorum, & vnde gignatur.

Caput Decimumquartum.

De cauſis pulſus phreniticorum.
Phrenitim è bilioſo humore produci.
Phreniticorum pulſibus quidnam adſit perpetuo.

Caput Decimumquintum.

De affectu qui mixtus eſt ex phrenitide, & lethargo, & de pulſu eius affectus, & cauſa eius pulſus.

Caput Decimumſextum.

De carochorum pulſibus, & eorum cauſis.
Carochorum, ac lethargicorum differentia.

Caput Decimumſeptimum.

De cauſis pulſus conuulſorum.

Caput Decimumoctauum.

De paralyticorum pulſibus, & eorum cauſis.

Caput Decimumnonum.

De comitialium, & attonitorum pulſibus.
Comitialium pulſus eſſe pulſibus apoplecticorum ſimiles.

Caput Vigeſimum.

De pulſu Anginæ, & eius cauſa.

Caput Vigeſimumprimum.

De orthophneæ pulſibus, eorumq; cauſa, & quos pulſus mediocris habeat, quos acuta, & uehementiſſima. *Caput Vigeſimumſecundum.*
De cauſa pulſuum in uteri ſuffocatione.

Caput Vigeſimumtertium.

De pulſuum differentijs pro varijs oris uentriculi affectibus, & unde gignantur.

Caput Vigeſimumquartum.

Hydropum ſingulæ ſpecies quam pulſuum differentiam ſortiantur, & unde oriantur.
Timpanites unde fiat, & eam replere uniuerſum corpus ſpiritu.
Anaſarca imbuit humiditate uniuerſum corporis habitum.

Caput Vigeſimumquintum.

De pulſu elephantiaſis, & eius cauſa.

Caput Vigeſimumſextum.

De pulſu Ictericorum, & eius ortu.

Caput Vigeſimumſeptimum.

Veratrum epotum quales pulſus efficere ſoleat, & qua cauſa.
Qui ex veratro ſuffocantur, quos habeant pulſus.

GALENI

GALENI DE PRAESAGITIONE EX PVLSIBVS

Libri quatuor; quorum

PRIMVS Docet quo pacto pulſus, qui in diſtentione arteriæ conſiſtunt, oſtendant præſentem diſpoſitionem, & præcedentes ipſius cauſas externas. Continet autem Capita ix.

Caput Primum.

Præſcientiam non eſſe futurorum tantum, ſed præſentium etiam, atque præteritorum; cuius doctrinam bipartitam eſſe.

Eum qui hæc intelligere cupit oportet exercitatum eſſe in antedictis tractationibus de pulſibus, cuius rei exercitationem proponit in pulſu magno.

Artificiales omnes modi cauſarum dignoſcendarum quæ in magnitudinem pulſum ſanis, & ægrotis conuertunt.

Cauſarum dignoſcendarum modi extra medicam artem poſiti.

De fraudulentis quorundam ſycophantarum moribus, & hiſtoria cuiuſdam diuitis, qui Galenum decipere volebat in magnitudine pulſus.

Caput Secundum.

Exercitationem molitur in commutatione pulſus in paruitate, cuius tres eſſe differentias dicit.

Via inquirendi qua cauſa ſit effectus minor pulſus, quæ ſit.

Refrigerantes cauſæ tot numero eſſe, quot dixit eſſe calefacientes.

Caput Tertium.

Dimenſiones diſtentionis arteriæ non ſemper tantas apparere, quantæ ſunt, ſed quandam partem eius delitescere.

Pulſus longi qui dicantur, qui breues.

Latitudinis motus quando in pulſu obſcuretur.

De viginti ſeptem pulſuum differentijs, qui in tabella de eorum differentijs poſiti ſunt, & complicatam habent longitudinem, & latitudinem.

Caput Quartum.

De eſſentia facultatis, ac de reliquis pulſibus, qui in quantitate diſtentionis conſiſtunt.

Facultatis eſſentiam ſingularum partium poſitam eſſe in commodo temperamento earundem partium.

Temperiem, intemperieque cordis ex quatuor elementis conflari.

Siccitas in quibus morbis arterias inuadat.

Noxa illata a vino quomodo deprehendenda.

Conuulſiuæ diſpoſitiones quæ ſint.

Duros ſimul, & paruos pulſus omnes ferè fieri vibratos, & quando vibratus pulſus accidat.

Facultatis imbecillitas quàm ſit magna unde deprehendatur.

Caput Quintum.

De præſagijs ex mutatione pulſus in celeritatem, & tarditatem, iuxta primas, & ſimpliciſſimas mutationes.

Caput Sextum.

Diſtentionis arteriæ quatuor eſſe generales differentias.

Quantitatem diſtentionis arteriæ ſeptem & viginti pulſuum differentias complecti.

Caput Septimum.

Vehementem pulſum a facultatis robore ſemper fieri.

Pulſus durus, & mollis unde proficiſcantur.

Medium pulſum, qui naturalis ſit, dari nullum inter languidum, & uehementem.

Medius pulſus inter languidum, & vehementem quomodo dignoſcatur.

De alterationibus pulſuum, quæ fiunt in remiſſionem, & uehementiam.

Caput Octauum.

Cauſas antecedentes, quæ facultatis robur augent, eſſe duplices.

Facultatem quæ deprimant.

Caput Nonum.

De cauſis præcedentibus, & externis pulſus.

Pulſus ante omnia indicat coniunctæ cauſæ naturam, atque conſtitutionem.

LIBER

LIBER SECVNDVS Docet præſagitionem ex pulſibus, qui in contractione arteriæ, in tempore quietis, in æqualitate, & ordine, ordiniſque peruerſione, conſiſtunt. Continet autem Capita xx.

Caput Primum.

Contractioni arteriæ ineſſe quatuor genera pulſuum.
Contractionis celeritatem ſignificare magnam vim excrementi fuliginoſi, tarditatem contra.
Fuliginoſi excrementi quando plus, quando minus accreſcat.
Humores in aſperis pulmonum arterijs, vnde illuc confluant, & qua cauſa putreſcant.

Caput Secundum.

Crebritas, & raritas in pulſu quid indicent.
Quies arteriæ duplex, & vtrique quieti, quid ſit proprium.

Caput Tertium.

De rhythmis pulſuum, & quid de eo ſcripſerit Herophilus.

Caput Quartum.

De pulſuum inæqualitate, quid ea indicet.
Intermiſſionem arteriæ periculoſiorem eſſe alijs omnibus inæqualitatibus.
Intermittentes pulſus vnde oriantur.
Inæquali pulſui gignendo quæ requirantur.
Intermittentes pulſus minus pernicioſos eſſe in ſenibus, & pueris, quàm iuuenibus.
Pulſum omnino intermiſſum mortem ſignificare.
Raritas ab intermittente pulſu quomodo diſtinguatur, & vnde rarus pulſus gignatur.
Intermittentes pulſus cur pernicioſiores ſint raris.

Caput Quintum.

Crebri, & intercurrentes pulſus, quid ſignificent.
Intercurrentem pulſum intermittenti oppoſitum, & rarò crebrum.
Archigenis error, qui formicantem pulſum habet pro celeri.
Duriſſimum perinde ac molliſſimum eſſe periculoſum.

Caput Sextum.

De inæqualitate in vno pulſu ſibi dicendum proponit.
Inæqualitatem in vno pulſu intermittente eſſe periculoſiſſimam, & omnium inæqualitatum eſſe deterrimam.

Caput Septimum.

Quid ſignificent pulſus, qui in vna diſtentione duos habent ictus.
De cordis facultate, & motu.
Cor moueri eatenus, quatenus à particulis ſuis excitatur ad motum.

Caput Octauum.

De præſagijs ſumendis ex pulſu caprizante, & dicroto appellato.
Pulſuum bis ferentium generationes eſſe tres.

Caput Nonum.

Vndoſus, & vermiculans pulſus quando fiat.
Vermiculantem pulſum infirmam facultatem demonſtrare.
Vndoſus pulſus quid promittat, & vnde naſcatur.
Vermiculantem pulſum ſolere citra febrem accidere.

Caput Decimum.

Decurtatorum pulſuum duplex eſſe genus, & eorum dignoſcendorum ratio, & quomodo ſint admouendi digiti ad arteriam.
Pulſum aboleri bifariam, & qua cauſa.
De pulſu reciproco decurtato.

Caput Vndecimum.

De genere pulſus commemorati contrario ab aliquibus reperto, & quid de eo ſentiat Galenus.
Nihil perinde facere ad dignoſcendos pulſus, vt pulſus natiui, quàm quiſque habeat notitiam.
Pulſum decurtatum in quibuſdam fieri ex cauſis præter naturam, in nonnullis ex propria conformatione, aliquando ob imbecillitatem facultatis.

Caput Duodecimum.

Pulſus tremulus quid indicet, & hic abſoluit tractatum de inæqualitate, & cauſis eam efficiẽtibus.

Caput Decimumtertium.

De ordine, & perturbatione pulſus, quid ſignificent.

Vnumquemque ordinem perturbationi eiuſdem generis pręſtare;ac niſi perturbatio ſit eiuſdem generis, falſum hoc eſſe aliquando.

LIBER TERTIVS Agit de præſagitione ex pulſibus, qui in proprijs cordis, & arteriarum affectibus deprehenduntur. Continet autem Capita viij.

Caput Primum.

Ibi agendum eſſe ait de ijs pulſibus,qui diſpoſitionibus pręter naturam ſunt peculiares.
Rerum præter naturam tres eſſe differentias,affectus,cauſas,& ſymptomata.
Affectus ſimilarium partiū eſſe octo numero,quatuor ſimplices,& quatuor cōpoſitos.
Corde affecto,neceſſario etiam arterias affici,non è contra.

Caput Secundum.

Caloris intemperiei cuique qui pulſus peculiares ſint.
Qui fieri poteſt,vt permultus calor teneat cor,& valeat facultas.
Cordis calorem variare pulſus,eumque duplicem eſſe,alterum à putredine acrem, alterum cum humiditate ſuaui.

Caput Tertium.

Si cor ſit calidius,frigidiores autem arteriæ,qui pulſus efficiantur.
Arterias nonnunquam non eodem tempore omnes à corde influentem facultatem recipere.
Cordi ineſſe nonnunquam varia temperamenta.
Peſtilentium ſebrium pulſum parum à naturali recedere.
Febrientium pulſibus vniuerſis adeſſe ſemper celeritatem;ac de hecticarum pulſibus.

Caput Quartum.

Frigidam cordis intemperiem qui pulſus comitentur.
Cor ſi laboret inæquali intemperie, pulſus vniuerſos variè inæquales efficere.
Pulſum bis ferientem proprium ſymptoma eſſe intemperiei corporis cordis.
De peſtilentium,& hecticarum febrium ortu,& pulſibus.

Caput Quintum.

De ijs febribus in quibus cor calidius eſt,quam vicina frigidiora,vel è contra.
Diaria febre,vel putrida quando febricitabit homo.
Febris diariæ,& febris putridæ propria indicia,& qui pulſus in his erunt.

Caput Sextum.

De proprijs rerum nominibus, ac de tranſlatis vitandis: aliqua aduerſus Archigenem.

Caput Septimum.

De febribus omnibus per pulſus dignoſcendis.
Diariæ febres qualiter pulſus mutent.
Febres putridæ quales habeant pulſus.
Cauſæ mutantes pulſum vt inueniantur, conſiderare oportet inſtrumentū, vſum, & facultatem.
Hecticas febres rariſſimè à principio oriri, iiſque nunquam adeſſe magnum pulſum, nec vehementem.
Pulſus in vtranque partem mutationem,acceſſionis inditium denuntiare.
Inæqualitas pulſuum iuxta acceſſiones quid ſignificet.
Vigor acceſſionis quid ſit.

Caput Octauum.

De mutatione pulſuum ex intemperie ſicca,vel humida tum cordis,tum arteriarum.
Siccæ cordis intemperiei,& humidæ quæ cauſa ſit.
In corde non excitari tumores,qui pulſum duriorem efficiant.

LIBER QVARTVS Explicat præſagia ex pulſibus,qui ex reliquis affectis partibus oriuntur, tracto in conſenſum corde. Continet autem Capita xij.

Caput Primum.

QVid in tribus ſuperioribus libris actum ſit, quid in hoc agendum.
Pulſum totius corporis,antequam cor conſentiat parti prius affectæ, pertrahi in communem alterationem non poſſe.

Caput Secundum.

De pulſibus qui oriuntur ex organis reſpiratorijs affectis, & prius ab affecto pulmone.

Cor

Cor pulmoni conſentiens quales pulſus efficiat.
Pulmonis calida intemperie affecti notæ.
Quos pulſus efficiat pulmo, qui fluxionibus laboret, tum calidis, tum frigidis.

Caput Tertium.

Thoracis intemperies, tumoreſque qualem pulſus alterationem efficiant.

Caput Quartum.

Iecur affectum quales pulſus producat.
Nec iecur, nec thoracem laborare œdemate.

Caput Quintum.

Quomodo cor conſentiat cum ſepto tranſuerſo.
Septo tranſuerſo affecto quomodo pulſus varient.
Pleuritidem exitialem qui pulſus oſtendant, & ſepto inflammato, quæ deliria ſequantur.

Caput Sextum.

Qui pulſus fiant ventriculo affecto.

Caput Septimum.

Qui pulſus fiant, affectis cæteris nutritionis inſtrumentis.

Caput Octauum.

Qui pulſus fiant partibus affectis, quæ ſunt extra inguina, & alas.
Cerebrum intemperie affectum qualia ſymptomata inducat; vigiliæ, ſomnus profundus, fatuitas, ſopor vigilans.
Delirium quos cerebri affectus ſequatur.
Cerebri intemperies humidas quæ ſequantur.
Lethargus quando gignatur, qui ſint omnibus his morbis pulſus.

Caput Nonum.

De pulſibus affectæ tenuioris meningis.
Meninx durior affecta quos pulſus efficiat.
Pulſus molliſſimos eſſe, qui ex affectu cerebri, & pulmonis oriuntur.
Partes ſpiſſas, & duras, pulſus duros efficere.
Hydropis cauſa, cui ſuccedat, eiuſque pulſus.

Caput Decimum.

Teſtibus affectis qui pulſus fiant, eiſdemque inflammatis cur ſtatim febres accendantur.

Caput Vndecimum.

Quæcunque dicta ſunt in breue compendium redigit, & quomodo futura præſagienda ſint repetit.

Caput Duodecimum.

Facultas vitalis vnde cognoſcenda.
Pulſuum languor quando per vniuerſum corpus, & quando in vnica parte accidat.
Criſim morbi cum excretione, qui pulſus indicent.
Facultatis vitalis opus, & quibus ea negata ſit animalibus, & quibus vehementiſſima data.
De facultate expultrice excrementi, quæ bona, quæ peſſima.

GALENI SYNOPSIS LIBRORVM SEXDECIM

de pulſibus: quorum argumenta, præteriuimus, tum quia iam poſita ſunt in ipſis ſexdecim libris, ne idem bis faceremus; tum verò quia impreſſa in vnoquoque capite argumenta ſatis copioſa videntur.

GALENO ASCRIPTVS LIBER DE VRINIS HABET

in vnoquoque capite impreſſa argumenta, vt nihil addi poſſit, ideo ea omittemus.

GALENI DE CRISIBVS LIBRI tres, quorum

LIBER PRIMVS Agit de temporibus ægritudinum dignoſcendis, ſignorum omnium naturam explicat, in quibus omnis iudicationis prænotio conſiſtit. Continet autem Capita xx.

Caput Primum.

QVibus nominibus criſim quis appellare velit ſibi nunc eſſe in animo diſtinguere, ſed quo pacto hæc cognoſcantur omnia inſtituit percenſere.

Caput Secundum.

Tempora totius morbi quatuor eſſe; eaque non definiri dierum numero.

In qua nam re veteres diſſentiant inter ſe circa morbi tempora declaranda.

Caput Tertium.

Acceſſionum anticipationes non ſemper morbi incrementum arguere, ac vnde conijcere oportet morbi incrementum.

Quid vocet intermiſſionem, quid declinationem.

Magnitudo temporis, ſeu vehementia ex quibus cognoſcenda.

Intermiſſionis, aut declinationis tempus vnde dignoſcendum.

Signa oſtendentia morbum ad magnitudinem creſcere; & ad declinationem peruenire; & in conſiſtentia eſſe.

Hippocratis verba declarantur, in quibus docet quo modo quis ex circuitibus inueniat ægritudinis incrementum.

Sæpe in morbis nullum reperiri ſenſibile ipſius vigoris tempus.

Caput Quartum.

Quod nam ſtatuendum ſit principium morbi totius, huius rei dubitatio, & ſolutio ex Hippocratis verbis.

Quo modo morbi, & anni tempora, & circuituum adinuicem incrementa, vniuerſalia tempora morbi commonſtrabunt.

Caput Quintum.

Ad exquiſitam temporum morbi cognitionem, quid addendum ſit, ex Hippocratis verbis explicat.

Quæ ſint propria morbi accidentia, & quæ mox apparentia, in exemplo morbi lateralis declarat, ac de ſputis, & eorum coctione multa, ex Hippocrate.

Quæ ſint morbis acutis communia ex Hippocrate manifeſtat, in eodem exemplo permanens.

Coctionis ſigna in vnoquoque morbi tempore quid oſtendant.

Caput Sextum.

Hippocratis aphoriſmum apponit, quem ait eſſe compendium eorum omnium, quæ in prognoſticis ſcribuntur.

Quæ ſint apud Hippocratem prima capita continentia, quæ in prognoſticis exponuntur, explicat.

Cum principium duo ſignificet, primum indiuiſibilem inſultum, & tempus latitudinem habens, Hippocratem de primo non eſſe loquutum, ex aliquot eius locis monſtrat.

Caput Septimum.

Principium ſecundum latitudinem contineri in prima acceſſione, & quid ſignificet apud Hippocratem verbum, ſtatim incipiens.

Omne coctionis ſignum poſt apparens breuem, & ſalutarem morbum oſtendit.

De ſputo, & alui excrementis, qualia eſſe debeant, ac de indicijs ex ipſis ſumptis.

Vrinas indicare coctionem, quæ eſt in venis, & quales eſſe debent.

Sanguinis profluuia, ſudores, & decubitus omnes, quo tempore boni.

De verbo αὐτίκα, id eſt ſtatim, quid ſignificet Hippocrati.

Caput Octauum.

Principium proprium cuiuſque morbi coctionis ſignis determinari, & in quo differat à principio ſecundum latitudinem, & quouſque extendi contingat.

In quo differant concoctionis ſigna à decretorijs.

Deinceps duobus principij ſignificatibus omiſſis, de tertio ſe dicturum declarat, quod cruditate continetur, in quo nullum ſignum iudicatorium, at eſſe bonum.

Caput

Caput Nonum.

Vniuerſalia morbi tempora, aut cum fiunt, aut nuper facta quomodo cognoſcendum quantum extendi debeant, quã in re Hippocratis verba exponenda ſuſcepit.

Verbum turgere quid ſignificet Hippocrati.

Caput Decimum.

De extremo aſcenſu dignoſcendo, ac de vigoris in morbis acutis perduratione, & ad quot acceſſiones extendatur.

Caput Vndecimum.

Vniuerſalia morbi tempora, quæ futura ſunt, quomodo cognoſcenda.

Excrementum alui laudabile quale eſſe debeat, & quantum.

Excrementum non coctum alui quale eſſe ſoleat.

Excrementorum alui ſpecies complures præter naturam.

Fœtidum valde excrementum, vehementem putrefactionem indicare.

Varium excrementum varijs corpus affectibus detineri indicat.

Caput Duodecimum.

De vrinarum differentijs, dignotione, & iudicio, tum in colore, tum in ſubſtantia, tum in hypoſtaſi.

Caput Decimumtertium.

De præcognitione ſtatus, & aliorum temporum.

Signi cuiuſque naturam accurate conſiderandam ſi quis vult rectè præcognoſcere.

Victus rationem non poſſe inſtitui, niſi præſciatur ſtatus.

Caput Decimumquartum.

De ſignorum generibus, ac de ſingulorum natura.

Triplicem eſſe ſignorum differentiam.

Signa mortem, & ſalutem nunciantia quæ.

Modi morborum ſigna tripartita eſſe, & quæ.

Criticorum accidentium duplicem eſſe naturam.

De ſignis, & decernentibus, & non decernentibus, quæ aut nullo modo, aut male decernunt.

Caput Decimumquintum.

Signa quæ à coctione ſumuntur certam præbere præcognitionem; ijs verò quæ non rationabiliter leuant, non eſſe confidendum.

Caput Decimumſextum.

Quomodo, etiamſi nondum adſint vniuerſalia tempora morbi, quiſque ea præcognoſcere poſſit in primis diebus.

Criſis in primis quatuor diebus acceſſuræ exemplum, item & in ſeptem.

Quid febris ſimplex, ſimpliciſſima, maligna, & maligniſſima ſit.

Singulis quaternarijs ſigna diligenter obſeruans, etiam ipſum ſtatus tempus diligenter obſeruare poterit.

Caput Decimumſeptimum.

Qui morbi citam, qui tardam præbeant temporum præcognitionem, & quæ ſit perfecta, quæ imperfecta concoctio.

Caput Decimumoctauum.

Quomodo morborum tempora ex perfecta, vel imperfecta coctione deprehendi poſſint, pleuritidis exemplo manifeſtat.

Locus Hippocratis in Anaxione, qui pleuritide laborauit, in quo declaratur quæ ante dicta ſunt.

De vrinarum coctione, & cruditate ex eodem Hippocrate.

Hæc tria inuicem differre, obſcuram coctionem, manifeſtam, & perfectam.

Caput Decimumnonum.

De tribus principijs in morbis ſignificantibus.

Perfecti principij, & finituri ſigna, ac de ipſorum duratione.

Neceſſarium eſt exquiſite ſcire quantum inuicem ſuperant, & ſuperantur coctionis, & cruditatis ſigna.

Caput Vigeſimum.

De reliquorum temporum perduratione, & quomodo exquiſitius, quod dictum eſt præcognoſci queat.

Quid in ſequentibus ſit tractaturus de temporum vniuerſalium cognitione, & de criſibus.

LIBER SECVNDVS Declarat quibus indicijs morborum naturam cognoſcamus ex qua præſens, & futura mutatio præſentiatur. Continet Cap. xiij.

Caput Primum.

IN hoc ſecundo libro pollicetur ſe declaraturum quo pacto cuiuſque ægritudinis naturam quiſque internoſcere poſſet.
Quid tenere oporteat eum, qui in his expeditus eſſe velit.

Caput Secundum.

Quo pacto quiſpiam primo die morbi naturam exactè dignoſcat, ſibi dicendum proponit, & quid intelligat pro die, quid pro menſe.
Simplices diſpoſitiones eſſe per ſe noſcendas.
Si quis in prima experientia, propoſitum non aſſequatur, non ideo ſibi deſperandum, exemplo artis ſagittandi.
Primum dignoſcendus eſt morbus ex ijs, quæ ſecundum propriam ſubſtantiam ei inſunt, deinde ex ijs, quæ ſæpius accidunt, exemplo febris tertianæ, & quintanæ.

Caput Tertium.

Tertianam exquiſitam ſeptem abſolui circuitibus ad ſummum, & quid ea ſit.
Quid per æſtatem intelligat Hippocrates, quid per hyemem, & quæ ſit ipſarum temperies.
Febres ardentes, & tertianas quæ gignant.
Tertianarum, adurentiumque febrium diſcrimen.
Rigorem fieri à frigida, & à calida cauſa.
Tertianam oriri à flaua bile per corpus mora.
Rigor tertianæ, & quartanæ quomodo differant.
Tertianarum, & quartanarum ſecundum pulſus differentia.
Tertianarum ſigna, & ſymptomata.
Tertiana laborantibus quando potio danda eſt.
Tertianam acceſſionem vltra duodecim horas non protrahi.
Tertianę breuem ſolutionem quæ vrinæ indicent.

Caput Quartum.

De quartanarum febrium ſignis, & ſymptomatibus.

Caput Quintum.

De febre quotidiana dignoſcenda, & in quo differat à tertiana.
Quotidianarum febrium indicia, & cur aſſiduè pueros inuadant.
Quotidianæ quo maximè tempore gignantur.

Caput Sextum.

De febrium ſimplicium cõtinuarum dignotione, quę idem habent genus cum intermittentibus.
Continuæ quotidianæ deſcriptio.
Continuæ quartanæ deſcriptio.
Continuarum, & intermittentium diſcrimen ſecundum modum generationis.
Quid ſit febris continua, & quid deurens.
Febrium ſimplicium tria genera eſſe.

Caput Septimum.

Quomodo ex dictis compoſitæ, & commixtæ febres dignoſcendæ.
Febrium genus compoſitum dupliciter conſtitui, & quomodo inter ſe miſceantur.
Quartanis circuitibus tribus poſſe vnum eundemque ſimul corripi.

Caput Octauum.

Se mediam viam tenuiſſe, neque breuiſſimum eſſe voluiſſe, neque longiſſimum, vt Archimedes, & ea ratione abſtinuiſſe à plurimis enarrandis morbis, & eorum doctrina vnde ſumenda.

Caput Nonum.

Viam tradit exercitationis circa compoſitos morbos dignoſcendos.
Horridæ febris, ſeu hemitritæi deſcriptio.
Hemitritæum conſtare ex biliosa, pituitoſaque febre per ſe totas confuſis, vel ex ijſdem inter ſe complicatis; quæ complicatio quadrupliciter fieri poteſt, & quomodo.
Hiſtoria muliérculæ, quæ horridam febrem patiebatur ſemitertianæ exquiſitæ propriam.
Febrium putridarum tria genera.
Febris acuta quibus occaſionibus gigni poſſit.

Caput Decimum.

Deſebribus quæ ex locis affectis accenduntur,& quomodo de vno indicio multa poſſint demonſtrari,exemplum in pleuritide.

Caput Vndecimum.

Febrium omnium diuiſio.

Febrium longitudinem, & breuitatem ex natura humorum deprehendi poſſe.

Caput Duodecimum.

Ad vnum caput omnia quæ hucuſque dicta ſunt redigit, & quaſi epilogum quendam efficit.

Caput Decimumtertium.

De tertio ſebrium genere,quæ ephemeræ,ſeu diariæ dicuntur.

Ephemeras ſebres ſolius ſpiritus eſſe paſſiones,& earum cauſæ,& indicia.

Triſtitiam quæ ſigna arguant.

Ex oculorum ſignis in ſanis etiam animi affectus dignoſci poſſe.

Febrientium ex laſſitudine ſigna.

Febrientium ex denſata cute ſigna.

Ephemerarum ex bubone ortarum ſigna.

Hecticarum ſebrium nullam fieri ſtatim in primis diebus, ſed in progreſſu.

LIBER TERTIVS *Agit de fine omnium ſalubrium, & letalium morborum, ac de præcognitione criſis in eis futuræ. Continet autem Cap. xj.*

Caput Primum.

Sex mutationum differentias eſſe in morbis, & quomodo vnaquæque ipſarum appelletur.

Caput Secundum.

Criſim per excellentiam dici ſubitam morbi permutationem ad ſanitatem.

Quæ indicia antecedere ſoleant excretiones, & abſceſſus iudicatorios.

De ſympromatibus criſim præuenientibus.

Caput Tertium.

Qualem ſit habitura exitum præſens criſis quo pacto dignoſcendum.

Concoctiones eſſe expendendas ad cognoſcendam præſenrem criſim, ac præuidendam futuram.

Excretiones corporis quæ in quibus morbis præcipue ſint expendendæ.

Criſis bonæ inſtantis indicia.

Febris ardens,tertiana,quotidiana,phrenitidis, & alij quidam morbi quibus excretionibus ſolui ſoleant.

De ſudoribus,& quos affectus ſoluant.

Caput Quartum.

Quomodo futuram optimam criſim dignoſcere quis poſſit, & in qua die ſoluendus, aut iudicandus eſt morbus.

Criſim cito,& tardius futuram quæ indicent.

Acceſſiones ſingulas quatuor ſortiri tempora, initium, augmentum,ſtatum,& declinationem.

Criſim ſalurarem,aut pernicioſam cognoſces ad ſpeciem morbi,morem,& magnitudinem reſpiciens.

Solutio morbi ſit ne ſutura per criſim, an ſecus quomodo cognoſci poteſt.

Accidentia ſuperuenientia tripliciter diuidi.

Motus celeritatem,& tarditatem adiuuantia exemplis ægrotorum declarat.

Caput Quintum.

Nulli alteri exercitationi tam eſſe intendendum,quàm ad morbi ſtatum prænoſcendum.

Statum morbi omnium indicationum eſſe regulam.

Status tempore elapſo,ſolui paulatim morbos,omneque abeſſe periculum.

Prædicturus mortem, vel ſalutem, debet prius magnitudinem morbi, naturæ robur,ac futurum ſtatum inueſtigare.

Caput Sextum.

Epilogus eorum quæ faciunt, vel ad ſalutem, vel ad mortem prænoſcendam.

Caput Septimum.

De tribus modis commutationis morborum, cum à morbo liberari debeat æger.

De tribus modis commutationis morborum, cum mori debet æger, qui dictis oppoſiti ſunt.

De quarto modo ſubitę mutationis ad peius.

Caput Octauum.

Aduerſus Aſclepiadem, & reliquos Sophiſtas, qui ob ignorationem principiorum naturalium, criſes, & reliqua naturæ opera damnabant.

Caput Nonum.

Qui euaſurus eſt morbum, neceſſario debet omnia illius vniuerſalia tempora tranſire.

Eum qui moriturus ſit ad declinationis tempus pertingere minime poſſe.

Tres eſſe omnes mortis modos ijs, qui ſine criſi moriuntur.

Caput Decimum.

Criſes ad mortis præcognitionem quæ minus ſtabiles ſint, ac prius exercitari debere in optimarum criſium præcognitione.

Naturæ motus quando ordinati, ac determinati ſint, & quando contra.

Mortem abſque criſi acceſſuram quæ indicent.

Mortis dies qua via cognoſci poſſit.

Maximum ſignum criſis tempeſtiuæ.

Primum, & maximum in mortalibus morbis ſignum quod nam ſit.

De optimarum criſium exquiſitis præcognitionibus.

Caput Vndecimum.

De modo futuram criſes præcognoſcendi, & ea de re Hippocratis auctoritates multæ, ac indicia ex pulſibus, quæ ab eodem Hippocrate fuere prætermiſſa.

Sanguinem fluxurum per nares quæ præindicent.

Menſtruas purgationes criticas quæ ſigna præcedere ſoleant.

Criſis per abſceſſus futuræ ſigna quæ ſint.

GALENI DE DIEBVS DECRETORIIS LIBRI tres, quorum

LIBER PRIMVS Enumerat iudicatorios dies, vim ipſorum, & facultatem oſtendit, & rationem ipſorum prænoſcendorum explicat.
Continet autem Cap. xiij.

Caput Primum.

VT ſolutiones morborũ firmæ ſunt, q̃ habere debeant, & quæ ſigna præcedere debeãt.

Quando recidiua morbi expectanda.

Criticas excretiones grauia præcedere ſymptomata, maximãq; ægri perturbationẽ.

De medicorum ignorantia, circa huiuſmodi perturbationes.

Caput Secundum.

Criſes omnibus diebus accidere, ſed neque pares numero, neque ex æquali fide.

Iudiciorum tot differentias exiſtere, quot dierum decretoriorum exiſtunt.

Dierum iudicatoriorum differentias auctoritate præſtantiſſimorum medicorum confirmat.

Septimum diem eſſe optimum decretorium, ſextum malum, ac de alijs diebus.

De iudicationum differentijs varijs.

Caput Tertium.

Aduerſus eos, qui vniuerſam decretoriorum dierum doctrinam impugnabant ea ratione, quòd dicerent pleroſque medicos circa ipſos diſſentire.

Caput Quartum.

De potentia, & dignitate dierum iudicatoriorum.

Septimum diem inter decretorios eſſe pręcipuum, eiuſque quartum eſſe indicem.

Sextus dies, quàm ſit malignus, & qualia eo die excrementa excernantur.

Septimum diem aſſimilari regi, ſextum tyranno.

Quartum diem non ſolum ſeptimi, ſed & ſexti eſſe indicem.

Reſpondet obiectioni huiuſmodi, ſi ſeptimus dies decretorius dicitur, ſextus qui ei contrarius eſt quo modo appellabitur, & medicos ſui temporis reprehendit.

Caput Quintum.

De ordine dierum iudicatoriorum ad vigeſimum vſque.

Aliqua afferuntur aduerſus Sophiſtarum nugas de diebus decretorijs.

Caput Sextum.

Proponit multas Sophiſtarum dubitationes, quæ aduerſus cognitionem principij morborum afferri poſſent, eaſque omnes ſoluit.

Aduerſus

Aduerſus eos qui principia ratione contemplabilia ſcire uolebant.

Caput Septimum.

Dierum iudicatoriorum terminationes,& exitus ſuppoſitionibus quibuſdam ægrorum declarat, ac de ipſorum iudicatoriorum vſu.

Aduerſus nugas Sophiſtarum,qui decimoquarto,fidem abrogare tentabant.

Caput Octauum.

Alium ægrotum ſupponit,qui quarto die ſignum iudicatorium habuerit.

Acceſſionum proportio quomodo exploranda ſit.

Iudicia maiori ex parte in acceſſionibus fieri.

Decretoria tempora tria.

Caput Nonum.

De prima,& ſecunda die,& quomodo appellari iudicatorij poſſint,ac de nomine huius vocis,criſis,ſiue iudicium.

Caput Decimum.

De ordine dierum iudicatoriorum poſt vigeſimum diem.

Caput Vndecimum.

Quibus indigeat is,qui diem criticum præſagire uelit.

Lætalia ſigna nunquam coire cum coctionis ſignis.

Dierum paritatem,& imparitatem eſſe expendendam.

Errata circa ægrum commiſſa virtutem diei iudicatorij obſcurare poſſe.

De pulſu,& ratione diei iudicatorii prænoſcendi.

Morbos faciles ob errata produci,& interdum fieri lætales.

Quænam decretoriorum dierum ſpeculationem confundere poſſint.

Caput Duodecimum.

Generoſum medicum non ſolum diem firmiter aliquando poſſe prædicere,ſed etiam horam ipſam,in qua ægrum quempiam liberari,vel mori neceſſarium eſt.

Aduerſus eos qui volebant futurum ſemper prædicere debere Galenum,& quantum errari poſſit in prædictione.

Caput Decimumtertium.

De ratione iudicandi morbos,ac diem iudicatorium prædicere tum in acutis,tum in longioribus morbis.

Nutriendi modus unde colligi poſſit.

LIBER SECVNDVS *Explicat vim iudicatoriorum dierum, tum experientia, tum ratione,illorum ordinem,& proportionem oſtendit, & qui ad quos morbos pertineant. Continet autem Capita xij.*

Caput Primum.

HOc libro explicandum eſſe,quo pacto nonnulli circa decretorios dies errauerint,nonnulli verò rectè ſenſerint,& cur non omnium dierum numerus ſit decretorius.

Caput Secundum.

Quæ definiat prius oportet illum,qui experimento decretorios dies diſquiſiuerit.

Methodus,qua experientiam ratione iudicari conuenit.

Naturam hanc inferiorem a cœleſti magnopere ſuperari,ab eaq; recipere quicquid habet boni.

Proportionibus quibuſdam definitis,& periodis ordinatis naturæ motiones fieri.

Speculatio circa decretorios dies,& uim ſeptimi circuitus.

Caput Tertium.

De diebus iudicatorijs ex experientia,& obſeruatione Hippocratis ex primo libro de morbis vulgaribus.

Caput Quartum.

Quo pacto Hippocrates omnes dies decretorios omnibus inter ſe contulerit.

Quo pacto dies decretorij per integras ſeptimanas numerari non poſſint.

Multa adducuntur ad demonſtrandum;Hippocratem non ratione quadam perſuaſum, vt decimumſeptimum iudicatorium eſſe ſtatueret;uigeſimo verò primo efficaciam adimeret,ſed uſu & experientia doctum.

Caput Quintum.

Cuiuſnam diei proprium ſit iudicium,cum in plures partitum fuerit,quomodo diſtinguendum.

Criſim nihil aliud eſſe,quam morbi ſolutionem.

De recidiuis,quas incidere contingit ſæpe in diebus quibuſdam iudicatorijs

Caput Sextum.

Dierum iudicatoriorum differentiam eſſe duplieem, natura enim differunt, & uſu.
De omni decretoriorum dierum potentia ex verbis Hippoeratis.
Cur Hippocrates non unam in omnibus libris decretoriroum dierum doctrinam tradiderit.

Caput Septimum.

De obſeruationibus multorum annorum a Galeno factis in pluribus ægrotantibus circa decretoriorum dierum firmitatem.

Caput Octauum.

Epilogus eorum, quæ dicta ſunt de ordine dierum iudicatoriorum.

Caput Nonum.

Decretoriorum dierum ſemper proportionem ſeruari.
Circuitus minores dicuntur, qui diebus quaternis fiunt, perfectiſſimos omnium eſſe qui ex trinis ſeptimanis conſtantur.
Perfecti circuitus quodnam ſit indicium.

Caput Decimum

Prædictorum dierum qui nam de acutis morbis decernat.
Morbum qui vigeſimo die iudicetur, uel acurum, vel diururnum appelles, nihil ad ſalutem referte, aduerſus Sophiſtas de nominibus contendentes.
Morbos partim quidem diebus, partim menſibus, & partim annis iudicari, ac de naturali ipſorum dierum differentia inuenienda.

Caput Vndecimum.

De differentijs dierum decretoriorum ad ægrorum uſum utilibus, ex Hippoctate explicatio,
Hypotheſis dictorum in adoleſcente ualido morbo correpto.
Conſuerudini eſſe aliquid condonandum, & de uictus ratione aliqua ex Hippocrate.

Caput Duodecimum.

Qui morbi acuti, qui peracuti apud Hippocratem dicantur, qui diururni, & quæ ſit ipſorum ſingulorum differentia.

Caput Decimumtertium

Quomodo morborum diuiſio facienda ſit, ex Hippoerate.
I·ioclem erraſſe uigeſimumprimum magis, quam uigeſimum, terminum acutis præfiniens.
Acuti ex decidentia morbi qni dicantur.

LIBER TERTIVS *Agit de cæleſti, ac de materiali cauſa dierum iudicatoriorum, ex quibus ipſorum, & ordo, & facultas tota pendet. Continet autem Capita xiij.*

Caput Primum.

OMnia quæ hucuſque dicta ſunt de diebus decretorijs experientia approbata eſſe: quę verò d cenda ſunt ex principijs naturalibus, & a ratione ducentur.

Caput Secundum.

De vi Aſtorum, Solis, & Lunæ, maximè in hunc mundum inferiorem: de Lunæ illuminationibus, mutationibus, & obſcurationibus.
Quando Luna maiorē habet uim, & quando languidiorem: ac de Solis præſtantia, & principatu,

Caput Tertium.

Quo tempore Lunæ mutationes uehementiores fiant, & quo minores, & de omnibus eius diſpoſitionibus, & quanto tempore eius occultatio duret.

Caput Quartum.

Criſis tota quo tempore accidat, de Lunæ aſpectibus, & coitionibus cum Sole.
Menſtruum tempus non omnino triginta diebus conſtare.

Caput Quintum.

Menſem à Luna immutari per ſeptimanas, ut alia omnia.
Aerem magnas ſuſcipere mutationes dum Luna primum occultatur, & primum appareat, Arati carminibus probat.
Lunæ motum eſſe cauſam omnium permutationum, quæ in corporibus accidunt.

Caput Sextum.

Lunam indicare fœlicem, uel infelicem progreſſum, exitumq; non modo ægris, ſed etiam ſanis.
Per hypotheſin fingit hoīem naſcenrē ſalutares planetas in Ariete, malignos in Tauro habere.
Stationum cauſas indagat ipſius Lunæ.

Caput Septimum.

De circuituum differentijs.

Quemad-

Quemadmodum ſeptimana acutorum morborum eſt decretoria, ſic temporis anni mutatio diuturnorum morborum eſt ſolutoria.

Mutationes validiſſimas quæ cuique per ſeptimanos dies propriè contingunt, unde accidant.

A quibus cauſis interrumpantur aliquando ſeptimanorum dierum facultates.

Caput Octauum.

Omnium decernentium dierum in acutis cauſas inueſtigat.

Tertium diem eſſe principium dierum, qui cum agitatione quadam acute morbos mutant.

Excrementa cur interdum citius, interdum tardius, quam oporteat, a natura expellantur.

Expultricem uim criſes in morbis efficere, & quando optimæ criſes fiant.

Acutorum morborum indicia in diebus imparibus fieri.

Dies non primario, ſed ex accidenti decernere.

Dies tertius, & quintus, qua ratione decernant.

Peracutos morbos, quorum vltimus decretorius eſt ſeptimus in omnibus fere diebus iudicari contingit.

Peracutorum morborum duplicem eſſe differentiam.

Caput Nonum.

Vigeſimus dies, cur decernat magis, quam vigeſimus primus.

Septimana quot integros habeat dies, & quot tres ſeptimanæ habeant dies.

Vigeſimus dies quos morbos iudicet.

Mutationes noſtris corporibus accidere quaſdam proprias, quaſdam communes, & quæ ſint.

Exactam, vel mixturam, vel ablationem in ſeptimana Deum tantum nouiſſe.

Apparitionis Lunæ tempus quantum ſit.

Trium ſeptimanarum numerus quot dies comprehendat iuxta exactam ſupputationem.

Caput Decimum.

Quibus hominibus, & qua de cauſa Galenus hunc tertium librum de diebus decretorijs conſcripſerit.

Caput Vndecimum.

De nugis, & ineptijs aliquorum circa numerorum proprietatem.

Nihil ad morbum referre, qui ſeptimo die iudicatus ſit, vtrum ſeptem ſint pleiades, ſeptem portæ Thebarum, & ſeptem oſtia Nili.

Vrſam non habere ſeptem ſtellas, vt nec alia quædam aſtra, vt dicebant nugantes.

Caput Duodecimum.

Lunam terreſtrem plagam veluti hyparchum quendam magni regis, Solis ſcilicet, gubernare.

Cur primam ſeptimanam a ſecunda ſeparauerit Hippocrates, ſecundam autem tertiæ coniunxerit.

Quaternionum qui ſeparentur, & qui inuicem coniungantur.

Caput Decimumtertium.

Aduerſus eos, qui putabant acutum vocari morbum qui celeriter iudicatur, contrarium huius diuturnum.

Acutos morbos omnes eſſe temporis exigui, non tamen omnes breues morbos ſtatim eſſe acutos.

Qui propriè dicatur acutus morbus, longus, tardus, & breuis.

GALENI IN PRORRHETICVM, ET IN PROGNOſtica Hippocratis Commentarij.

Hi quoniam habent Hippocratis contextus pro argumentis, ulla ſynopſi non indigent: non enim in capita diuiſi ſunt, ſed in contextus.

GALENI DE PRAECOGNITIONE AD POSTHVMUM Liber. Continet Capita xiiij.

Caput Primum.

QVales medicos Galenus offenderit cum Romam primo ſe contulit.

Caput Secundum.

Quomodo Galenus duas quartanas Eudemo prædixerit, & unam, ſtatim a prima inuaſione, cognouerit.

Caput Tertium.

Quo pacto Galenus Eudemi curatione ſuſcepta prædixerit quo die a tribus quartanis liberaret.

Caput Quartum.

Expoſitio Eudemi circa mores medicorum,qui eo tempore Romæ degebant.

Caput Quintum.

Deſtitutos alios ægros ad ſanitatem reuocauit Galenus,& quomodo per anatomen demonſtrarit,in quibus inſtrumentis vox fiat.

Caput Sextum.

Quo pacto mulieris amorem,& ſerui ſolicitudinem Galenus ex pulſu inueſtigauerit.

Caput Septimum.

Quibus artibus Cyrillum,Boethi filiū,clam cibum ſumere,& ea cauſa ægrotare, deprehenderit.

Caput Octauum.

Boethi vxorem vteri profluuio laborantem præter ſpem aliorum ſanauit Galenus.

Caput Nonum.

Galeni reditus in patriam,eiuſque ab Imperatoribus reuocatio.

Caput Decimum.

Recidiuæ febris præcognitio,& illius per ſudorem diſceſſus.

Caput Vndecimum.

Ventriculi laborantis ab inuaſione febris dignotio.

Caput Duodecimum.

Faucium inflammationem ex pulſu cognoſcit,& ex inconuenienti medicamenti vſu, & oris inſpectione.

Caput Decimumtertium.

Futuræ criſis per ſanguinis fluxum è naribus,quomodo præſenſerit Galenus.

Caput Decimumquartum.

Pulſum intermittentem,ſed naturalem eſſe,neque quicquam timoris afferre,quomodo cognouerit Galenus.

Iſocratis reſponſio aduerſus illum,qui interrogauerat,nunquid ſi ſe tribus annis exercuiſſet, de quacunque propoſita re dicere poſſet.

Finis Quartæ Claſsis.

QVINTAE CLASSIS.

GALENI DE SIMPLICIVM medicamentorum facultates, Libri vndecim, quorum

PRIMVS Oſtendit,quibus rationibus explorandæ ſint ſimplicium medicamentorum facultates, propoſitis exemplis aquæ, & Aceti. Continet autem Capita xxxviij.

Caput Primum.

Se de ſimplicium medicamentorum temperamentis actum eſſe his libris.

Vocabulorum ſignificata definit,quibus in hoc libro vtetur.

Quid dicatur medicamentum tum ſimplex,tum compoſitum,quid nutrimentum.

Quid ſit facultas tū actu,tū potentia,& de quorundā diſſenſione circa eius ſubſtantiā.

Caput Secundum.

In iudicanda facultate ſumendum eſſe experimentum ab ea re,ad quam dicitur.

Quod ex accidenti eſt,diſtinguendum eſt ab eo,quod eſt per ſe,exemplo aquæ.

A colore

A colore non eſſe iudicandum de facultate.
Calida,& frigida facultate quæ propriè dicantur.

Caput Tertium.

Quodcunque medicamentum in iudicium vocare velis,ſit expers omnis alienæ caliditatis, & frigiditatis.
Quomodo diſtinguenda inter ſe medicamenta.

Caput Quartum.

In contemplatione aquam examinandam proponit;& quomodo eius propria facultas cognoſcenda,& quid in diuerſis corporum temperamentis præſtet.
De aqua potabili,& alijs ab ea,& aquam omnem ſinceram eſſe natura frigidam.

Caput Quintum.

Aqua tribus ſenſibus iudicari debet,guſtu,uiſu,& olfactu.
Elementum purum minimè reperiri.

Caput Sextum.

Aquam omnem dulcem manifeſto refrigerare,exemplo cerati humidi.
Ceratum humidum frigida ablutum calidos omnes affectus refrigerare.
Aquam marinam,muriam,ſulphuream,& alias omnes eſſe calidas.

Caput Septimum.

Aquam potabilem ſolam eſſe humidam,exemplo vlceris probat.
Aquam dulcem tantum ſitim reſtinguere.

Caput Octauum.

Quæ ſit aquæ propria natura,quæ adſcititia.
Humectandi uim nunquam deponere aquam, & ſi frigiditatem aliquando deponat.
Ex euidenter apparentibus colligendam cuiuſque medicamenti facultatem.

Caput Nonum.

Si quis velit à rebus externis probationem ſumere de medicamentorum facultate, quam caute id agendum.
Si quid facilè in ignem vertitur,id facultate eſſe ignem,non actu.
Facultate aliquid ex aduerſo diſtinguitur ei,quod actu.

Caput Decimum.

Quomodo a rebus extraneis tuto ad corpora animalium pertranſire quis poſſit.

Caput Vndecimum.

Calida poteſtate,ut nos calefaciant,debere prius in tenuia comminui, ac craſſa, neque perpeti a corpore noſtro,neque in illud agere,niſi comminuantur in tenues particulas.
Ignem eſſe omnium tenuiſſimum,& calidiſſimum,& ob id facile penetrare.
Caliditatem noſtram eſſe craſſæ eſſentiæ.
Aliqua calefacientia corpus ab ipſo corpore initium caloris aſſumere.

Caput Duodecimum.

Idem probat duobus principijs aſſumptis,alterum cutem prius denſam, & continuam temporis ſpatio perforari:alterum,corpus noſtrum perſpirabile eſſe.
Medicamenta omnia quo pacto in corpus ſuas uires exerceant,piperis exemplo.
Idem declarat in frigidis venire.

Caput Decimumtertium.

Non ſolum conſiderandum num craſſarum, an tenuium partium ſit medicamentum : ſed num etiam rarum,vel denſum.
Rara facilius accendi quam ſpiſſa.
Flammam eſſe aerem accenſum,carbonem verò terram accenſam.
Fiſtuloſa omnia eſſe leuia,& facile accendi.

Caput Decimumquartum.

Aquam cum ſit tenuis,non tamen excalfacere nos poſſe ex ſua natura.
Ex ignis commercio coniectura ſumenda,quomodo medicamentum ſit in calore,& frigore,uerum non protinus,ſed quando.
Cur oleum etſi facile in flammam uertatur,non tamen admodum celeriter nos excalfaciat.
Aqua feruens ſimul cum oleo celerius,quam illud abſumitur.

Caput Decimumquintum.

Non ſimpliciter,quod citius ab igne accenditur,id ad nos quoque apparere calidius.
Calefaciens actu,& potentia quodque dupliciter dici.

Caput Decimumſextum.

Nō quod citius a frigore congelaſcit,eo quod tardius abſolute frigidius exiſtimare licet, ſed hoc ualeat inter ea,quæ parem nacta ſunt conſiſtentiam.

Caput Decimumſeptimum.

Non idem eſſe congelari,& refrigerari,& in quo differant.
Tenuia corpora prompte incaleſcere,& refrigerari.
Aqua quæ dicatur leuiſſima.
De controuerſia quæ circa acetum exiſtit,utrum calidum ſit an frigidum.
Acetum non eſſe ſicut lac diſſimilarium partium.
Fortaſſe in aceto eſſe quippiam,quod ſeci reſpõdet in alijs liquoribus,quod ſit caloris particeps.

Caput Decimumoctauum.

Reprehendit illos,qui acetum calidum eſſe aſſerebant.
Cauteria ſanguinem ſupprimere,eo quod relinquant eſchatam,acetum uerò alia ratione.

Caput Decimumnonum.

Methodo ab initio tradita aceti facultatem indagat utrum calida,an frigida,& experimentum in idiota proponit.
Acetum eſſe frigidum,& ſi caloris particeps ſit,ita ut ardorem a thapſia excitatum,ſua frigiditate reſtinguat.

Caput Vigeſimum.

Quibus rationibus uſi ſunt tum ij,qui acetum uehementer calidum, tum qui uehementer frigidum eſſe dicebant.
Aceti temperaturam non longe a media diſtare.

Caput Vigeſimumprimum.

Acetum neutrum dici poſſe,ſicut,& roſaceum.
Cur neutrum dupliciter dicantur,quomodo neutrum dicatur acetum, & quomodo roſaceum.
Rationes quomodo ſint probabiles tum eorum qui calidum,tum qui frigidum eſſe acetũ dicunt.

Caput Vigeſimumſecundum.

Aeris tenuitas unde iudicetur.
Ignem omnem non eſſe tenuem,ac tenuia omnia non eſſe ignem.

Caput Vigeſimumtertium.

Non omne quod mordax eſt,tenuium partium eſſe, aut calidum.

Caput Vigeſimumquartum.

Vnde fit,ut quibuſdam obſcuræ cuiuſdam qualitatis ſenſus obnriatur in aceto,rationes.
Neutra omnino eſſe ea,de quibus dubitari contingit, nam quæ in ſummo habent aliquid, de ijs non dubitatur.

Caput Vigeſimumquintum.

Veteres medicos accuſat,qui gradus qualitatum non diſtinxerunt,ſed abſolute calidum, aut frigidum medicamentum dixerunt.
Facultatum medicamentorum exceſſus,& gradus diſcendos eſſe.

Caput Vigeſimumſextum.

Veteres accuſat,q à cõpoſitis medicamentis orſi ad expẽdenda q̃ in illis ſunt ſimplicia tranſeunt.
Compoſita cognoſci non poſſe ſimplicibus ignoratis.

Caput Vigeſimumſeptimum.

Illos,qui citra iudicium,ſimpliciterque compoſitis omnibus facultatibus fidem habeant, etiam Empiricis ipſis reprehenſionis locum,& occaſionem exhibere.
Hiſtoria cuiuſdam,qui mirificas medicamenti podagric laudes iactabat.

Caput Vigeſimumoctauum.

Stupidos eſſe illos,qui hac in re contemnendos eſſe ſenſus exiſtimabant:& quomodo reſponderit quidam interrogatus,cur piper album uideretur calidum.

Caput Vigeſimumnonum.

Oxycrati uires extinguendi ſitim.
Aquam ab oxycrato deduci per uniuerſum corpus.
Aqua uino permixta cur efficacius reſtinguat ſitim,quam ſi ſola biberetur.
Fieri poſſe,ut aquam acetum deducat,nec ipſum refrigeret,item non ſolum deducat, ſed etiam refrigeret.

Caput Trigeſimum.

Cauſam reddit cur interim ſedetur ſitis,interim augeatur epoto aceto.
Sitim duplici ratione prouenire poſſe:& acetum cui ſiti remedium ſit.
Aquam humidorum omnium eſſe humidiſſimam.

Caput Trigeſimumprimum.

Medicamenta,quæ iudicare uolumus,qualiter expendere oporteat,& in quibus corporibus.
Acetum ſolum non poſſe præſtare quod præſtat aqua commixtum,exemplo æruginis.

Caput Trigeſimumſecundum.

Aduerſus eos, qui dicebant, aſtringentia omnia ulcerum eſſe conglutinatoria.

Aſtrin-

Aſtringentia omnia haud quaquam conglutinare,neque glutinantia omnia aſtringere.

Reprehendit eos qui tum mordacia,& acria,tum mollia quædam,& iucunda aſtringere aiebāt.

Caput Trigeſimumtertium.

Quod non omnia aſtringentia refrigerent.

Caput Trigeſimumquartum.

Herodotum,& Dioſcoridem ſugillat,qui quæcunque dyſenterijs, & profluuijs medentur, omnia adſtringentia eſſe dicebant.

Caprillum adipem contra ſuccos inteſtina erodentes eſſe ſalutare præſidium:& qua cauſa.

Caput Trigeſimumquintum.

Vnamquamque ſenſibilium naturam ſuo ſenſui ſubiectam eſſe,& quæ ſubijciantur tactui quæ viſui,quæ guſtui.

Verba Platonis circa guſtabiles differentias,auſteras,inquam,acerbas,ſalſas, & nitroſas, & alias.

Aduerſus medicos,q oīa in unū confundebant,tū piper,tū acetū indiſtinctè aſtringere dicentes.

Omnis inuentionis,& demonſtrationis principia eſſe quæ ſenſui,atq; intellectui euidentia ſunt.

Caput Trigeſimumſextum

De proprijs linguæ ſenſorijs.

Quid ſit χυμὸς,idest ſapor,quæ eſt guſtatoria facultas.

Saporum diuiſiones ex doctrina Platonis.

Vnctuoſum ſaporem nihil attinere ad guſtum.

Caput Trigeſimumſeptimum.

Sapores omnes exactè exponere impoſſibile.

Aſtringens eſſe commune genus auſteri,& acerbi.

Quæ dicantur ſalſa,amara,acria,acida,dulcia,pinguia.

Sapores omnes ex miſcella quatuor qualitatum primarum naſci.

Caput Trigeſimumoctauum.

Medicamenta ſingula talia dici qualia erga noſtrum corpus ſunt, & ad naturam noſtram referri, non ad communem.

Experientiam eſſe certiſſimam iudicatricem facultatum,quæ medicamentis inſunt.

Impuros animos prius eſſe a paralogiſmis purgandos,quam uera doctrina imbuendos,ex auctoritate Hippocratis,& Platonis.

LIBER II. Expònit, unde errandi occaſionem veteres medici ſumpſerint, prauas ipſorum rationes confutat, ac olei, & roſacei exemplo veram docet rationem facultatis medicamentorum iudicandæ. Continet autem Cap. xxvij.

Caput Primum.

ADuerſus Sophiſtas inuehitur,qui longitudinis ſibi cauſa ſunt,cum apparentia ex ſenſibus negarent,& ſolam adhibendam rationem in demonſtrationibus aſſerebant.

Senſus eſſe demonſtrationum principia,& ſi a ſenſu recedamus,nullam ſuppetere demonſtrationem.

Anaxagoram,& alios inſanos appellat qui ſenſum contempſerunt.

Caput Secundum.

Si ſenſus noſtros nihil effugeret,& omnia ſub ſenſus caderent,nihil haberemus ambiguum.

Quod in aqua,& aceto in primo libro fecit,idem in oleo,& roſaceo nūc ſe facturum pollicetur.

Medicos nonnullos reprehendit,qui ad roſæ,uel olei colorem reſpicientes,de facultatibus eorum iudicabant.

Caput Tertium.

Non quia ignis ſit ruber,ideo eſſe calidum,neque rubrum omne eſſe calidum,neque è contra.

Roſas quod rubræ ſint,calidas eſſe dicentes quotupliciter peccent.

Odores non indicare facultates medicamentorum.

Calidum multipliciter dici:& quod calidum hoc loco conſiderandum uenit.

Hominem non abſolute calidum,ſed per exuberantiam calidum dici.

Neque è colore,neque ab odore,neque à conſiſtentia,neque ab alia ex ſecundis qualitatibus de medicamentorum qualitatibus oportere ratiocinari.

Caput Quartum.

Sophiſtas non uſos rationibus ſcientificis ad eas ſumptiones ex quibus perperam de medicamentorum facultatibus concludunt,ſed aut inductionibus,aut exemplis.

In quo differt perſuaſio ab inductione,ab ea,quæ fit exemplis,& quæ ſit vehementior.

Caput Quintum.

Inductionis,& exempli naturam manifeſtat ex ijs, quæ de oleo diſputantur aduerſus Archidamum

mum & Dioclem,qui putabant oleum urere,& ſiccare,& eius uerba ponuntur.
Problemata multa proponuntur de oleo tum phyſica, tum cõmunia,quæ diſputanda uenerant.
Cur oleũ laſſitudini medeatur,nec gymnaſtẽ,nec pędotribam noſſe,neq; medicum Empiricũ.

Caput Sextum.

Aduerſus Archidamum,qui dicebat,meliorem eſſe frictionem ſiccam ea, quæ cum oleo adhibebatur,quia corpus durius,& ſiccius ijs,qui unguntur efficeret.
Non eadem agere oleum calidum,frigidum,temperatum,tepidum,aut feruens,ſicut nec aquam.
De qualitate olei,& frictione,quæ cum eo fit;& olei vires qualiter expendendæ ſint.

Caput Septimum.

De ratione refrigerandi olei.
Olei calidi perfuſio quibus conueniat.
Dioclem reprehendit qui pugnantia de olei ſacultatibus dixerit.
Varij olei effectus,ex quibus colligitur oleum mordicare,& mordicationes curare.
De olei differentijs,ipſumque ſimpliciter,& abuſiue dici.

Caput Octauum.

De differentijs eius olei,quod propriè oleum dicitur.

Caput Nonum.

Quomodo cuiuſque medicamenti ſacultates experiri,& quæ experiri debeamus.

Caput Decimum.

Nonnullos medicos non ſolum in explorandis medicamentorum uiribus hallucinari, uerum in opinionibus etiam,quas habent de affectibus.
Diuerſitas opinionum,dum quærunt quis affectus ſit laſſitudo,quæ oleo curatur, ſicut etiam accidit,dum de phlegmone quærunt.

Caput Vndecimum.

Multum referre,ſi in uentrem inijciatur oleum expers ſalis,an quod plurimum accepit ſalis.
Oleum tum expers ſalis,tum ſalſum ſubducere aluum,ſed diuerſa ratione,& quomodo.
Quodnam oleum radat,vel mordicet,uel leniat.

Caput Duodecimum.

Salſuginoſa ex accidente nonnunquam mordicationes ſanare,& quomodo.
De oleo dulci quomodo doloribus frigidis medeatur,& quando ſimplex,& quãdo alijs mixtum adhibendum ſit.
Vacuandos eſſe eos,qui ab ijs,quæ temperandi naturam hâbent,exaſperantur.

Caput Decimumtertium.

Eodem modo lac diuerſos affectus in diuerſas uentriculi temperaturas inducere.
Poſſe rebus ferè omnibus multas & diuerſas eſſe ſacultates , ſed diſtinguendas eſſe eas quæ ſunt per ſe,ab ijs quæ per accidens inſunt,quod vtrumque in exemplo contemplatur.
De ſucco ptiſanæ,quod diuerſos effectus progignere ſoleat,& cur;ac de eius natura.

Caput Decimumquartum.

Cacochyma qua ratione mordicationes ſanent, & quomodo diſcernendum num a cacochymis,an a temperatis mordicatio ſanata fuerit.
Qui cibi fiant apti mordicationibus.
Lenientia per ſe ab ijs,quæ per accidens id præſtant,quatuor indicijs diſtingui poſſe.
Lenientia interdum a cacochymis uicta,mordicantia efficiuntur.

Caput Decimumquintum.

Lauanda quæ ſunt medicamenta,& quomodo,& quæ opus habent,ut lauentur.
Quomodo lapidoſa,& dura abluenda ſint.
Oleum ablutum non ſolum mordacitate ſe exuere, ſed etiam candidius reddi, ac de alijs modis candidum efficiendi oleum.

Caput Decimumſextum.

Non ideo oleum mordax dici debere,quod guttur ad tuſſis impetum prouocet, ut dicebat Archidamus,quod tum oſtenſiuo,tum ſuppoſitiuo ſyllogiſmo demonſtrat eſſe falſum,& formæ ſyllogiſmorum examinantur.
Tuſſim excitantia non eſſe neceſſario mordacia.

Caput Decimumſeptimum.

Quænam ſit ad tuſſim impetum mouendi affectio.
Sternutationis uſus.
Tuſſis uſus,& cauſa duplex.
Eius quod bibitur diſtillare ſemper aliquid per aſperam arteriam in pulmone.
Succis plantarum omnibus duplex excrementum eſſe,ac de olei partibus.

Caput Decimumoctauum.

Quot modis reputgetur oleum,ſeparatis ab eo ſeroſis,& tenuibus excrementis.

De

De olei dulcis natura, & viribus.

De vſu frictionis, quæ fit ex oleo.

Caput Decimumnonum.

Frictionem ex oleo quidem æqualem, ſiccam verò inęqualem eſſe, aduerſus Archidamum, & quomodo inæqualis, quomodo æqualis fiat frictio in cute.

Caput Vigeſimum.

Propoſito exemplo olei, reprehendit prauam viam inueniendæ facultatis rerum.

Vnde aliqui frigidum eſſe oleum contendebant, ac diuerſæ opiniones concretionis ipſius, & de cęteris omnibus eius qualitatibus.

Oleum experiendum eſſe in hominibus tantum.

Caput Vigeſimumprimum.

Experiendi rationes diuerſæ.

Medicamenta, quæ experiri volumus debent eſſe alienæ qualitatis omnis expertia.

Oleum calfacere quidem, ſed non admodum euidenter, vt multa alia.

Oleum quibus fluxionibus ſit noxium.

Oleum videri calorem parem accendere eis, quibus applicatur.

Caput Vigeſimumſecundum.

Medicamenta facultate calida quomodo nos calefacere apta ſint.

Oleum ex eorum numero eſſe, quæ ex æquo nos calefaciant.

Oleum eſſe veluti materiam reliquorum medicamentorum, ac medium temperie quod eſt, vtriſque extremis inſeruire.

Caput Vigeſimumtertium.

Tot dubitationum circa medicamentorum facultates tria fuiſſe principia.

Quæ dicantur nos calfacere.

Calidum poteſtate, & actu, vtrunque quotupliciter dicatur, ſic de frigido, & alijs qualitatibus.

Caput Vigeſimumquartum.

Ad oleum redit, & eum multifariam nos calefacere ait, vt alimentum, vt medicamentum, vt tegumentum.

Veſtimenta à nobis calefacta, nos recalfacere: ac de olei cum veſtimentis collatione.

Oleum, & veſtes non propriè nos calfacere, ſed obſiſtendo frigori.

Medicamenta quomodo nos calefaciant.

Oleo vngendi qui ſint, & qui minimè.

Caput Vigeſimumquintum.

Oleum eſſe medium inter nos humectantia, & exiccantia.

Oleum talem ſeruare noſtram temperiem, qualem illam reperit.

Laſſitudini diſcutiendæ qualia requirantur remedia.

De frictione ex oleo, & aqua, & cur ſiccis corporibus auxilientur.

Oleum eſſe aliorum medicamentorum materiam.

Caput Vigeſimumſextum.

Oleum mediam habere temperiem probat pluribus rationibus ex experientia ductis.

Mediam obtinere temperaturã debere, quod vtriſque extremis tãquam materia inſeruire debet.

Excuſat ſe de prolixitate ſermonis.

Caput Vigeſimumſeptimum.

De roſaceo pauca; eiuſque temperiem eſſe, qualis ſucco roſarum ineſt.

Quomodo conficiendum roſaceum.

Quod appellent oleum roſaceum.

Quæ medicamenta appellet proxima temperiei mediæ.

LIBER TERTIVS *Abſoluit quæſtiones logicas de actione medicamentorum ſimplicium, quæ quaſi elementa ſunt totius tractationis de ipſorum facultate. Continet autem Capita xxviij.*

Caput Primum.

SE nihil ſcribere decreuiſſe niſi quod vtile foret curandis morbis, ac de orationis prolixitate ſe excuſat.

Quid egerit in duobus prioribus libris explicat breuiter, & quid acturus ſit in hoc tertio.

Caput Secundum.

Calidum, frigidum, humidum, ſiccum, quot modis vnumquodque dicatur.

Quæ dicantur potentia, & quæ actu calida: & eorum quæ actu dicuntur, ſubdiuiſio.

Caput Tertium.

Ex antedicta nominum diuiſione quæ percipiatur vtilitas.

Alimentum à medicamento differre, quòd alimentum ſubſtantiæ corporis aſſimiletur, medicamentum verò in qualitate alteret.

Caput Quartum.

De alterationibus,eaſque duplices eſſe ait.

Medicamentorum vires ſub quibus contineantur alterationibus, & quid ſit mutari ex ſpecie in ſpeciem.

Qualitates ſpecificæ quæ ſint,& cur ſic dicantur.

Ariſtotelem,& Theophraſtum non ſine certa methodo legendos.

Caput Quintum.

Solis Philoſophis conuenire de calido,frigido, humido, & ſicco, vt ad totam naturam diſtinguere,medicis verò,vt ad hominem.

Caput Sextum.

Aliud ſimpliciter,aliud per exuperantiam à Philoſophis dici calidum, & horum ſubdiuiſio: quæ omnia rectè dicta aſſerit,cum de tota natura ſerutentur.

Medicis aliud ſcopum habentibus non rectè dicta videbuntur eadem illa, exemplo mandragoræ,cicutæ,& ſalamandræ.

Conſenſus quoſdam,& diſcrepantias qualitatum ineſſe vniuerſis rebus.

Familiaritates vnde exoriantur.

Caput Septimum.

Quomodo iudicanda ſint, quæ ex media ſunt temperie, nempe ſi mediæ temperaturæ ſimilem ipſa temperaturam obtineant.

Caput Octauum.

Cur quod propriè,& per ſe eſt calidũ cum calidiore cõmixtum, frigidius ipſum efficere queat.

Quæ ſit alterabilium omnium natura.

Vrina cum appareat nobis frigida in balneo, & putealis aqua cur videatur rigentibus tepida.

Tactum debere eſſe ab omni aliena qualitate immunem, ſi ſenſibilia ſit rectè iudicaturus.

Calidum,& frigidum partim abſolutè dici,partem per exuperantiam, partim ad ſymmetrum ſui generis comparatum,partim ad quiduis obuiam collatum.

Caput Nonum.

Experientia cognoſcere,iudicareque medicamentorum facultates oportere.

Experientiæ rationem eſſe facilem,roſatum exemplo probat,& Herodoti curatione, & ſi verbis contrarium aſſerebat.

Caput Decimum.

Experientia iudicandas medicamentorum facultates.

De ijs quæ mediam temperiem obtinent,in roſaccum,lini ſemẽ, & chamęmelum, ac de ipſorum facultatibus.

Chamęmeli facultates inſignes in febribus.

Caput Vndecimum.

Pro diuerſis corporum affectibus aliàs aliter agere nata eſſe tum quæ mediæ temperaturæ ſunt medicamenta,tum quę paulum in alteram partem declinare videntur.

Caput Duodecimum.

Reducenda ad temperiem non mediocria,ſed contraria,& quæ æque à medio recedant, præſidia poſtulare.

Eucratum medicamentum,quod dicatur.

Omnium nominum ſignificata prius diſtinguenda.

Caput Decimumtertium.

Generales medicamentorum facultates ad mediam temperiem referentes expendendas eſſe.

Gradus virium medicamentorum quomodo inueniendi ſint.

Temperatum medicamentum,quod dici debeat.

Medicorum ſui temporis errores in commiſcendis medicamentis.

Quid facturus ſit in cæteris libris vſque ad quintum, & deinceps.

Caput Decimumquartum.

Omnia propemodum medicamenta licet ſenſu ſimplicia appareant, natura tamen eſſe compoſita, & nonnunquam contrarias facultates obtinere.

In lacte duas contineri facultates excernendi, & ventrem ſiſtendi.

Caput Decimumquintum.

Braſſicam duas, eaſque contrarias in ſe facultates obtinere probat.

Braſſicæ bis,vel ter elixæ ſuccum ventrem ſoluere,ipſius verò corpus, ventrem ſupprimere.

Gallorum

Gallorum veterum ius ventrem ſubducere, carnem verò ſiſtere.
In æris ſquama duplex,& contraria facultas.
Aſtringens non eſſe contrarium purganti facultati.
Succos alios aceſcere,aut computreſcere,ſola autem oleum,mel,& vinum longo tẽpore durare.
Quomodo roſarum ſuccus conſeruetur.

Caput Decimumſextum.

Similarium inter ſe,ac diſſimilarium differentiæ vnde naſcantur.
Linguam ſecundum diuerſas partes à diuerſis ſaporum qualitatibus affici,& quare.
Saporum qualitates afficiunt reliquas etiam partes, vt linguam, licèt non perinde ab ijs percipiantur.
Lingua cur ſenſum nacta ſit adeo exquiſitum.
Simplicia medicamenta affectus contrarios gignere non eſt mirum, cum natura compoſita ſit.
Aſtringens duplex eſſe.

Caput Decimumſeptimum.

Roſaceum quando conueniat inflammationibus.
Inflammationum curatio,& roſacei facultas exprimitur.
Medium omne ex contrarijs commixtum exiſtere.
Quæ humectantia efficaciſſime humectare poſſint.

Caput Decimumoctauum.

Frigida,& deleteria medicamenta cur citius,magiſque in calidis naturis vim ſuam exerceant, & quæ ſint.
Qualitates omnes quadantenus in ſe mutuo agere.
Succi à quibus deducantur per corpus.
Lactucæ ſuccus ſi integer ad cor perueniret,non ſecus ac cicuta perimeret.
Deleteria, quæ putreſcendo enecant, quomodo ab ijs differunt, quæ ſua interimunt frigiditate.
Cicuta cur minimè ſturnos enecet.
Hiſtoria Anulæ Athenienſis,quæ alebatur cicuta.
Plurimum poſſe conſuetudinem,& eſſe veluti adſcititiam naturam.

Caput Decimumnonum.

Eorum medicamentorum quæ frigiditate ſua interimunt nullum genere letale eſſe,ſed ſola quantitate.

Caput Vigeſimum.

Medicamenta calida, & frigida,à nobis ſumere initium actionis ſuæ, ac proinde poteſtate dici talia.
Cicuta,ſi cum modico,& minime generoſo vino bibatur,ocius perimit.
Vinum vetus,& generoſum,& calidum, auxiliari venenis refrigeratione lædentibus, & quale eſſe debeat.

Caput Vigeſimumprimum.

De actione medicamentorum,quæ putrefactione, & eroſione perimunt.
Redigit in memoriam,quæ antea dicta ſunt, quod urina in balneo videatur frigida,& reliqua.
Pro ſuo vnumquodque affectu corpora admota ſentire conſueuit.

Caput Vigeſimumſecundum.

Deleteria humanæ naturæ quæ ſint.
Putrefacientia,vel ſi ſumantur portione minima corrumpere animal.

Caput Vigeſimumtertium.

Computrefacientia pharmaca licèt genere letalia ſint, non tamen perpetuo occidunt, exemplo cantharidum,quæ miſcentur diureticis.
Alexipharmacis commodè miſceri interdum letalia.

Caput Vigeſimumquartum.

Medicamentis multas diuerſi generis ſubſtantias eſſe immiſtas.
Purgantium medicamentorum diſcrimina.
Purgantia vbi à natura vincuntur,talem gignere humorem, qualem ductura erant.

Caput Vigeſimumquintum.

Purgantia medicamenta eſſe quidem detrahendis humoribus familiaria, verum quæ attrahunt quodammodo eſſe efficaciora,exemplo magnetis,qui ferrum attrahit
Cnicum eſſe pituitæ ſimilem.
Attractiones fieri ſubſtantiarum ſimilitudine, & ſimilitudinem differre ab identitate.

Caput Vigeſimumſextum.

In purgantibus medicamentis duplicem eſſe ſimilitudinem, actu, & potentia.

Caput Vigeſimumſeptimum.

Purgationes immoderatæ, quæ ὑπερκαθάρσεις Græci vocant, quando, & quomodo accidant.
Sanguinem vacuari omnium vltimum, ut naturæ familiariſſimum.

Caput Vigeſimumoctauum.

Cur in ſuperpurgationibus etiam ſucci à purgante medicamento alieni excernantur.
Vaſorum reſeratio, & imbecillitas vnde accidere ſoleat.

LIBER QVARTVS agit de tenuibus, & craßis partibus, de ſaporum, & odorum eſſentia, & facultate, quæ in medicamentis ſimplicibus cernuntur. Continet autem Capita xxiij.

Caput Primum.

CVm de primarum qualitatum facultate dixiſſet, ſe nunc agere velle aſſerit de facultate, & ſubſtantia ſecundarum qualitatum, & primo de ſubſtantia ſaporum, & in quo differat hæc tractatio ab ea, quæ in fine primi libri de iiſdem ſaporibus tractauit.

Caput Secundum.

Frigidum non ſolum vlceribus eſſe mordax, ſed & reliquis corporis partibus, & quomodo mordeat.
Cum mordicantia ſint tum frigida, tum calida, non tamen eandem eſſe vtriſque qualitatem, & quomodo vtriſque agant.
Quomodo calidum ſit amicum, & quomodo delectationem pariat.
Frigidi ſemper eſſe proprium ſubiectam materiam contrahere, & condenſare, calidi fundere, & liquare.
Tenuitatem, vel craſſitudinem eſſentiæ medicamentorum plurimum facere ad paſſiones inferendas, quid ſit flamma, quid carbo.

Caput Tertium.

Quæ dicantur eſſe tenuium partium, & quæ craſſarum.
Mordicandi vim quænam habeant.
Fieri non poſſe, aut difficile eſſe vllam inuenire ſubſtantiam, quæ adamuſſim ſit partium ſimilarium.
Medicamenta omnia facultatibus conſtare contrarijs.
Acetum ex contrarijs partibus conſtare, & quomodo fiat, ac de lixiuio.
Differentia omphaciis cum aceto, & eius qualitas.
Acidam frigiditatem tenuium eſſe partium, ſicut aſtringens craſſarum.

Caput Quartum.

Quomodo ſenſus exercendus in ſaporibus guſtandis.
Quoniam modo acrimoniam exactè cognoſcere quis poſſit, aſtrictionem, amaritudinem, dulcedinem.

Caput Quintum.

Quæ medicamenta medici appellant emplaſtica, ea media eſſe in caliditate, & frigiditate, conſiſtentia verò ſicca; & quæ ſint.

Caput Sextum.

Emplaſticorum duplicem eſſe naturam; ac de partibus olei, & de adipum differentia.
Ceram elotam emplaſticam vim habere.

Caput Septimum.

De aſtringentium, & acidorum natura, & cum vtraque refrigerent, in quo differant.
De fructuum ſaporibus, & quo ordine ipſorum ſapores mutentur; ac de fructuum differentijs.
De ſapore acerbo, & acido, in quo conueniant, & in quo differant, & quomodo dignoſcantur.
Aſtringens omne exquiſitæ eſſe frigidum.
De natura dulcis ſaporis quomodo fiat, & nullum dulce eſſe frigidum.
Amara omnia calidam poſſidere qualitatem.

Caput Octauum.

De generatione ſaporis auſteri.
Acerbum corpus exolui tripliciter, ex quo triplex ſaporum genus oritur, dulce, auſterum, acidum.
De ſaporum differentijs in varijs fructibus.

Caput Nonum.

Qui fructus ſint edendi, qui verò minime.
De natura dulcis ſaporis.
Nutrimentorum omnium duplex eſſe genus.

Caput Decimum.

Id quod nutrit omne eſſe dulce, & mediocriter calidum.

Iucundum duplex eſſe genere, alterum quod impleat, alterum quod alteret.

Nec eduliorum, nec medicamentorum vnam eſſe animantibus omnibus ſpeciem.

Caput Vndecimum.

Dulcia, & amara partim ſuo proprio, & inſito calore, partim aſcititio eſſe talia, & quæ ſuo, quæ aſcititio calore ſint dulcia.

Succum cuiuſque pomi feruеſcere inſtar muſti.

Dulce eſſe calidius auſtero, amarum verò calidius dulci.

Aſtrictionem à frigore generationem habere.

Caput Duodecimum.

De non naturali vinorum mutatione.

Maturitatem omnibusq; fructibus à ſolis calore prouenire.

De diuerſitate virium aceti, & omphacij, & vnde vnumquodque proueniat.

Acetum magis refrigerare, quàm mel calefaciat.

Fructus omnes in primo ſui ortu eſſe acerbos.

Caput Decimumtertium.

Vnde decepti ſint quidam medici, exiſtimantes acidum à calore prouenire, nempe quòd vina inualida vere, & æſtate aceſcant.

Caput Decimumquartum.

Qua cauſa vina frigidiora, aquoſioraque ab externo calore corrumpantur.

Infirmam naturam validum neque motum, neque calorem ſuſtinere poſſe.

Simile vinis accidere, atque corporibus noſtris Ariſtoteles, & Theophraſtus docuerunt.

Calore proprio ſeruari ſingula, extraneo corrumpi.

Caput Decimumquintum.

Aciditatem in ſaporibus naſci à calore quidem mutante, non autem vincente ſiue alimentum, ſiue medicamentum.

Acidos ſapores eſſe eſſentiæ ſimul tenuis, & frigidæ.

Acidum ſaporem ſincerum in oxalido, & oxylapatho exactè reperiri.

Quid ſit ſecundum totam ſubſtantiam agere, & pati, & quomodo fiat tranſitus rerũ in ſe inuicem.

Omnium quæ nutriunt, communis eſt dulcedo.

Familiare cuique eſſe vnum, aliena verò plura.

Elementa non nutrire, nec vllam guſtui qualitatem afferre.

Caput Decimumſextum.

De condimentorum natura, & vſu, & cum nullum edendo ſit, ad ſuauitatem conferant ijs quæ per ipſa parantur.

Alimenta intemperata quomodo corrigenda.

De ſaporibus humorum qui in corpore ſunt.

Caput Decimumſeptimum.

Qua cauſa mel cum ſit dulciſſimum, ſuccum generet amariſſimum in aliquibus, & cur temporis ſpatio, aut igni a motum amareſcat.

De lactis eſſentia, & cur cum dulce & ipſum ſit, non amareſcat.

Lac incidens in ventriculum magnum calorem habentem, tantam dulcedinem cõtrahere, quantam amittit mel in eundem ventriculum permanans.

Lac quomodo, & quando in alienas qualitates mutetur.

Mordicationem eſſe communem ſaporibus, acido, amaro, & acri.

Caput Decimumoctauum.

Acres ſapores eſſe omnium calidiſſimos, & quæ ex acribus idonea ſint eſui.

De acrium medicamentorum differentijs.

Saporum ſingulorum qualiſnam ſit terminus.

De facultatibus amari ſaporis, & quibus morbis conueniant.

Caput Decimumnonum.

De facultatibus acrium ſaporum: & quomodo ab amaris differant, & quibus ſubſtantijs accidant.

Incidentia qualia eſſe debeant.

De medicamentis, quæ per eroſionem interimunt, eaque eſſe lapidi, ferroque ignito ſimilia; de eorum ſubſtantia, & facultate.

Caput Vigeſimum.

Amarum ſaporem ineſſe corporibus temperie ſiccis probat.

Amara minimè omnium putreſcere.

Quæ exactè amara ſunt animalibus vniuerſis vſui inepta eſſe.

De qualitate aquæ, quæ eſt in lacu Paleſtinæ, quem vocant mare mortuum.
Quomodo fieri poſſit aqua marina, & quæ ſalſugo ſit ad ſaliendum optima: ac ſalſa quò magis coquantur, eò magis amareſcere.
Amara eſſe hominibus, & plantis aduerſa.
De facultatibus, & differentijs ſalis.

Caput Vigeſimumprimum.

De ſalſi, & amari ſaporis differentia, cum tamen ſint inter ſe propinqui.
Quot ſint ſpecies, & qualitates ſalis, de nitro, aphronitro, & alijs.

Caput Vigeſimumſecundum.

De vaporibus, & odoribus omnibus.
Odores pleroſque ſimiliter ſaporibus nos afficere.
Quod amarum eſt nunquam eſſe odoratum.
Odoris ſenſum in cerebri ventriculis anterioribus collocari.
Odorabilium vaporoſam eſſe ſubſtantiam.
Non quicquid odoratum eſt, id ſtatim eſſe ſuaue: de beneolentia, & graueolentia.

Caput Vigeſimumtertium.

Odorem non perinde vt ſapor ſenſibilium temperiem indicare poſſe; cauſam eſſe inæqualitatem ſubſtantiæ, exemplo roſæ.
Roſæ ineſſe excrementa tria, præter ipſius roſæ corpus: ac de examine partium ipſius.
Colores ad medicamentorum facultates percipiendas parum admodum conferre.
Calidiora eſſe albis fulua, flaua, rubra.

LIBER QVINTVS Agit de reliquis principijs earum facultatum, quæ poſt primas medicamentis inſunt, & tum ſecundæ appellantur, tum ex operibus, quę edunt in corpus, denominantur. Continet autem Capita xxij.

Caput Primum.

EA repetit, quæ ſupra demonſtrata ad dicenda erunt accommodata: quatuor videlicet elementa, & quæ ab ipſis denominata ſunt corpora: nutrimenta vinci ab eo, quod nutritur, medicamenta alterare corpus: ſimplicia medicamenta diſſimilarium eſſe partium.

Caput Secundum.

Quorſum homines vtantur medicamentis: atque vnde oriatur tanta eorum in agendo diuerſitas.
Quouſque procedat idiotarum cognitio in medicina.
Quid in primo, ſecundo, tertio, & quarto libro egerit, breuiter recenſet, in hoc tertio de ſecundis, ac tertijs facultatibus ſe acturum dicit, & quæ ſunt declarat, diuerſa ipſarum nomina explicans.
Medicamentorum vires cum numerari non poſſint, ſe eas omiſſurum aſſerit.

Caput Tertium.

De medicamentis pus mouentibus, atque emollientibus, & quid inter ſe differant.
Quid ſit ſuppuratio.

Caput Quartum.

Durum corpus, & molle tripliciter dici, partim abſolutè durum, partim per exceſſum, partim ad ſymmetrum ſui generis, vel ſpeciei; ſic etiam medicamenta ipſa tripliciter dici mollientia.
Cutem hominis temperatiſſimi eſſe regulam ſecundum quam omnia iudicantur, ac tactum hominis temperati medium eſſe omnium tangibilium.
Quid ſit durum, quid molle.

Caput Quintum.

Quot modis aliquid dicatur fieri durius, & quot ſint molliendi rationes.
Non vnam eſſe induratorũ naturam, neq; vnam medelam de ijs quæ congelantur, & ſiccantur.
Refrigerationis partis cauſa triplex.
Emollientia quibus conueniant.
De euacuationum diuerſis modis.
Durum omne fieri, aut ſiccatione, aut concretione, aut impletione, aut his ſimul coniunctis.

Caput Sextum.

Pus mouentia nihil humiditatis adijcere, aut adimere corporibus ſecundum naturam affectis, eorumque ſubſtantiam tueri, non immutare.
Alterationem in animalium corpore triplicem fieri: & quæ ſit alteratio naturalis, quę pręter naturam, & quæ media.
Pus mouentia qualia eſſe debent.

Pus

Pus mouens medicamentum æqualem habere calorem cum corpore, in quo pus mouetur.
Pus mouentia eſſe calida, & humida.

Caput Septimum.

Induratorum affectio vnde oriatur.
Quæ conueniant induratis,ſcirrhiſque.

Caput Octauum.

Emollientia,& pus mouentia quomodo differant.
Pus mouentia conſeruant humorem,qui præfuit in partibus induratis.
Emollientia aliqua enumerat.

Caput Nonum.

Pus mouentia debere eſſe emplaſtica.
Quem appellet Hippocrates innatum calorem,quem habere pueros ait.
Spiritum eſſe aut ſubſtantiam animæ,aut primum illius inſtrumentum.
Quæ ſint aptiſſima ad puris generationem in ſuas claſſes digerit.
Pus mouentia modice excalfacere, & humectare debent.
Scirrhus quid ſit,vnde gignatur,& à quibus ſuccis.
Scirrhus à viſcida pituita ortis quale medicamentum conueniat.
Ex emollientibus medicamentis quæ ſint præſtantiora, & quibus miſcenda; eaque debere eſſe etiam emplaſtica.

Caput Decimum.

Medicamenta indurantia eſſe humido,ac frigido temperamento, & quæ ſint.
Quæ ſit ſolani natura.
Si quid refrigeret,& ſiccet indurare quidem, ſed impropriè.

Caput Vndecimum.

Laxatio, & tenſio in quibus membris fiat, & quomodo,& qua cauſa.
Laxantium remediorum ſpecies variæ aduerſus Theſſalum,& eius ſectatores.
Emplaſticorum eſſentia qualis.

Caput Duodecimum.

De medicamentis, quæ emplaſticis opponuntur, quæ repurgantia, & infarctu liberantia dici poſſunt.
Extergentia,& rhyptica medicamenta quæ dicantur.
Nitroſa, & amara quæ ſint, ad purgandos meatus omnes valere.
De medicamentis aptis ad craſſos, viſcidoſque humores è pectore educendos; ac de ijs quæ obſtructiones hepatis,& lienis tollant.

Caput Decimumtertium.

Vrinam mouentia medicamenta debere eſſe acriora prædictis,& magis calida;& quæ ſint.
Puris expuitionibus ex thorace quæ ſint idonea.
Varius incidentium medicamentorum vſus, & quæ ſint idonea callis incidendis, ac diſcutiendis aliqua aduerſus Theſſalum.

Caput Decimumquartum.

Quæ rarefacientia dicantur medicamenta,& quæ apertentia:quæ condenſantia,& contrahentia, & horum omnium exempla.

Caput Decimumquintum.

Quæ ſint medicamenta colliquantia,vrentia,& eſcharas inducentia; & quæ anaſtomotica.
De cauſticis,ſepticiſque,ideſt putrefacientibus medicamentis.
Corruptionis plures modi.
De putrefacientibus,quę carnem liquant abſque dolore.
De cathereticis,ac cicatricem inducentibus medicamentis,& quæ ſint.

Caput Decimumſextum.

Pleroſque medicos confundere nomina hęc,carnem detrahentia,& colliquantia,& epulotica.
Epulotica,ſeu cicatricem inducentia,quę dicantur primo, & quæ ſecundario.

Caput Decimumſeptimum.

Attrahentium eſſentiam calidam eſſe, & tenuium partium: repellentium verò contra frigidam, & craſſarum.
Attrahentium eſſentiam eſſe duplicem, aliam ſponte natam,aliam putrefaciendo operantem.
Quæ ſint attrahentia ſimilitudine eſſentię.
Calidiora trahere potentius.

Caput Decimumoctauum.

Alexipharmacorũ,& alexiteriorum duplicem eſſe naturam; quędam alterando iuuant,& quædam euacuando deleteria medicamenta,& quomodo alterent, quomodo euacuent.
Medicamenta alexipharmaca alterantia eſſe media inter perpetientia corpora, & medicamenta lędentia: & qua copia exhibenda ſunt.

Euacuantia alexiteria maximè media debere eſſe corporis, quod curatur, & veneni lædentis ac de facultatibus deleterijs.

Caput Decimumnonum.

De natura facultatis anodynæ, id eſt doloris ſedatiuæ ſiue lenitiuæ, aliam re uera eſſe talem, aliam tantum dici, & quæ ſit vtraque, & earum opera.
Anodynis nihil debere ineſſe aſtrictionis.
De ijs anodynis, quæ ſoporem inducunt, & ὑπνωτικὰ dicuntur.
De deleterijs à tota ſubſtantia, quæ ſint: & quæ ſint deleteria genere.

Caput Vigeſimum.

Purgatoriam facultatem duo ſignificare.
De errhinis, apophlegmatiſmis: & alijs multis purgandi particularibus generibus.
Bechica, ideſt tuſſimouentia bifariam dici.

Caput Vigeſimumprimum.

Lactis, & ſeminis effectrix facultas moderate calida, & humida eſſe debet.
Lactis generationem quæ prohibeant.

Caput Vigeſimumſecundum.

Sanguinem eſſe materiam lactis, & menſium muliebrium.
Venas eſſe communes vberibus, & matrici.
Menſes, & vrinas quæ eliciant, & in quo differant menſes ducentia à diureticis.

Caput Vigeſimumtertium.

Semen quæ gignant, & quæ extinguant.
Semen prouocantia, & ſupprimentia quæ ſint.
Quæ ſemen prorſus non eſſe permittant, illudque extinguant.
De medimentis quæ oculis, auribus, naribus, & vnicuique aliorum ſenſuum conueniunt.

Caput Vigeſimumquartum.

De facultatibus quibuſdam, quæ à partibus corporis appellantur, hepaticis, ſplenicis, pleuriticis, & alijs huiuſmodi.

Caput Vigeſimumquintum.

De facultatum quarundam inani nominum vſurpatione, falſa, & obſcura, aduerſus recentiores medicos, & Theſſalum præcipue, & methodicos.

Caput Vigeſimumſextum.

Contrarias facultates ex operibus iudicare oportere.
Aſtringentes acres, amaras, &c. non facultates medicamentorum, ſed guſtus eſſe qualitates.
Guſtabilium qualitatum facultates, & opera, quæ.

Caput Vigeſimumſeptimum.

De ordine, & gradu cuiuſque excalfacientium, refrigerantium, ſiccantium, & humectantium.
Symmetrum quid dicatur.
Ordines, ſeu gradus exceſſuum quatuor.
Quarti ordinis exiccantia, etiam vrunt.
Quæ vehementer adſtringant.

A Sexto Libro vſque ad nonum agitur de effectricibus qualitatibus medicamentorum à plantis, aut ipſarum partibus.

LIBER NONVS *Agit de terrarum, & metallicorum facultatibus.*

LIBER DECIMVS, *Et vndecimus, agunt de ſimplicium medicamentorum facultatibus, quæ ex animalibus ſumuntur, ac de ijs, quæ ex mari, & ſalſis aquis proueniunt.*

GALENI DE PVRGANTIVM MEDICAMENTORVM facultate libellus. Continet Capita quatuor.

Caput Primum.

EA cauſa vetuſtiſſimos illos medicos prauas opiniones irreprehenſas omiſiſſe, qua legumlatores grauiſſima delicta impunita reliquerunt.

Eraſiſtratum de purgantibus medicamentis caput totum euertiſſe, cum uim attrahendi non agnouerit,& eius opinio ponitur,& reſellitur.
Quid ſpectantes,uel ſanguinem detrahemus,vel purgans medicamentum exhibebimus.

Caput Secundum.

Subiungit reliqua capita ſectatorum Aſclepiadis & Eraſiſtrati,ipſaque reſellit.
Probat,vnumquodque medicamentum vim habere proprium humorem attrahendi, purgationemque purificare ſanguinem.
Exemplum affert regij morbi,eiuſque curationem ponit,ſimiliter,& aquæ inter cutem.

Caput Tertium.

Reſponſionis cuiuſdam confutatio,quæ primo tenuia,deinde craſſiora trahi concedebat,& de ijs quæ ſcripta erant in libello,qui temerariam illam opinionem reſellebat.

Caput Quartum.

Medicamenta nonnulla ſtatim ab initio ſanguinem ducere,ac de homine quodam, qui herbam reperit,quæ hoc præſtabat,& quomodo eam inuenerit.
Redit ad eos,qui humores omnes ex æquo trahi dicebant,& primo liquidiora.
Purgans medicamentum non immutare humores in ſuam naturam,ut aſſerebant,ac totius quæſtionis concluſio.

GALENI LIBELLVS QVOS PVRGARE OPORTEAT quibus medicamentis, & quo tempore, qui Oribaſij eſſe dicitur, ex Galeno excerptus.

GALENI DE THERIACA AD PISONEM LIBER.

Continet Capita xix.

Caput Primum.

LIbri dedicatio Piſoni, Andromachi commendatio, & de eius libello de Theriaca, & quid Galenum impulerit ad hoc opus ſcribendum.

Caput ſecundum.

Theriacæ commendatio,dignotio, & Principum Romanorum hac in re ſtudium.
Regni maximam eſſe partem communem omnium ſalutem.
Romanorum Imperatorum laus,in curandis morbis,& uarijs medicamentis comparandis.

Caput Tertium.

Theriacam,ut è multis componitur,ita quamplurimos uſus habere.
Simplicium uires cognoſci ſenſu,experientiaque,adiuncta ipſa ratione.
Scammonium flauam bilem,epithymum atram,coccum gnidium pituitam ſoluere,ac medicamenta ſingula proprium ſibi ſuccum attrahere.

Caput Quartum.

Medicamenta plura ſecundum diuerſas ſui ipſorum partes uarios effectus producere exemplo Lactis,trifolij,cicutæ,ueratri,leporis marini,& cantharidum.
Hippocratis verba,quibus admonet,ut medicinarum naturas cognoſcamus,& temperaturas hominum eas accipientium intelligamus.

Caput Quintum.

Quid medicos induxerit,ut plura ſimplicia ſimul commiſcerent,& præcipuè in Theriaca facienda.
Hiſtoria cuiuſdam Ducis Carthaginenſis,qui ollas uiperis plenas in Romanos hoſtes immiſit.
Andromachum uiperas Theriacæ addidiſſe.

Caput Sextum.

Andromachi carmina ponuntur,& in hac prima parte continentur operis dedicatio, Theriacæ nomina,promiſſiones,menſura,modus,& tempus.

Caput Septimum.

In hac ſecunda carminum parte continentur, artiſcorum theriacorum, paſtillorum ſcillinorum præparatio, pondus ingredientium Theriacam, commixtionis modus, & Aeſculapij inuocatio.

Caput Octauum.

Cur Andromachus ad huius præparationem Antidoti elegerit uiperas, & non alios ſerpentes magis letales.

Baſiliſcum conſpectum, auditumve, hominem perimere.

De Dryino, Hæmorrhoo, Dipſade, Acontia, Prya, Aſpidibus, & alijs ſerpentibus.

Hiſtoria de morte Cleopatræ.

Caput Nonum.

Cur capite amputato, & cauda vipera in Theriaca imponatur.

Viperam ore excipere genituram maris, eiuſque caput abſcindere poſt ſemen exceptum.

De capitibus, & alijs particulis quorundam animalium, & eorum facultatibus.

Multa eſſe, quæ ſolum inſpecta uim ſuam oſtendunt, & quæ.

Caput Decimum.

Quomodo quæ noxia ex ſui natura ſunt interdum alicui morbo proſint, atque ex compoſitis qualitatibus, & inter ſe mixtis unam tantum reſultare.

Caput Vndecimum.

Digreſſio aduerſus Aſclepiadem, & Epicurum, qui negantes alterationem, opera naturæ in Atomos, & moles, corpuſculaq; incompacta referebant, ac de repentinis quibuſdam immutationibus, quæ nobis adueniunt.

Hiſtoria cuiuſdam hominis deformis, quomodo pulchrum filium generarit, ac de admirabilibus operibus naturæ.

Caput Duodecimum.

Eligenda, exploranda que ſingula medicamenta priuſquam antidoto indantur.

Theriacam Andromachi præferri cæteris alijs.

Viperæ quales ſunt deligendæ ad Theriacam, ac fœminæ, maſculiq; deſcriptio, ex Nicandro.

Caput Decimumtertium.

Quo pacto componendi ſunt paſtilli Hedychroi, ſcillini, & uiperini.

Caput Decimumquartum.

Quo pacto Theriaca conficiatur, & quomodo reponenda ſit.

Theriacæ ætas, eamque duodecim annis ad perfectionem concoqui, & uſque ad triginta, ac ſexaginta annos durare.

Theriacæ probandæ ratio, & eius doſis.

Caput Decimumquintum.

Theriaca quibus, & quot opituletur affectibus, eamque corporis, & animi morbis auxiliari.

Caput Decimumſextum.

Aquæ pauorem omnium morborum peſſimi, & eius deſcriptio aduerſus Methodicos, qui morborum cauſas noſcere ſuperuacuum arbitrabantur.

De canis rabidi notis, & eius morſus curatio, eique auxiliari Theriacam vulneri admotam.

In peſtilenti conſtitutione ſolam Theriacam poſſe ſuccurrere, & quomodo Hippocrates abegerit peſtilentiam ab Athenis.

Theriacam, ceu ignem purgatoriam exiſtere.

Mithridatem antidoto præmunitum uinci a ueneno non potuiſſe.

Caput Decimumſeptimum.

Quantum, quomodo, & a quibus Theriaca ſit accipienda.

Caput Decimumoctauum.

De ſalibus Theriacis, eorumque facultatibus.

Viperas combuſtas ſalutares ab igne reddi.

Sales Theriaci quibus auxilientur affectibus.

Caput Decimumnonum.

Sales Theriacos præparandi ratio.

GALE-

GALENI DE ANTIDOTIS LIBRI DVO QVORVM

PRIMVS LIBER Continet Capita xviij.

Caput Primum.

ANtidoti quæ dicantur, quid ſint, & unde originem habuerint.

Antoninum Imperatorē ſingulis diebus vſum eſſe Theriaca quantū Aegyptia faba.

Galenum ſemper aſtitiſſe Demetrio medico dum Theriacam Imperatori Antonino componeret.

Caput Secundum.

Quomodo Theriaca optima componatur.

Galenum medicamentorum conquirendorum gratia uarias luſtraſſe Regiones, Cyprum, Syriam, Lemnum, & alias multas.

Medicamenta ſimplicia explorandi ratio.

Mel optimum quale nam eſſe debeat.

Caput Tertium.

Vinum quod hiſce medicamentis miſcendum eſt, validū eſſe oportere, ac firmiſſimum, & quale.

Veteraſcentium uinorum qualitas, eorumque reponendi ratio.

Stæbem conducere ad celerem concoctionem uinorum.

Vina, quæ maturuerint auxilio ignis, capitis dolorem concitare.

Vina Antidotis, emplaſtriſque, idonea qualia eſſe debeant.

Caput Quartum.

Quod mel idoneum ſit componendum Antidotis.

Mel vetuſtum coctione amareſcere, quod etiam ipſo tempore circa cocturam patitur.

Compoſitorum uirtutem ſequi uires ſimplicium.

De differentijs ſtirpium.

Caput Quintum.

Conquirenda eſſe in quauis regione mella, uina, ac ſimplices medicinas, & quid in unaquaque optimum.

Caput Sextum.

Andromachi Senioris compoſitio Theriacæ, quæ carminibus Iambis compoſita eſt, & tranquilla appellatur.

Caput Septimum.

Andromachi filij explicatio pedeſtri oratione compoſitionis Theriacæ, quam Andromachus pater fecerat.

Reprehendit Galenus Andromachum iuniorem, quòd in deſcriptione Theriacæ loco calamenti nepitam dixiſſet, voce Romana uſus.

Caput Octauum.

Quando, & quomodo uiperæ venari debeant, & quomodo parentur, & coquantur.

Quomodo paſtilli Theriacales ex viperis componi debeant.

Quibus uaſis reponenda Theriaca, & vitrea, vel aurea nullum fucum admittere.

Caput Nonum.

Scillinorum paſtillorum compoſitio, & præparatio.

Caput Decimum.

De compoſitione magmatis Hedychroi, quam neque Andromachus docuit, neque alij complures, carminibus explicata, quam tamen ab Andromacho p manus traditam habuit Galenus.

De maro, & amaraco, quibus in locis naſcatur, & de unguento amaracino dicto.

Caput Vndecimum.

Quo ordine in conficienda Theriaca unumquodq; poſitum eſt ab Andromacho, eodē Galenus ſingula explicat, & examinat, & uniuſcuiuſq; integritatem explorat, primi, & ſecūdi ordinis.

Caput Duodecimum.

Conſiderat ea, quæ ſunt in tertio ordine medicinarum ſimplicium ab Andromacho relata.

Caput Decimumtertium.

De cinnamomo, & Opobalſamo, & eorum notis.

De Cinnamomo, quod Galenus in uaſis Imperatorum aliquot conſpexit, ac de integra arbore Cinnamomi, quæ Romam perlata fuit.

Multas Cinnamomi ſpecies periiſſe, & alia pretioſa, combuſto templo pacis.

Caput Decimumquartum.

Agarici optimi notæ, croci, & carpeſij facultates, ſpicam nardi radicem eſſe, ſed ex ſimilitudine appellari ſpicam.

De Rhei notis, ac ipſum adulterandi modis, & ipſius facultatibus.

Quæ cauſa in Theriacam iniicienda ſit, ac de multis alijs ſimplicibus dignoſcendis.

Caput Decimumquintum.

Præcepta tradit ad uſum optimarum medicinarum pertinentia, quæ Theriacam ingrediuntur, & quomodo unumquodque paretur, & quo tempore in eam iniiciendum erit, & quid in coctione præſtandum.

Præcepta tradit quę ad theriacæ colorem pertinent.

Caput Decimumſextum.

Theriacæ deſcriptio ex Damocrate carminibus Iambis expreſſa.

Caput Decimumſeptimum.

Alia Theriacæ deſcriptio incerti auctoris hexametro carmine expreſſa.

Caput Decimumoctauum.

Subiungit quæ Crito de Theriaca ſcripſerit, ac de uenatione uiperarum, & de alijs omnibus quæ in tertio libro de medicamentis dixit.

LIBER SECVNDVS Continet Capita xvij.

Caput Primum.

DE Mithridaticis, & alijs quibuſdam ex Andromacho, & alijs auctoribus relatis Antidotis.

Caput Secundum.

De Antidoto Mithridatica a Damocrate carmine conſcripta.

Eiuſdem Damocratis Cypheos compoſitio carmine conſcripta.

Caput Tertium.

Tres aliæ Damocratis Antidoti, una ad uenena, duæ ad Phthiſim carminibus expreſſæ.

Caput Quartum.

Alia Antidotus Damocratis carmine conſcripta quæ carmen appellatur.

Caput Quintum.

De quibuſdam alijs Antidotis a Damocrate carmine deſcriptis.

Paſtillorum è roſis apparatio. Crocomagmatis compoſitio. Antidotus prognoſtica.

Caput Sextum.

De Antidotis ab Aſclepiade deſcriptis, earumque in tres ordines diſtinctione, quæ uenenoſos ictus, & malas corporis affectiones curant.

Caput Septimum.

Aſclepiadis remedia ad eos qui letalia biberunt.

Caput Octauum.

Apollonij Muris medicamenta a uenenis præſeruantia.

Caput Nonum.

De nobili Antidoto quæ Diaſcincus appellatur. De Mithridatis Theriaca.

Caput Decimum.

De uarijs diuerſorum Antidotis diuerſis affectibus ſuccurentibus.

Caput Vndecimum.

De remedijs ab Aſclepiade conſcriptis Quinto Mnaſoni ad ſerpentium ictus.

Caput Duodecimum.

De remedijs ad ſcorpiones tam intus aſſumendis, quam foris admouendis, diuerſorum.

Caput Decimumtertium.

De diuerſis remedijs ad phalangiorum ictus.

Caput Decimumquartum.

De remedijs ad uiperarum ictus diuerſorum auctorum.

Caput Decimumquintum.

De Antidotis Damocratis carmine conſcriptis aduerſus reptilium, & rabidi canis morſus.

Caput Decimumſextum.

De Antidoto qua Marcus Imperator utebatur, alijſq; ab Hera conſcriptis, quas Galenus expertum ſe eſſe dicit.

GALENI DE COMPOSITIONE MEDICAMENTOrum ſecundum locos Libri decem. E t de compoſitione medicamentorum Libri decem. Quorum argumenta rectè poſita ſunt ſuis locis ad ſingula capita, ab ipſomet Galeno.

SEXTAE CLASSIS.

GALENI DE HIRVDINIBVS, reuulſione, cucurbitula, & ſcarificatione.

Continet Capita iiij.

Caput Primum.

HIrudines aſſeruandi, alendi, & applicandi ratio.

Hirudines, ut depaſcantur inexplebiliter, præcidendas in cauda eſſe: & quomodo auellantur.

Quem ſanguinem hirudines ſugant.

Caput Secundum.

De reuulſione. Reuellendi modi diuerſi.

Cucurbitulam hypochondrio affixam ſanguinis ad nares impetum reuocare, immodicumque ex utero fluxum.

Reuulſionem eſſe ſemper in contrarium moliendam.

Caput Tertium.

Quando vtendum ſit cucurbitula, & quibus in affectibus.

De facultatibus cucurbitulæ.

Caput Quartum.

De ſcarificatione. Quas partes, & in quem uſum ſcarificare ſoleamus. Quomodo crura ſcarificanda: & quibus morbis conueniat ſcarificatio.

ORIBASII DE CVCVRBITVLIS, SCARIFICATIONE, deriuatione, & reuulſione, ſermo, in ſeptimo, & octauo medicinalium collectionum. Continet Capita xj.

Caput primum, quod eſt quintumdecimum in Oribaſio.

DE cucurbitulis, ex libri Galeni.

Caput Secundum.

De cucurbitulis ex libris Antylli ex ſecundo ſermone de euacuantibus remedijs.

Quid agendum antequam applicentur cucurbitulæ.

Quonam modo applicandæ ſunt cucurbitulæ, & quanto igne.

Caput Tertium.

De cucurbitularum differentia, ac figura.

Caput

Caput Quartum.
De cucurbitulis ex libris Herodoti ex ſermonibus de euacuantibus remedijs.
Cucurbitularum facultates.
Caput Quintum.
De ſcarificatione ex Antyllo ex ſermonibus de euacuantibus remedijs.
Caput Sextum.
De ſcarificatione ex libris Apollonij.
Caput Septimum.
Scarificationem mire auxiliari mulieribus, quæ non probe purgantur, & alijs multis affectibus.
Caput Octauum.
De hirudinibus ex libris Antylli ex ſermonibus de euacuantibus remedijs.
Caput Nonum.
De hirudinibus ex Menemacho.
Caput Decimum.
De deriuatione ex libris Galeni.
Caput Vndecimum.
De reuulſione ex libris Galeni, & quæ ſint reuulſoria inſtrumenta, & quid reuulſiones præſtent.

GALENI DE VENAE SECTIONE ADVERSVS ERASIſtratum Liber, increpat Eraſiſtratum, qui poſthabito venę ſectionis auxilio, neque efficacibus, neque tutis remedijs vteretur. Continet autem Capita ix.

Caput Primum.
Eraſiſtratum eum circa minima quæque valde curioſus eſſet, ne minimum quidem ſermonem feciſſe de venæ ſectione, niſi obiter, & per tranſennam, ut ex eius uerbis, quę ponuntur apparet.
Multos ueteres Illuſtres medicos de uenæ ſectione tractaſſe.
Caput Secundum.
Quibus rationibus Eraſiſtratus uenæ ſectionem omiſerit, diuerſæ ſunt ſectatorum eius opiniones, quas ponit, & refellit.
Caput Tertium.
Eraſiſtratum arteriam ſpiritus, venam autem ſanguinis eſſe receptaculum ſtatuit: & quomodo animal ægrotet in febre, & qua ratione fiat inflammatio.
Eraſiſtrati verba ponuntur, quibus fatetur, multitudinem euacuandam quidem eſſe, verum quo modo vacuanda ſit in dubium reuocatur a Galeno.
Caput Quartum.
Euacuationem omnium facillimè perfici uenæ ſectione, præcipue in phlegmone.
Inedijs longis quæ incommoda ſoleant ſuperuenire: inediamque vacuare, ſed longo tempore & cum periculo.
Naturam pluribus in locis Eraſiſtratum laudare, ſed non imitari, cum ipſa plurimos morbos ſoluat excretione ſanguinis.
Naturam non eſſe impediendam, ſed iuuandam ex Hippocrate aliquot in locis: & declaratur quid intelligat Hippocrates hac uoce *ῥέπειν*, & quomodo uacuandi pleuritici.
Caput Quintum.
Dictum illud in Epidemijs, ex Margei famula ne ſanguis quidem prodijt, declarat, & eius curatio nem explicat, & cur illi venam talo proximam ſecuerit.
Teſtium multitudinem recenſet in operibus naturæ laudandis, & in ſectione uenæ probanda.
Menſtrua cur mulieribus profluant ſingulis menſibus.
Lac ijs non gigni quibus menſes ceſſarunt: & quæ commoda ex menſtruis fluentibus mulieres habeant, & quæ incommoda eſt retentis, & quorum malorum cauſæ exiſtant hæmorrhoides ſuppreſſæ.
Caput Sextum.
Eraſiſtratum communem omnium hominum ſubuertere ſententiam, quæ eſt contrariorum con traria eſſe remedia.

Bruta

Bruta animalia ſibi ipſis, natura duce, mederi.
Ab atra bile habitis maximè hæmorrhoides fluente ſe conſerre.

Caput Septimum.

Sanguinis detrahendi menſuram multo facilius, quam aliorum remediorum deprehendi poſſe, & quomodo: & quomodo facilè ſiſtatur ſanguis.
Quæ ſint in exhibendo purgãte medicamento pericula, & difficultates, quibus uenæ ſectio caret.
In cibi menſura errarum grauiſſima incommoda inducere.
Eos qui ſe Eraſiſtrateos appellabant derider.

Caput Octauum.

Eraſiſtratū perperam in euacuatione, & reuulſione, quæ inflammationibus medentur, inediam venæ ſectioni prætuliſſe.
Inedia, cum ſit priuatio, nec nutrire, nec inanire poſſe.
Venæ ſectionem ad omnia idoneam eſſe, ex multitudine in thoraeem incumbentis, & uenam rumpentis oſtendit.

Caput Nonum.

Eraſiſtratum tres euacuandi modos poſuiſſe, balnea, exercitia, & tenuem diætam, quos omnes examinat, & nihil uenæ ſectione præſtantius eſſe affirmat.
Inediæ damna aliquot recenſet, & non inediam eſſe, quæ euacuet, ſed raritatem cutis.

GALENI DE VENAE SECTIONE ADVERSUS ERAſiſtratæos, qui Romæ degebant, Liber oſtendit, nunquam vſum fuiſſe Eraſiſtratum venæ ſectione, & cum id non intellexiſſent eius ſectatores, tum inuicem ſunt aduerſati; tum in grauiſſimos errores inciderunt. Continet autem Capica ix.

Caput Primum.

QVæ incommoda acciderint mulieri, cui ob retenta menſtrua ſanguinem noluerunt mitti medici, quos Romæ reperit Galenus; aliæ itèm hiſtoriæ aliquorum, quibus idem contigit, ut ſanguis non mitteretur.
Quid dicerent Eraſiſtracęi ſenſiſſe Eraſiſtratum de uſu venę ſectionis, quid uero dixerit Teuthras aduerſus eos.
Problema hoc, num Eraſiſtratus rectè ſecerit, quod venæ ſectione nunquam ſit ſus, Galenus à ſe explicatum eſſe ait, & ſermonem illum ſcriptis mandatum.
Eraſiſtratuos cæpiſſe omnibus quauis ſebre correptis uenæ ſectionem adhibere.

Caput Secundum.

Eraſiſtratuos, & ſi probent uenæ ſectionem, ſcopos tamen, qui illius uſum impediunt, prætermiſiſſe, quos enarrat Galenus.
Omnes Eraſiſtratæos antea negaſſe Eraſiſtratum vſum eſſe venæ ſectione, poſtea aliquos hoc nõ negaſſe, & quomodo inter ſe differrent hac in re.

Caput Tertium.

Quod Eraſiſtratus nunquam ſit uſus venæ ſectione, ex ægrotis, quos in commentario de diuiſionibus recenſuit, manifeſtum eſſe, eiuſque uerba ponuntur.
Diſputat, & monſtrat Galenus aduerſus Eraſiſtratuos mulierculæ cuidam Chienſi ſanguinem non ſuiſſe miſſum.
Eraſiſtrati verba ponuntur in curatione Critonis, qui quoniam ipſi miſſus non fuerat ſanguis, perijt, verbaque ipſa perpendit, ut oſtendat, ſanguinem illi non fuiſſe miſſum.

Caput Quartum.

Sanguinem detracturo quot, & quæ conſideranda ſunt.
Quę conſideranda ei, qui ægrorum ſit curaturus.
Eraſiſtratum omnia minutim deſcripſiſſe, uel quomodo coquantur olera, de ſanguinis uerò miſſione nihil dixiſſe, eiuſque uerba ponuntur.
Nonnullos medicos quantitatem euacuationis ſignis quibuſdam definiuiſſe, & quibus, Eraſiſtratum uero menſuram nullam tradidiſſe, cum tamen in frictionibus hoc fecerit.

Caput Quintum.

Si Eraſiſtratus uenæ ſectionem admiſiſſet, facile fuerat ipſi reliquis remedijs, quæ nõ tanti erant,

addere

addere,utendum uenæ ſectione.

Commodius fuerit Eraſiſtrato venæ ſectione uti,& cibaria non exhibere.

Quatuor uerbis uidelicet τέμνω φλέβα,vel quinque φλεβοτομία,tantum uſum fuiſſe.

Concludit Eraſiſtratum uenæ ſectione non uſum,& quare eius mentionem non fecerit.

Caput Sextum.

Errare maximè Eraſiſtrateos,& ipſi Eraſiſtrato aduerſari,cum uenæ ſectionem ſuſcipiunt.

Eraſiſtrateos,& uenam ſecare,& ſtatim a uenæ ſectione nutrire,cum tamen Eraſiſtratus, & uenas ſecare prohibeat,ac ſine nutrimento degere conſulat.

Ea,quæ Eraſiſtratus aſſerebat,quibus quis a uenæ ſectione deterreretur,eſſe uana:ac poſſibile eſſe uas ruptum ſine inflammatione conglutinari.

Caput Septimum.

Ex ijſdem Eraſiſtrati uerbis,quæ ab eius ſectatoribus proferuntur,conuinci ipſum uenæ ſectione non fuiſſe uſum.

Caput Octauum.

Eraſiſtratum nomen plethorę aperte deſcripſiſſe,modumq; illius curandi dum traderet, inediæ meminiſſe,uenæ ſectionem uerò omni ſilentio preteriſſe ex ipſius uerbis oſtendit.

Caput Nonum.

Eraſiſtratum perperam docuiſſe repletionis curationem,omiſſa uenæ ſectione.Inediamque ſæpe multas noxas afferre.

Proponit curandum hominem maxime plethoricum, tempore ueris, exercitiorum expertem, oſtenditque remedijs ab Eraſiſtrato poſitis non poſſe curari.

Eraſiſtratum in libro de ſanguinis reiectione ſententiam ſuam declaraſſe,cum omnia alia remędia euacuationis in retentione hæmorrhoidum enumerat,præter uenæ ſectionem.

GALENI DE CVRANDI RATIONE PER SANGVINIS miſſionem Liber explicat uniuerſam methodum ſecandarum uenarum,affectus,ſcopos,menſuram,locum,& tempus,& reliqua quæ ad uenas,& arterias ſecandas pertinent. Continet autem Capita xxiij.

Caput Primum.

Sanguinem detracturo quæ conſideranda,& ei qui probe uti eo remedio uoluerit.

Caput Secundum.

Quibus in libris de ijs,quæ in uenæ ſectione conſideranda dixit eſſe,tractauerit.

Qui medici uenę ſectionem ex omni medicinalium præſidiorum numero tollendam eſſe cenſuerunt.

Se rogatum ab amicis,quos piget curandi methodum perlegere,ad hunc librum ſcribendum deſcendiſſe.

Caput Tertium.

Quid ſignificet affectionis uocabulum & quid ſibi propoſitum ſit hoc in libro.

Inuentionis organa duo eſſe,rationem,& experientiam,& qui altera utuntur,& qui altera.

Quot ſint generationis principia,& quæ.

Qui hunc librum lecturus eſt,eum librum de plenitudine uidiſſe oportere.

Caput Quartum.

Quot ſint affectiones euacuatione indigentes conſiderare incipit.

Plenitudinem omnem biſariam dici,nempe iuxta uires,& iuxta uaſa, quarum utramque egere euacuatione,& quid unaquęque.

In quibus humorum euacuationibus non ſit opus uenæ ſectione.

Caput Quintum.

Nutrimentum,& calorem in corpore animalis a ſanguine prouenire: ſanguinemque igni comparat.

Cordis calor vnde minor,ſiue maior reddatur.

Cordis intemperiem protinus cæteris partibus communicari.

Putreſcunt citiſſime calida,& humida:ac putreſcentia omnia reddi calidiora,quam antea.

Febris quid ſit,& quomodo generetur,& quomodo apoplexia, ac de diſcriminibus alterati ſanguinis.

Dupli-

Duplicem eſſe plenitudinem,& quæ ſit.

Caput Sextum.

Sanguinem detracturo,qui principales ſcopi ſint conſiderandi.
Plenitudinis vtriuſque quantitas,& qualitas quibus ſignis ſit definienda.
Facultatum nos diſpenſantium robur,imbecillitatemque ex propriis indicari functionibus.
Crudus humor qua ratione vacuandus.

Caput Septimum.

Quibus morbis præcauendis ueris tempore,vel venæ ſectio,vel purgatio conueniat.
Quomodo podagricos ſanauerit Galenus.
Intemperantes ac vinoſos,& gulæ deditos neque purgatione,neque venæ ſectione adiuuari.

Caput Octauum.

Phlegmone incipiente,& ſi non adſit vlla plenitudo,conferre ſanguinis miſſionem.
Imbecilliores particulas a fortioribus humores trahere.
Imbecilliores partes omnium prius corripi morbis excrementitiis,& qua cauſa.
Naturales virtutes quot,& quæ ſint.
Quæ partes ſint recipiendo fluxui habiliores.

Caput Nonum.

Sanguinis mittendi principes ſcopi qui ſint.
Perperam Menodotus in ſola ſyndrome plethorica mittendum ſanguinem dixit.
Propoſitos ſcopos ad ſanos transferre licere, cum non ſolum vbi adſit morbus grauis,ſed ſi affuturus ſit,ſecanda uena.
Cur cruditas humorum,cum prohibeat venæ ſectionem,inter eius ſcopos non numeretur.
Præter dictos ſcopos,quæ nam eoindicare dicantur non venæ ſectionem,ſed mittendi ſanguinis quantitatem.

Caput Decimum.

An ubi plenitudinis notæ apparuerint in homine ſolita negocia obeunte mittendus omnino ſit ſanguis,cum nulla ſit morbi expectatio.
Sanguis quibus neceſſario ſit detrahendus:& qui hoc remedio abſtinere poſſunt.
Crudos ſuccos quando vacuare oporteat,& quando minime,& eorum indicium.
Hæmorrhoidibus compreſſis audacter ſanguinem detrahendum.

Caput Vndecimum.

De ratione vacuandarum mulierum,quibus menſtrua compreſſa ſunt.
Venæ ſectionem eſſe auxilium etiam reuulſorium,& quomodo erumpens ex naribus ſanguis reprimatur.

Caput Duodecimum.

Quantitatem remediorum præcipue efficere artem medicam coniecturalem.
In ſanguinis miſſione ſummum bonum eſſe,poſſe ſiſtere, cum voles,ipſam euacuationem,quod purgantibus medicamentis non adeſt.
Euacuationem quando partiri expediat.
In quibus adeſt crudorum humorum copia,quomodo uenæ ſectio eſt celebranda.
Quando ad animi deliquiũ vſque mittendus ſit ſanguis,& qua tẽporis hora mittendus ſanguis.
Quid aduertendum fluente ſanguine.
Reuulſio per ſectam venam quæ nam ſit efficacior.

Caput Decimumtertium.

Quid conſiderandum,& prouidendum ante venæ ſectionem,vt tuto ſanguinem mittas.
Qui liberalius,& qui parcius ſint euacuandi.
Pueris ad quartumdecimum vſque annum uenam non eſſe ſecandam.
Septuagenariis quando mittendus ſit ſanguis.

Caput Decimumquartum.

Vacuandi ſanguinis menſura quibus indiciis deprehendatur.
Sanguinem detrahendum per inflammationes donec,vel rubrior,vel flauior, vel liuidus conſpiciatur.
Sanguinis mutatio ſecta vena,quando expectanda.
Sanguinem eſſe parcius detrahendum ſub cane,& in regionibus calidis,& ſiccis,vt etiam in frigidis conſtitutionibus.
Sanguinis tuto ſex libras fuiſſe detractas.

Caput Decimumquintum.

Sanguinis eruptiones e directo factas, vtiles eſſe laborantibus, aliter haud quaquam.
Sanguinis fluxus per nares quomodo ſupprimendus.

Caput Decimumſextum.

Venæ ſectionem e directo partis affectæ fieri oportere.

Lienoſis, pleuriticis, oculorum doloribus ſectionem e directa parte factam multum profuiſſe, & quæ cuique vena ſit ſecanda.
De venis in cubito exiſtentibus, & quæ cuique ſeca[illegible]dæ.

Caput Decimumſeptimum.

Hiſtoria œconomici cuiuſdam Romani diuitis, cui cęcitatis imminebat periculum, quomodo fuerit a Galeno per ſanguinis miſſionem e directa factam liberatus.

Caput Decimumoctauum.

Inferiores cubito uenæ quibus in affectibus tundendæ.
Renibus male affectis, quæ uenæ ſecandæ.
Vteri inflammationes a uenis in crure ſectis iuuari.
Menſtrua ſupprimi ſecta in cubito vena: eademque promoueri ſectis in crure venis.
Quæ medicamenta prouocent menſtrua mulieribus.

Caput Decimumnonum.

Inflammationes incipientes reuulſu, inueteratas uero ex ipſis affectis partibus uacuare oportere: & quomodo in initiis, & finibus aliorum morborum ſit euacuandum.
Vena ſub lingua quando, & quibus in morbis ſecanda.
Vena iuxta magnum oculi angulum, & quæ in fronte eſt ſecta, quibus auxilietur affectibus.
Hemorrhoidas ſiue retinere, ſiue prouocare velimus, quæ venæ ſint ſecandæ.

Caput vigeſimum..

Sanguinem detracturo dierum, aut horarum numerum non eſſe conſiderandum, ſed quocunque die adſint ſcopi, mittendus ſanguis.

Caput Vigeſimumprimum.

Sanguinem mitti debere in febribus quidem in ipſarum declinatione, in inflammationibus uero ſine febre ortas, dum magis vrgent ſymptomata: cum nihil horum vrgeat, mane, haud protinus e ſomno excitis.
Iteratæ vacuationis tempus quod nam eſſe debeat.

Caput Vigeſimumſecundum.

Arteriæ in quibus ſecentur affectibus, & quæ.
Arteriæ vulneratæ ægre ſupprimi poſſunt.

Caput Vigeſimumtertium.

Quod periculum afferat arteria vulnerata ſi male adminiſtretur.
Galenus ab inſomnio monitus, arteriam inter indicem, & pollicem cum ſecuiſſet, liberatus eſt a diuturno præcordiorum dolore.
Miniſter Dei Pergami liberatus eſt a diutino lateris cruciatu arteria in ſumma manu inciſa.
Arteria in malleolo diſſecta diuturno coxæ dolore quendam liberauit.

Finis ſextæ Claſſis.

SEPTIMAE CLASSIS

GAL. METHODI MEDENDI LIBRI

quatuordecim; quorum

PRIMVS Theſſalum ac reliquos Methodicos reprehendit, qui in ſanitate, & morbo dignoſcēdo plurimū aberrarūt, docetq́, principia Methodi, qua morbus tum dignoſci, tum curari debeat. Continet autem C. ix.

Caput Primum.

Cauſas recenſet cur cunctatus ſit, in conſcribenda hac Methodo, cum ab amicis rogatus fuerit. Temporis ſui mores deplorat, & recenſet, quibus tūc homines dediti erāt, ac de rei medicæ inſcitia.

Theſſalus

Theſſalus pollicebatur docturum ſe artem medicam ſpatio ſex menſium.
De quibus rebus inter ſe certarent antiqui medici.

Caput Secundum.

Theſſalum inſectatur, quod Hippocratem, reliquoſque Aſclepiadas maledictis inceſſerit, & illius Aphoriſmos reprehendit.
Hippocratis ſcita a nullo veterum Philoſophorum fuiſſe damnata.
Cum Ironice multis laudibus Theſſalum extuliſſet, & omnes alios ipſius victoriam celebrare dixiſſet, tandem iambo carmine ipſum pungit.
Pro Hippocrate defendendo Platonis verba apponit, & aliorum opinionem recenſet, qui Hippocratis ſententiam ſunt ſecuti.

Caput Tertium.

Theſſalũ Zoilo, qui Humeri ſtatuam flagellauit, & Salmoneo, qui Iouem imitatus eſt, comparat.
Theſſalum tot libris ſcriptis, nunquam vllam demonſtrationem afferre tentaſſe, ſed tyranni ritu duos eſſe in omni uictus ratione morbos iubet, fluxum, & clauſum.
Ridiculam eſſe Theſſali inuentionem de fluxu, & clauſo logice monſtrat, declarans ipſum differentiam rei pro ſubſtantia cepiſſe.
Non omnem differentiam generi additam, ad ſpeciei conſtitutionem aliquid conducere.
In quæſitæ rei inueſtigatione a quo ſit inchoandum.
Ea quæ de recte inuentis fidem faciant duo eſſe, rationem, & experientiam, harum nulla uſum Theſſalum, res protuliſſe.

Caput Quartum.

Quid ſit methodo aliquid inquirere, & inueſtire.
Experientiam ſine methodo unius fortunæ ſolum fauorem deſiderare.
Pleraque medicorum pars ideo aberrat, quod nihil prius in demonſtratione ſint meditati, quod exemplo triangulorum geometricæ declarat.
Pleroſque medicos neſcire unde principium inuentionis ſuæ ſumpſerint.
Aduerſus apparentes communitates a Themiſone inuentas, & ab ipſo Theſſalo receptas: ac duplex eſſe genus apparentium.

Caput Quintum.

Quid in omni Methodo tenaciter ſeruandum.
Qua Methodo inuenire oporteat quid ſit morbus, & qua communi notione id præſtandum.
Valere, & ægrotare ſe quando dicant homines, quæ communis eſt notio, & principium inueſtigationis.
Pars quid dicatur, ſiue particula, ac de nominum uſu.
A rerum differentia in omni Methodo incipiendum, non a nominum.

Caput Sextum.

Quid ſit particulæ alicuius actio, quid motus, & quotuplex, quid inſtrumentum, quæve ſimilaris particula dicatur.
Chriſtallinum humorem eſſe primum inſtrumentum viſionis.

Caput Septimum.

Noxæ cauſam inquiri debere ex eo axiomate probat, propterea, quod nihil ſine cauſa fiat.
Sanitatem, & morbum eodem in genere contineri, & quæ dicantur contraria.
Aduerſus Theſſalum, qui morbum definire ne aggreſſus quidem vſquam fuerit, contra Olympicum, Iulianum, & alios methodicos, qui nunquam explicare potuerunt, quid morbus ſit, ac de eorum definitionibus.
Quid ipſi Galeno reſponderit Olympicus de definitione morbi.
Affectum corporis eſſe functionis cauſam, actionem uero, id quod ab affectu proficiſcitur.
Cauſam omnium erratorum fuiſſe, quod in logica Methodo non fuerint exercitati, qui logice aliquid inuenire ſtuduerunt.

Caput Octauum.

De cauſarum, affectuum, actionum, ac ſymptomatum generibus, ex quibus uniuerſa dignoſcendorum, ac curandorum morborum methodus pendet.
Id quod dictum eſt, exemplo phlegmonis declarat.

Caput Nonum.

Olympicum, nec quid pathos ſit, nec quatenus a morbo differat, intelligere, cuiuſque ponuntur verba, quibus pathos, & ſymptoma definiebat.
Non omnem mutationem ab eo, quod ſecundum naturam ſe habet ad id, quod præter naturam eſt, eſſe morbum, & quando ſit.
Nomen permanentiæ ad ſignificandum morbum ſuperuacuum eſſe.
Abſurda, quæ ab illis medicis dicebantur de pathos, & ſymptomate, & præſertim a Theſſalo quæ etiam ab Olympico irridentur.

LIBER SECVNDVS Docet quid ſit morbus, & qua prima ipſius genera, & quomodo ſtatuenda ſint indicationes, quibus uniuerſa morborum curandorum methodus, ut fundamentis ſubſiſtit. Cōtinet aūt Capita vij.

Caput Primum.

Deorum, quæ corporibus noſtris a natura ſua egreſſis accidunt, quatuor eſſe differentias, & eas enumerat.
Affectus ne an læſa actio morbus ſit appellandus antiquam fuiſſe diſceptationem, ſed inanem, cum de nomine tantum ſit diſceptatio.
Neminem claudicationem ſanare, ſed affectum, qui ipſam efficit, phlegmonem ſcilicet.
In vſu nominum in docendo claritatem eſſe ſpectandam.

Caput Secundum.

De nominum diuerſitate quæ morbis impoſuerunt primi auctores.
Morborum nomina ſumpta a læſa particula.
Morborum nomina deſumpta ab ipſo ſymptomate.
Morborum nomina ſumpta a parte affecta, & ab ipſo ſymptomate.
Morborum nomina ſumpta a cauſa putata, vel a ſimili.
Vlcus quid, & eius varia nomina.

Caput Tertium.

Affectus præter naturam eſſe tres, morbum, cauſam, & ſymptoma.
Actio cur non dicatur eſſe abſolute, ſicut nec ſermo, & ſit actio.
Cum motus ſit duplex, qui motus ſit latio, & qui alteratio, & quid ſit alteratio.
Generationem eſſe viam ad ſubſtantiam.
Quid Pathe, ſeu paſſio, quid actio ab antiquis appellata fuerit.
Proprium eſſe omnis morbi actioni incommodare, ſymptomatis hunc ſequi, cauſæ præcedere.
Proprium medici munus eſſe, vt morbos adimat, ſic enim & actionis vitia euaneſcere, & reliqua ſymptomata tolli.

Caput Quartum.

Quod ſuperioribus oſtenſum eſt, omnium morborum methodos comprehendi non poſſe ab aliquo, niſi omnium cauſarum actionis numerum intelligat, id nunc tribus exemplis declarat.
Propoſito exemplo ventriculi male concoquentis, rem tractat, aduerſus Methodicos, & Rationales.
Indicationem præſidii non a ſymptomatis, quæ in phlegmonis loco apparent, eſſe ſumendam. ſed a ſubſtantia dicebant Methodici.
Quatuor ſimplices curationis rationes, alteræ quatuor compoſitæ.

Caput Quintum.

Aduerſus eos medicos, qui naturalis actionis cauſam negarunt eſſe inquirendam, ut methodus dignoſcendi, & curandi morbi conſtitueretur.
Diſſidium medicorum ſupponit circa non concoquentis ventriculi dignotionem, & curationē, vt eorum nugas oſtendat.

Caput Sextum.

Aduerſus eos, qui morbos a ſola plerunque intemperie fieri negarunt, & quot ſint prima morborum genera, quæ in ſimilaribus, & inſtrumentalibus partibus oriuntur.
Aſclepiadem lapſum fuiſſe, ubi de corporis elementis male ſentit, verum multo magis Theſſalum, & cur.

Caput Septimum.

De medendi indicationibus. Quid ſit indicatio, & quomodo ex intellectione eorum, quæ multitudine quidem differunt, uerum ſpecie vnum ſunt, methodus communis indicationis oriatur, de affectibus, paſſionibus, ac ſymptomatis amouendis.
De nominum æquiuocatione dignoſcenda, ac de vocibus quatenus, & hactenus, & multa de nominibus imponendis.

LIBER TERTIVS Docet, qua uia, ac ratione ulcera curanda ſunt, quæcunque maligna non ſunt. Continet autem Capita x.

Caput Primum

De ſolutione vnitatis, & qua methodo curanda ſit, & quomodo in vnaquaque particula appelletur.
Quæ ſanari queant, & quæ coaleſcere tantum, & quæ nullo modo vniri.

Caput Secundum.

De ſimplicis vlceris curatione,& de eo qđ eſt cum cauitate, Theſſali medicamenta examinat, & irridet.

De ijs,quæ vlceri medendo aduerſantur,præſertim oleum ipſum ipſis eſſe inſenſiſſimum.

De vſu remediorum inuentorum aduerſus Theſſalum.

Caput Tertium.

Hippocraticam,& veram medendi vlceris caui methodum tradit,a rei ſubſtantia exorſus.

Quæ conſideranda in omni vlcere cauo,ac de duplici humore, qui in vlceribus prouenit.

Cuius ordinis erit medicamentum,quod ad carnem producendam ſit aptum.

Duas eſſe primarum indicationum differentias.

Quot theorematibus ſit opus ei qui recta methodo curare vlcus velit,ac de medicamentis ad diuerſa corpora accommodatis.

Caput Quartum.

De ratione curandi ſimplex,& ſolum vlcus.

Quid cicatrix inducenda poſtulet.

Quæ commiſſę ſunt ſolutiones continui,biſariam manere.

De medicamento quod carnem producat,& mediocriter ſiccet,& a quo cauendum in producēda carne.

In vlceribus curandis ad portionem naturam eſſe æſtimandam, ac de natura medicamentorum glutinatoriorum.

Caput Quintum.

In quo differant glutinatoria medicamenta ab ijs,quæ cicatricem inducunt.

Caput Sextum.

De ſupercreſcente carne,quam hyperſarcoſin uocant,& qua Methodo curanda ſit.

De medicamentis carnem minuentibus,& eorum ordine.

Caput Septimum.

Aduerſus curationes Theſſali,Dogmaticorum,& Empiricorum.

Quid appellent Idioſyncriſin..

Secundum proportionem temperamentorum corporis,etiam medicamentorum temperamenta quærenda.

Caput Octauum.

Quo pacto in curandis vlceribus corporum temperiei,aeriſque,anni temporis,ac partium naturæ ratio ſit habenda.

Caput Nonum.

In una curatione contrarias quandoque adeſſe indicationes, & quomodo eas tractare conueniat.

In exemplo curationem docet,cum ulcus eſt ſimul cauum,& ſordidum,qui affectus præter naturam triplex eſt,vlcus,cauitas,& ſordes.

De ordine,& agendorum inuentione in iam dictis affectibus.

Caput Decimum.

De propriis vlcerum differentiis,& quæ ex ipſis indicationes prodeant.

LIBER QVARTVS Methodum tradit, qua maligna ulcera,quæ cacoethe dicuntur à Græcis,curari poßint. Continet autem Capita VII.

Caput Primum.

PRo diuerſitate partium diuerſas eſſe ſpecies ſolutæ vnitatis,& diuerſa ſortiri nomina, & quæ.

De tribus modis ægre ſanabilium vlcerum,& quæ ſint,& eorum diuiſio.

Caput Secundum.

Methodus curandorum ulcerum,quæ maligna ſunt;uel ob intemperiem carnis,uel ex influentibus ſuccis.

De cauſa influentis ſucci,num ob imbecillitatem partis ſit,an ob multitudinem.

Caput Tertium.

Externam cauſam ad morbi quidem cognitionem neceſſariam eſſe,ad curationis uero indicationem non conducere.

Primum ſcopum,quo medicus tendat,affectum ipſum,qui curari deſideret,indicare;ex hoc vero reliqua ſumi.

Cum prædicto ſcopo nullam externæ cauſæ ſocietatem eſſe demonſtrat.

Caput Quartum.

Theſſali ſtupiditatem accuſat, qui impropriis nominibus vſus fuerit in curandis vlceribus diuturnis,& eius uerba apponit,& de falſis eius indicationibus.

Tempus nihil conferre ad curationem vlcerum, vt Theſſalo videbatur, & nullam a tempore indicationem ſumi.

De rubrificatione ex ſinapi a Theſſalo rradita,& quando vtenda; interea Theſſalum redarguit.

A Theſſalo homines in lectis tabefieri: ac ipſius diatriton irridet.

Verbum,μετασύγκρισιν, non fuiſſe vſurpatum a veteribus græcis, niſi a Theſſalo, & quid ſibi velit.

Caput Quintum.

Quid ſit vlcus, quod Grçcis dicitur cacoethes, ac de methodo vlcerum omnium curandorum ex Hippocrate, cuius verba apponunrur ex libro de vlceribus.

Caput Sextum.

De præcipuo, & eximio ſcopo ab Hippocrate inuento ad indicationem mittendi ſanguinis in omni morbo, ac de indicationibus mittendi ſanguinis,& purgationis humorum.

Morbos magnos eſſe dici triplici de cauſa, vel ob afflictæ partis præſtantiam, vel ob affectus magnitudinem, vel ob malignitatem.

Morbi vim ſeu magnitudinem pro indicatrice quadam ſanguinis, vel detrahendi, vel purgandi, ſtatuendam eſſe.

Caput Septimum.

De reliquis indicationibus vlcerum curandorum, quæ tum a poſitu, tum a forma, vſu, ſenſus acumine,& hebetudine deſumitur, item que a figura.

De remediis opitulantibus internis vlceribus, partium corporis.

De indicationibus in ruptis, quæ regmata Græci vocant.

LIBER QVINTVS Docet quomodo curentur ſanguinis profluuia quæ contingũt, uel uenis, uel arterijs læſis,& ulcera in pene & in ſede. Continet autem Capita XV.

Caput Primum.

Q Væ de curandis vlceribus duobus ſuperioribus libris rradidit, nunc breuiter repetit.

Caput Secundum.

Remediorum indicationes alias a ſimilaribus ſumi, alias ab inſtrumentalibus.

Nunc ſe dicere uelle de vlceribus iis, quæ in arteria, uena,& neruo contin gunt.

Profluuia fieri per anaſtomoſin,& per diapedeſin,& unde vnumquodque accidat,& unde eas rũpi contingat.

Caput Tertium.

Quibus remediis venarum,& arteriarum vlcera agglutinari,& fluxus ſanguinis deriuari, ac reuelli queant.

Quomodo fiat deriuatio,& quomodo reuulſio, ex Hippocrate declarat.

Quæ vim habent obturandi ruptum vas, ac fluens.

Caput Quartum.

Quomodo implendum carne vulnus eſt, priuſquam vinculum vaſi inductum decidat.

De medicamento optimo, quod ſanguinem cito ſiſtit,& eius medicamenti partes perpenduntur.

Caput Quintum.

Quibus,& quot modis ſanguinis profluuium inhibeatur, quæ ad manum ſunt, recenſet.

Quæ e profundo ſanguinis profluuia erumpunt, qua ratione ſiſtenda ſunt.

De indicatione, que a partibus, unde ſanguis fluit, ſumenda ſit.

De medicamentis ſanguinem e uaſis fluentem aſtringentibus tum ſi magna fuerint uaſa, tum ſi parua.

Caput Sextum.

De profluuio ex eroſione, quo modo cognoſcatur,& qui paſtilli conueniant, ut ſiſtatur quæ medicamenta.

De extrinſecus admouendis profluenti particulæ, exemplo ſanguinis e naſo erumpentis.

Redit ad curationem prædictorum morborum.

Caput Septimum.

In arteriæ vulneratæ curatione, quod fuerit aliquorum medicorum iudicium.

Num

Num arteria vulnerata poſſit conglutinari, quomodo, & quando, & multa huius exempla adducit.

De remediorum qualitate, quæ arteriæ vulneratæ adhibenda.

Caput Octauum.

De vlceribus pulmonũ, ac de ſanguine e pectore erũpente, & qu modo eius curatio tractanda.

Caput Nonum.

De vulneribus ſepti tranſuerſi, quæ foras non perueniunt, & de vulnerum curatione in carnoſis eius partibus.

Caput Decimum.

Quantum generalis omniũ vlcerum curatio per ſingulas animalis partes ſpeciatim immutetur.

Aduerſus Methodicos, & præcipue aduerſus Theſſalum de vlcerum curatione, & indicationibus ab illis poſitis.

Vnde medicamentum in pulmonem perueniat.

Fingit diutinum vlcus ſine phlegmone in multis corporis partibus, & in hac ſuppoſitione aduerſus Theſ.lum diſputat, & quæ cuique parti conueniant medicamenta.

Caput Vndecimum.

De indicationibus, quæ a ſubſtantia, ab affectu, a forma, atque a ſitu partium ſumuntur, exemplo ulceris in pulmone.

Caput Duodecimum.

De vlceribus, quæ in aſpera arteria ſunt, & in ſumma eius parte, ac de lactis, quod apud Tab[illegible] habetur perfectione, ubi ſint Tabiæ, earum ſitus, & qui locus ei ſimile lac ferre poſſet ad pulmonis vlcera curanda.

Caput Decimumtertium.

Quomodo curandi, qui ex catarrho ſanguinem reijciunt, exemplo curationis exponit, quam in ſplendida muliere Romæ peregit.

Hiſtoria curationis alterius adoleſcentis, qui ſanguinem reiecerat non ex deſt llatione, ſed ex refrigeratis ſpiritus inſtrumentis.

Caput Decimumquartum.

Ex iis, qui vlcus in pulmone habuerunt, qui inſanabiles ſibi uiſi ſunt, & qui ſanati ſunt, & quomodo.

Quibus remediis cauetur, ne tuſſiant ægri, ac ne quid ex capite in pulmonem defluat, ac de ſuarum pilularum compoſitione ex aloe, ſcammonio, colocynthide, agarico, bdellio, & gummi Arabico.

Quando his detrahendus ſit ſtatim ſanguis, & quando aliquibus prius adminiſtratis.

Caput Decimumquintum.

Aduerſus aliquos non contemnendos medicos, qui integra volumina de ſanguinis reiectione cõfecerunt, ſed maximorum auxiliorum nullius meminerunt.

Eraſiſtratum, ac Theſſalum maxime aberraſſe in curatione reiectionis ſanguinis.

Eraſiſtratum ſtatuario illi aſſimilat, qui reliquis omnibus partibus ſere perfectis, ſtatuam reliquit cæcam.

Vlcera, quæ citra phlegmonem in pene, ſedeve conſiſtunt, quæ medicamẽta deſiderent. Hiſtoria cuiuſdam, qui humidum in glande vlcus curare aggreſſus erat.

LIBER SEXTVS Neruorum ligamentorum, & partium quæ illorum naturam participant, & oſſium curationem abſoluit. Continet autem Capita vi.

Caput Primum.

PRolixitatem ſuam in exponenda morborum cura excuſat, ac interea quæ de vlceribus ſuperius dixit, breuiſſime repetit.

Theſſalum carpit, qui de vlceribus nihil aliud dixit, niſi ſinuoſum vlcus implendum, ſimplex uero glutinari.

Caput Secundum.

Aduerſus Theſſalum de neruorum punctura, & qua methodo, quibusve medicamentis curetur, quod a ſe inuentum eſſe ait.

Caput Tertium.

Methodus curandi nerui, qui non punctus ſit, ſed plane cæſim vulneratus, & quæ remedia conueniant.

Theſſalum irridet, qui in pecuinos homines in prælio exiſtens, dicebat recentis vlceris eandem

eſſe curationem, nulla ſumpta ex natura partium indicatione.

Caput Quartum.

De generibus ligamentorum, inteſtinorum, peritonei, & omenti, & quo pacto ſuturæ fieri debeant, cum partes abdominis internæ vulneratæ ſunt.

Caput Quintum.

Qua Methodo oſſium fracturæ ſint curandæ dicere aggreditur.

De nimium minuta nominum impoſitione a iunioribus facta in oſſium fracturis exprimendis.

Loca aliqua Hippocratis apponit de curatione fracturæ oſſium, & qua ratione omnes ſingulorum membrorum fracturæ curentur, longius exponit, remedia, & medicamenta ponens.

Caput Sextum.

De curandis fracturis oſſium, quæ in capite conſiſtunt.

LIBER SEPTIMVS Docet uniuerſas partium intemperies curare ſiue ſimplices ſint, ſiue cum affluxu ſuccorum fiant, appoſito exemplo uentriculi. Continet autem Capita xiij.

Caput Primum.

Se hoc libro aggreſſum fuiſſe ſcribere, tum ut amicis gratum faceret, tum ut ſeipſum exerceret, tum ut eſſent commentarii ad obliuionem ſenij.

Se depoſuiſſe tractationem hanc, cum capita tantum breuibus commentariis ſibi ipſi ſcripſiſſet.

Caput Secundum.

Recenſet ea, quæ ſuperioribus libris acta ſunt, nunc de ijs morbis, qui in ſimilaribus naſcuntur, agere velle.

Rationales non cognoſcere quid dicant, cum imbecillitatem uentriculi, aut alterius partis aiunt.

Aduerſus Dogmaticos, & Eraſiſtratum aliqua.

Caput Tertium.

Communis & generalis methodus dignoſcendæ, & curandæ intemperiei.

Se Hippocratis elementa ſequi, & ſi Ariſtoteles, & Chryſippus aliter ſenſerint.

Medicamentorum copia unde habenda.

Caput Quartum.

Quid rationalis ratio intemperiei, quæ in ventriculo eſt differat ab Empiricorum curatione.

Caput Quintum.

Quæ ventriculi intemperies citius, ac ſecurius, quæ longo tempore & cum periculo ſanentur.

Caput Sextum.

De quadruplici corporum curanda ſiccitate, ac de optimo melle, lacte, & cæteris cibis eligendis, qui ſiccatis corporibus conueniunt.

Quæ uitanda ſunt in huiuſmodi intemperie.

De uinis diuerſis, & eorum qualitates, & quæ in præſenti negotio magis conueniant.

In analeptice, ideſt refectoria curationis parte quid agendum.

Caput Septimum.

De frigida, & ſicca intemperie ventriculi, qua methodo ſit curanda, qui cibi ſint idonei; & quod uinum.

Caput Octauum.

De ſicca, & calida uentriculi intemperie, qua ratione ſit curanda.

Caput Nonum.

De calida, & humida uentriculi intemperie, & quomodo curanda erit.

Caput Decimum.

Epilogus dictarum intemperierum tum ſimplicium, tum compoſitarum.

Caput Vndecimum.

De ratione curandi intemperiem uentriculi ex uitioſis humoribus ortam, an ibi naſcantur, vel aliunde confluant ad ipſum.

Quænam conſideranda ſint tum in viris, tum in mulieribus in dicta affectione.

Quomodo curandus vitioſus ſuccus, qui in uentriculi tunicis ſit receptus, & uaria medicamenta hoc præſtantia ponuntur.

De confectione quam appellabant hieram picram.

Caput Duodecimum.

De ratione curandi uentriculi intemperiem, cum humores in cauitate, uel in tunicis contenti coniuncti fuerint, & compoſiti.

Affectus magnitudinem triplicem eſſe, aliam ex læſæ actionis præſtantia ſpectari, aliam ex propria affectus eſſentia, aliam ex facultate quæ læſum corpus gubernat.

Ad id quod magis vrget eſſe maxime reſpiciendum, ſuppoſitione humoris diuerſe lædentis.

Caput Decimumtertium.

Methodus indicationum, quæ à læſæ partis natura deſumuntur, ac de dignitate actionum cuiuſque particulæ corporis noſtri.

LIBER OCTAVVS Abſoluit uniuerſam curandi rationem, quæ diarijs febribus debet adhiberi. Continet autem Capita ix.

Caput Primum.

SE dictum aſſerit quomodo curentur febres, vt de alijs morbis in præcedenti libro narrauit.
De natura ſimplicium, & ſimilarium partium, ex quibus conſtet.
De febre quid ſit, & quando dicenda ſit febris, quando non.
Febrium diuiſiones tradit, & quæ ſint primæ ipſarum febrium differentiæ, & quæ ſit prima omnis febris indicatio, quæ ſecunda.
Quæ materia quærenda ſit in febre curanda.

Caput Secundum.

Qua methodo febris curetur, quæ diaria dicitur, & ex conſtipatione meatuum in calidis, & ſiccis naturis oritur.
Hiſtoria curationis, quam fecit in homine quodam, qui cum lauiſſet in aquis aluminoſis, febrim incidit, & quomodo Galenus deriſerit medicos, qui illum inuiſebant.
Aduerſus eos, qui huiuſmodi febre correptos, tridui fame cruciabant, & ideo diatritarios medicos appellat.
Ex Hippocrate generalem victus formam ægrorum apponit, & in quot mala incidant, qui illorum victus genere vterentur.
Quibus cibis nutriendi ſint huiuſmodi ægri, multorumque ciborum facultates deſcribit.

Caput Tertium.

Methodus curandæ febris diariæ, quæ ex mora in ſole, ab ira, refrigeratione, vigiliis, triſtitia, curis, ac laſſitudine proficiſcitur.
Aduerſus medicos multa dicit, qui diatriton obſeruabant, & quàm pernicioſe agebant.

Caput Quartum.

De febre diaria ex obſtructione orta, quomodo curanda, & quomodo prouidendum, ne in putridam tranſeat. qua ratione meatuum tranſpiratio procuranda.

Caput Quintum.

De febribus diarijs, quæ in propoſitis corporum temperamentis ſæpe ciborum cruditatibus ſuccedunt, quomodo curandæ ſint, & quibus cibis, & adminiſtrationibus vtendum.
Si venter fuerit adſtrictus ægrotanti, quid agendum.
Flatus quomodo ſanandi, ſi adſint in huiuſmodi ægro.
Fumidus vapor vnde excitetur. *Caput Secundum.*
De ratione curandi eas febres diarias, quæ a bubonibus originem ducunt.
Hiſtoriam narrat cuiuſdam, qui cum euomuiſſet multa quæ comederat, liber a febre, eos deridebat, qui diatriton ſibi imperauerant.

Caput Septimum.

De ratione curandarum diariarum febrium in ijs corporibus, in quibus calidum præualet frigido, & humidum ſicco, ac multa de huiuſmodi naturis.
De habitibus, qui poſtea acquiruntur, cum prius tales non eſſent.

Caput Octauum.

Ex diariis febribus, quæ nam facilius, & promptius tranſeat in acutas, quod vt declaret per omnes intemperies percurrit, ac de dittrito tranſmittenda, & eius damna.

Caput Nonum.

Quo pacto curatio, & victus ratio inſtituenda ſit, cum diſſidentes indicationes in diariis febribus coierint.

LIBER NONVS Docet rationem curandarum febrium continentium, ac ordinem, & dignitatem indicationum oſtendit, quibus uniuerſa curatio continetur. Continet autem Capita XVII.

Caput Primum.

DE diariis ſe in præcedenti libro dixiſſe, & quibus de cauſis in alias febres illæ tranſeant, & de iiſdem multa refert, quæ etiam antea dicta fuere.

Caput Secundum.

Quæ ſint febres, quæ ſynochi appellantur, & quæ ipſarum enumerentur inter diarias.

Caput Tertium.

Quo pacto febris continens cum putredine,& ſine putredine oriatur.

Caput Quartum.

Exempli cauſa adoleſcentum duorum curationem ponit,quorum alter febricitabat febri continente ſine putredine,alter vero cum putredine.

Caput Quintum.

De ratione curandi continentes febres per venæ ſectionem,& aquæ frigidæ exhibitionem.

Caput Sextum.

Indicationes non a traditis tantum ſuperiori libro ſed a cauſa morbi,& ægrotantis viribus petendas eſſe,& illarum exercitationem in particularibus comprobandam.

Caput Septimum.

Aduerſus eos,qui curandi indicationem a laborantis viribus ſumi negabant.

Caput Octauum.

Medendi methodum,primum ab Hippocrate inuentam fuiſſe, deinde a Galeno declaratam, & abſolutam fuiſſe.

Caput Nonum.

In diarijs febribus ab affectus cauſa,atque ægri viribus non præberi præcipuam indicationem.

Caput Decimum.

Triplices genere in nobis eſſe vires,ac quo pacto illarum ratio ſit habenda,quando quæ ab eis eſt indicatio,cum reliquis indicationibus pugnarit.

Caput Vndecimum.

Exemplo venæ ſectionis oſtendit,quando viriũ indicatio conſideranda,aut omittenda videatur.

Caput Duodecimum.

Ex ijs,quæ indicant,quædam ſimplicem indicationem,quædam non ſimplicem præbere.

Caput Decimumtertium.

Quo pacto indicatio,quæ eſt a viribus,nunc reliquis prior,nunc poſterior eſſe videatur.

Caput Decimumquartum.

Curatiuas omnes indicationes tribus hiſce contineri,affectu ſcilicet naturali,affectu præter naturam,& aere nos ambiente.

Caput Decimumquintum.

Quo pacto curatiuæ indicationes modo in plures deduci,modo in pauciores cogi poſſint.

Caput Decimumſextum.

Vtilem eſſe,ac minime contemnendam indicationem,quæ a conſuetudine præbetur,ac de conſuetudine plura.

Caput Decimumſeptimum.

De indicatione ab ætate,& vniuerſas indicationes in ſummam colligit,& repetit.

LIBER DECIMVS Docet præcauere,ne diariæ febres in hecticas tranſeant,& ipſas hecticas,cum inuaſerint curare.Continet autem Capita xi.

Caput Primum.

DE ratione curandi cum indicationes ab affectu,a cauſa,& a viribus, in idem coierint, vel inuicem pugnarint.

Caput Secundum.

Quæ ex diariis febribus magis aptæ ſint perdurare,& in alias febres pertranſire,& qua ratione hoc periculum declinemus.

Caput Tertium.

Iuuenis febricitantis hiſtoria in quo diatritariorum errorem Galenus oſtendit apertiſſimum, & emendauit.

Caput Quartum.

Ratione atque experimento monſtratur,quam vtilis nonnunquam ſit ante acceſſionem, vel in ipſa acceſſione cibare,& quando hoc faciendum tuto,ac de nutritione in febribus aliqua.

Caput Quintum.

Calidas,& ſiccas naturas inediam non tollere,ac de primis capitibus,quibus ratio cibandi continetur.

Caput Sextum.

Quo pacto præcauendum ſit,ne febris in ſqualente habitu in hecticam pertranſeat,ac de duplici putredine,quæ febres accendit.

Caput Septimum.

Sex eſſe materiæ differentias,quibus frigus,& humiditas hecticis febribus conciliatur.

Caput

Caput Octauum.

De eligendo, ac parando aere, qui hecticis febribus conueniat.

Caput Nonum.

De parandis medicamentis, quæ extrinſecus hecticis admouentur.

Caput Decimum.

De balneis, ipſorumque partibus, & facultatibus, & qua ratione qui hectica febre laborant, ſint in balneum ducendi.

Caput Vndecimum.

De alimentis eorum, qui hectica correpti ſunt, ac de curandis hecticis febribus, quæ maraſmodes appellantur.

LIBER VNDECIMVS Explicat indicationes omnes, quæ in curandis febribus putridis æſtimantur, ac de cataplaſmatis, perfuſionibus, & balneis agit, quæ pro ratione inflammatarum partium adhibentur. Continet autem Capita xxi.

Caput Primum.

QVid actum ſit ſuperioribus libris repetit, quid in hoc agendum declarat, ac de primis, & communibus fontibus, vnde curatiuæ indicationes deſumuntur.

Caput Secundum.

De indicationibus, quæ ab effectu febris præſtantur, ac quid differat putridarum curatio a reliquarum febrium curatione.

Caput Tertium.

Quomodo febris curanda, in qua indicationes ab ægroti viribus ſunt deſumendæ.

Caput Quartum.

De indicationibus, q̃ ab affectu ipſo, id eſt a putredine deſumũtur, quæ continentem efficiat febrẽ.

Caput Quintum.

De indicationibus, quæ deſumuntur a viribus eorũ ægrorũ, qui cõtinente febre putrida laborãt.

Caput Sextum.

Quid commune habeant continentes febres cum diarijs, & reliquis, quæ ex putredine oriuntur.

Caput Septimum.

Quot in totum ſint primæ febrium putridarum differentiæ, ex quibus petenda eſt curandi ratio.

Caput Octauum.

De putredine, & eius cauſa curanda.

Caput Nonum.

De curandis febribus putridis quæ continentes ſunt, per medicamenta euacuantia, balnea, inunctiones, & potus, & quomodo hæc & qualia paranda.

Quando balneum prodeſt, quando frigida danda, & quando ab his abſtinendum.

Caput Decimum.

De duabus indicationibus, altera a febri, altera a putredine, & quomodo vtriſque obſiſtamus, præſertim euacuatione.

Caput Vndecimum.

Quæ ſymptomata ſuperuenire ſoleant, a quibus recta febrium curatio, vel differri, vel immutari poſſit.

Caput Duodecimum.

Præceptum hoc, contrariorum contraria eſſe remedia, non in affectibus modo, ſed & in ſymptomatis verificari, & hoc idem præceptum ex alio libro Hippocratis de flatibus declarat.

Caput Decimumtertium.

Indicationes omnes tradit tum rerum præter naturam, tum earum, quæ ſunt ſecundum naturã, quibus vniuerſa continentium putridarum febrium curatio continetur.

Caput Decimumquartum.

De ratione mittendi ſanguinis in propoſita febre, quando & quibus adhibenda, & quæ ipſam prohibeant.

Caput Decimumquintum.

Diſputatio aduerſus Methodicos, qui prætermiſſa venæ ſectione præcordia cataplaſmatis, & perfuſionibus relaxabant.

Caput Decimumſextum.

Qua ratione cataplaſmata parare oporteat, quæ ventriculo, Iecinori, lieni, & reliquis inferioris ventris partibus conducant, & quando ea, & in quibus affectibus adhibenda.

Caput

Caput Decimumſeptimum.

De cataplaſmatis, q̄ cordi, pulmoni, & pectori adhibenda ſunt, & p̄ſertim cū adeſt phlegmone.

Caput Decimumoctauum.

De cataplaſmatis laboranti cerebro, & capitis partibus accommodatis.

Caput Decimumnonum.

Quæ partes, per quas vias, & per quæ remedia vacuentur.

Caput Vigeſimum.

Quo tempore, & qua ratione cataplaſmata relaxañtia, & balnea ægrotis accommodata ſint: & quando nocumentum afferant.

Tria in balneo adhibendo in quacunque febre eſſe conſideranda.

Caput Vigeſimumprimum.

Quod tempus ſit cibando ægro aptiſſimum in febribus intermittentibus, ac de febris tempore prouidendo, vt recte victus ratio inſtitui poſſit.

LIBER DVODECIMVS Docet, quomodo curentur ſymptomata, quæcunque inſigniora ſunt ad euertendas vires, & cum febribus inuadunt. Continet autem Capita VIII.

Caput Primum.

QVid ſit ſymptoma, & quot eorum differentiæ.

Nullum ſymptoma qua ſymptoma eſt, nec curationis rationem indicare, nec primum immutare

Quomodo aduerſus ſymptomata pugnandū, pro ratione noxæ, quam viribus inferſit.

Caput Secundum.

Quædam eſſe remedia, quæ vna cum affectu, cui adhibentur, ſymptomata etiam curant, quædā vero ſeorſum hoc præſtare, & quæ, & qua ratione.

Caput Tertium.

De ratione curandi eos, qui ex magna crudorum ſuccorum copia vna cum oris ventriculi offenſione febricitant.

De ijs curandis, qui facillime ſyncope corripi ſolent.

Caput Quartum.

De ea ſyncopis ſpecie curanda, quæ oritur ex flaua bile, ac de natura, & qualitate vinorum, quæ curandis ſyncopis conueniunt.

Caput Quintum.

De affectibus tum in ſpiritu, tum in partibus corporis remouendis, quibus vires læduntur, & ſyncope oritur.

Caput Sextum.

De curanda ſyncope in ijs, qui tenuiſſimos ſuccos, & facillime exhalantes obtinent.

Caput Septimum.

De reliquis ſyncopes cauſis, ac primum de affectibus, quibus dolores ſuccedunt.

Caput Octauum.

Ratio curandi dolores, qui ex variis humoribus, & cauſis oriuntur.

GALENI DE ARTE CVRATIVA AD GLAVCONEM Libri duo; Quorum.

PRIMVS LIBER Docet rationem curandi, febrium exemplo quæ, uel abſque putredine, uel cum ipſa hominem inuaſerint, item propoſitis ſymptomatis, quæ frequentius, ac uehementius lædant. Continet autem Capita XV.

Caput Primum.

MEdicum agnoſcere debere naturam cuiuſque hominis propriam, ex quo diſtantia receſſus a ſanitate facile deprehendetur.

Qui nam inter medendum minime poterit.

Caput Secundum.

De febribus ephemeris, ac de cauſis ipſarum.

Febres

Febres cum bubone, ſi abſque vlcere ſint, eſſe valde ſuſpectas, ac de ephemerarum curatione.
Signa in omnibus febribus ab vrinis, & pulſibus peti, & quæ ſint ephemerarum ſigna.
Pulſum in nullius febris intermiſſione ad naturalem ſtatum reuerti, præterquam in ephemeris.
Ephemeras ex triſtitia, & ſolicitudine indicat extenuatio corporis.
Cauitas oculorum quid indicet.
Quomodo ephemeræ diſcernantur, quæ a denſata cute oriantur.

Caput Tertium.

Ephemeras ex inflammatione inguinum quæ accidant,
De ratione curandarum ephemerarum, & de victus ratione, qui eis conueniat.
Febres, quæ ex inflammatione oriuntur, eſſe ſymptomata partium inflammatarum.

Caput Quartum.

De febribus putridis, & earum differentiis, quod nonnullæ abſque accidentibus eueniant, nonnullæ cum accidentibus.

Caput Quintum.

De ſignis febrium intermittentium.
Quartanam non ſolere, vt plurimum ſtatim a principio inuadere, ſed alias ſubſequi.
Febrem tertianam quæ ſigna arguant.

Caput Sextum.

De ſignis quartanæ febris, quæ & quot ſint.

Caput Septimum.

De ſignis quotidianæ intermittentis.
Quotidianæ quos præcipue ſoleant corripere.
Quotidianarum declinationes non terminari ſudoribus.
De vrinis ſingularum intermittentium febrium proprijs.

Caput Octauum.

De ſignis febrium continuarum.
De longitudine, & periculo vniuſcuiuſque febris intermittentis.
Tertianam exquiſitam ad ſummum ſeptem circuitibus iudicari, & eius acceſſionem duodecim ad ſummum horas complecti.
Exquiſitæ intermittentes a non exquiſitis quomodo dignoſcendæ.
Præcognoſcere illi non licet, qui morbi, & virium magnitudinem non expenderit.

Caput Nonum.

De curatione exquiſitæ tertianæ.
Abſinthium eſſe remedium ſummum contra bilis moleſtias.
Balnea dulcis aquæ qua ratione febri tertianæ auxilientur.
Alterare inualeſcentes qualitates febriles magis conducere, quam euacuare.
Vinum correptis tertiana non dandum, antequam appareant ſigna concoctionis.
De victus ratione in tertiana exquiſita.

Caput Decimum.

De cura tertianæ nothæ.
Tertianæ nothæ quę victus ratio conueniat.
Tertianis nothis conferre plurimum vomitum, qui poſt cibum, prouocetur.

Caput Vndecimum.

De cura quartanarum febrium.
Quartanas in principio eſſe tractandas leuiter, nullamque tum eſſe moliendam fortem uacuationem.
Sanguinis miſſio in quartanis quatenus celebranda.
De victus ratione, quæ quartanis conueniat.
Quartana detentis vngenda eſſe viſcera vnguentis, & cataplaſmatis emollientibus.
Quartana detentos eſſe plures purgandos, ſed apparentibus iam ſignis concoctionis, antea vero vomitum prouocandum.

Caput Duodecimum.

De cura quotidianæ febris.

Caput Decimumtertium.

De cura febrium continuarum, quæ ſolæ citra accidentia infeſtare ſolent.
Victum humidum in febribus acutis omnibus conducere.
Aquam frigidam propinandam eſſe in ardentibus febribus, cum primum apparuerint ſigna concoctionis.

Caput Decimumquartum.

De curatione febrium cum accidentibus infeſtantium.
Febribus, quæ cum alui fluore infeſtant, nō eſſe alia opus euacuatione.

Qui

Qui nam offendantur ab immodicis vacuationibus, & conſuetudinem plurimum poſſe ad vacuationis indicationem.
Pueros, & ſenes integras vacuationes non ferre.
Dolores vehementes uires exoluere.
Deliquium animi quæ inducant, & eius quod a vacuatione immodica proficiſcitur, curatio.
Vinum frigida temperatum, uires exolutas ob immodicas euacuationes inſtaurare.
Deliquij animi ob ſudores curatio.
Exoluti a plenitudine quomodo ſint curandi.
De curatione ſuffocationis vteri.
De curatione exolutionis ob ventriculi imbecillitatē, & quomodo ventriculus ſit roborandus.
De curandis exolutionibus ob varia ſymptomata.
Facultates vitalis, naturalis, & animalis, unde proficiſcantur, & unde dignoſci earum imbecillitas poſſit.

Caput Decimumquintum.

De capitis doloris uarijs ſpeciebus, & earum curatione.
De criſibus, ac diebus iudicatoriis multa.

LIBER SECVNDVS Docet rationem curandi omnes præter naturā affectus, qui cōmuni nomine inflāmationes dicūtur. Cōtinet aūt Cap. xi.

Caput Primum.

INflammationibus omnibus communem eſſe caliditatem, & veluti quandam efferueſcentiam.
Inflammationis, quæ cum affluxu humorum infeſtat, multiplex differentia.
Inflammationis, quæ à ſanguine oritur indicia.
De herpetum generibus, eorumque generatione.
Eryſipelata unde gignantur, eorum differentiæ, & cuius ſint affectus.
De carbunculis, & eorum generatione.
De bubone, phymate, phygethlo, opthalmia, pleuriti, ſynāche, peripneumonia.

Caput Secundum.

De cauſis inflammationum.
De curatione inflammationum.
Euacuaturo corpus quæ ſint prius conſideranda.
De curatione inflammati genu.
Repercutientia eſſe applicanda paulo ſupra patientes particulas.
Fluxioni diſcutiendæ quæ medicamenta conueniant.
Vlcus eiecto pure quibus ſit abluendum.
Suppurādæ inflāmationi cōgruere cataplaſma ex farina triticea, quæ in oleo, & aqua ebullierit.
De curatione herpetum.
Carbonibus qualia medicamenta conueniant.
Indicationes quatuor deſumi ab ipſa affecta particula, & quæ nam illæ ſint.
Temperaturas partium curationes affectuum uariare, ſimiliter, & formationes, & ſitus partium, & quomodo.
De variarum particularum, quæ inflammatione laborant, curatione.

Caput Tertium.

De œdemate, quid ſit, & in quibus ſymptoma exiſtat.
De œdematis ex influxu orti curatione.

Caput Quartum.

De ſcirrho, quid ſit, & vnde gignatur.
Induratis qualia conueniant medicamenta.
De curatione tendonum induratorum.

Caput Quintum.

De ſplene, & iecore induratis, quæ ipſis congruant remedia.
De tumore flatulēto, & eius curatione, ac de doloris a craſſo ſpiritu in uētre oborti curatione.
Varia medicamenta, quibus flatus diſcutiuntur.
De medicamentis opium recipientibus quando proſint, & quando noceant, & quomodo.
Inteſtinorum dolores vbicunque ſint, iuuari a bibitis, & per ſedem iniectis medicamentis.

Caput Sextum.

De abſceſſibus, quid ſit abſceſſus, & qualia in ijs ſoleant ineſſe corpora, & de eorum curatione.
De curatione tumoris in ſcirrhum abeuntis.

Diſcu-